

**LEKTIRA ZA NIŽE RAZREDE
OSNOVNE ŠKOLE**

III razred.

Urednik
Milivoje Jovanović

Preveli
razni prevodioci

Korice
Vladislav Lalicki

Ilustrovao
Mihailo Pisanjuk

Za izdavača
Danilo Grujić

Stampa: Beogradski grafički zavod — Beograd

**BAJKE
IZ CELOG SVETA**

**MLADO POKOLENJE
BEOGRAD
1965.**

VILA ZABZIBANA

U davna vremena živeo jedan šah, pa imao jedinicu kćer koju je mnogo voleo. Sagradio šah za nju dvorac neviđene lepote, a iza dvorca posadiše divnu baštu. Jednog jutra princeza izađe po običaju u vrt i sede pod svoje omiljeno drvo. Kad najednom čuje gde čvorak razgovara s papagajem kako u nekoj nepoznatoj zemlji živi vila Zabzibana u koje je skriven nekakav krčag sa čarobnim mirisnim uljem. Na to čudljiva princeza briznu u plač i prohte joj se da ima to ulje. Šah ne mogade ništa da odbije svojoj dragoj kćeri, te zapovedi da se na sve strane pošalju glasonoše i objave šahovu naredbu: »Onaj ko mi donese čarobno ulje vile Zabzibane, dobiće moju kćer za ženu.«

Mnogi pođoše da traže čarobno ulje, pa među njima i vezirov sin. Putuje on tako, putuje, pa će u stepi naići na nekakvog čobanina.

— Kuda si se uputio, gospodine?

— Eto, odlučio sam da postanem šahov zet. Objavljena je naredba da će onaj ko donese ulje vile Zabzibane dobiti lepu princezu za ženu.

— Zaludu ti je tvoja namera, gospodine, — stade da ga odvrća čobanin. — Ti si i tako neizmerno bogat. A što se tiče princeze, vredi li podnositi tolike teškoće na putu i lišavanja radi jedne žene? Zar je malo lepotica zbog kojih ne treba ići na kraj sveta?

Kraće rečeno, čobanin nagovori vezirovog sina da se vrati kući, a sam odjuri šahu što je brže mogao.

— O gospodaru! Ja znam gde živi vila Zabzibana. Neće proći ni šest meseci, a ja ću doneti prinčezu ono što je poželela.

Elem, krenuo čobanin na put. Došao tako u neki dalek grad, te se kod jednog obučara najmi za šegrta.

Opazi gazda gde momak jednako tuguje, pa stade promišljati šta je posredi. Onda čobanin ispripoveda gazdi kako traži zemlju u kojoj živi vila Zabzibana. Ali obučar, iako beše div, nije čuo za takvo ime.

— Nemoj tugovati, momče, — stade on tešiti svoga šegrta. — Tvojoj tuzi ima leka. Imam ja starijeg brata, koji je zacelo čuo za vilu Zabzibanu.

I tako ga div-obučar uputi svome starijem bratu. Išao čobanin jedan dan, išao dva, pa stigao do starijeg diva. Ali ni ovde nije imao sreće: ovaj ništa nije čuo za zemlju vile Zabzibane.

— Ja ću naći leka tvome jadu — reče div. — Nas dvojica imamo jednog brata, koji je još stariji od mene. Otidi njemu, i on će ti sve lepo reći.

Išao tako čobanin od jednog do drugog brata-diva, dok ne stiže do najstarijeg. Ovaj div ga odnese u goru gde žive moćne vile. Dugo je čobanin tražio ulaz u njihovu tvrđavu, dok se najposle nije provukao unutra i ugledao vrt sav u cveću koje je silno mirisalo. Usred vrta je bio mermerni bazen i na ivici bazena neka seda žena.

Spazivši čoveka, ona se malo obradova, a zatim reče:

— Ah, dobri čoveče! Kako si dospao ovamo? Odlazi dok ti je glava na ramenima! Vile samo što nisu doletele, a onda jao tebi!

Ali je čobanin umiri i stara žena mu ispripoveda svoj život:

— Mladiću, ne sećam se ni svoga zavičaja ni svojih roditelja. Još dok sam bila sasvim mala, vile

su me ukrale iz kolevke i donele ovamo. Ovde sam eto i ostarela ne videvši živa čoveka. Imam kćer — vilu Gulhandanu, koja je šahov vezir.

Ne stiže ona više ništa da kaže mladiću, jer najednom odjeknu strašna buka i buka. Čobanin stavi na glavu čarobnu kapu koju mu je na rastanku poklonio div, pritaji se — i dobro učini! Jer — vila, kako je doletela, odmah se razbesne.

— Hu-hu, ovde miriše na čovečju dušu!

Mati je miluje po glavi i umiruje:

— Šta ti je, kćeri moja, kako bi čovek mogao doći ovamo? Nego, ti si se naskitala po svetu, pa ti se samo pričinja.

Kada je sutradan izjutra vila Gulhandana ponovo odletela, zaokupi čobanin staricu pa stade da je ispituje:

— Teto, reci mi ko vlada ovom zemljom?

— Ovom zemljom vlada vila Zabzibana, sinko.

— Tako — zamisli se čobanin. — Teto, a je li tvoja kći udata?

— Ne, dragi čoveče, moja kći nije udata.

— A zašto se ne udaje?

— Ne znam, sinko.

— A ti je pitaj!

Kad Gulhandana naveče ponovo dolete, mati zapodenu s njom razgovor o svemu i svačemu, pa će onda upitati:

— Je li, kćeri moja, a zašto se ti ne udaješ?

— Nije to lako, majčice. Mene je zavoleo jedan div u liku kamile. Moj muž će postati onaj ko ubije tu kamilu, a onda tri puta preskoči preko kanala. A kamilu može ubiti samo onaj koji bude imao moju maramu.

Zaspava vila, a mati joj krišom uzme maramu i daje je čobaninu. A ovaj tada prestade da se krije, te sutradan izjutra na Gulhandanine oči ubi kamilu, a zatim je prevari pomoću čarobne kape. Gulhandana je mislila da je on preskočio kanal, a čobanin ga je u stvari samo optrčao. Tako on postade vilin muž.

Mislio je čobanin da će ga Gulhandana povesti sa sobom i da će videti Zabzibanu, ali se njegova žena bojala da će ga Zabzibana rastrgati u komade.

Jednom stavio čobanin na glavu čarobnu kapu, pa se popeo na leteći ćilim kojim su divovi prenosili Gulhandanu. Žena mu je jednom ispričala kako osim nje i još jedne vile niko ne može da vidi Zabzibanu. Petkom se one kupaju u bazenu pretvorivši se u bele golubove. Čobanin sede na obalu i stane iščekivati. Tad doleteše lepe vile, zbacije sa sebe čarolnu odeću i pretvoriše se u golubice. Čobanin ne bude len nego sedne na njihove haljine, a onda skine kapu.

— Dobri čoveče, — stadoše ga moliti vile — vrati nam naše haljine. Zaklinjemo se da ćemo ti dati sve što poželiš!

Dade čobanin vilama haljine pa zatraži Zabzibanu za ženu. Reč se ne sme prekršiti, te Zabzibana, vladarka vilinske zemlje, morade postati njegova žena.

Ne prođe mnogo vremena, a čobaninu dosadi život u vilinskoj zemlji pa požele da se vrati u zavičaj. Na rastanku mu Gulhandana i Zabzibana dadeše svaka po jednu violinu, te mu rekoše.

— Ako ti ustreba naša pomoć, ti samo odsviraj nešto na violini i mi ćemo ti s vojskom priteći u pomoć.

Tada ga moćni div ponese iz Zabzibanine zemlje. Uz put div ogladne, a čobanin onda pomoću violine pozva Gulhandanu i Zabzibanu i ove poubijaše mnogo stoke, te čobanin dobro nahrani diva. Ovome se prohte da ima čarobnu violinu, pa predloži čobaninu da se menjaju. Čobanin mu dade violinu, a div njemu u zamenu čarobnu batinu, čarobni lanac i leteći ćilim. Batina će istući svakoga po gospodarevoj naredbi, lanac je u stanju da sveže svakog diva, a leteći ćilim će ga odneti kud god zaželi.

Išao tako čobanin neko vreme, pa odluči da prevari diva.

— Deder, lanče, sveži ovog nevaljalog diva!
A ti, batino, ne budi lena nego stupi u dejstvo!

Na to oboje tako zaokupiše diva da on baci čarobnu violinu i pobeže glavom bez obzira. Uzme tada čobanin violinu pa krene dalje. Malo zatim sretno drugog diva. Od njega čobanin uzme čarobnu maramu, a ta marama je imala takvo svojstvo da se nikad nije mogla napuniti, ma šta se u nju stavilo.

Tako se posle mnogih pustolovina čobanin najposle obre u zavičaj, iziđe pred šaha i dade mu bočicu s uljem od vile Zabzibane. Šah mu na to dade kćer za ženu, ali princeza jednostavno otera svoga muža-čobanina iz dvorca, i ovaj sav žalostan ode u svet. Saznade šah za to, pa posla za njim u poteru vezirovog sina. Ali uvređeni čobanin zajedno sa šahovim izaslanikom odlete na jedno pusto ostrvo i odmah pozva Gulhandanu i Zabzibanu. Vile behu ljute na muškarce pa se ovako dogovore:

— Hajde da ih malo namučimo: ako ne budu pažljivi prema nama i ne obezume se od naše igre i lepote — osvetimo im se, pobacajmo im sve čarobne stvari u more i napustimo ih!

Kad je svanulo, vile upotrebiše sve svoje čari da opčine mlade ljude — vitka, gipka tela čas su se izvijala u igri, čas nežno lelujala kao stabljike lale pod blagim čarlijanjem vetrića, ali momci se ne obozumiše. Vile se onda do srca uvrediše i noću, dok su putnici spavali mrtvim snom, pobacaše im sve čarobne stvari u more. Ostaše samo maramica i čarobna kapa, jer vile nisu znale da je i to bilo čarobno.

Probudiše se ujutro čobanin i vezirov sin — kad imaju šta videti: nema ni vila ni čarobnih stvari! Lutali oni tako po ostrvu, pa nađoše neko brvno i doplivaše do kopna. Od gladi se jedva drže na nogama. Kad dođoše u grad, čobanin odluči da proda prsten koji mu je poklonila vila Zabzibana. Ali ne

nađe se nijedan bankar koji bi imao toliko novca da ga uzme. Doduše, jedan pokuša da ga preproda šahu, ali kad šah pogleda prsten, zaključí da samo princ može imati takvo blago, pa posla izaslanike po čobanina i vezirovog sina. Obojica mu se toliko dopadoše da odmah dade svoju kćer za ženu vezirovom sinu.

Jednom se vezirov sin požali svome prijatelju da čim se smrači i on legne u postelju sa ženom — odmah padne u nesvest i do jutra se više ničega ne seća. Čobanin odluči da sazna šta je posredi, te stavi na glavu čarobnu kapu i sede pred ulaz u odaje šahove kćeri. Kad bi noć, ona iziđe iz svoje spavaće sobe, a čobanin krene za njom. Na brdu ju je čekao div. Sede ona na leteći ćilim, a čobanin zauze mesto negde sasvim na kraju, pa i on pođe. Doleteše oni u vilinsko carstvo, a tamo počele igre i veselje. Žena njegovu prijatelja igra sa vilama, a nakit samo baca na pod; čobanin ne bude len nego sve pokupi i sakri u čarobnu maramu. Kad je svanulo, žena se spremi za povratak, pa pošto stiže kući, leže kraj muža kao da se ništa nije dogodilo.

Ukratko, čobanin se jednom osmeli, pa skide čarobnu kapu i toliko se dopade gosposdarici vila da ga ona uze za muža. Onda čobanin zamoli ženu da mu dá takav čarobni štap koji skuplja svu vodu iz mora, pa pođe na ostrvo gde je izgubio čarobnu violinu, lanac, batinu i leteći ćilim, te ih pronađe. A onda pozva Gulhandanu i Zabzibanu, pa im naredi da ubiju šahovu kćer koja ga je oterala i ženu vezirovog sina zato što je varala muža, te se oprostí od svoga druga i krene na put u carevinu vile Zabzibane.

Neki vele da je i dan-danas tamo i da srećno upravlja zemljom.

(avganistanska bajka)

(STREVELA MILENA - 11
IOVANOVIC)

PRINCEZA GOLUBICA

Živeo nekada neki moćan kralj u Magrebu, na sreću čitavog naroda, njegovo kraljevstvo se prostiralo po čitavom Alžiru. Najveća mu je želja bila da mu žena rodi sina, koji će ga naslediti. Stoga se često ženio, ali ga nijedna žena ne načini ocem. Stoga kralj beše vrlo utučen, jer se, iako lišen porodične radosti, brinuo za procvat zemlje posle smrti, procvat koji su omogućavali njegovi mudri zakoni.

Tako, dok je on jednom sedeo u vrtu u senci drveta, uživajući u prijatnoj svežini, prolazio je pored dvorca nekakav jevrejski trgovac, koji je nudio svoju robu i vikao:

— Ko hoće da kupi jabuke rođenja?

Čuvši ove trgovčeve reči, kralj mu pođe u susret; bio je najpre iznenađen što se u ovo doba prodaju jabuke, ali još više trgovčevim rečima, te ga odmah upita:

— Kakve su ti to jabuke?

A trgovac će na to:

— One imaju čudnu moć; žena koja ih pojede mora da dobije dete — sina ili kćer.

Čuvši reči jevrejskog trgovca, najmlađa kraljeva žena odmah odjuri da kupi jednu jabuku. Potom se uputi u svoju odaju, pa tamo iseče jabuku na dva dela i pojede jednu polovinu.

Uskoro u njenu odaju dođe i kralj, pa kad ugleda drugu polovinu jabuke, koja je imala divan miris i boju, zažele da je okusi i prinese je ustima. Ukus je doista bio izvrstan, te kralj sa zadovoljstvom pojede drugu polovinu.

Pošto je jabuka bila vrlo ukusna, kraljica se vrati za preostali deo jabuke. Ali, odjednom, očajna, opazi da nema druge polovine. Stoga odmah ode kralju i upita ga šta se zbilom sa jabukom, a ovaj joj prizna da nije mogao doći njenoj lepoti i mirisu, pa ju je pojeo.

Posle izvesnog vremena žena opazi da će uskoro postati majka, a kralju se istovremeno pojavi na butini neka izraslina, koja je rasla sve više i poče da mu smeta; ne mogavši se ni kretati zbog nje, kralj je morao da legne u krevet.

Kraljica potom rodi sina i kralj beše presrećan: ovo rođenje ispuni sve njegove želje. Zlo koje ga je snašlo ne umanjilo mu sreću. Želeći, ipak, da se oslobodi nevolje, on posla po lekare, ali niko od njih nije znao pravi lek.

U to doba beše na osobitom glasu mudrost nekakvoga čoveka iz Magreba. Taj čovek je živeo usamljeno, i to u nekoj planinskoj pećini. Čuvši za njega, kralj naredi da mu ga odmah dovedu. Kad čovek iz Magreba stiže pred kralja, dobro zagleda izraslinu na nozi, pa će reći:

— Ti si pojeo jabuku rođenja.

Kralj mu prizna i ispriča mu sve po redu dodajući da je polovina te jabuke usrećila njega i kraljicu.

Čovek iz Magreba je doneo mali sandučić, pa pošto dobro pregleda kralja, izvadi iz sandučeta mali svežanj u kome je bio oštar nožić. Tim nožićem raseče izraslinu i odatle izvuče komad živog mesa. Ali dok je on to radio, kroz otvoren prozor uđe neka paunica, dohvati to živo meso i odlete s njim.

Paunica ode van granica ovoga kraljevstva i zaustavi se na drvetu, čije su se grane spuštale sve do jednog pojila. Konji kralja te druge zemlje dolazili su da iz pojila piju vodu. Paunica nađe podesnu granu na tom drvetu, pa na njoj savi гнездо.

Sledećeg dana, kad konji dođoše na pojilo, konjušari opaze da ih je nešto uznemirilo, pa, zagledavši se malo u vodu, videše nekakvu senku; od te senke se i sami prepadnu. Odmah odoše da to jave svom gospodaru. Čuvši ih, kraljev sin će reći ocu:

— Oče moj, dozvoli mi da pođem na pojilo. Radoznao sam da vidim šta li ih je tako uplašilo.

Kralj to dozvoli sinu. Sutradan on povede konje na pojilo jašući na jednom od njih. Stigavši, zagleda se u vodu i u njoj spazi neku senku, koja ga mnogo začudi. To beše senka neke mlade devojke nadzemaljske lepote. Videvši je, kraljević se uzbudi i onesvesti, pa ga tako onesvećenog preneše u dvorac. Njegov život je tri dana bio u opasnosti, tri dana je lebdeo između života i smrti. Kralj se ozbiljno zabrinuo za sina, pa na sve strane posla ljude po lekare, ali pomoći ne beše. Tad jedan od lekara, koji je poznavao čarolije veštica, ali i lekarsku veštinu, reče kralju:

— Tvoj sin je omađijan. Video je lik neke prelepe devojke i odmah se u nju zagledao.

Ovaj lekar pomogne da se kraljević povрати u život. A kraljević, čim se malo pridiže, pođe odmah na pojilo da traži senku prekrasne devojke. Ugledavši je ponovo, on se uzbudi, pa misleći da će je opaziti na drvetu, podiže glavu — ali tamo ugleda gnezdo.

Kraljević beše sav očajan, pa kad se vrati u dvorac, ode majci i ispriča šta ga tišti. Na kraju joj reče:

— Treba da mi pronađeš neku staru i iskusnu ženu koja sve zna.

Majka nije mogla ništa da odbije svom jedincu, a pogotovu sad kad je u pitanju njegov život, pa stane tražiti neku iskusnu staricu. Kad je pronađe, ispriča joj sve po redu, onako kako je čula od sina.

Saslušavši je, starica reče:

— Ta mlada devojka, čiju je sliku kraljević ugledao u pojilu, zacelo je nekakva vila. Nju je ohranila paunica, čije je gnezdo na drvetu. I ona je vanzemaljsko biće. Sve je to učinio jevrejski trgovac koji prodaje jabuke, jer je on čarobnjak. Jedino on može pomoći. Potražiću ga i dovesti.

Žena doista pronađe trgovca, pa ga dovede u dvorac, a potom i njega povedoše na pojilo; on je nosio nekakve tajanstvene knjige. Kad stignu na pojilo, on izgovori neke tajanstvene reči, zapali mirisavu travu, i stane bajati, a mlada devojka se preruši u golubicu, pa, na veliko oćajanje mladoga kraljevića, odlete zajedno s paunicom. A kad pade mrak, ponovo stade na granu drveta.

Čarobnjak je čarao sedam dana, ali bez uspeha. Golubica je odlazila u praskozorje, a vraćala se kasno uveće. Ali sedmog dana je videše kako napušta drvo i silazi na zemlju. Tu, ostavivši svoj ptičji oblik, pojavi se u svojoj natprirodnoj lepoti. Kraljević je bio oćaran; sad je pred njim bila devojka čiju je senku video u pojilu. Stoga se zareče da će se oženiti njome.

Ali, na svoju veliku žalost, on se pre kratkog vremena oženio svojom roćakom, kćerkom rođene tetke. Njegova majka je i ranije opazila da on ne voli svoju ženu, pa mu je više puta zbog toga prebacivala, zamerajući mu što se tako ponaša.

— Sine moj, — govorila mu je ona — kako se ćudno ponašaš. Čim uđeš u kuću, zatvaraš se sam u sobu, a kad izlaziš, zatvaraš svoju ženu. Ni ćasa ne provodiš s njom.

Ali kraljević joj nije odgovarao, već je odlazio neznano kud. A sad mu misao da se oženi neobićnom lepticom nije izlazila iz glave. Stoga ode ocu i reče:

— Oće, moj, sreo sam devojku koja me jedina može usrećiti. Hoću da se oženim njome, i to što pre, i želim da naša svadba bude svećano proslavljena.

Kralj popusti sinovoj želji, pa odmah naredi da se pripremi svadbeno svećanost. Ali svadbu odlože za sedam dana.

Kraljevićeva prva žena bila je ljubomorna, a njegova majka je u novoj kraljevićevnoj ženi gledala

opasnu suparnicu kćeri svoje rođene sestre. Stoga su obe želele samo jedno — da se prekrasna devojka ponovo pretvori u goluba. Znale su da im u tome može pomoći jedino jevrejski čarobnjak, pa se nje-mu obrate. Ovaj im dade jednu iglu.

— Kad joj priđete, — reći će on kraljici — uzmite peškir tobože da joj obrišete vrat, pa joj recite kako biste želeli da je očeshljate. Ona će to rado prihvatiti. Iskoristite taj trenutak, zabodite joj iglu u glavu, i ona će se odmah pretvoriti u golubicu.

Čuvši ovaj savet, kraljica se obradova, jer je znala da se čarobnjaku može verovati. Znala je da će pretvoriti u golubicu lepu devojku, čiju je smrt priželjkivala. Kad lepotica dođe, ona uradi sve onako kako joj je savetovao trgovac.

Princeza se ponovo pretvori u pticu i mašući krilima odlete u kraljevičev vrt, pa stade na jedno veoma granato drvo, pod čijom se krošnjom moglo zaštititi od sunca čitavo jedno pleme. Kad kraljević sazna za nestanak one koju je voleo, upita majku:

— Reci mi, majko, kud je iščezla?

A majka mu odgovori:

— Sine moj, znaj, tvoja žena nije stvorena za kuću. Njoj je potreban slobodan vazduh, potrebni su joj šuma i polje.

To silno rastuži kraljevića. Da bi rasterao tu-gu, reši da iskrči jedno neobrađeno polje u blizini svog vrta, pa da tamo zasadi drveće i načini pri-jatan kutić za sebe.

Ljudi se latiše posla. Ali dok su radili, čuše nekakav glas. Taj glas je ličio na glas mlade devojke. Čuše i reći:

— Jabuka je učinila da se rodim, paunica me je odgajila, kraljević htjede da se oženi mnome, ali su me omađijale njegova majka i žena; one su me pretvorile u golubicu.

Ljude koji su radili u polju uznemiri ova žalopojka, ali tad odjednom nastade jak pljusak, pa se oni skloniše pod široke grane drveća. Uto se začu nekakav smeh, te kiša prestade.

Ljudi nastaviše posao, ali ponovo čuše glas, pa žalopojku, a posle toga kiša opet poče da pada, pa ih primora da traže sklonište, ali tad, kao i prvi put, smeh rastera kišu.

Tako je to trajalo čitav dan. Ne znajući šta se to zbiva, preplašeni ljudi otrčaše kraljeviću pa mu sve ispričaše. A ovaj ode onoj staroj i iskusnoj ženi da je upita za savet.

Starica pristane da mu pomogne. Zatraži da joj donesu ručnu vodenicu, malo pšenice, sito, dasku za mešenje testa, tiganj i kavez. Još reče kraljeviću da je niko ne uznemirava dok bude radila u polju.

Kad joj sve to dadoše, starica ode pod veliko drvo i, pretvarajući se da je slepa, postavi naopako vodenicu, pa stade na njoj mleti žito. Golubica spazi sa grane da je slepica naopako postavila vodenicu, sažali se na nju, pa joj reče:

— Dobra majko, naopako si postavila vodenicu. Tako se to ne radi. Hajde, okreni vodenicu.

A starica će na to:

— Kćeri moja, izgubila sam oči pa više ništa ne vidim. Siđi, drago dete, pa mi pokaži kako se to radi.

Ali golubica je bila oprezna, pa ne htjede da siđe, a starica, pretvarajući se i dalje da je slepa, nastavi svoj posao. Nekako uspe da samelje malo pšenice, pa posle stade sejati brašno, ali je i sito okrenula naopako. Golubica ju je sve vreme posmatrala, pa će opet:

— Dobra majko, to se tako ne radi! Okreni sito, pa lepo prosej brašno.

A starica joj odgovori:

— Kćeri moja, rekla sam ti da sam slepa i ništa ne vidim. Dođi, o kćeri moja, da mi pokažeš kako treba raditi.

Još nepoverljiva prema starici, golubica ne sme-
de da napusti granu.

Starica potom stade mesiti testo, ali opet naopa-
ko postavi dasku za mešenje. Napravi nekoliko po-
gačica koje stavi u tiganj da se prže, a pri tom i
tiganj okrenu naopako. Golubica ju je sve vreme
opominjala da sve naopako radi, ali nikako nije si-
lazila na zemlju da starici pokaže kako treba raditi.
Najzad, starica uze kavez, pa pipajući po njemu,
stane tražiti vratanca. Ali ih je uzalud tražila.

Pretvarajući se da je očajna zbog toga, starica
počne plakati i jadati se:

— Koliko sam nesrećna, jadna ja! Ko li će mi
samo pomoći?

Golubica se tada sažali, pa dolete do nje.

Starica je krišom pažljivo posmatrala svaki
njen pokret, pa kad joj beše nadomak ruke, dohvati
je, brzo pronađe i otvori vratanca i gurnu je u kavez.
Zatim kavez odnese kraljeviću, a ovaj, presrećan
što je došao do golubice, zatvori je u sobu, zaključa
vrata, pa ključ ponese sobom.

Ali starica o svemu obavesti i kraljicu. Kra-
ljica dođe do sobe, napravi drugi ključ i uđe, ot-
vori kavez, izvuče golubicu, pa je baci u šupu za
ugalj.

Kad se kraljević vrati iz lova, opazi da je neko
ulazio u njegovu sobu i da je kavez prazan. Odmah
pojuri majci i upita je šta se desilo sa golubicom.

A ona mu reče:

— Ona je sad u šupi za ugalj. Takve ptice vole
ugalj i smetlišće, a ne uređene sobe.

Čuvši to, kraljević odmah otrča do šupe. Tamo
pronađe golubicu i ponese je sobom. Ona je izgledala
jadno. Njena krila i perje behu uprljani od crne
prašine i đubreta. Kraljević htjede da je opere, pa
uze toplu vodu i četku i poče da joj čisti perje i
krila. Ali tad pod prstima oseti iglu koja joj beše
zabodena u glavu. Odmah je izvadi, i tad se, na nje-
govu veliko iznenađenje, golubica pretvori u de-

vojku, u onu devojkicu koju je toliko voleo i kojom
je hteo da se oženi. Videvši to, on beše pre-
srećan.

Tako je otkrivena kraljičina pakost. Kad sazna
za sve prljave poslove svoje žene, kralj se rasrdi,
naredi da je uhvate i bace u tamnicu. To isto uradi
i sa svojom snahom, njenom saučesnicom.

Tad u dvor stupi neka žena sva ukrašena di-
jamantima i zlatom. To beše pomajka kraljevićeve
žene; ona osta malo kod svog zeta i ćerke, a potom
se opet prometnu u paunicu, pa odlete daleko. Če-
sto je dolazila prurušena u ženu da ih vidi i malo
posedi kod njih, a onda bi se opet prometnula u
paunicu i odlazila.

A kraljica i kraljevićeva prva žena morale su
sve do smrti da ispaštaju za svoja zlodela.

(alžirska bajka)

W

SIROMAH I VILA

Živeo jednom neki čovek, koji beše tako siro-
mašan da nije imao šta da jede. Uze tako jednom
mrežu pa poče na reku da lovi ribe. Kad stiže na
reku, baci mrežu i izvuče jednu prekrasnu ženu.
Siromah se prepade, ali mu žena reče:

— Idem s tobom u selo!

— Neću — odgovori siromah. — Moji siple-
menici će me oterati. Tako sam siromašan da čak ni
sebe nemam čime da prehranim.

— Dobro — reče žena. — Hajde da živimo u
nekoj napuštenoj kolibi.

I tako se oni nastane u napuštenoj kolibi, pa kad
se smrkne, legnu da spavaju. Duboko u noć žena
ustade i stvori mnogo divnih stvari — stoku, kuću,
robove i ljude. Ujutru, kad se siromah probudi,
ugleda sve to, pa se mnogo začudi, a žena mu kaže:

— Mužu moj, sve to pripada tebi, samo nikada
više ne idi na ono mesto odakle si me izvadio.

A on joj odgovori:

— Zašto opet da idem tamo kad sam postao tako bogat!

Tako su oni dugo živeli; ali jednom uze čovek mrežu, pa se uputi baš na ono mesto, iako mu je žena rekla da tamo ne ide. Kad stiže na reku, baci mrežu u vodu, pa kad je izvuče, ugleda u njoj drugu ženu, koja beše još lepša od prve, pa je počne moliti:

— Hajdemo u selo!

A ona mu odgovori:

— Ne, prvo idi i ubij svoju ženu, a potom dođi po mene.

Čovek dohvati koplje, pođe u šumu, pa zarije koplje u drvo mulombe i koplje se zacrveni od soka tog drveta. Potom se vrati, pa to koplje pokaza ženi, ali ona reče:

— Ne, ti je nisi ubio, već si kopljem probo drvo mulombe.

Čovek se vrati, dođe u selo, pa ubi robinju. Ali kad se vrati na reku i pokaza koplje obojeno krvlju, žena mu reče:

— Ne, ti si sad ubio robinju. A tvoja žena je ostala živa i sedi u tvojoj kolibi.

Tad on otrča kući i kopljem probode svoju ženu. I odjednom — o užasa! — sve iščeze — i stoka, i robovi, i koliba, a zajedno s tim i obe žene.

I on opet osta sam, bedniji nego ranije.

(angolska bajka)

KAKUI, NOĆNA PTICA

Na obronku velike šume na severu živeli nekada brat i sestra u maloj kolibi od trske. Jedina dečakova briga bila je da zadovolji i usreći sestru, pa je zato išao u polje ili šumu da bi našao nešto što bi se njoj dopalo i čime bi je zadovoljio. Tražio bi divlje

voće ili bi lovio ribe u reci i jezeru, a katkad bi se penjao na drveće i tražio saće, pa kad bi štogod dobro našao, nosio je radosno kući i davao sestri.

Ali izgleda da devojka nije marila mnogo što se brat tako stara o njoj. Ona je neljubaznošću nagrađivala sav njegov trud i njegovu pažnju. Kad bi joj doneo neki s mukom nađen poklon, primala ga je s prezirom i nipodaštavanjem. Uzimala bi koji plod što bi joj doneo, pa bi ga bacala ne pridajući nikakav značaj naporima koje je dečak uložio.

Katkad je provodio čitav dan loveći ribe, do prsa u hladnoj vodi, a kad bi došao kući mokar i umoran, sestra ne bi čak ni pogledala ribe. Umesto toga, vikala bi na njega i zagorčavala mu ionako bedan život. Na njegovu zahvalnost nije odgovarala ljubaznošću. Upućivala mu je oštre i svirepe reči. Kad bi se vratio praznih ruku posle dugog traganja po šumi da bi joj nešto doneo i zatražio vode da se napije, ona bi mu donela. A kad bi on pružio ruku da dohvati krčag, prosipala bi vodu na zemlju, smejući se što vidi iznenađenje u njegovim očima. Uz to bi izgovarala strašne reči, a nikada nije prestajala da ga grdi.

Dečak se sve više trudio, misleći da će pridobiti njenu naklonost, ako joj donese neke divne poklone iz šume. Ali ni onda se ništa nije menjalo.

Jednog dana dečak pođe u neki njemu nepoznat kraj šume žureći kroz kupine i trnje tako da mu se koža raskrvavila. Najzad pronađe visoko drveće i spazi veliki roj pčela kako leti oko. On se pope na drvo i pronađe gore široko ukusno saće. Pčele ga stadoše napadati i ubadati, ali on ipak nožem iskopa saće, misleći da će time sigurno pridobiti sestru.

Kad je stigao kući, noć već beše pala. Koža mu je od trnja bila u ranama i ogrebotinama. Njegovo lice i ruke behu otekli od uboda pčela, a to ga je strašno bolelo. Ali kad sestri pruži saće s medom,

ona ga prezrivo pogleda i baci na zemlju. A kad dečak zatraži vode da pije i opere rane, ona mu donese i pruži, a onda je prosu na zemlju podsmevajući se izrazu njegovog lica.

Odjednom dečak razumede ono što nikad ranije nije shvatio. Pogleda oko male kuće i vide prljavštinu koja je pokazivala sestrinu nebrigu i lenost. Sve mu bi jasno. Ujutru on ode i vide kako se bašta osušila i upropastila jer sestra nije htela da je zaliva. Zatim opazi koliko su mršave i gladne životinje jer im sestra ne davaše dovoljno hrane. Tad prvi put vide da mu je sestra svirepo i sebično stvorenje i da je sve što je radio za nju bilo samo traćenje vremena. Ona to uopšte nije zasluživala.

Njegova osećanja se promeniše: ljubav se pretvori u mržnju, pa on čak načini i plan kako da joj se osveti za sve. Jednog jutra joj rekne:

— Našao sam u šumi divan poklon za tebe, jednu prekrasnu orhideju, najveću koju sam dosad video.

— Idi i uberi mi je — rekne mu devojka.

A na to će dečak:

— Ne, to je doista nešto što ti sama moraš videti, jer je orhideja prekrasna.

Time je pobudio sestrinu radoznalost i ona pođe u šumu sa bratom. Odvede je do jednog visokog drveta i rekne joj:

— Uz ovo drvo se moramo popeti. Ti ćeš napred, a ja ću za tobom.

Devojka pođe napred, a brat za njom sa sekirom u ruci. Dok su puzali uz drvo, devojka je gundala pa reče:

— Uverena sam da je to nešto odvratno. To mi se neće dopasti.

Ali brat je navaljivao:

— Moraš dalje, još više.

Nastavili su da se penju. Najzad devojka stiže do vrha. Pogleda i stade vikati na svog brata:

— Pa ovde gore nema ničega!

Ali ne dobi odgovor. Pogleda dole i vide da se brat spušta sekući sve grane redom. Nije mogla da siđe. Bila je ostavljena na vrhu visokog drveta negde usred šume. Opazi kako brat odlazi i za nekoliko trenutaka izgubi joj se iz vida.

I kad se osuši na vrhu drveta, mašući i grdeći, odjednom je svu prekri perje. Njena noga se pretvori u kandže, a nos u kljun.

— Tiraj! Tiraj! — grdila je ona. — Brate, brate!

Ali njen brat beše otišao.

Devojka se pretvori u pticu. Kako je bila stidljiva, danju se krije u šumi, a tek noću je ostavlja i leti. Dobila je ime Kakui, noćna ptica, i danas se može čuti po velikim šumama na severu kako viče:

— Tiraj! Tiraj! Brate! Brate!

(argentinska bajka)

KAKO JE POSTALO SUNCE

U davna vremena ljudi nisu znali za sunce, jer ga nije ni bilo. I danju i noću samo su mesec i zvezde gledali na zemlju. A ljudi su mislili da su zvezde oči divova, koji žive iza oblaka, a mesec lice najvećeg među njima — gospodara neba. U ta davna vremena ljudi nisu imali ni strele ni koplja, a zveri i ptice ih se uopšte nisu plašile. Čubasti kakadu i šareni papagai bezbrižno su se igrali u zelenim šumama, u rekama su se brčkali crni labudovi a dugorepi ken-guri su sa svojim mladuncima slobodno prilazili kolibama od trske u kojima su živeli ljudi. Niko čak nije ni pomišljao da se uplaši krvožednog vuka, niti divljeg psa dinga. Ali ipak su se ponekad životinje svađale među sobom.

Jednom su ždral i dugonoga ptica emu išle ravnicom. Svako zna da su noge lepotana emu dvaput

duže od ždralovih. Ždral je zaostajao za emuom, pa ga je to vređalo.

— Prijatelju, ne trči tako brzo! — viknu ždral.

Emu ništa ne odgovori: mađa nije hteo da žuri, nikako nije mogao zaustaviti svoje dugačke noge. On im reče: »Stojte!« — ali one su jurile i nosile ga napred brzinom vetra.

Tada se ždral naljuti, pa poče da grdi svoga saputnika. Emu to nije mogao da otrpi. Okrenuo se i udario ždrala jakim kljunom, pa se ovaj morao spasavati bekstvom. Ali ni on nije mogao podneti uvredu, pa odskakuta emuovom gnezdu, zgrabi jedno ogromno jaje i iz sve snage ga hitnu uvis. Jaje polete pravo u nebo i pade na gomilu suvoga granja koje su sakupili vredni nebeski divovi. Ono se slomi, žumance isteče a suvo granje buknu. Tada nastade svetlost koja zaslepi ljude i životinje jer nisu bili navikli na nju; od te svetlosti probudi se div — gospodar neba.

On pogleda zemlju i veoma se obradova: pri svetlosti sunca zemlja je bila dvaput lepša!

— Ovo mi se sviđa! — viknu div. — Neka tako stalno bude.

On je uživao u nebeskoj vatri. Celog dana je plamteo svetli plamen, a pred veče se gasio. Samo je crveni žar tinjao iza oblaka. Zatim i njega poče da prekriva pepeo. Div se uplaši:

— Ovo ne valja! Ako se žar ugasi, čime ćemo ujutru potpaliti vatru? — Na zemlju se spusti noć i ljudi polegaše i zaspashe. Ali divu nije bilo do spavanja.

— Pomoćnici, na posao! — zapovedi div. Mesec i hiljadu zvezda odmah zasijaše na nebu. To su se odazvali mlađi divovi. Cele noći su skupljali suvo granje, a onda je div — gospodar neba — zajedno s braćom počeo da raspiruje vatru. Pred svitanje prohuja vetar zemljom.

Zar je postajao sve crveniji, zatim sve svetliji i najzad je suvo granje planulo.

Ljudi se probudiše i rekoše:

— Gledajte, na nebu opet sija sunce!

I počeše da rade.

Od tada svake noći šetaju nebom vredni divovi sa svojim gospodarom belog lica. Svake noći skupljaju suvo granje i svakog jutra raspiruju vatru — sunce. Ali div-mesec nikad ne zaboravlja da sakrije jedan ugarak i da ga umota u mali crni oblak. A da bi ljudi mirno spavali i ujutru na vreme odlazili na posao, div je zapovedio petlu da ih budi. I petao dobro zna svoj posao.

Svakog jutra, čim zarudi istok, on uzleće na krov, maše krilima i gromko se smeje: »Kukuriku! Kukuriku! Budite se, ljudi! Rađa se veselo sunce!«

A kako da se ne raduje i ne smeje kad sunce svima donosi i svetlost, i toplotu, i život!

(australijska priča)

VELIKI PASULJ

U pravadna vremena svi su Indijanci živeli pod zemljom. Oni su tada obrađivali zemlju i bili odlični zemljoradnici i niko se nije mogao meriti s njima. Poglavica im je bio Pokretna Stena; on je bio najbolji i najmudriji među njima.

Ali jednog dana se desi da Pokretnoj Steni izrašte nekakav ogroman struk pasulja. Rastao je, rastao sve dok nije došao do zemljine kore, pa kako je bio vrlo jak i debeo, probio je kao od šale zemljinu koru i izišao na sunčevu svetlost. I tad su sunčevi zraci prodrli kroz taj otvor, a Indijanci, videvši to, silno se iznenade. Nisu znali šta li to može biti tako svetlo, pa su se pitali kakva je to ogromna vatra. A čim sunce zađe, začudiše se dalekim svetlim tačkama; to su bile zvezde.

Videvši to, poglavica okupi sve starije ljude i na savetovanju odluče da uza stabljiku ogromnog

pasulja pošalju vuka da svojim oštrim šapama proširi otvor kako bi svetlost bila jača.

Vuk se pope uza stabljiku, proširi rupu svojim oštrim šapama i opet se vrati. Stari ljudi onda odluču da pošalju goluba da vidi šta se to napolju krije i da ih o svemu obavesti. Golub polete kroz rupu, opazi nekakvo jezero, pa reke i šume, zatim mnoge životinje i ptice i onda se vrati. Ispriča indijanskim starcima sve što je tamo gore video.

Čuvši to, stariji ljudi se začuđiše, pa htedoše da sakriju od svojih porodica to što su čuli od goluba. Znali su da ima dosta starih i debelih ljudi koji bi se teško mogli popeti uza stabljiku pasulja.

Golub nije mogao da čuti pa sve ispriča nekim ratnicima, te ovi rešiše da iziđu na zemljinu površinu. Stoga se jednog dana popeše i, očarani onim što su gore videli, odluču da ostanu na površini i da se ne vraćaju svojim. Kasnije su pozvali svoje devojke, sestre i braću, a uskoro je i čitavo pleme izišlo napolje.

Pod zemljom su ostali samo debeli starci i žene, jer su bili suviše teški ili leni da se penju uza stabljiku velikog pasulja. Ali malo kasnije, kad ne beše nikog ko bi radio za njih, a oni sami to nisu mogli zbog godina i debljine, odlučuše i oni da se nekako popnu. Izlazili su jedan po jedan, hučući i stenjući polako, pa najzad pod zemljom ostade samo jedna debela starica. Videvši da će samo ona ostati pod zemljom, i starica se stade penjati uza stabljiku, ali što je bila bliže površini zemlje, stabljika se sve više savijala. Ljudi su gledali kako se ona muči pa su pokušali da joj nekako pomognu, ali starica nikako da dohvati konopac koji joj behu odozgo dobacili. Penjala se sve više, a pasulj se sve više savijao. Najzad puče stabljika pasulja i sruši se pod zemlju tako snažno da se od toga čitava zemlja zatresla.

Eto tako su Indijanci došli na površinu zemlje pa počeli da žive pod suncem. A sad, čim osete da zemlja dršče i puca, znaju da je to ona debela starica ponovo pala sa stabljikom pasulja, i to posle bezbrojnih pokušaja da se uz pasulj nekako domogne zemljine površine i dođe u svoje pleme.

(bolivijska priča)

POHLEPNI ČAČA

Živeo u gori majmun Čača. On je bio strašno pohlepan, pa što god vidi, odnese svojoj kući: kokosov orah i žutu tikvu, kukuruz i grožđe, sve.

Jednom opazi Čača na bananinom drvetu veliki grozd banana, pa rekne:

— Banane su još zelene. Pričekaću dok ne porastu, a onda ću ih sve pojesti.

I Čača sede ispod bananinog drveta i stade čekati da banane sazru.

Prođe pored njega zec i rekne mu:

— Čačo, Čačo, otkini mi jednu bananu, gladan sam!

Ali ga pohlepni majmun otera motkom i rekne:

— Ne dam ti ništa, dugouhi. Kad sazru moje banane, sam ću ih jesti.

I banane su iz dana u dan rasle i sazrevale.

Jednom prelete iznad drveta papagaj i rekne majmunu:

— Čačo, Čačo, dozvoli mi da otkinem jednu bananu, jer tri dana nisam ništa okusio.

Pohlepni majmun baci na njega kamenicu.

— Beži odavde, — rekne mu — krivokljuni. Kad sazru moje banane, sam ću ih jesti!

A banane rastu i sazrevaju.

Jednom prođe pokraj majmuna nekakva kornjača i rekne mu:

— Čačo, Čačo, strašno sam gladna, molim te, otkini mi bar jednu jedinu bananu!

Ali pohlepni majmun i nju najuri istim rečima:

— Beži odavde. Kad sazru banane, sam ću ih jesti.

A banane su već požutele i otežale.

Dok je pohlepni majmun Čača na njih čekao, one se, već prezrele i otežale, jednog dana otkidoše i — tup! — padoše baš majmunu na glavu i udariše ga tako jako da se Čači izbečiše oči.

Videvši to, dotrčaše šumske životinje, pa pohašale da pojedu banane, kad one već gnjile. Stoga se životinje rastužiše pa rekoše majmunu:

— Tako ti i treba, pohlepni Čačo! Niti si sam pojео banane, niti si drugome dao.

(brazilska priča)

DRAGOCENI KAMEN

Ispričaću vam bajku o dragocenom kamenu deda-Pavla. On je imao zabran u planini i svake noći je u njega zatvarao desetak ovaca. Imao je i kolibu pokrivenu daskama, a u kolibi — jedno mače i jedno pače. Ali deda Pavle nije imao svetiljku da mu noću svetli u kolibi.

Jedanput deda Pavle, prolazeći pored stada, začu nekakav pisak na kraju šume — pisak nalik na tužnu pesmu. Uđe ti on u šumu da vidi šta je to i vide gde gori jedno drvo, a u tom plamenu jedan mali gušter pišti i savija se od bolova.

— Ovcare, — tiho reče gušter — brate, pomoz mi da izađem iz vatre!

A na to deda Pavle odgovori:

— Pomoći ću ti, ali kako da zgazim na ovaj žar? Izgoreće mi noga!

— Pruži prut, a ja ću se uhvatiti za njega, pa me ti podigni.

Deda Pavle pruži dugu ovčarsku toljagu; mali gušter stade na nju i spase se iz ognja.

— Hoću da te nagradim za ovo delo, — reče gušter kad dođe sebi — biraj šta hoćeš!

— Šta ćeš mi dati? — upita deda Pavle.

— Ja sam sin cara svih guštera — reče gušter. — Moj otac živi u jednoj dubokoj tamnoj pećini. Na kruni ima devet zrna dragoga kamenja, koja svetle kao devet sunaca. Daću ti jedno od njih.

Rekavši to, gušter pođe po travi prema reci, a za njim starac. Išli tako, išli i došli do pećine.

— Počekaј ti tu, a ja ću otići po dragi kamen — reče tiho gušter.

Deda Pavle sede na zemlju. Spuštao se mrak. Najzađ se gušter pojavi sa dragim kamenom u ustima. Kad izađe, osvetli se čitavo polje. Ptice sa okolnih drveća zalepršaše krilima. One su pomislile da je prošla noć i da je već sunce granulo.

— Uzmi ovaj kamen i idi u svoju kolibu. Ali treba da ti kažem: ovaj kamen ne samo što svetli već ima i drugu moć. Kad stigneš kući, udari kamenom tri puta o zemlju i reci: »Neka se stvori to i to!« — pa što god zaželiš, stvoriće se pred tobom.

Uze ti deda Pavle dragi kamen i pogleda ga: bio je velik kao lešnik. Stavi ga u torbu, i uputi se kolibi; utera stado u zabran, dok su ga mače i pače čekali na pragu. Pošto je skupio ovce, starac uđe u kolibu i izvadi kamen, kad on — ozari čitavu kolibu. Mače i pače sakriše oči da ne oslepe od svetlosti. Pošto je večerao, deda Pavle reče:

Što da tražim nešto od dragoga kamena, kad sve imam: kolibu, ovce, sira, pa eto sad imam i svetlost koja će mi osvetljivati trpezu dok jedem.

Potom je legao da spava: Ali sam nikako da dođe. Stade misliti:

»Zašto da ne isprobam kamen? Hajde da zaželim nešto. Šta da zaželim, šta da zaželim? Zažeću dvorac od mramora.«

Kad pomisli na to, ustade iz postelje, dohvati dragi kamen, koji je svetleo sa police, pa tri puta njime udari o zemlju i reče:

— Neka se ovde stvori dvorac od mramora.

Čim izreče ove reči — koliba iščeze, a mesto nje se pojavi čudesan dvorac od mramora. Zidovi soba su bili od ogledala, posuđe od čista zlata, a stolovi i stolice od slonove kosti. Videvši to, starac se začudi, pođe po sobama da ih razgleda, pa leže u jednu meku postelju. Dragi kamen sakri u nedra.

Ali tad mu dođe u posetu sused Ivan.

— Dohod — reče Ivan — da vidim jesi li živ i da malo popričamo, jer mi se ove noći ne spava. Kakvo je to čudo? Ne mogu da verujem očima: ko ti sagradi ovaj dvorac?

— Dragi kamen — odgovori deda Pavle i nasmeši se.

— Kakav kamen? Daj mi da vidim taj kamen!

Deda Pavle ga poslušao, zavuče ruku u nedra, izvadi kamen i dade ga Ivanu, a ovaj, pošto ga razgleda, upita:

— Ali kako je moglo ovako malo kamenče da izgradi ovoliki dvorac? To nije moguće.

Deda Pavle mu ispričao sve redom kako je došao do toga kamena. Tako su oni pričali i pričali, ali na kraju im se prisepava.

— Ostani da prenočiš u mom domu — ponudi deda Pavle suseda.

— Gde da legnem?

— Lezi do mene u moju postelju!

Leže Ivan do starca i stade razmišljati. Sačeka da seljak zadrema, pa čim deda Pavle počeo hrvati, on gurnu ruku u njegova nedra, izvuče dragi kamen, udari njime tri puta o zemlju i reče:

— Neka dođu četiri junaka, neka uzmu ovaj dvorac i prebace ga preko Dunava!

Samo što to reče, pojavio se četiri junaka, podigoše dvorac i ponesoše ga. A Ivan uze dragi kamen pa ode s dvorcem, dok deda Pavle ostade. Kad se sutradan probudi — ima šta videti! Pogleda unaokolo — i šta vidi? Nema nikakva dvorca, pa nema čak ni dragoga kamena — samo stara daščana koliba, a u njoj mače i pače. Starcu potekoše suze niz lice. Sažališe se i ovce pa stadoše blejati; priđe mu mače, priđe mu pače.

— Hoćeš li da idemo preko Dunava po dedin kamen? — reče mače.

— Hoću — pristade pače.

I mače i pače se upute dunavskom ravnicom, pa dođoše do tihe i široke reke Dunava.

— Ja umem plivati, — reče pače — a ti ne možeš. Popni mi se na leđa i preneću te preko reke!

Mače se pope na leđa svoga druga, te tako pače prepliva reku. Išli još malo, pa uskoro ugledaše i dvorac. Prošli su kroz vrt i kroz jedan otvoren prozor ušli u dvorac. Tad opaziše Ivana: leži na mekoj postelji, a kamen sakrio pod jezik. Mače i pače su shvatili to, jer mu je grlo bilo osvetljeno.

— Kako sad da ga izvučemo iz usta? — upita pače.

— Reći ću ti kako — odgovori mače. — Ja ću staviti malo crvene paprike u Ivanov nos, pa kad on kihne, kamen će mu ispasti iz usta.

Kako reče, mače tako i uradi. Stavio malo crvene paprike u Ivanov nos, ovaj kihnu, a dragi kamen mu ispade iz usta. Mače ga odmah dohvati i stade bežati, a za njim i pače. Bežali, bežali, pa stigli do Dunava. Potom mače uzjaha pače i njihov dvojce zaplivaše, a kad su bili nasred reke, pače će reći:

— Kakav je to čudotvoran kamenčić, daj da ga vidim!

— Ne može sad — pašće nam u vodu. Kad iziđemo na obalu, onda ću ti dati da ga vidiš.

— Daj mi sad ili ću te gurnuti u vodu da se udaviš! — viknu pače.

Mače se onda uplaši i reče:

— Evo ti, pazi!

Pače poteže nožicu da uzme kamen, ali mu on izmače, pađe u vodu i potonu.

Kad su dva prijatelja izišla na obalu, stadoše plakati.

Prošao neki ribar pored njih i upitao:

— Mače, pače, zašto plačete?

— Gladni smo — zajeca mače.

Ribar spusti udicu u vodu, uhvati jednu veliku ribu i dade je mačetu i pačetu:

— Evo vam, — reče on — samo da ne plačete!

Mače i pače odneli ribu u jedan vrbak, počeli da je jedu i šta mislite da su našli u njoj? Našli su dragi kamen. Riba je bila otvorenih usta u vodi i čim je pače ispustilo kamen, ona ga je progutala. Videvši kamen, obraduju se mnogo, jurnu kroz Dunavsko polje i stignu do kolibe deda-Pavla. Deda Pavle je ležao na zemlji i plakao. Dva prijatelja mu staviše pored glave dragi kamen. Tad odjednom deda-Pavlove oči zablistaše od radosti. Dohvati starac ovaj čudotvorni kamen, tri puta udari njime o zemlju i povika:

— Hoću Ivana svezanog ovde i da ga neko čuva.

Čim ovo reče, pred njim se stvori jedan čuvar, a iza njega Ivan. Deda Pavle dohvati svoj ovčarski prut, pa, tupa-lupa, izudara dobro Ivana, a zatim ga pusti da ide.

Potom stari ovčar uze svoj dragi kamen, stavi ga u kesu i reče:

— Ne treba mi nikakav velelepni dvorac, jer će mi ga Ivan opet ukrasti. Dobro ga poznajem.

A onda odvede ovce. Svake večeri je stavljao kamen na policu da mu svetli. Kad je umro, gušter je došao u kolibu i opet uzeo čudotvorni kamen.

(bugarska priča)

POMRAČENJE MESECA

Bila jednom neka stara udovica. Kad oseti da joj se približava smrt, pozva svoja dva unuka.

— Deco, ne ostavljam vam u nasledstvo ni zlato ni srebro, kao druge staramajke — reče ona, i zavešta starijem svoju stupu, a mlađem tučak.

Stariji brat reče u sebi: »Šta će mi ta stupa? Jesam li ja kuvar, šta li?« Ne uze stupu, već ode u drugo selo gde ga je čekao težak posao. A mlađi brat uze tučak. »Bakica mi ne bi ostavila ovaj tučak«, pomisli on, »kad on ne bi vredeo ništa.«

I kud god bi pošao, nosio je tučak, iako su mu se susedi zbog toga mnogo smejali.

On beše veoma siromašan. Skupljao je suvo granje i prodavao ga u selu, pa je nekako životario. Jednom lutajući po džungli, natrapa na ogromnu zmiju i u strahu se uspuza na drvo. Na njegovo čuđenje, zmija zapođenu razgovor s njim.

— Neću ti pričiniti nikakvo zlo, — reče mu ona — htela bih samo da pozajmim od tebe tvoj tučak.

— A šta će ti on? — zapita mlađi brat.

— Malopre mi je umro muž — objasni mu zmija. — A ako ti prineseš svoj tučak njegovim nozdrvama, on će istog trenutka oživeti.

— Ti kažeš da je moj tučak čaroban? — s nevericom zapita mlađi brat.

— Pođi sa mnom, — progovori zmija — pa ćeš sve sam videti.

I kad se probi kroza šiprag idući za zmijom, mlađi brat ugleda jednu mrtvu zmiju. Prinese tučak njenim nozdrvama i istoga časa ona ožive.

— Tvoj tučak ima čudotvoran miris — objasni zmija-žena. — I njegova moć neće prestati sve dok to ne ispričaš nekome.

Tada zmije prošištaše reči zahvalnosti i otpuziše bez žurbe.

A mlađi brat se vrati u selo. Na putu vide lipsalog psa, koji je počeo da se raspada.

»Da pokušam da ga oživim«, pomisli mlađi brat i pruži tučak. U tom trenutku pas ožive i skoči na noge. Mlađić mu dade ime Trulić i pas mu postade verni sluga i drug.

Uskoro ljudi počеше da govore o mlađem bratu kao o velikom lekaru koji čak iz mrtvih diže. Ali niko ne nasluti da je sva moć u tučku. Svi su mislili da ga mlađi brat nosi kao hamajliju.

Posle nekog vremena po mlađeg brata posla sam car, kome je umrla jedinica kći. On i nju vrati u život. U znak zahvalnosti car mu dade princezu za ženu.

Tako mlađi brat postade naslednik prestola. Ali on nije ostavljao čudotvorni tučak i nastavio je da vraća u život umrle sve dok ljudi nisu sasvim zaboravili šta je to žalost i tuga.

— Moj tučak pobeđuje smrt — progovori jednom, zamišljen, mlađi brat. — A starost? Možda pobeđuje i nju?

I poče svakoga dana da prinosi tučak svome i ženinom nosu, čemu se, naravno, ona čudila, ali se ipak nije protivila, smatrajući da je to samo čef mudrog lekara. Posle nekoliko godina mlađi brat vide da se ni on ni princeza ni u čemu nisu izmehnili i shvati da su otkrili tajnu večite mladosti.

Ali mesec je zavideo što će dvoje smrtnih biti večito mladi kao i on.

»Čak i sunce stari«, razmišljao je mesec. »Uveče postaje slabačno, crveno i ružno.«

I mesec poče tražiti priliku da ukrade čarobni tučak.

Dogodi se jednom da se tučak pokvasi i pokri zelenom plesni. Princ ga iznese na sunce da ga prosuši i sam sede kraj njega.

— O gospodaru moj! — uzviknu princeza. — Nije carski posao ni da suši tu starudiju, a kamoli da je čuva. Pusti vojnike da čuvaju tučak, ako je to potrebno.

Ona tako navaljivaše da princ na kraju popusti.

— Dobro, — reče on — tada ostavljam ovde vernog Trulića. Samo njemu mogu da poverim ovu stvar.

I tako Trulić sede pokraj čarobnog tučka.

Kad to vide, mesec skoči s neba. Verni pas, mada ga oslepi sjaj nezvanoga gosta, nanjuši zlo. A mesec uhvati tučak i nestade. Trulić, po mirisu tučka, jurnu za lopovom. I otada on proganja mesec. Spazi ga noću na nebu — i trči za njim, a danju ga traži po mirisu tučka. Zbog toga što sve vreme udiše taj miris, mesec ne umire i ne stari. Ponekad Trulić uspe da ga stigne; onda ga hvata zubima i pokušava da ga proguta — ali uzalud! Na kraju mu uvek pripadne muka pa ga povrati. Tada sve počinje iznova. Tako gonjenje nikad ne prestaje.

Eto zašto, kada nastane pomračenje meseca, Burmanci kažu: »Trulić je uhvatio mesec«, a kada prestane: »Opet ga je jadnik povratio.«

(burmanska bajka)

FRULA KOJA PEVA

Bio jednom neki kralj pa imao tri sina: Pedra, Huana i Hozea. Ali desi se i kralju počne slabiti vid, pa tako malo-pomalo on postade skoro slep. Dolazili su najbolji lekari njegova kraljevstva da ga leče, ali mu niko od njih nije mogao pomoći.

Poslednji lekar mu rekne:

— Za tvoju očnu boljku postoji lek. On se pravi od cveta maslinovog drveta.

Kad kralj ču to, obradova se malo, ali odmah pomisli:

»Ali kako da dođem do maslinovog cveta? Ovde u mom kraljevstvu ne uspeva maslinovo drvo.«

Očajan zbog toga, on posla po sinove, pa kad oni dođoše, ispriča im sve o spasonosnom leku koji se

pravi samo od cveta maslinovog drveta. Ali u njegovoj zemlji ne uspevaju masline. Na kraju kralj zamoli sinove da mu pomognu.

Tad najstariji sin Pedro rekne ocu:

— Poći ću da tražim maslinovo drvo i cvet na njemu. Ali to će skupo stajati, jer moram putovati iz zemlje u zemlju. Daj mi moje nasleđe i poći ću da tražim cvet maslinovog drveta za lek.

Čuvši ove Pedrove reči, kralj mu daje nasleđe koje mu pripada i on krene na put. Išao on, išao daleko, pa putem sretne nekakvu staricu koja je prosila milostinju. Ali Pedro ne beše milostive prirode pa odbi da joj dadne bilo šta, već nastavi putovanje sa jedinom namerom da pronađe cvet maslinova drveta. Prolazile su nedelje i meseci, ali nikako da pronađe ono što traži.

Zabrinut zbog toga što mu se ne vraća najstariji sin, kralj pozva srednjeg sina Huana, pa ga zamoli da i on pođe da traži maslinov cvet. Huan najpre zatraži od oca polovinu svog nasleđa, pa kad to dobi, krenu i on na put da traži cvet. Išao i on tako putem pa sretne onu istu staricu koja i od njega zatraži milostinju, ali je i Huan odbi kao Pedro, pa nastavi put. Putovao je svuda tražeći zemlju s maslinovim drvećem, ali uzalud, nikako da je pronađe. Prolazile su nedelje i meseci, a on se nije vraćao.

Kad najmlađi brat Hoze vide da mu se braća ne vraćaju s puta, a oči njegovog oca iz dana u dan sve slabije, ode i on kralju i rekne:

— Daj mi blagoslov, oče, i ja ću pokušati da pronađem maslinov cvet koji ti može vratiti vid.

Kralj daje Hozeu svoj blagoslov i mladić ode na put. Putovao je daleko i putem sretne onu istu staricu, koja i od njega zatraži milostinju. Hoze je saosećao sa siromašnima, pa rekne starici:

— Nemam para da bih ti mogao dati, ali ću rado s tobom podeliti svoju hranu.

Otvori torbu i sirotoj starici daje polovinu onoga što beše u njoj. Oboje sedoše i zajedno stadoše jesti i tako on ispriča starici zašto je pošao od kuće i šta traži.

Starica ga upita:

— Da li ćeš igde na zemlji pronaći maslinovo drvo?

Hoze klimnu glavom u znak odobravanja. A kad završi obed, starica mu rekne:

— Reći ću ti gde možeš naći maslinovo drvo. Daleko na zapadu je planina koja obiluje visoravnima i dolinama. Visoko gore na istočnoj padini ove planine raste maslinovo drveće. Tamo ćeš naći taj cvet koji tražiš.

Zatim se njih dvoje rastaše i Hoze krenu na zapad; išao je, išao sve dok ne stiže do planine na kojoj beše dosta visoravni i dolina. Na istočnoj padini nađe on rascvetale masline. Presrećan, on otkinu nekoliko maslinovih cvetova i brzo pođe na trag kući.

Putem sreće svoju braću, koja su uzalud svuda tražila maslinov cvet. Videvši da je Hoze uspeo da ga pronađe, braća behu ljubomorna na njega, pa mu otmu maslinov cvet, a kad on počeo da se buni, oni ga udarahu tako jako da on pade na zemlju mrtav. Uplašeni da se ne otkrije ovo veliko nedelo, oni zakopaše Hozeu pored puta pa žurno pođoše kući.

Kad vide da su se vratili Huan i Pedro sa maslinovim cvetom, kralj se mnogo obradova. Njegov se vid povрати i on ukaza najveće poštovanje sinovima. Ali kako se odsustvo najmlađeg sina dužilo sve više, kralja obuze strah, a onda pade u tugu.

Međutim, na mestu gde su Huan i Pedro zakopali najmlađeg brata desi se nešto čudno. Iz zemlje koju behu nabacili na njega niče trska. Jednom tuda prolazio nekakav pastir i ču kako iz trske dolaze glasovi. On se približi malo i stade osluškiivati. Ču neki mlad glas kako peva:

»Pastiru, sviraj
I daj mi takvu moć
Da ispričam istinu, istinitu priču
O čudesnom maslinovom cvetu.«

Čuvši to, pastir odseče jednu trsku i od nje napravi frulu. Kad prinese frulu ustima da svira, ču iz nje neke prijatne zvučne reči. Svirajući tako pastir je išao s jednog kraja kraljevstva na drugi, te je narod svuda slušao njegovo sviranje:

»Sviraj
I daj mi takvu moć
Da ispričam istinitu priču
O maslinovom cvetu.«

Glas o toj čudesnoj fruli brzo se raširi po čitavom kraljevstvu. Najzad i sam kralj sazna da nekakav pastir ima neobičnu sviralu na kojoj svira čudne melodije. Stoga on pozva pastira da ga i sam čuje. Pastir se uskoro pojavi pred kraljem. Stavi frulu ovlaš na usta a iz nje zapeva neki mlad glas:

»Oh, oče, sviraj
I daj mi takvu moć
Da ispričam istinu, istinitu priču
O čudesnom maslinovom cvetu.«

Kralj zgrabi frulu iz pastirovih ruku, pa je prinese ustima, dunu u nju i ču mlad Hozeov glas koji mu priča kako je našao maslinov cvet, kako su ga braća ubila i sahranila pored puta.

Skršen i izbezumljen ovim saznanjem, kralj naredi da Huana i Pedra odmah bace u zatvor, a sam odjuri na mesto gde je Hoze bio zakopan. Njegovi ratnici pronađu žbunje trske pored puta, iskopaju zemlju i tamo pronađu Hozeovo telo. Ali čudo se time ne završi, jer Hoze ne beše mrtav, iako su braća bila uverena da su ga ubila. On ustane i zagri oca, a kralj zaplaka od radosti.

Zatim je nastalo veliko slavlje u čast Hozeovog povratka. Od radosti što mu se sin vratio i što je sam ponovo progledao, kralj pusti iz zatvora i dva starija sina — Huana i Pedra.

(venecuelska bajka)

ANTILOPA I ČOVEK KOJI JE SAKUPLJAO GRANJE

Živeo davno nekakav čovek koji je sakupljao granje u šumi i sekao drva. Roditelji su mu odavno umrli i ostavili mu samo sekiru i malu kolibu. Bio je zdrav, snažan i vredan i mnogi bogataši u selu nudili su mu da živi u njihovim domovima. Ali mladić nije želeo da bude sluga i svakoga dana je odlazio u šumu po granje i drva i nosio na pijacu da ih proda. Tako je dobijao novaca za dan-dva.

Jednom je sekao u šumi suvo drveće i začuo nečiji krik pun užasa. Kad se okrenuo, ugleda antilopu kako sva prestravljena beži od vuka. Antilopa je već bila na izmaku snage, a vuk joj je bio za petama. Drvoseča je stegao sekiru i jurnuo da pomogne antilopi. Vuk ga nije video, zaslepljen proždrljivošću, i čovek ga je jednim udarcem sekire svalio na zemlju.

Spasena sigurne smrti iz zuba krvožednog vuka, antilopa podigne oči prema mladiću koji je sakupljao granje. Ovaj opazi da antilopa hramlje i da joj iz jedne noge teče krv. On odmah iscepa svoju košulju i zavije antilopi ranjenu nogu. Tada mu ona progovori ljudskim glasom:

— Hvala ti što si mi spasao život i ja hoću da ti zahvalim.

Kad je čuo da antilopa govori ljudskim glasom, čovek joj reče:

— A kako ti možeš da mi zahvališ i da mi se odužiš?

— Ako ti što ustreba, ili ti se dogodi neka nevolja, dođi do drveta heo, sa žutim cvetovima, koje raste na istočnoj strani šume. Udari tri puta po stablu i ja ću ti se javiti.

Čim to reče, antilopa nestade u šumi.

Drvoseča je svakog dana išao u šumu po granje, ali je zaboravio reći čarobne antilope. Jednom, idući kroza šumu, dođe do nekog drveta i opazi da je to drvo heo, o kome mu je govorila antilopa. Tada se seti antilopinih reči i zažele da je ponovo vidi i porazgovara s njom. Zato udari tri puta po stablu i začudi se kad vide kako se pred njim otvaraju vrata sva ukrašena. On uđe i obrete se u dvorcu sa zidovima od raznobojnoga kamena. Unakolo ugleda mnogo raznih predmeta od srebra i zlata. U susret mu je išao starac bele brade i pozva ga da uđe i pojede nešto za stolom, na kome je bilo raznih jela.

Drvoseča uđe, primamljen mirisom jela, i kad ga starac ugosti i zapita šta želi, on reče:

— Ja sečem drva svakog dana i imam dovoljno za život. Ne želim ništa, došao sam samo da vidim antilopu.

U tom trenutku ispod prozora prođe antilopa i drvoseča zamoli starca da pusti antilopu s njim u šetnju. Starac pristade i drvoseča izvede antilopu i odvede je svojoj siromašnoj kolibi.

I kad god se vraćao iz šume, drvoseča nije zaboravljao da ponese i sveže trave, pa se antilopa popravljala iz dana u dan.

Kad se jednom vratio iz šume i počeo da kuva pirinač, drvoseča reče u šali, milujući antilopu po vratu dok je ležala kraj njegovih nogu:

— Eh, antilopo, kad bi ti umela da skuvaš pirinač, ja bih se manje brinuo.

Antilopa ga je gledala pravo u oči.

Sutradan, kad se drvoseča vratio u svoju kolibu, zatekao je sve rasprempljeno, a na stolu se pušio mirisan kuvan pirinač.

Ogladneli drvoseča je stao da jede hvaleći kako je jelo ukusno. Tako je nekoliko dana drvoseča nalazio na svome stolu kuvani pirinač i pospremljenu kolibu. Njegovom čuđenju nije bilo granica.

Jednog jutra je drvoseča, kao i uvek, uzeo sekiru i uputio se u šumu. Ali nije otišao daleko, nego se neprimetno vratio da pogleda ko to sprema u njegovoj kolibi. Razmaknuo je bambusovu trsku i ugledao kako je antilopa prišla kuhinjskoj stolici i udarila kopitom u nju. Namah je s nje spala koža i pojavila se devojka izvanredne lepote. Ona je počela da sprema kolibu i kuva pirinač za ručak. Drvoseča je pritrčao, dohvatio antilopinu kožu i blacio je u vatru. Koža je odmah planula. Devojka sakri lice rukama i gorko zaplaka. Mladić je prišao da je teši, ali mu je devojka rekla kroz suze:

— Ti si mi spalio kožu, sad ne mogu da se vratim u svoj šumski dom.

Drvoseča joj tada odgovori:

— Ako ne možeš da se vratiš u šumski dom, neka moj dom bude i tvoj. Ti ćeš i ovde biti slobodna, kao i pre.

Kad je to čula, devojka sa zahvalnošću reče:

— Da, ti si zaista dobar čovek, i ja ću ostati s tobom da živim.

Tad su oni postali muž i žena, i kako su oboje bili vredni, ubrzo su se obogatili i osetili mnoge radosti u životu.

(vijetnamska bajka)

LEGENDA O BINGU

Jednom se desi da Nzame siđe na Zemlju. Šetao se pored rečne obale, sedeći u čunu koji je išao sasvim sam, sasvim sam. Nzame nije veslao. Iskrca

se ispred nekog velikog sela, želeći da se popne do obitavališta da bi ispitao ljude. Ali, evo dolazi neka devojka na izvor po vodu. Nzame je vide i zavole je, jer je bila dobra i hitra radnica u svakom poslu, a uz to i lepa. On joj dade sina i povede je sobom, vrlo daleko, vrlo daleko, u zemlju odakle se niko ne vraća. Mboja, to beše ime mladoj devojci, Mboja se više ne vrati iz te zemlje.

Kad dođe vreme, Mboja rodi sina i nazva ga Bingo; zašto, o tome ništa ne znam, niko mi nije rekao, to treba da je neko ime iz toga kraja. Bingo je rastao, rastao svakog dana, i Mboja ga je volela više od svega na svetu. Stavljala je u njegovu kosu eleli, omiljeni cvet ptica; u njegov mali nosić provlačila je alku ukrašenu biserima; njegov vrat i ruke ukrasila je bakarnim narukvicama, koje je brižljivo čistila svakog jutra.

Bingo je rastao, rastao iz dana u dan, i Mboja ga je volela više od svega na svetu.

Stoga Nzamea obuze velika srdžba i, jednog dana, ljut što je dečak Bingo ukrcao jednu ribu iz njegove lične zalihe, dođe Mboji u kolibu, priveza Bingo i baci ga odozgo.

Bingo je padao, padao dugo; već je polumrtav, kad, srećom za njega, njegovo telo prihvate talasi vode s one strane. Neki stari ribar u svojoj lađi lovio je mrežom ribe. On prihvati Binga, pa ga povede u svoju kolibu. Taj starac se zvao Otojom.

Tek što je Nzame bacio Binga, a Mboja mu priiskoči u pomoć. Jeste li noću kadgod videli neki lutajući plamen, koji treperi nemirno tamo-amo? Jeste li noću čuli ženski glas koji nestaje u daljini, pozivajući, pozivajući nekoga pod granama? Ne bojte se ničega! To je Mboja koja traži svoje dete, Mboja koja ga nikada nije pronašla. Majka se ne umara.

Bingo je pao, Mboja otišla, Nzame se baci takođe, hteo je po svaku cenu da pronađe Binga.

Na moru ga traži: — More, more, je li kod tebe Bingo?

Na kopnu ga traži: — Zemljo, zemljo, je li kod tebe Bingo?

A zemlja i more odgovaraju: Nije, nije.

Nemoguće je pronaći ga; Otojom, veliki čarobnjak, beše poznao visoko poreklo Binga i pošto ga ne htede predati, brižno ga je sakrio.

(legenda iz Gane)

SMARAGDNI GUŠTER

Ovo je priča o dobrom ocu Pedru iz Benankura, koji je pre trista godina živeo u gradu Santjago de Gvatemala. Priča se da je on, zanet svojim mislima, svakog jutra šetao gradskim predgrađem. Otac Pedro nije imao nikakvih problema. Nosio je prosto i poderano odelo, i to je sve; ništa drugo nije tražio. Brinuo se za siromašne i bolesne, pa je, samo da bi bio bliže njima, stanovao u predgrađu.

Svakog jutra su kaluđerice, koje je otac Pedro slao, nosile korpe hleba gladnima i često su išle vrlo daleko. Ali uvek je bilo više gladnih nego što je bilo hleba, više bolesnih nego što je bilo postelja, pa je to strašno mučilo oca Pedra; mislio je na koji bi način najbolje mogao da pomogne onima koji pate.

I dok je jednom razmišljao o tome, ugleda nekog siromašnog Indijanca kako ide putem. Umorno se podupirući štapom, Indijanac uspori hod pa se uputi ocu Pedru i kad dođe do njega, pozdravi ga tužno i bolno:

— Oh, oče, — reče Indijanac. — U velikoj sam mucu. Zovem se Huan Manuel Hurakan. Žena mi je na smrtni, a ja nemam para za lekove. Moja mala deca takođe umiru od gladi, a ja nemam šta da im dam da jedu. Kunem ti se da je istina sve što sam sad rekao.

Otac Pedro pogleda u lice čoveka koji je patio i uveri se da je istina što je rekao. Kaluđerice su već odnele hleb gladnima i više ga nije bilo. Nije bilo ni novca. Otac Pedro dohvati svoju torbu da u njoj potraži neki zalutao novčić na koji je zaboravio. Ali unutra ni prebijene pare.

Podiže oči nebu, tražeći izlaz. Zacelo je mislio da ovog lepog dana mora ublažiti bedu čoveka koji je stajao pred njim.

I kako su zajedno stajali na ivici puta, kraj njihovih nogu, ispod nekog malog žbuna, šušnu jedan mali zelembač i šmugnu na sunce. S nežnim osmehom otac Pedro pođe za njim i uhvati maloga guštera pa ga dostojanstveno stavi u ruke Huana Manuela Hurakana.

Čovek pogleda u lice oca Pedra. Potom pogleda u guštera i na svoje veliko zaprepašćenje vide da je on nepokretan i bez života. Još je bio zelen, ali to je sad bila zelena smaragdna boja. Odjednom spazi da je ovaj mali zelembač postao smaragd i da je otac Pedro učinio čudo.

Huan Manuel Hurakan ljubazno zahvali ocu Pedru i odnese ovoga smaragdnoga guštera trgovcu na pijacu du bi za njega dobio novac za hranu i lekove.

Od tada je prošlo dosta vremena. Sinovi Huana Manuela su porasli i postali trgovci čebadima i šalovima. Sam Huan Manuel beše sad bogat, imadaše mnogo stoke i zemlje, ali je živeo prosto; skupljao je novac, groš po groš, da bi mogao kupiti smaragdnoga guštera koji je učinio da postane srećan i bogat. I jednog dana uputi se on trgovcu na pijacu i otkupi od njega smaragdnoga guštera, pa pođe da traži oca Pedra.

Najzad pronađe i oca Pedra; ali bio je iznenađen. Sad je otac Pedro bio star i sed, a njegova odeda beše gora i poderanija nego onda kad ga je video.

Indijanac ga pozdravi, priđe mu i reče:

— Pozdravljam te, oče Pedro. Zar me se ne sećaš? Ja sam Huan Manuel Hurakan. Ja sam onaj kome si pre mnogo godina dao smaragdnoga guštera, pa sam ti ga sad doneo natrag.

Otac Pedro pokuša da se nekako seti tog događaja.

— Uzmi ga, oče, — reče mu Huan Manuel Hurakan. — On mi je doneo mnogo sreće. Uzmi ga i neka sad ostane kod tebe. On je dragocen i njime ćeš malo poboljšati život.

Potom otvori svežanj u kome beše smaragdni gušter, uze ovaj dragoceni predmet i pruži ga ocu Pedru da ga vidi.

Smejući se, otac Pedro se sad seti tog događaja i uze smaragdnoga guštera, pa ga nežno spusti na zemlju. Na zemlji gušter ponovo ožive i postade zelenbač, pa jurnu u šiblje i nestade u travi.

(priča iz Gvatemale)

KAKO JE POSTALA ŽABA

U stara vremena kad su Apolon, bog sunca, i Dijana, boginja meseca, bili mala deca, njihova majka Latona našla se u velikoj nevolji.

Neka zla boginja oterala ju je iz njene kuće na nebu i primorala je da luta po zemlji. Ljudima na zemlji bilo je rečeno da siroti Latoni i njenoj deci ne smeju ukazivati nikakvu uslugu, niti imati sažaljenja prema njoj.

Tako je ova lepa žena lutala po zemlji, noseći u naručju svoja dva divna, plavokosa deteta.

Sirota Latona! Osetila je kako je teško naći hrane, vode i prenoćišta.

Jednoga dana naiđe na izvor bistre, hladne vode. Sunce je peklo, a Latona beše malaksala od žeđi. Spusti dečicu u travu i kleče kraj izvora da se napije.

Iznenada se pojavi neki čovek, jureći pravo k njoj. — Odlazi odavde! — povika on. — Ti se ne smeš napiti vode s tog izvora. Odlazi odmah!

Latona ne obrati pažnju njegovim rečima, jer je znala da izvor nije njegov. Mislila je da pričekava dok se čovek vrati svome poslu, da bi s decom mogla na miru piti vode.

Ali videvši da ona ne odlazi, čovek skoči u izvor, koji nije bio dubok, i počeo skakati po njemu. Voda se ubrzo zamuti tako da se od blata nije mogla piti.

Čovek i dalje skakaše po vodi, ne obazirući se na to što će se uprljati. On se neprestano podsmevao i rugao Latoni dovikujući joj: — Hodi i pij, Latona! Hodi, napij se ove čiste, sveže vode! — Ali se Latona pomoli Jupiteru, bogu neba, da joj pomogne u nevolji.

— Dobri Jupiteru, — uzviknu ona — pošalji kakvu kaznu na ovoga bezumnika! Moja dečica i ja celog dana smo lutali po ovoj vrućini i umrećemo od žeđi, ako nas ti, Jupiteru, ne spaseš.

Jupiter ču ove reči i sažaljivo pogleda na sirotu ženu i njene mališane. Posla svog poslanika da je odvede u zemlju gde može živeti mirno i srećno.

Čovek u vodi skakaše i dalje, ali se smanjivao sve više i više. Njegov lepi zeleni kaput i snežnobeli prsniček pretvorilo se u kožu; vrat iščeze, a glava mu se spojila s trupom; usta mu se raširiše zbog njegovog neprijatnog i podrugljivog glasa.

Od njega postade velika, zelena žaba.

(grčka priča)

NA PUTU DO VETRENJAČE

Bila jednom žena koja je imala odraslog, ali maloumnog sina, tako da ga nikad nije mogla poslati s nekim nalogom, jer ne bi upamtio ono što bi mu rekla.

Jednoga dana je želela da joj se iz vetrenjače donesu dve merice heljide. Mislila je da bi joj sin bar tu brigu mogao obaviti i reče mu:

— Možeš li mi doneti iz vetrenjače dve merice heljide?

— Dabome da mogu — odgovori joj sin.

— Ali — reče mati — nemoj zaboraviti.

Ne, neće zaboraviti, kaza dečak, koji je inače umeo da na pitanja odgovara upravo onako kako treba.

— Putem to ponavljaj stalno u sebi! — uputi ga mati.

Tako dečak ode, neprekidno ponavljajući u sebi: »Dve merice, dve merice, dve merice«. Ali naposljetku počne to izgovarati sasvim glasno da je svako mogao čuti. Prođe pored nekog čoveka koji je sejao žito. Kad ovaj ču šta dečak govori, naljuti se. Jer on je bio zasejao sedam merova žita, i učinilo mu se da mu dečak predskazuje da će od svega što je posejao požnjeti samo dve merice.

— Čekaj, vašljivče, da te naučim — vikne sejač i opauči ga nekoliko puta. — Da se nisi usudio izreći to!

— Dobro, pa šta da kažem?

— Kaži »Da-bog-da bilo stostruko!«

Dečak primi savet i nastavi put izgovarajući neprestano reči: »Da-bog-da bilo stostruko! Da-bog-da bilo stostruko!«

Zatim prođe kraj nekakva majura gde je bio priređen lov na pacove. Kad su ljudi čuli dečakove reči, strašno se naljutiše što im je poželeo još sto puta toliko pacova, te i od ovih dobi po leđima nekoliko čvoruga.

— Čuti, mangupe, — rekoše mu — i da se više nisi usudio izgovoriti takve reči!

— Neću više tako kazati — reče ubogi dečak slineći. — Ali šta drugo treba da kažem?

— Treba da kažeš: »Dalje sa đavoljim nakotom!«

— Hoću, hoću, kazaću tako — reče i ode govoreći glasno onako kako je čuo: »Dalje sa đavoljim nakotom! Dalje sa đavoljim nakotom!«

Prođe zatim pored jednog sprovoda. Čuvši šta kaže o mrtvacu, ljudi se razgnevili, dohvatili ga za jaku i izudarali.

— Takvo šta ne smeš reći, propalico jedna, — vikahu ogorčeni ljudi, te i od njih dobi još nekoliko šamara.

— Šta onda da kažem? — zapita ih dečak, jadan i žalostan.

— Kaži: »Tako se nosi mrtvac u grob!«

Dobro, dobro, kazaće tako. I pođe dalje, ali sad stalno govoreći: »Tako se nosi mrtvac u grob! Tako se nosi mrtvac u grob!«

Onda se sretne sa čovekom koji se nekud žurio. Išao je sa svojim hrtom da ga proda. Naljutio se kad je čuo dečakove reči. Mislio je da mu se ruga, ščepao ga i izudarao.

— Zar takvo što da kažeš, zvrndove! — drekne. — Samo se usudi da kažeš to još jedanput!

— Pa šta drugo da kažem? — zapita dečak.

— Moraš reći: »Ovako se vodi kuca na pazar!« — odgovori mu čovek.

E, onda će tako reći. I pođe dalje govoreći ono što je sad naučio: »Ovako se vodi kuca na pazar! Ovako se vodi kuca na pazar!«

Zatim prođe kraj jedne gospodske kuće gde su ljudi upravo vodili u kola mladu koja je, sva u belom, pošla u crkvu na venčanje. Kad su čuli šta govori dečak, mislili su da im sramoti nevestu, razestili se, strašno ga istukli i zapretili da će još gore proći ako ponovo izusti one reči o kuci.

— Pa šta onda da kažem? — jadikovao je siroti dečak, sav izudaran.

— Kaži: »Ovde je radost u kući!« — rekoše ljudi.

Dobro, kazaće tako. I pođe dalje izgovarajući reči što je lepše mogao: »Ovde je radost u kući! Ovde je radost u kući!« Ubogi dečak! Govorio je tako i grcao.

Naposletku prođe kraj jedne kuće koja je sva bila u plamenu. Tu su se stekli mnogi ljudi koji su pokušavali da ugase požar. I oni se naljutiše kad su čuli šta dečak govori.

— To ne smeš reći! — dreknuše na njega. — Suklato jedna, zar ovakva užasna nesreća da donese radost u kuću? — Uhvate ga — jer od ovoliko ljudi nije mogao uteći čak i da je to pokušao — i tu izvuče najviše bubotaka od svih što ih je putem dobio.

— Ali, zaboga, šta onda da kažem? — vapio je dečak.

— Kaži: »Bože, stišaj vetar!«

E, sad će tako reći. I ode, ponavljajući glasno te reči.

Naposletku stigne do vetrenjače. Tamo se mlinar mučio oko toga da pokrene krila vetrenjače, jer se vetar bio stišao, a mnogo se nagomilalo u mlinu što je trebalo samleti. Ljutio se zbog zastoja, i još se više naljutio kad je čuo dečakove reči: »Bože, stišaj vetar!« Okrene se k njemu, te jadnik dobi i od njega nekoliko udaraca po leđima.

Ali dečak je već bio toliko pretučen i zaplašen da je odmah stao plakati; plakao je tako gorko da je u plaču zaboravio i reči što ih je na putu do vetrenjače izgovarao, a one što su mu bile na ustima kad je pošao od kuće i zbog čega je došao u vetrenjaču, već je bio odavno zaboravio.

Mlinar nije mogao iz njega ništa izvući mada se svojski trudio da dozna zbog čega je došao i ispiti-vao ga na sve načine.

Naposletku mu padne na um da ga pita: — Pa ko ti je rekao da treba da govoriš: »Bože, stišaj vetar!«

To je još znao. — To su — reče — bili ljudi oko kuće koja je gorela. Oni su me — veli — tukli i rekli mi da tako moram kazati.

— A kako nije trebalo da kažeš?

Sad mu je došlo u pamet i to. — Trebalo je da ne kažem: »Ovde je radost u kući!«

— Ko ti je rekao da tako kažeš?

I to je još znao. — To su mi naredili ljudi iz jedne gospodske kuće kad su popeli u kola neku žensku. Tukli su me i kazali da ne smem onako reći.

— A šta si bio rekao? — pitao je mlinar dalje.

— Ja sam neprekidno govorio: »Ovako se vodi kuca na pazar!«

— A ko te je tako naučio?

— Tako me je — reče dečak — naučio neki čovek koji je išao sa psom. Tukao me je i naredio da ne smem onako govoriti.

— Šta si pre govorio?

— Govorio sam neprestano: »Tako se nosi mrtvac u grob!« — kaza dečak. Sad su njegovi odgovori tekli kao podmazani, jer je mlinar postavljao pitanja počinjuci s pravoga kraja, upravo onako kako je valjalo da ih postavlja.

— Ko ti je pak naredio da onako govoriš?

— To su bili ljudi iz jedne kuće kraj koje sam uz put prolazio. Nosili su mrtvaca, tukli me i kazali da ne smem govoriti ono što sam govorio.

— Pa šta si govorio?

— Govorio sam i neprekidno ponavljao reči: »Dalje sa đavoljim nakotom!«

— Ko ti je naredio da tako govoriš?

— Ljudi s jednog majura koji su ubijali pacove — odgovori dečak. — Tukli su me i rekli da ne smem onako govoriti.

— A šta si pre govorio?

— Čekaj malo! Aha, sad se sećam. Išao sam putem i govorio: »Da-bog-da bilo stostruko!« — i zbog toga su se naljutili na mene.

— No, de reci, ko te je naučio da tako govoriš?

— To je bio neki čovek koji mi je naredio da tako kažem. Bio je na njivi ukraj puta, sejao je i naljutio se kad sam naišao, tukao me i rekao da ne smem govoriti ono što sam govorio.

— Pa de reci šta si govorio dok si prilazio tom sejaču? — pitaše mlinar.

— Govorio sam: »Dve merice, dve merice!« ... Čekaj! Dve merice heljde treba da donesem kući.

Tako dečak dobije dve merice heljde i tu je pripoveci kraj.

(danska bajka)

ALIBEG KAŠKAŠI

U gradu Kairu, u srcu Egipta, živeo jedan starac po imenu Alibeg Kaškaši. Imao je kraću levu nogu, pa kada bi išao gradskim ulicama, cupkao bi na svakom koraku. Ovo je gradskoj deci bilo smešno, i ona su, kada bi još izdaleka ugledala starca, počinjala da cupkaju i pevaju:

»Alibeg Kaškaši,
igraj, nas nasmeši!«

Kada bi im se približio, nestašna deca su se još više drala:

»Alibeg Kaškaši,
igraj, nas nasmeši!«

Kada bi prošao pored njih, mangupčići bi ga pratili u stopu. I kud god bi išao starac, svuda bi se čulo jedno isto:

»Igraj, nas nasmeši!
Igraj, nas nasmeši!«

Najzad je ovo dosadilo Alibegu. On uze kamen i hitnu ga na dečurliju. Kamen pade na glavu jednog dečaka i napravi mu veliku čvorugu. Nestaško plačući pobeže ocu i požali se na zlog Alibega. Otac se razbesne i istrča iz kuće, uhvati Alibega za ruku i povede ga sudiji.

— Ovaj zli Alibeg — reče otac — udario je kamenom mog milog sina i napravio mu na čelu veliku čvorugu. Obračunaj se s njim!

Strogi sudija upita Alibega:

— Zli čoveče, kako si se usudio da uvrediš dete? Kazniću te po zakonu.

Ali umesto odgovora, Alibeg se nasmeši pa zapeva isto onako kako su pevala nestašna deca:

»Kazni, kazni, hej,
i narod nasmej!«

— Razume se da ću te kazniti! — viknu sudija. Na to Alibeg zapeva još jače:

»Kazni, kazni, hej,
i narod nasmej!«

Kreveljeći se i praveći grimase, on počeo da cupka pred sudijom, nastavljajući da peva:

»Kazni, kazni, hej,
i narod nasmej!«

— Prestani jednom, ludi starče! — viknu sudija sav crven od besa.

»Kazni, hej, i nasmej!« —

ne slušajući sudiju ponavljao je Alibeg.

Razbesneli sudija dade znak stražarima, i oni odmah uhvatiše Alibega. Na to se Alibeg nasmeja i reče sudiji:

— O najpravedniji među pravednima! Ti si van sebe od besa zato što sam ti ovu glupu pesmu otppe-
vao samo četiri puta. Zamisli samo kako je bilo meni
kada su nestašna deca svakog dana jurila za mno-
m rugajući se mom imenu. Zar nisam imao prava da
se naljutim?

Tada sudija shvati da Alibeg nije kriv, pa reče
dečakovom ocu:

— Ovaj pošteni čovek je čvorugom zakitio čelo
tvoga sina. A ti sada idi kući, pa uzmi prut i iskiti
nestaška i s druge strane.

Reče to sudija pa otpusti Alibega.

Od tog dana deca prestadoše da zadirkuju hro-
moga čoveka. Kad god bi ga srela, klanjala su mu se
i učtivo ga pozdravljala:

— Dobar dan, dedice Alibeže Kaškaši!

(egipatska priča)

DŽEK I STABLJICA PASULJA

Živela jednom nekakva siromašna udovica, pa
imala sina jedinca po imenu Džek i kravu Belku.
Krava je svakog jutra davala mleko, a majka i sin
prodavali su ga na pijaci te su od toga živeli. Ali
jednom Belka ne dade mleka, pa oni ne znadoše šta
sad da rade.

— Šta ćemo? Kako ćemo? — ponavljala je maj-
ka kršeći ruke.

— Ne brini, majko, — reče joj Džek. — Radiću
kod nekog.

— Ali već si pokušao da radiš, pa te niko neće
— odgovori majka. — Ne, izgleda da moramo pro-
dati našu Belku, pa ćemo od tih para otvoriti radnju
ili ćemo se baviti nekakvim drugim poslom.

— Dobro, majko, — pristade Džek — danas je
baš pazarni dan, pa ću brzo prodati Belku, a potom
ćemo videti šta ćemo i kako ćemo!

Džek povede kravu na pazar, ali ne odmače
mnogo i sretne nekog neobičnog starca.

— Dobro jutro, Džek! — rekne mu starac.

— I tebi dobro jutro! — odgovori Džek, pa se
začudi: odakle li ovaj starac zna njegovo ime!

— Kuda ćeš, Džek? — upita starac.

— Na pazar, da prodam kravu.

— Tako, tako! Ko bi trgovao kravama, ako ne
ti! — nasmeši se starac. — Reci mi koliko je potrebno
zrna pasulja da bi se dobilo pet.

— Tačno po dva u svakoj ruci, a jedno u tvo-
jim ustima! — odgovori dosetljivi Džek.

— Tačno! — reče starac. — Pogledaj, to su ta
zrna pasulja!

Rekavši to, starac izvuče iz džepa pet zrna pa-
sulja.

— Pošto si tako pametan, — produži starac —
neću se s tobom pogađati, nego evo ti pasulja, a ti
ćeš meni dati kravu.

— Bolje ti gledaj svoja posla! — naljuti se Džek.

— E, e, ti još ne znaš kakav je to pasulj —
reče starac. — Posadićeš ga uveče, a ujutru će ti
izrasti do samog neba.

— Istina? — začudi se Džek.

— Cela istina! Ako ne bude tako, vratiću ti
tvoju kravu.

— Dobro! — pristade Džek, pa dade starcu
Belku, a pasulj u džep.

Pođe odmah kući i stiže pre mraka.

— Već se vraćaš, Džek? — začudi se majka. —
Vidim da ne vodiš Belku — znači, prodao si je?
Koliko si dobio za Belku?

— Pogodi, majko! — odgovori Džek.

— Pa? Ah, pametni moj dečače! Sigurno pet?
Deset? Petnaest? Dvadeset sigurno nisi dobio!

— Rekao sam da nećeš pogoditi! Šta kažeš za ovaj pasulj? On je čaroban. Stavi ova zrna uveče i...

— Šta?! — uzviknu Džekova majka. — Tikvane, budalo, magarče, dao si moju Belku, kravu koja daje najviše mleka u celoj okolini, tako uhranjen, glatku — za šaku pasulja. Evo ti! Evo ti! Evo ti! Baci pasulj napolje pa brzo na spavanje. Nema večere!

Džek se pope na čardak u svoju sobicu, tužan, pretužan; bilo mu je žao majke, a ostao je i bez večere. Ali na kraju ipak zaspao.

Kad se probudi, jedva poznade svoju sobu. Sunce osvetljavaše samo jedan ugao, a sve okolo beše vrlo mračno. Džek skoči iz postelje, obuče se pa priđe prozoru. I ima šta videti! Vide nešto nalik na veliko drvo. To su u stvari mikla ona zrna pasulja što ih je sinoć majka izbacila kroz prozor u baštu. Ogromno stablo raslo je sve više i više — do samog neba. Starac je, dakle, govorio istinu.

Pasulj je izrastao kraj samog Džekovog prozora. Džek otvori prozor, skoči na stablo i stade se penjati kao po lestvicama. Penjao se, penjao, penjao, dok najzad ne stiže do samog neba. Tamo ugleda dugačak i širok drum prav kao strela, pa pođe tim drumom. Išao, išao, dok ne dođe do nekakve goleme, pregoleme kuće, a na pragu te kuće beše golema, pregolema žena.

— Dobro jutro, gospođo! — reče joj Džek učtivo. — Molim vas, dajte mi nešto za doručak!

Džek beše gladan kao vuk, jer je legao da spava bez večere.

— Hteo si doručak? — reče golema, pregolema žena. — Ako se ne skloniš odavde, sam ćeš nekome poslužiti za doručak. Moj muž je ljudožder, pa su dobro pečeni dečaci njegova omiljena hrana. Stoga idi odavde dok si čitav, jer će se on uskoro vratiti.

— Oh, gospođo, mnogo vas molim da mi date malo jela! — nije prestajao Džek. — Ni zalogaja ne

okusih od juče ujutru. To je cela istina. Pa svejedno mi je sad hoće li me neko požderati ili ću umreti od gladi.

Treba reći da ljudožderova žena nije bila rđava po duši. Ona odvede Džeka u kuhinju, pa mu dade parče hleba sa sirom i krčag mleka. Ali Džek još nije pojeo ni polovinu, kad odjednom — top, top, top, sva se kuća zatrese od nečijih koraka.

— Oh, gospode, to je moj muž! — uzdahnu ljudožderova žena. — Šta da radimo? Brzo skoči ovde!

Samo što ona gurnu Džeka u peć, kad eto ti ljudoždera. Bio je ogroman kao planina. O pojasu mu mlataraju tri teleta privezana za noge. Ljudožder ih odveza, baci na sto, pa reče:

— Hajde, ženo, ispeci mi dva za doručak! Oho! Šta li to ovde miriše?

»Tra-ra-ram, tra-ra-ram,
Miris engleske krvi osećam.
Bio mrtav ili živ —
Za doručak će ga pojesti div.«

— Šta ti je, mužiću? — upita ga žena. — Ti si u zabludi. Možda to još miriše onaj dečak koga si juče večerao, sećaš li se? Mnogo ti se dopao. Hajde, bolje se sad umij, pa se preobuci, a ja ću ti za to vreme spremiti doručak.

Ljudožder iziđe, a Džek baš htede da izviri iz peći i pobegne, ali ga ljudožderova žena ne pusti.

— Pričekaj-de još malo, dok ne zaspi — reče ona. — Posle doručka uvek malo prodrema.

Kad ljudožder završi doručak, priđe ogromnom sanduku, izvadi iz njega dve vreće sa zlatom, pa poče da broji zlatnike. Brojao je, brojao, pa najzad stade kunjati, i uskoro zahrka tako jako da se opet sva kuća zatrese.

Tad Džek tiho iziđe iz peći, prikrade se na prstima ljudožderu, uze jednu vreću sa zlatnicima, pa stane bežati prema drvetu pasulja. Kad stiže

do njega, baci vreću pravo dole u baštu, pa se sam stade spuštati niza stablo, sve niže i niže, dok se najzad ne nađe u svojoj kući. Ispriča majci sve što mu se desilo, pruži joj vreću sa zlatnicima, pa joj reče:

— Majko, vidiš li da sam govorio istinu o pasulju? Vidiš, on je stvarno čaroban.

I tako Džek i majka počеше da žive od novca iz vreće. Ali, vreća se isprazni, pa Džek odluči da još jednom okuša sreću na vrhu pasuljeve stabljike. Jednog divnog jutra ustane ti on ranije nego obično, pa se stade penjati uz pasuljevu stabljiku. Penjao se, penjao, penjao, dok se najzad ne nađe na poznatom drumu i dođe do goleme, pregoleme kuće. Kao i prošlog puta, na pragu beše golema, pregolema žena.

— Dobro jutro, gospođo! — reče joj Džek kao da ništa nije bilo. — Budite tako ljubazni pa mi dajte nešto da pojedem.

— Brzo odlazi odavde, derane, — odgovori divova žena — inače će te moj muž pojesti za doručak. E, ne, pričekaj — nisi li ti onaj dečak koji je nedavno bio ovde. Znaš li da je tog istog dana mom mužu nestala vreća zlata!

— Kakvo čudo, gospođo? — reče Džek. — Mogao bih nešto da vam kažem u vezi s tim, ali toliko sam gladan da ne mogu ni reći prozboriti sve dok ne pojedem makar nešto.

Tad ljudožderovu ženu obuže takva radoznalost da pusti Džeka u kuću, pa mu dade da jede. A Džek je namerno jeo što je mogao sporije. Ali, odjednom — top-top-top — čuše se ljudožderovi koraci. Divova žena opet sakri Džeka u peć. Dalje je sve bilo kao prošlog puta: ljudožder uđe i reče: »Tra-ra-ram, tra-ra-ram...« i ostalo. Doručkova tri pečena bika, a zatim naredi ženi:

— Ženo, donesi mi onu kokošku što nosi zlatna jaja!

Žena je donese, a ljudožder će kokoški: »Snesi!« — i ona snese zlatno jaje. Zatim ljudožder stade kunjati i uskoro zahrka tako da se sva kuća poče tresti.

Tad Džek tiho iziđe iz peći, uze zlatnu kokošku, pa beži. Ali kokoška zakokodače, pa probudi ljudoždera. Baš kad je Džek jurio iz kuće, čuje ljudožderov glas:

— Ženo, hej, ženo, ne diraj mi zlatnu kokošku!

A žena će na to:

— Šta ti se to pričinilo, mužiču?

Čim Džek to ču, pojuri brže prema pasuljevoj stabljici i uskoro slete niz nju. Kad se vrati kući, pokaza majci čudotvornu kokošku i povika:

— Snesi!

I kokoška snese zlatno jaje. Otad kad god bi joj Džek rekao: »Snesi!« — kokoška bi snela zlatno jaje. Tako je to dugo trajalo. Ali Džeku je to bilo malo, pa uskoro opet odluči da traži sreću na vrhu pasuljeve stabljike. Jednog divnog jutra porani ti on pa se ispne uz pasuljevo stablo; penjao se, penjao, penjao, sve dok ne stiže do samog vrha. Ali ovog puta pripazi da ne uđe odmah u ljudožderovu kuću, pa se tiho prikrade i sakri u žbunju. Tu malo pričekava da ljudožderova žena pođe po vodu, pa tek onda šmugnu unutra. Zatim uđe u nekakav kotao, pa stade čekati. Nije dugo čekao, kad odjednom — poznato top-top-top, pa uskoro u sobu uđe ljudožder sa ženom.

— Tra-ra-ram, tra-ra-ram — osećam miris Engleza! — povika ljudožder. — Osećam, osećam, ženo!

— Ta nije valjda, mužiču! — rekne ljudožderova žena. — Ako je to onaj deran što je ukrao tvoje zlato i kokošku što nosi zlatna jaja, sigurno već sedi u peći.

I oboje jurnuše prema peći. Srećom, Džek nije bio tamo.

— Stalno ti sa tim svojim »Tra-ra-ram!« — reče ljudožderova žena. — To miriše onaj dečak koga

si juče uhvatio. Baš sam ti ga ispekla za doručak. Zar toliko godina ne nauči da razlikuješ miris živog mesa od pečenog!

Najzad ljudožder sede za sto da doručkuje, ali je stalno gundao:

— Da-a, mogu se zakleti... — Pa ustane sa stola, pretraži ostavu i sanduke i police... Sve uglove i čoškove, ali ne zaviri u kotao.

Pošto završi doručak, poviče:

— Ženo, donesi mi moju zlatnu harfu!

Žena donese harfu, pa je stavi na sto.

— Pevaj — naredi ljudožder harfi.

I zlatna harfa zapeva tako lepo da bi se svako zadivio. I sve je pevala i pevala dok ljudožder ne zaspa i ne zahrka, a hrkao je tako glasno da je izgledalo kao da grmi.

Tad Džek polako podiže poklopac sa kotla, iziđe iz njega tiho, tiho kao mišić, pa četvoronoške dopuza do stola, popne se na sto, dohvati zlatnu harfu, pa beži prema vratima.

Ali harfa glasno, preglasno pozva:

— Gospodaru! Gospodaru!

Ljudožder se probudi i vide kako Džek beži s njegovom harfom.

Džek je jurio kao bez glave, a ljudožder za njim i, naravno, uhvatio bi ga, ali je Džek poznavao put, pa kad dođe do stabljike od pasulja, pođe niz nju, pa kao da nesta. Kad ljudožder dođe do kraja puta, vide da je Džek već skoro dole. Ali ljudožder ne smeđe da stane na slabu stabljiku. Za to vreme Džek se brzo spuštao. Harfa još jednom pozva ljudoždera:

— Gospodaru, gospodaru!

Ljudožder to ne izdrža, pa stade na pasuljevu stabljiku, koja se sva zatrese od njegove težine.

Kad Džek stiže do krova svoje kuće, povika:

— Majko, majko! Donesi mi sekiru, donesi mi sekiru!

Majka dotrča sa sekrom u ruci, jurnu ka pasuljevoj stabljici, ali ustuknu od užasa. Iz oblaka su štrčale ljudožderove noge.

Najzad Džek skoči na zemlju, dohvati sekiru, pa tako zamahnu po pasuljevoj stabljici da je malo trebalo pa da je napola preseče. Ljudožder oseti da se stabljika snažno njiše, pa se zaustavi. — »Šta li se to sad desilo?« — pomisli on. Tada Džek još jednom udari sekrom, pa preseče pasuljevu stabljiku. Stabljika se zaljulja i pade, a ljudožder tresnu o zemlju i slomi vrat.

Džek pokaza majci zlatnu harfu. Otada su oni pokazivali harfu za novac i prodavali zlatna jaja. Kad se obogatiše, Džek se oženi princezom, i s njom je živeo u sreći i zadovoljstvu.

(engleska bajka)

OSMORO BRAĆE

Bilo osmoro braće, pa sedmoro živelo u jednoj zemunici, a osmi odvojeno.

Najstariji brat beše tako snažan i velik da nije mogao stati u čamac. Sedne li on na krmu — podigne se kljun, sedne na sredinu — ova počne da tone, a kljun i krma se dižu. Zato on nikuda nije odlazio, već je sedeo kod kuće i samo je zimj išao u lov u tundru. Da bi lepše izgledao, probušio je obraze pa je u rupice stavljao razne ukrase načinjene od očnjaka morskoga konja: s desne strane — rep kita, a s leve — glavu morskoga konja.

Najmlađi brat, još mališan, sedeo je kod kuće sa najstarijim, a ostala šestorica su odlazila na more u lov.

Jednom u jesen dođe mali kit i stade se igrati pored obale. Šestoro braće posedaše u čamac. Najmlađi brat zamoli najstarijeg da i njega pusti na more.

Pogledao najstariji brat u nebo — na sve strane vedro, a i kit je pored obale, pa će reći:

— Dobro, idi.

... Prišao čamac kitu. Tek što je jedan brat hteo da baci harpun, a kit se zagnjuri i udalji od obale. Poteraše braća čamac prema kitu, a ovaj se samo gnjura, praćaka i pušta mlazeve vode iz nozdrva. Samo što čamac doplovi do njega i polete harpun — a kit se već zagnjurio i sve više odmiče od obale. Tako se najposle obala izgubi iz vida. Uto kit izroni tik uz čamac. Udari ga jedan brat kopljem, a kit poče da se prevrće — mrtav.

Najednom duhnu hladan vetar.

Pogledala braća prema Beringovom moreuzu pa ugledala kako nailaze beli, teški, snežni oblaci gotovo dodirujući površinu vode.

— Eh, — reče jedan od njih — dolazi led iz moreuza!

Nisu imali vremena da ponesu kita. Odsekoše samo deo grudi i prednja peraja, staviše ih u čamac pa — natrag ka obali. A vetar duva sve jače i jače. Već se vidi obala, vidi se brat kako stoji i čeka — ali tada duhnu tako snažan vetar da je bilo opasno okrenuti čamac protiv vetra, te oni zaveslaše niz vetar.

Tri dana i tri noći lutao je čamac po moru nošen vetrom, dok najposle treće noći ne ugledaše jedno ostrvo.

— Ima li koga na ostrvu? — upita najstariji od braće u čamcu. — Naša sreća ako nema nikoga. Ako pak ovde ima ljudi, loše nam se piše!

Pronađoše nekakvu pećinu u zemlji, koju je vetar sa severne strane produvao. Bila je pokrivena korenjem svakojakog rastinja, te se nekako uvukoše, a onda dovukoše i čamac.

Kad dođe jutro, opaziše oni kako je prošao nekakav starac koji je držao ruke pod kožuhom, a onda su svakog dana viđali strane ljude. Pojeli oni delove grudi i peraja koje su odsekli od kita, a vreme nikako da se prolepsi. Ako pak iziđu napolje — zacelo

će ih poubijati! Najposle, počeše da jedu remenje sa čamca.

Plače najmlađi brat, hteo bi kući. Najstariji veli:

— Moramo izići pred ljude ako ne želimo da pomremo od gladi!

Ali ostali neće da pristanu na to.

Nastade zima, poče da veje mećava. Izašao najstariji brat iz skrovišta pa stao da čeka neće li se kogod pojaviti.

Prišao onaj starac koga su braća videla još prvog jutra, pozdravio se, pa će upitati:

— Otkuda si?

— Nisam ja sam, ima nas sedmoro braće! Najmlađi se sasvim smrzao. Već smo pojeli remenje sa čamca.

— Sklonite se nekako do noći — veli starac. — Onda ću doći pa ćemo porazgovarati, a sada će vas ubiti ako se pojavite!

Došao noću starac, doneo vrućeg mesa pa će reći braći:

— Gospodar našeg ostrva ubija sve koji dopadnu na ovo ostrvo. Takođe ubija i one koji su lepši, pametniji i jači od njega. Gospodar hoće da bude prvi na ostrvu. Moj sin je dobro trčao — gospodar ga je zaklao. Hajdemo k meni, možda ćete nekako proživeti do proleća, a onda ću vam noću pomoći da otputujete.

Došla braća starome. Smestili se potajno u zemunicu — danju spavaju a noću bde. Jednog jutra najstariji brat nije stigao da se skloni u skrovište, a jedna žena zavirila u zemunicu — pogledala i nestala. Starac reče:

— Bogme, nije dobro, sada treba očekivati gospodarev poziv na igru. Ženo, nahrani ih što bolje, neka se nasite najlepšim đakonijama koje imamo!

Posedalo sedmoro braće pa stali da jedu mozak, jaja, masne komade mesa i peraja kita. Uto dođe glasnik pa će reći:

— Gospodar zove na igru!

Ustala braća i pošla.

Stižu oni pred veliku zemunicu sa visokom motkom na sredini. Ulaze unutra, zemunica velika, četvoruglasta, u svakom uglu po jedan žižak, pored svakoga žiška sedi po jedna žena gospodareva. Unakolo zemljane klupe. Nasred zemunice — stub obliven 'krvlju. Ispod tavanice vise kitove lopatice, a nasred jedne lopatice — rupa.

— Sedite! — veli gospodar. Sedmoro braće posedalo jedan do drugog. Najstariji uze najmlađeg na kolena.

Onda svi ljudi zapevaše, i gospodar izađe da igra, pozvavši pretposlednjeg brata. Počeše da igraju...

Igrali oni tako, igrali, kad se najednom pogasiše svetiljke u sva četiri ugla, nešto lupnu, neko jauknu, onda svetlost u tren oka planu i braća videše kako šesti brat leži na zemljanom podu bez glave.

Gospodar reče:

— Za danas je dosta!

Svi ustadoše, ustadoše i braća. Ali gospodar reče:

— Vi ćete živeti kod mene u zemunici!

Druge večeri se opet okupili. Izveo gospodar braću, posedali oni jedan uz drugog. Najstariji stavio u krilo najmlađeg, a peti pošao da igra sa gospodarom. Igrali oni tako, igrali — svetlost se pogasi, opet neko jauknu, nešto lupnu. Upali se svetlost. Leži peti brat bez glave.

Opet se ljudi razidoše po svojim zemunicama, a braća siđoše pod zemlju.

Treće noći opet izvedoše braću. Pođe da igra četvrti brat. Igrali, igrali... Svetlost se pogasila, ali niko ne jauknu niti štogod lupnu. Svetlost planu, četvrti brat stoji uhvativši se rukama i nogama za stub. Gospodar predahnu pa reče:

— Za danas je dosta!

Opet braću odvedoše pod zemlju.

Četvrti brat ispriča:

— Kada se svetlost ugasila, gospodar me je zgrabio za noge, ali sam ja uspeo da se uhvatim rukama za stub. Vukao me gospodar nekuda, hteo je da me podigne. Ne visi badava na tavanici kraj stuba kitova lopatica... Ali sledeće noći se više neću vratiti — oni mi lome kosti, grizu, rastržu na komade!...

Tako i bi. Čim se svetlost opet ugasila, neko jauknu, nešto lupnu, i kada se svetlost upalila — četvrti brat je ležao bez glave.

A za to vreme kod kuće najstariji brat-junačina niti pije, niti jede, niti spava — samo luta po obali i tundri očekujući da se braća vrate. Koja god mu zver padne šaka — stigne je, udari nogom, a ova se razleti u prah i pepeo. Zene ostale braće nisu smele da iziđu pred njega, toliko je bio zlovoljan. Jednom mu u susret pođe lisica. Pojuri on na nju, a lisica zastala, iskezila se, pa će reći:

— Udri ti, samo udri! Zašto si stao? Došla sam da ti pričam o tvojoj braći! Umesto što tamaniš i mučiš zveri, bolje bi ti bilo da promisliš kako da spašeš braću!

Zaplakao najstariji brat. Lisica se stala češati o kamen, koža joj spala, i pred njim se pojavi majušna starica. Ispripovedala starica gde su njegova braća i kako ih ubija gospodar ostrva: podigne ih, provuče im glavu kroz otvor kitove lopatice, cimne za noge — i glava sleti s ramena.

— Pa kako da im pomognem? — upita najstariji brat.

— Uzmi lopatice grenlandskoga kita, veži ih za đonove pa pođi na more. Kad budeš stigao na ostrvo, svrati u zemunicu onom starcu kod koga su se krila tvoja braća — on će ti pomoći! Sada igra tvoj treći brat. Telo mu je sve pocrnelo, kao kotao nad plamenom vatre! Neće se dugo održati!

Provrteo rupe najstariji brat na lopaticama grenlandskoga kita, izašao iz kuće, vezao lopatice

na noge pa krenuo morem. Išao je ceo dan i tek kasno uveče stigao na ostrvo. Skinuo on lopatice s nogu i ugledao svoj čamac u pećini od zemlje. »Lepo je rekla starica!« On uđe u zemunicu starome.

— Ja sam najstariji od osmorice braće.

— Zalud si došao — reče starac.

— Zar su već sva moja braća poubijana?

— Juče je gospodar ubio trećeg. Dugo se držao, bio je jak.

— Idem tamo.

Pođoše oni gospodaru. Starac uđe u zemunicu. Najstariji brat ostade napolju, iscepa crevo morskoga konja koje je bilo navučeno na prozor i stade da posmatra. Igra srednji brat, najstariji drži u krilu najmlađeg, a ovaj se boji da posmatra igru pa gleda u tavanicu. Najstariji brat primakao uz otvor svoj ukras — rep kita. Vide to najmlađi, pa gurnu brata laktom:

— Pogledaj, najstariji brat je ovde!

Pogledao i ovaj gore pa ugledao rep kita i glavu morskoga konja. Posadio on mališana na klupu, skočio nasred zemunice pa će dreknuti iz svega grla:

— E, gospodaru, danas ćemo igrati pravu igru!

Otvoriše se vrata i u zemunicu uđe brat-junačina. Ugleda ga gospodar pa ustuknu. Još nikad nije video tako snažnog Eskimca.

— Eto, gospodaru, — reče junačina — dođoh i ja da igram s tobom.

Stoji gospodar pa ni reč da prozbori.

— De, što ćutiš kao zaliveni, što ne pevate? — obrati se junačina pevačima. Uze on gospodara, privede ga stubu, lupnu, podiže, provuče mu glavu kroz lopaticu kita, cimnu za noge i gospodareva glava slete s ramena.

Istrča starac iz zemunice pa viknu da se orilo ostrvom:

— Ej, ljudi! Stari gospodar je ubijen! Sada će omladina živeti kako joj je volja! Svi će živeti na miru, svi će biti gospodari!

A brat-junačina pogubi sve četiri žene gospodareve i sve njegove pomoćnike. Na ostrvu su ostali samo oni koji su se pod starim gospodarem zlopatili.

U proleće, kad se led otopio, braća popraviše svoj čamac, povedoše starog i staru i vratiše se kući. Živeli su svi zajedno: starac im je bio kao otac, a starica kao mati.

(eskimaska bajka)

CAR I MUDRAC

U jednog cara bio mudrac koga je ovaj mnogo voleo. Car je imao običaj da zajedno s njim obeđuje i da se savetuje o onome što se desilo i što bi moglo da se desi. Dugo su tako bili zdravi i živeli u slozi. Jednom, dok su tako po običaju sedeli za stolom, mudrac, ogorčen nečim, reče: »Avaj!« Onda presta da jede, pa se zamisli. Car se prepade, pa misleći da se ovaj razboleo, zapita:

— Šta ti je? Jesi li zdrav?

— Avaj! Avaj! — zamišljeno ponovi mudrac.

— Nisi li možda bolestan? — opet ga upita car.

— Ne, nisam bolestan — odvrati mudrac.

— Pa što si tužan i šta ti znači to »avaj!«? — upita car.

A mudrac će opet, umesto odgovora, samo:

— Avaj!

A car će na to uplašeno i gnevno:

— Ma, reci mi, najzad, u čemu je stvar?!

A mudrac mu veli:

— Dolaze teška vremena. Eto, zato sam zabrinut pa tugujem.

Taj odgovor još više uzbudi cara, pa htjede da što pre i detaljnije sazna u čemu je stvar, ali mu-

drac je na sva pitanja samo uzdisao. To cara još više prepade, te poče da ga moli:

— O, molim te, ne muči me, već mi reci šta to znaš.

A mudrac će posle ovoga:

— Prve tri godine ništa se neće izmeniti, ali sledeće tri godine padaće kiše koje će otrovati sve izvore vode — reke, potoke, jezera. I sva živa bića, ljudi ili životinje, napiće se te zatrovane vode, pa će poludeti. Šta može da pričini veći jad i strah od toga?

Čuvši ove reči, car samo opusti glavu pa se rastuži, a onda se, duboko uzdahnuvši, obrati mudracu:

— Čuj me, pa šta ćemo raditi kad se ta nevolja sruči na nas?

Tad mudrac dade caru najbolji mogući savet:

— Razum koji mi podariše bogovi šapće mi da je najbolje upozoriti ljude na buduću nevolju i svima reći: »Iskopajte jame za kišnicu, pa čuvajte tu vodu za svoj spas kad nastupe teška vremena.«

Car sasluša mudraca i učini sve onako kako mu ovaj reče.

Neki se uplašili te počеше da kopaju bunare, dok im se drugi, lakomisleni, rugahu.

— Kao bajagi stvarno dolazi nevolja! — govorili su oni. — To je njegov stari običaj! Stalno govori o onome što ni sam ne zna, a to što je sad rekao, prosto je neverovatno. Šta, nije se valjda s bogom savetovao?

I u dvorcu takođe počеше da se pripremaju za te teške dane: iskopaše duboke bunare, skupiše u njih čistu kišnicu, pa ih zatvoriše katancem.

Najzad, nastupi i ta nevolja koju predskaza mudrac. Prvo kiša otrova potoke, reke, jezera i svako ko se napi vode iz njih poče da gubi razum. Ta bolest se sve više širila. Kao svi mnogobožački narodi, i ovaj beše razdeljen na plemena. Ljudi počеше da gube razum i da govore:

— Šta je to bubanj? Zar to nije drveni sud? Šta je to frula? Zar to nije trska? Pravite bubnjeve, trube i frule.

I u svakom plemenu stadoše da prave bubnjeve, trube i frule, a potom svi udarahu u bubnjeve, svirahu u trube i frule. Zatim neki od njih stadoše da zapitkuju:

— Imamo li mi cara?

A drugi će na to:

— Gde li je on? Sedi zacelo u svom dvorcu i uživa.

Car i mudrac opaziše to i čuše sve ove reči, jer, kao što rekosmo, većinu zahvati bezumlje. Trgovac zapostavi svoju trgovinu, pa se prihvati drugog posla. Zemljoradnik presta da obrađuje zemlju, pa se prihvati nečeg drugog; sin napusti oca i ode neznanu kud; sveštenik ostavi svoj posao, pa počne drugo raditi; dvorani, vođe plemena i učenjaci odbaciše svoje poslove, pa se prihvatili novih zanata.

Bezumlju ne beše granica. Svaki red bio je narušen, narod krenu prema dvorcu sa bubnjevima. Duvajući u frule i trube, neki među njima su vikali:

— Gde li je naš car? Idemo k njemu!

Kad u dvorcu saznaše za to, car brže naredi da se sva vrata zatvore. Najzad, bezumnici dođoše, pa videvši da su vrata zatvorena, stanu vikati na sav glas:

— Ah, on ih je zatvorio! Ne mari, neće po-beći od nas. Hej, lomite ta vrata kamenicama i to-ljagama.

I stadoše da lupaju u vrata.

Kad car to vide, počne moliti svoga mudraca za savet:

— Ti bezumnici hoće da nas ubiju. Reci mi šta bi sad valjalo raditi!

— O care! — mudrac će na to. — Ja sam savetovao svakoga da sakupi dobru vodu da bi se spasio u ova zla vremena. I o tome smo izvestili narod. Mišljah da će taj savet biti koristan, ali kad taj savet

ne uspe, hajde sad da im se pridružimo pa i mi da se napijemo vode od koje se ludi.

— A gde da nađemo takvu vodu od koje ćemo poludeti? Vidiš, bezumnici su iza vrata! — povika car.

— Neka se neki dečak neprimetno iskrade, pa neka nam donese krčag takve vode — odgovori mudrac.

I tako oni poslaše nekog dečaka da obavi ovaj posao; ovaj se nekako iskrade pa im donese vodu. Car i mudrac počnu piti otimajući vodu jedan od drugog, kao da to beše sveta voda. Pošto popiše vodu, s njima se desi što i s ostalima. Car poče da skače i priča besmislice, a potom priđe vratima svoga dvora pa reče:

— Ko li je, do đavola, zatvorio ta vrata?

(A on je pre toga sam naredio da ih dobro zatvore!)

Vrata se odmah ostvoriše i car iziđe pocupkujući i brbljajući gluposti; bio je sličan ljudima što se skupiše kraj vrata i ovi namaš ustuknuše pred njim. On stade malo u stranu, pa im veli:

— Radujte se, narode, neka se radosni uzvici čuju po čitavoj zemlji.

Narod to i uradi. Oni, pak, koji ne čuše dobro njegove reči, zapitaše šta se desilo, i na to dobiše ovakav odgovor:

— Naš car je bio bezuman, a sad se, evo, isceli.

I radosni krici stalno su odjekivali. Dok god je trajalo to teško vreme, ljudi su bili bezumni, a čim nastaje dobra vremena, svi se vratiše na svoja mesta: ljudi se vratiše svojim pređašnjim poslovima, počеше se potčinjavati starom poretku, u dvoru se uspostavili red — sve se vrati na staro.

I, eto tako, kad su jednom car i mudrac sedeli za stolom, mudrac se stade hvaliti:

— A ja te nadmudrih dok behu teška vremena!

— Ne — odgovori car, pa dodade: — Kako si mogao ti mene nadmudriti?

— Eto tako — odgovori mudrac. — Zar te nisam savetovao da se i ti napiješ vode od koje se postaje lud, pa da se tako prilagodiš svima ostalima u tvom carstvu. Da to nismo uradili, ti bi nastradao, izgubio carstvo, pa i ja — te bismo svi uzaludno izginuli.

— Možda — reče car razmišljajući. — Ali ja sam tebe nadmudrio time što sam odmah uradio onako kako si me ti savetovao, pa ispih vođu i postah bezuman.

Potom su njih dvojica do kraja života živeli u miru i slozi.

(etiopijska bajka)

DEČAK BEBEL

Živeli nekada starac i starica. Behu već dosta stari, a dece nisu imali, pa su zbog toga mnogo tugovali.

Jednom starac ode na posao, a starica ostade kod kuće da sprema ručak. Poče da čisti bob, pa onda uze jedno zrno i reče:

— Ah, kad bismo imali sina, makar bio majušan kao ovo zrno boba.

Starica još ne izgovori do kraja ovu želju kad odjednom bobu stadoše rasti noge, ruke, glava, pa joj reče tihim glasom:

— Ja sam dečak Bebel-bob i biću tvoj sin.

Starica se mnogo obradova. Saši dečaku Bebelu majušne pantalonice, majušnu košuljucu kakva se samo zamisliti može. Potom skuva kašu u naprsku i nahrani Bebela. Kad beše gotova, stane se spremati da ide nekud.

— Kuda ćeš, majčice? — upita je dečak Bebel.

A starica mu odgovori:

— Spremam se da nosim doručak tvome ocu u radionicu.

— Ja ću mu odneti — reče Bebel.

— Ali kako ćeš ga, sine, poneti? Pa ti si tako mali!

— Ništa za to, odneću ga! Samo mi reci kuda treba da idem.

Starica mu objasni kako da dođe do radionice, a onda stavi u činiju parče ribe, zaveza je u maramu i dade Bebelu. Dečak uze zavežljaj i otrča.

Putem sretne nekog ubogog prosjaka, koji je, sav tužan, sedeo na velikom kamenu.

Bebel mu priđe i upita:

— Zašto si, dedice, tako tužan?

— Ah, dečaće Bebele, — odgovori mu siromah — od jutros ništa nisam jeo pa sam ti mnogo ogladneo!

Bebel mu pruži zavežljaj i reče:

— Uzmi ovu ribu! To je vrlo ukusna riba.

Prosjak pojede svu ribu i ostavi samo košćice. Bebel pođe natrag kući da bi uzeo još ribe i odneo je ocu. Dok je trčao kući, u susret mu naiđe sedam lopova. Kad ugledaše Bebela, mnogo še obradovaše. Najstariji lopov se naže, uze ga sa dva prsta, stavi na dlan, pa reče:

— Ehe, ovaj dečak će nam pomagati u krađi. On je tako majušan da se može provući kroz svaku pukotinu! Hoćeš li s nama da krađeš?

Bebel pomisli da ne vredi raspravljati s lopovima, pa reče: »Da!« — mada mu ni nakraj pameti nije bilo da krađe. Lopov ga stavi u džep, pa svi zajedno pođoše dalje.

Dok su išli, Bebel izvuče glavu iz džepa lopova pa posmatraše put kojim su išli. Kad su lopovi prolazili kraj nekakve stene, Bebel iskoči iz džepa i šmugnu u jednu pukotinu tako vešto da lopovi to i ne opaziše.

Bebel je mislio da je već spasen. Ali nije bilo tako: dok se izvlačio iz pukotine i koprcalo, odjednom

se nađe u koritu za stoku, u kome beše narezana cvekla. Tu cveklu je jela velika riđa krava. Zajedno s komadom cvekle ona proguta i dečaka Bebel, pa se tako on nađe u kravinom stomaku.

Upravo tad u štalu uđe žena koja je tu radila i poče da muze kravu. Odjednom ču kako neko viče:

— Ah, ti nevaljalice! Ah, ti ništavilo!

To je Bebel grdio kravu što ga je progutala. Žena nije znala šta se dogodilo pa je mislila da to nju grdi krava. Uplaši se, ispusti muzlicu i pobeže iz staje.

Otrča gazdarici i rekne joj:

— Krava ne dopušta da je muzem, glasno viče i grdi.

Na to joj gazdarica odgovori:

— Pa dobro, idem sama da pomuzem kravu. Mene, gazdaricu, ona neće grditi.

Ali tek što gazdarica poče musti kravu, razleže se srdita vika:

— Ah, ti nevaljalice! Ah, ti ništavilo! Pričekaj, pokazaću ti ja!

Gazdarica se uplaši i pobeže iz štale, pa pozva muža i reče mu da ide u štalu.

— Krava se neće usuditi tebe da grdi! — reče ona.

Ali krava izgrdi i gazdu i on istrča iz staje i reče:

— To je neka bezobrazna krava, treba je odmah zaklati.

I riđu kravu zaklaše. Meso staviše u ledenicu, a utrobu odnesoše daleko i baciše. Baš u tom trenutku pokraj mesta prođe onaj prosjak, pa kad vide kravlju utrobu, reče:

— Nemam para da kupim mesa, ali ću uzeti ovu utrobu, skuvaću je i imati ukusan ručak.

Uze utrobu, stavi je u vreću, prebaci vreću preko ramena i poče kući.

Treba reći i to da je Bebel imao malu sablju koju je napravio od izlomljene stare igle i baš tom

sabljom stade bockati prosjaka u rame. Nemojte misliti da je on hteo da nanese bol starcu: samo je hteo da mu skrene pažnju na sebe.

Prosjak prebaci vreću na drugo rame, ali dečak Bebel ga opet ubode. Prosjak reši da pogleda šta ga to bocka, pa spusti vreću, razreza utrobu i tamo ugleda Bebel. A Bebel je samo to i želeo: skoči i stade pred prosjaka. Prosjak ga poznade i mnogo se začudi.

— Te-te-te!... — rekne on. — Na svetu se svašta dešava! Eto, opet smo se sreli. Ali šta da radim s tobom, dečače Bebele?

— Oduzi me kući! — reče Bebel.

I prosjak ga odnese kući starcu i starici, a oni se silno obradovaše. Posadiše prosjaka za sto i dobro ga nahraniše. Svi su bili zadovoljni što se to završilo tako srećno.

(izraelska bajka)

ČAROBNA VIOLINA

Zivelo jednom sedmoro braće i jedna sestra. Braća su bila oženjena, ali njihove žene nisu vodile domaćinstvo, već ga je vodila njihova sestra. Zbog toga su snahe mrzele svoju zaovu. Jedanput se one sastadoše i odlučiše da joj napakoste.

— Ona ne radi u polju, već sedi kod kuće, pa čak joj i ručak nije na vreme gotov — rekoše.

Onda pođoše susednom duhu, prinesoše mu žrtvu i umilostiviše ga. Duh obeća da će im ispuniti želju. Tada one rekoše:

— U podne, kada naša zaova poče po vodu, učini da voda u jezeru počne da uzmiče čim je ona zahvati krčagom. Zatim pusti da voda opet nadolazi, samo ne daj da dospe u krčag. A devojkicu odvedi sa sobom.

U podne devojka pođe na jezero po vodu, a vode najednom nestade. Devojka zaplaka. Zatim voda opet poče pomalo da nadolazi i dođe joj do članaka. Devojka pokuša da zahvati vode krčagom, ali u krčag ne dospe nijedan kap. Devojka se uplaši pa povika:

— Brate moj, brate, voda mi je do članaka, a u krčag ni kapi ne mogu da zahvatim.

Voda joj dođe do kolena i ona opet poče da viče:

— Brate moj, brate, voda mi je do kolena, a nikako ne mogu da je zahvatim.

Voda se podiže još više i dođe devojci do pojasa. Devojka se još više uplaši, pa poče da viče:

— Brate moj, brate! Voda mi je do pojasa, a ne mogu da je zahvatim!

Najzad, voda se podiže tako visoko da devojka poče da se davi, pa viknu:

— Brate moj, brate, voda mi je do vrata, evo već se puni krčag.

Krčag poče da se puni vodom i da tone, a s njim i devojka, dok sasvim ne potonuše. Tada duh pretvori devojku u duha i odnese je sa sobom.

Prođe neko vreme i na obali jezera izraste veliko bambusovo drvo. U tom drvetu je živela devojka-duh. Izraste bambus u ogromno drvo. Pored njega je prolazio pustinjač pa će reći:

— Od ovog bambusa postaće čudesna violina.

On donese sekiru i poče da seče bambus kraj korena, a bambus povika:

— Ne seci kraj korena, seci pri vrhu!

Pustinjač opet podiže sekiru da seče pri vrhu, a bambus zavika:

— Ne seci pri vrhu, seci pri korenu!

I tako je glas iz bambusa govorio kad god bi pustinjač dizao sekiru. Tada isposnik shvati da ga to duh plaši, razljuti se i odseče drvo pri samom korenu, odnese ga kući i napravi violinu. A kad je svirao na toj violini, ona je izvijala tako

divnu pesmu da su se svi čudili i divili i bogato ga darivali.

Pustinjač je često svraćao u kuću devojke koju je odneo duh, i kad god bi braća slušala zvuke violine, uvek bi im bilo teško u duši i uvek im se plakalo: činilo im se da violina jeca i da se na nešto žali.

Najstariji sin požele da kupi tu violinu, ali pustinjač ne htede da je proda. Posle nekog vremena on ode kmetu jednog sela i poče da svira. Dobro ga nahraniše i zamoliše da im proda violinu: kmet je davao velike pare za nju. Ali pustinjač je ne prodade. Tada ga napiše i kad zaspao, promeniše violinu — umesto čarobne staviše običnu. Kad se pustinjač probudi poče da govori kako su mu promenili violinu, ali svi su odricali, pa je morao da ode s običnom violinom, a čarobnu da ostavi u kmetovoj kući.

Kada kmetov sin poče da na violini svira, violina je svirala još bolje nego ranije. Susedi su dolazili da slušaju i uživali u njenim zvucima. Kada bi ukućani odlazili iz kuće na posao, devojka-duh, koja je živela najpre u bambusu, a zatim u bambusovoj violini, izlazila je iz nje i spremala jelo, sama jela i ostavljala jelo kraj kreveta kmetovoga sina. To se ponavljalo svaki dan i ukućani počeše da se podsmevaju kmetovom sinu — govorili su da se on sigurno zagledao u neku devojku i da se ona o njemu brine toliko da mu čak i jelo sprema.

Tada mladić odluči da ostane kod kuće i sazna šta se to dešava. Sakri se u ugao, iza drva, i stade da čeka. Ukrzo iz violine iziđe devojka, očeslja se i poče da kuva pirinač za ručak. Sama je jela, a ostatak pirinča stavi kraj kreveta kmetovoga sina. Tada on skoči i zgrabi devojku, ali ona poče da mu se opire govoreći:

— Ko si ti? Zašto me diraš? Ti si možda iz neke niže kaste, ne smeš me dirati!

— Ne, — odgovori kmetovi sin — ti i ja smo iz iste kaste, i treba da se udaš za mene.

Kmetov sin je bio veoma lep; on se dopade devojci i ona se udade za njega.

Za to vreme njena braća su propala i pošla po svetu da prose. Dodoše i u kmetovu kuću, u kojoj je njihova sestra bila domaćica. Ona ih poznade, a oni nju ne poznadoše. I tako ona stavi vodu na vatru i poče da im kuva pirinač. Dok se pirinač kuvao, ona sede kraj njih i ispriča im šta se s njom desilo i kako su je uvredile njihove žene, pa svoju priču završi rečima:

— Vi ste, sigurno, sve to znali i niko od vas me nije uzeo u zaštitu.

Više nijednom rečju nije prekorila braću, već ih nahrani i pusti da idu dalje po svetu.

(Indijska bajka)

DEVI NGALIMA

Na jednoj od terasastih padina, na prevoju planine Saval, može se videti kamena statua. Ljudi pričaju da ta statua nije ništa drugo nego okamenjeni princ.

Taj princ življaše u doba procvata države Padžar-džaran. I zavoli on Devi Ngalimu, kćer radže Ranga Gading, odvažnog ratnika, pred kojim su svi drhtali. Radža Ranga Gading imadaše prešto isklesan iz svetog kamena čomplang. Niko nije smeo da sedne na presto, pa čak ni sama radžina žena. Znalo se da će svakoga ko sedne na taj presto neminovno snaći velika nesreća.

Ranga Gading je bio vrlo ljut na princa, jer je svoju kćer Devi Ngalimu hteo da uda za radžu koji je upravljao državom Čirebon. Ali Ranga Gading se nije usuđivao da odbije mladog princa, jer je njegovom ocu pripadala ogromna zemlja, mnogo veća od Čirebona. Bojeći se svađe s ocem mladog princa,

radža je pristao na svadbu. I danju i noću je mislio samo na to kako da se oslobodi svog budućeg zeta. Ali do samog dana svadbe ništa mu ne poče za rukom. Pa ipak, u jutro, na dan svadbe radža iznenada nađe način kako da zauvek rastavi mladog princa i Devi Ngalimu.

Toga dana u dvorac Ranga Gadinga stiže verenik u pratnji svoje celokupne svite i nebrojeno mnogo ratnika. Pratile su ga desetine slugu, koje su nosile darove za Devi Ngalimu i njene roditelje. Ranga Gading je priredio princu svečan doček.

— Sine moj, — reče on pokazujući na kamenu presto — to mesto po pravu pripada tebi. Uskoro ti predstoji da postaneš radža umesto mene.

Dok je radža izgovarao te reči, jedan dvorarin iz prinčeve svite šapnu na uvo svome gospodaru:

— Nipošto ne sedaj na presto. To će doneti grdnu nesreću tebi i tvojim bliskima...

Princ se s poštovanjem pokloni Rangi Gadingu, ali ne prihvati poziv da sedne na presto.

Kad je radža ponovo predložio princu da sedne na presto, ovaj se skromno spusti na čilimče koje je bilo prostrto ispred prestola i izusti sa dubokim poštovanjem:

— O gospodaru moj! Tek posle svadbe usudiću se da sednem na presto pored tebe. A zasad nemam pravo da to učinim.

— Neka bude onako kako ti hoćeš, sine moj, — odgovori radža.

Još ne stigoše da otpraznuju svadbu, a radža ponovo reče:

— Sine moj, sad već možeš sedeti pored mene.

Princ zaBORAVI na savet svog dvorarinina i sede na presto isklesan iz kamena čomplang.

Baš tada Devi Ngalima poče u svoju sobu da se presvuče. Proče nekoliko časova, a ona nikako da se vrati. Princ se ozbiljno uznemiri i poče da traži svoju ženu.

Već izdaleka ču vapijuće krike i glasan plač žena. Glasovi su dopirali iz sobe u kojoj je živela dadilja Devi Ngalime.

— Šta se desilo? — uzviknu princ utrčavši u sobu. — Zašto sve plačete tako neutešno? Gde je moja žena Devi Ngalima?

— O prinče, — odgovoriše žene — tvoju ženu su ukrali.

— Kako je nestala? — povika princ glasom drhtavim od uzbuđenja. — Ko ju je ukrao?

— Niko to ne zna — odgovori dadilja. — Samo smo letimično videli senku konja koji je odneo na sebi Devi Ngalimu i do nas je dopro njen glas: »Princ je seo na sveti kamen! Sada nas neće mimoći nesreća...«

Čuvši te reči, princ se prenerazi. Znači, sam je kriv što su mu oteli ženu. Ali on će je naći!

Ne rekavši ni reči Ranga Gadingu, princ ćutke osedla konja i pojuri u pravcu planine Murijah da zamoli pomoć od pustinjaka koji je živio tamo. On svakako zna šta se dogodilo, i od njega će princ, nesumnjivo, dobiti razuman savet. Iza kamene pećine, gde je boravio pustinjač, bilo je još nekoliko pećina u kojima su živeli krilati konji — sembrani — koji su bili vlasništvo bogova.

Princ je jurio što je igda mogao. Kad je dospeo do kamene pećine na planini Murijah, gde je živio pustinjač, jadni konj se jedva držao na nogama, a i sam jahač beše malaksao.

Princ skoči s konja, priđe pustinjaku i zamoli da ga ovaj odvede do pećine krilatih konja.

— Spreman sam da te prevedem do pećine sembrana, — reče pustinjač — samo ti sada nećeš naći tamo ni jednog jedinog konja. Bogovi su ih uzjahali i odjurili na nebesa da ratuju.

— Ah, sveti starče, — zamoli princ. — Šta da radim? Tražim svoju ženu, koju su oteli rđavi ljudi.

Tražiću je svuda — i pod zemljom i iznad oblaka. Ali na mom konju ne može se daleko stići. Molim te, zamoli bogove da mi dadu krilatoga konja. A ako ne mogu konja, onda garudu...

— Garudu? Svetu pticu boga Višnu? — uzviknu zapanjeni pustinjač. — Na to nemoj ni da pomišljaš. Čak ni bogovi ne smeju da se dotiču garude. Neće oni dati ni krilatoga konja.

Pustinjač podiže pogled k nebu i zamisli se. Počutavši malo, on reče:

— Sine moj, pomoći ću ti! Čvrsto zatvori oči i ne otvaraj ih dok ti ne kažem.

Princ učini tako. Kakva li je tek bila njegova radost kad je ponovo otvorio oči! Njegov konj, tako umoran posle teškog puta, stajao je sada pred njim pun snage, a na leđima mu se pojavile krila.

— Sedaj na konja i putuj da tražiš ženu! — uzviknu pustinjač.

Ne gubeći vreme, princ skoči na svoga konja i kao bez glave polete uvis. Leteli su iznad visokih planinskih vrhova i dubokih bezdanih ponora.

Kad su proleteli iznad planine Saval, na jednoj od njenih padina princ spazi šestoricu putnika koji živahno razgovarahu. Zategnuvši dizgine, princ zaustavi konja i upita ih:

— Nije li ko od vas video ukradenu princezu?

Međutim, putnici nastaviše razgovor ne obraćajući nikakvu pažnju na princa. On im ponovo postavi isto pitanje, ali ne dobi nikakav odgovor. Najutivši se, on povika:

— Odmah da ste odgovorili na moje pitanje, inače ću svima odseći glave!

I tada reče jedan od putnika:

— Tvoju princezu niko nije ukrao. Ona se sama pretvorila u belu golubicu.

— Ja sam video kako je ona, pretvorivši se u vilu, poletela na nebo! — odgovori drugi putnik.

— Ja sam video kako je ona, pretvorivši se u košutu, odjurila u šumski čestar dok su je lovci gonili — reče treći.

— A ja sam — oglasi se četvrti — video kako je ona, pretvorivši se u tigra, rastrzala ovcu na komade.

Peti odgovori s osmehom:

— I ja sam je video, sasvim je ostarela i poružnela, a lice joj je pokriveno borama, kao u stare babe.

— Tu staricu smo mi ubili i bacili, eno u onu provaliju — progundā šesti.

— Tačno, tačno, bacili smo je u duboku provaliju — rekoše svi.

Princ se razjari, izvadi mač i odseče glave šestorici putnika.

— Neka se te obezglavljene lešine skamene! — uzviknuo princ. Još on i ne uspe da izgovori kletvu, a sva šestorica se skameniše.

Ali princu postade teško na duši; on poče da žali što je tako surovo postupio, obuzelo ga je osećanje stida i dubokoga kajanja. Predajući se tužnim razmišljanjima, poče naviše po strmoj padini planine Saval. Put je bio vrlo težak i mestimično gotovo neprohodan.

Ali evo, princ iziđe na visoki proplanak. Ne očekivano mu istrča u susret nekakva prljava i nakazna starica. Zagrlivši princa, ona ga poljubi i zakuka:

— Ta ja sam tvoja žena, koju ti tako voliš! Ja sam Devi Ngalima. Zar me ne poznaješ?

— Zašto si se tako promenila? — upita zapanjeni princ. — Ja imam mladu i lepu ženu, a ti si stara i ružna...

— Ružna? Ja ružna? — povika starica, skoči na konja i neobičnom brzinom pojuri prema nebu.

Kao gromom pogođen, princ pade na zemlju. Telo mu se istegnu i poče postepeno da se stvrdnjava. Već nije mogao da miče ni rukama, ni nogama, ni gla-

vom. Ceo se pretvori u kamen. Oči mu behu upravljene u jednu tačku, a kapci mu se skameniše nepokretni. Prinčeve usne se čvrsto stegnuše.

Odjedanput se pojavi Devi Ngalima sa preslicom u rukama. Ona nikako nije mogla da shvati šta se to dogodilo s njenim mužem. Nagnuvši se nad njim, upita:

— Kako je moglo da se desi da me na dan naše svadbe ukrade radža od Čirebona? Zašto me niko ne traži? I zašto ti ležiš ovde na tom usamljenome mestu?

Prinčeve usne, gotovo potpuno okamenjene, zadržtaše i on s mukom progovori:

— Sve vreme sam te tražio...

Više ništa nije mogao reći.

Četrdeset dana i četrdeset noći sedela je Devi Ngalima pored okamenjenog tela svog muža. Plakala je bez prestanka. Njena preslica i klupčići prediva toliko su se natopili suzama da čak nije mogla ni satkati mrtvački pokrov za muža. Četrdesete noći napustila je njegovo skamenjeno telo da bi skupila snagu i završila svoj rad. Dugo se potucala po tuđim selima dok nije zalutala u naselje Telega. Tamo, na seoskom groblju, izabrala je mesto pod razgranatim beringin-drvetom i ponovo se latila posla.

Danju se krila u kamenitoj pećini, a noću je lutala između humki ili, sedeći ispred beringin-drveta, tkala mrtvački pokrov za svoga supruga. Međutim, njenom radu se nije video kraj.

I sada, u noći obasjanoj mesečinom, stanovnici sela Telega čuju zujanje preslice — to se Devi Ngalima žuri da satka mrtvački pokrov, ali se niko od seoskih žitelja ne usuđuje da prođe noću pored groblja i beringin-drveta.

(Indonežanska bajka)

MUDRAC BALUL I KALIF

Mudracu Balulu dođe jednom neki mlad čovek pa mu reče:

— O svemoguću mudraču, tako bih želeo da vidim kako živi kalif, kakvi su mu dvorci i odaje.

— Sine moj, tražiš nemoguće! — odgovori mu Balul. — Kalif je takav tiranin i despot da ga se čak i zidovi njegova dvorca boje. Ali ti imaš sreću, jer je evo sad baš bio glasnik kojega je poslao kalif da pozove sve mudrace da se večeras skupe u njegovom dvorcu. Ako ti je toliko stalo do toga, hajde pođi sa mnom. Samo upamti tri moja saveta. Najpre, kad uđeš u divanhanu, zauzmi najneupadljivije mesto da ne bi izazvao kalifov gnev, pa se otud ne miči. Izaberi najniže mesto i ne postavljaš nikakva pitanja onima više sebe i, najzad, bilo ko da traži od tebe nešto — nikome ne daj ništa i ništa ne predlaži.

— Sve ću to ispuniti — odgovori spremno mladić, te tako njih dvojica pođoše u kalifov dvorac.

Ali kad uđoše u divanhanu, mladić zauze najupadljivije i najviše mesto.

Videvši to, Balul pomisli: »Gle, on ne poslušao moj prvi savet«.

Uskoro se divan ispuni pozvanim mudracima, a zatim dođe i kalif, koji je dugo govorio, želeći da nauči ove mudre ljude kako da se vladaju u njegovom carstvu. Najzad, umoran i suvih usana, spusti se na presto, pa naredi slugama da mu donesu što zreliju lubenicu.

Sluge još nisu ni stavile pred kalifa srebrni poslužavnik s lubenicom, a mladić je već skočio s mesta i pružio kalifu nož ukrašen dijamantima i smaragdima. Trže se kalif, pa ugledavši skupoceni nož, zgrabi ga.

Kalif je sekao lubenicu i jednako mislio kako da zadrži nož koji mu se mnogo dopade, te se najzad doseti, ustade i držeći nož u rukama, obrati se prisutnima ovim rečima:

— Gospodo, sigurno se sećate godine kad razbojnici napadoše moju riznicu i pokradoše je. Između ostalih vrednih stvari ukraden je, elem, i ovaj nož sa drškom ukrašenom dijamantima i smaragdima. Sad vam mogu reći da se jedan od tih lopova nalazi među nama. On treba da mi vrati sve moje blago koje mi pokradoše iz riznice. A sad ću ga baciti u tamnicu.

Tad kalif pokaza na mladića i istog časa dva stražara ga zgrabiše spremni da ispune kalifovo naređenje.

Siroti mladić pogledom preklinjaše Balula da mu pomogne.

Balul ustade, dođe do kalifa i dvaput mu se nisko pokloni, kao što se obično klanjaju koji mole. Zatim reče:

— Ovaj mladić koga ste osudili na tamnicu došao je sa mnom da pogleda vaš dvorac. On je moj gost, a gost je sveta osoba u domaćinovoju kući, pa te stoga molim da dozvoliš mladiću da još jednu noć provede u mom domu. A sutra će stati pred tvoje svetle oči i tad čini s njim šta hoćeš.

— Neka bude kako želiš, mudraču Balule, ali pre toga zakuni se pred prisutnima da nećeš naučiti mladića kako sutra da odgovara na moja pitanja.

— Kunem se svemogućim alahom da neću s njim razgovarati — reče Balul i, uhvativši preplašenog mladića za ruku, pođe svojoj kući.

Putem su išli ćutke. Nekoliko puta mladić pokušao da otpočne razgovor sa Balulom, ali uzalud. Mudrac ostade veran svojoj zakletvi.

Kad su stigli kući, mudrac očita večernju molitvu pa stade razmišljati kako da mladića izbavi iz nevolje. Znao je bolje nego drugi zversku narav tiranina, koja je mnoge uporabstila. Razmišljajući, pade mudracu srećna misao na pamet — pa pozva svog vernog mačka.

— Ibrahim!

U sobu uđe mačak meke dlake i svetlucavih očiju, sede pred mudraca, a mudrac poče s njim da razgovara glasno da bi mladić u drugoj odaji sve čuo. Tako je mudrac održao zakletvu i pomogao mladiću da se izvuče iz nevolje.

— Zar te ne opomenuh, Ibrahimе, — reći će mudrac — da poslušаш moje savete. A ti, sve naopako, pa upade u nevolju. Znam tog surovog čoveka i ništa mu nije da te ubije. Vidiš kako se prolazi kad mlađi ne slušaju savete starijih.

Sedeći u drugoj sobi na tepihu, mladić je pažljivo slušao. Bilo mu je jasno da Balul sve to govori da bi on čuo.

Tako Balul produži da razgovara sa mačkom Ibrahimom.

— Sutra, kad se nađeš opet lice u lice sa kalifom, okupljenim mudracima treba ovo da ispričaš o skupocenom nožu: »Otac mi je vodio neki trgovački karavan, pa ga jednom tako, dok je karavan išao kroz veliku oazu, napadoše razbojnici, opljačkаše i ubiše ovim nožem koji mi juče oduze kalif. Ima već nekoliko godina kako uza se nosim taj nož tražeći krvnika što mi ubi oca. A juče, čuli ste, kalif reče da taj nož pripada njemu. Elem, najzad nađoh ubicu svog voljenog oca i zato odmah tražim otkup za njegovu krv!« — Mladić je od reči do reči upamtio sve što je Balul govorio u drugoj sobi.

Sutradan mladić stade pred kalifa pa, obrativši se okupljenim mudracima, poče svoju priču. Kalif pocrvene od besa. Odmah mu je bilo jasno da su mudraci na mladićevoj strani i da mu lukavstvo neće pomoći da zadrži nož. Balul se tad diže pa reče:

— Svima su nam dobro poznati kalifovi zločini. Naš stari običaj traži osvetu, i to ne malu, za krv ubijenog. Ubistvo i krađa su najteži grehovi na svetu.

Posle tih Balulovih reči svi prisutni mudraci povikaše:

— Otkup! Otkup!

I kalifu ništa drugo ne osta nego da dá mladiću veliki otkup i da ga pusti. Mladić zahvali Balulu za njegovu mudrost i dovođljivost, koja mu je pomogla da se izvuče iz goleme nevolje, a onda krene dalje na put.

(tračka bajka)

ŽENA ISKLESANA IZ DRVETA

Putovali jednom zajedno kujundžija, drvodelja, krojač i isposnik, pa se jedne večeri zaustave na pustome mestu da se odmore.

Dogovore se da se tu odmore i postave stražu. Stražarili su sva četvorica na smenu.

Prvi je stražario drvodelja. Da ne bi zaspao, on uze sekiru pa iz drveta isklesa žensku figuru. Kad dođe red na kujundžiju, nađe figuru na stražarskome mestu, pa, videvši kako na njoj nema nakita, pomisli:

— Drvodelja je pokazao svoju veštinu isklesavši iz drveta ovu statuu. Ja ću pokazati svoju veštinu. Napraviću skupocene ukrase za uši, vrat, ruke i noge i staviću sve to na statuu da bih je učinio još lepšom.

Tako i uradi. Dođe red na krojača. On se probudi i vide pred sobom ženu prekrasna lica i divna stasa. Bila je ukrašena dragocenostima, ali ne beše odevena. Tad krojač napravi za ženu prekrasne haljine kakve nose neveste, pa ih odmah obuče statui i ona posta još lepša nego što je bila. Četvrti po redu beše isposnik. Kad on zauze svoje mesto, ugleda pred sobom sablažnjujući lep lik. On izvrši obred umivanja, očita molitvu, pa se obrati bogu s molbom:

— Bože moj, udahni život ovoj statui!
I statua ožive, poče da govori kao ljudsko biće.

Ali tad se sunce pojavi i sva četvorica se smrtno zaljubiše u tu oživelu statuu. Drvodeljja reče:

— Žena meni pripada. Isklesao sam je sopstvenim rukama, pa ću je uzeti za ženu.

— Žena pripada meni, jer sam je ukrasio skupocenim nakitom — odgovori kujundžija.

— Žena je moja, jer kad je bila naga, sašio sam joj haljinu i pokrio je — reče krojač.

A kao odgovor na sve to, isposnik izjavi:

— Ona je bila prosto isklesano drvo, ali zahvaljujući mojoj molitvi dobila je život, pa stoga pripada meni.

Dugo su se tako raspravljali sve dok ne nadoše na nekog čoveka koga zamoliše da reši spor. Ali kad ovaj ugleda ženino lice, uzviknu:

— Pa to je moja zakonita žena! Vi ste je naterali da beži od moje kuće i tako je rastavili od mene.

Rekavši to, on dohvati ženu i povede je vlasniku dvorca. Kad vlasnik dvorca ugleda ženu, uzviknu:

— To je žena moga brata, koju je on poveo kad je otišao. A vi ste ubili mog brata i silom ste odveli njegovu ženu.

Potom ih sve povede caru.

Kad car vide ženu, upita sve prisutne:

— Ko ste vi? Već odavno tražim ovu ženu, jer je to moja robinja, koja je pobegla s mojim blagom. Gde ste denuli moje zlato i dragocenosti? Odgovorajte!

Spor je dugo trajao. Mnoštvo naroda se skupilo da bi videlo šta će dalje biti. Tada iz gomile prozbori neki starac:

— Čovek ne može da reši takav spor. Ali postoji nekakav grad i u njemu drvo koje se naziva Drvo presude. Kad čovek ne može da nađe pravednu odluku, odlazi pod to drvo, a iz drveta se razleže glas

koji saopštava na čijoj je strani pravda i čiji su zahtevi nepravedni.

Da ne bi dužili spor, sva sedmorica pođu drvetu i povedu ženu. Svaki od njih reče ono što se spremao da kaže, ali tog trenutka se rastvori stablo drveta, a žena se jednim skokom nađe u pukotini koja se tu stvori, pa se stablo opet sastavi. A iz drveta se razleže glas:

— Svako biće se vraća materiji iz koje je načinjeno.

Tako svi prosioци behu postidiени.

(persijska varijanta indijske bajke)

TRI NARANDŽE

U celoj Italiji se priča o tri narandže, ali u svakome mestu različito. Denovljani pričaju jedno, Napuljci drugo, Sicilijanci treće. A mi smo saslušali sve te priče i sad znamo kako se to tačno desilo.

Živeli jednom kralj i kraljica pa imali dvorac, kraljevstvo, podanike, ali dece nisu imali.

Jednom kralj reče:

— Kad bi nam se rodio sin, postavio bih na trgu ispred dvorca fontanu, a iz te fontane bi tačno sedam godina izbijao mlaz dobrog vina umesto vode.

— A ja bih naredila da se kraj te fontane postavi druga, — reče kraljica — pa da iz nje ne izbija vino, već zlatasto maslinovo ulje. Tu bi sedam godina dolazile žene sa krčazima, pa bi blagosiljale moga sina.

Uskoro kraljica rodi prekrasnog dečaka. Srećni roditelji ispunije svoj zavet, pa na trgu postaviše dve fontane. Prve godine su mlazevi fontana nadvisivali dvorsku kulu. Sledeće godine se smanjiše.

Jednom reći, kako je kraljev sin rastao, tako su se mlazevi fontana smanjivali.

Krajem sedme godine više ne beše mlazeva, iz fontana su samo u kapljicama izlazili vino i ulje.

Jednom kraljev sin iziđe na trg da se poigra kuglana. Baš u to vreme dođe na fontanu nekakva seda, pogrbljena starica. Nosila je sunder i dva glinena krčaga. Sunder je iz fontane upijao čas vino, čas ulje, pa ga je starica cedila čas u jedan, čas u drugi krčag.

Kad se krčazi skoro napuniše, odjednom — tres! — oba se razbiše u paramparčad. Kraljević je jednom kuglom gađao druge, ali mesto njih je pogodio krčage. Istog trenutka presahnuše fontane, jer je kraljević upravo napunio tačno sedam godina.

Starica zapreti svojim krivim prstom, pa progovori hrapavim glasom:

— Proklinjem te, kraljeviću, što si mi razbio krčage. Kad napuniš tri puta po sedam godina, obuzeće te mōra i mućice te sve dok ne nađeš drvo sa tri narandže. A kad nađeš drvo i oberesh tri narandže, zaželeeš da piješ. Tada ćemo videti šta će dalje biti.

Starica se zlurado nasmeja i ode svojim putem.

A kraljević produži da se igra kuglana, pa je posle pola časa već zaboravio na razbijene čupove i staričinu kletvu.

Seti se starice tek kad napuni tri puta po sedam godina, kad, dakle, imađase dvadeset jednu godinu. Tad ga obuze mōra, koju ni lov, ni raskošne zabave i balovi ne mogahu da razbiju.

— Ah, gde da pronađem tri narandže? — ponavljao je on.

To čuše kralj i kraljica, pa rekoše:

— Za svog dragog sina možemo da nađemo ne samo tri, već i trideset, pa i tri stotine, pa i tri hiljade narandži!

I oni staviše pred kraljevića čitavo brdo divnih plodova. Ali kraljević samo zavrte glavom:

— Ne, to nisu te narandže. A ni ja sâm ne znam kakve su te narandže koje su mi potrebne. Osedlaj-te mi konja, pa ću sam poći da ih tražim.

Kraljeviću osedlaše konja, on skoči na njega pa pojuri. Jahao, jahao putevima, ali ništa ne nađe. Tad kraljević skrenu s puta i pođe pravo. Uskoro dođe do potočića i ču neki tanak glasić:

— Ej, kraljeviću, pazi da mi tvoj konj ne zgazi kućicu!

Kraljević se osvrnu na sve strane — ali ništa ne spazi. Baci pogled kraj konjskoga kopita, pa ugleda u travi ljusku od jajeta. Sjaha s konja, saže se i vide da u ljusci sedi neka vila.

Kraljević se začudi, a vila veli:

— Davno mi niko od gostiju nije dolazio i odavno nisam poklone dobijala.

Kraljević skide prsten sa dragim kamenom, pa ga navuče vili umesto pojasa. Vila se mnogo obrađova tome, te mu reče:

— Znam, znam šta tražiš! Nabavi dijamantski ključić i dospećeš u vrt; tamo na grani vise tri narandže.

— A gde da nađem dijamantski ključić? — upita kraljević.

To zacelo zna moja starija sestra, koja živi u kestenovoj šumi.

Mladić zahvali vili i odjuri na konju. Druga vila je stvarno živela u kestenovoj šumi, u ljusci od kestena. Kraljević joj pokloni zlatnu kopču sa svog plašta.

— Hvala ti — reći će vila. — Sad ću imati zlatnu postelju. Otkriću ti tajnu. Dijamantski ključić se nalazi u kristalnoj kutiji.

— A gde je ta kutija? — upita mladić.

— To zna moja starija sestra! — odgovori vila. — Ona živi u leskovoj šumi.

Kraljević potraži leskovu šumu. Najstarija vila je napravila sebi kućicu u ljušturi od lešnika. Kra-

ljević skide s vrata zlatan lančić i pokloni ga vili. Ova veza lančić za granu, pa reče:

— To će mi biti ljuljaška. Za takav dar reći ću ti ono što ne znaju moje mlađe sestre. Kristalna kutija je u dvorcu, dvorac na brežuljku, a taj brežuljak iza tri brda i tri pustinje. Kutiju čuva jednooki stražar. Dobro upamti: kad stražar spava, oko mu je otvoreno; kad ne spava, oko mu je zatvoreno. Sad idi i ne boj se ničega!

Koliko je kraljević išao — ne znamo. Ali znamo to da je prešao tri brda, zatim tri pustinje, pa stigao do brežuljka na kome je bio dvorac. U podnožju brežuljka sjaha, priveza konja za drvo, osvrnu se i ugleda stazicu obraslu travom, što beše dokaz da odavno niko tuda nije prošao. Kraljević pođe tom stazicom; a ona se izvija kao zmija sve više i više. Kraljević je išao pravo i nikako da skrene — pa uskoro dođe do vrha brežuljka gde je bio dvorac.

Iznad kraljevića prelete svraka; on je zamoli:

— Svrako, svrako, zaviri kroz dvorski prozor, pa vidi da li stražar spava.

Svraka zaviri kroz prozor i zagrakta:

— Spava, spava! Oko mu je zatvoreno.

— E, — reče u sebi kraljević — sad nije vreme da uđem u dvorac.

On pričekava da padne mrak, pa kad kraj njega prolete sova, on je zamoli:

— Sovice, sovo, zaviri kroz dvorski prozor, pa vidi spava li stražar ili ne.

Sova zaviri kroz prozor i reče:

— Uh, uh! Stražar ne spava! Oko mu je otvoreno i gleda pravo u mene.

— Sad je vreme! — reče kraljević i uđe u dvorac.

Tamo ugleda jednookog stražara, a kraj njega opazi tronogi stočić na kome je bila kristalna kutija. Kraljević podiže poklopac kutije, izvuče dijamantski ključić, ali nije znao šta njime treba da ot-

vori. Išao je iz jedne dvorske odaje u drugu, pa probao sva vrata da bi pronašao koja vrata otvara dijamantski ključić. Ali ključić nije bio ni za jedna vrata. Ostadoše mu još samo jedna mala zlatna vrantanca u najudaljenijem delu dvorca. Kraljević stavi dijamantski ključić u otvor katanca. Vrata se odmah otvoriše i kraljević se nađe u vrtu.

A nasred vrta — narandžino drvo na kome behu samo tri narandže. Ali kakve narandže! Velike, mirisave, sa zlatnom korom, kakve samo darežljivo italijansko sunce može da stvori. Kraljević ubra narandže, sakri ih pod plašt, pa pođe natrag. Samo što se spusti s brežuljka i skoči na svoga konja, jednooki stražar zatvori svoje jedino oko i probudi se. On odmah opazi da u sanduku nema dijamantskog ključića. Ali bilo je kasno. Kraljević je već jurio na svom brzom konju noseći tri narandže.

On prođe jedno brdo i nađe se u pustinji. Dan beše sparan, a na plavom nebu mi oblačka. Vreo vazduh strujao je nad užarenim peskom. Kraljević htjede nešto da popije; bio je tako žedan da ni na šta drugo nije mislio.

»Imam tri narandže! — pomisli on — poješću jednu pa ću tako utoliti žeđ!«

Ali samo što on zaseče koru, narandža se raspade na dve polovine i iz nje iziđe lepa devojkica.

— Daj mi da pijem — zatraži ona tužnim glasom.

Šta je kraljević mogao da radi! I on sam je izgarao od žeđi.

— Vode, vode! — uzdahnu devojkica, pade na vreli pesak i umre.

Kraljeviću bi žao devojkice, ali je morao da je ostavi i pođe dalje. Kad se malo kasnije osvrnu, vide da se na onome mestu gde devojkica pade zeleni narandžina šuma. On se tome začudi, ali ne htjede da se vrati.

Uskoro prođe pustinju pa pođe šumom. Na ivici šume predusretljivo je žuborio neki potočić. Kra-

ljević jurnu na potocić, napi se, napoji konja, a potom sede da se odmori pod granatim kestenom. On izvadi ispod plašta drugu narandžu, podrža je malo na dlanu, ali radoznalost poče da ga muči tako jako kao što ga je žeđ donedavno mučila. Šta krije ta zlatna kora? Pa kraljević zaseče i drugu narandžu. Narandža se raspade na dve polovine i iz nje izide devojka. Ona beše još lepša od prve.

— Daj mi da pijem — reče devojka.

— Eto potocića! — odgovori kraljević. — Njegova voda je čista i hladna.

Devojka se naže nad potok i za tren oka ispi svu vodu, pa čak i pesak na njegovom dnu beše suv.

— Vode, vode! — opet zastenja devojka, pade na travu i umre.

Videvši to, kraljevića obuze tuga, pa reče:

— E, neću više ni kapi vode ispiti dok ne napojim treću devojku iz treće narandže.

I on potera konja. Pošto malo prođe, osvrnu se i, gle čuda! — tamo gde beše potok izrasla gusta narandžina šuma, a pod gustim zelenilom njihovih grana potok pun vode opet zažubori.

Ali kraljević se ni tad ne vrati, već pođe dalje, stežući na grudima poslednju narandžu.

Kako se na putu mučio od vrućine i žeđi — ne može se ispričati! Tako dođe do reke koja je tekla na granici njegovog rodnoga kraljevstva. Tu zaseče treću narandžu, najveću i najzreliju. Narandža se otvori kao latice cveta i pred kraljevićem se pojavi devojka neviđene lepote. Iako su one dve prve bile lepe, daleko su zaostajale za ovom trećom. Kraljević nije mogao oči da odvoji od nje. Lice joj beše nežnije od narandžinog cveta, oči zelene kao zametak ploda, kosa boje zrele narandže.

— Vode, vode! — tražila je devojka.

Kraljević je uze za ruku i dovede je do reke. Devojka se naže na reku, pa stade piti. Reka je bila široka i duboka. Ma koliko da je devojka pila, voda

se u reci ne smanjivaše. Najzad lepota podiže glavu, pa se osmehnu kraljeviću:

— Hvala ti, kraljeviću, što si mi darovao život. Pred tobom je kći kralja narandži. Ja sam te tako dugo čekala u svojoj zlatastoj tamnici. I moje sestre su te čekale.

— Ah, jадnice, — uzdahnu kraljević. — Ja sam kriv za njihovu smrt.

— Ali one nisu umrle — reče devojka. — Zar nisi video da su postale narandžine šume. One će davati hlad umornim putnicima, utoljavaće njihovu žeđ, samo više nikad neće moći da se pretvore u devojke.

— A ti me nećeš ostaviti?

— Ne, neću, izuzev u slučaju ako prestaneš da me voliš.

Kraljević stavi ruku na korice svog mača, pa se zakle da nikada neće uzeti za ženu nijednu drugu do kćer kralja svih narandži. Rekavši to, stavi devojku ispred sebe na konja pa odjuri u dvorac.

Uskoro zasijaše u daljini dvorske kule. Kraljević zaustavi konja pa reče:

— Pričekaj me ovde, a ja ću se vratiti po tebe u zlatnim karucama i doneću ti atlasnu haljinu i atlasne papuče.

— Nisu mi potrebne ni karuce ni haljine. Bolje me ne ostavljaj samu.

— Ali ja hoću da udeš u dvorac moga oca onako kako to dolikuje nevesti kraljevog sina. Ne boj se staviću te na granu drveta koje se nadnosi nad jezero. Tu te niko neće videti.

I on je podiže, stavi je na drvo, pa se sam uputi u dvorac.

Za to vreme na jezero dođe hroma, zrikava sluškinja da pere rublje. Ona se naže nad vodu i u jezeru ugleda devojčinu senku.

— Zar sam to ja? — povikala sluškinja. — Kako sam postala lepa! Sigurno mojoj lepoti zavidi i samo sunce.

Sluškinja podiže oči da bi pogledala sunce i tad između gustoga granja spazi devojkicu. Shvatila je da u vodi nije videla svoj lik.

— Ej, ko si ti i šta tu radiš? — zlobno viknu sluškinja.

— Ja sam nevesta kraljevog sina pa čekam da on dođe po mene.

Sluškinja pomisli: »Slučaj će prevariti sudbinu.«

— A to se još ne zna hoće li on doći — odgovori ona pa stade iz sve snage tresti drvo.

Sirota devojkica iz narandže trudila se koliko god je mogla da se zadrži na granama, ali je sluškinja tresla drvo sve jače i jače. Devojkica najzad polete sa grane, pa se padajući u vodu pretvori opet u zlatastu narandžu. Sluškinja brzo dohvati narandžu, gurnu je ispod pazuha, pa se pope na drvo. Samo što se namesti na grani, dođe kraljević u karucama sa šest belih konja. Sluškinja ne htjede da sačeka da je ko skine s drveta, već sama skoči na zemlju.

Kraljević ustuknu kad vide da mu je nevesta postala hroma i zrikava. Ali sluškinja brzo reče:

— Ne boj se, vereniče moj, to će mi brzo proći. U oko mi je upao trun, a noga mi je utrnula od sedenja. Posle svadbe ću biti lepša nego što sam sada.

Kraljeviću ništa drugo ne preostade nego da je povede u dvorac, jer se beše zakleo u mač.

Kralj i kraljica se rastužiše kad ugledaše nevestu svog voljenog sina. Trebalo je za takvu rugobu da ide na kraj sveta! Ali kad je reč data, treba je i ispuniti, pa i oni stadoše da se spremaju za svadbu.

Dođe i večer. Ceo dvorac beše osvetljen; stolovi behu bogato postavljeni, a gosti se razmiliše na sve strane. Svi su se veselili, samo kraljev sin beše tužan. Mučila ga je mōra, takva mōra kao da nikada u rukama nije imao tri narandže. Htjede opet da uzjaše konja i pođe neznanu kud.

Zvona odjeknuše i svi sedoše za sto, a na čelo stola posadiše mladence. Sluge su služile goste uku-

sno pripremljenim jelima i pićem. Nevesta zatraži jedno jelo, pa drugo, ali svaki zalogač joj zastane u grlu, pa zatraži da pije. Ma koliko da je pila, žed joj se ne smanjivaše. Tad se seti narandže, pa reši da je pojede. Narandža joj odjednom pade iz ruku i poče se kotrljati pod stolom izgovarajući nežnim glasom:

»Podla laž sedi za stolom,

Ali je pravda s njom ušla u dom!«

Gosti zaustaviše dah. Narandža se kotrljala oko stola, pa, došavši do kraljevića, otvori se. Iz nje izađe prekrasna kći kralja narandžinog drveća. Kraljević je uze za ruku i povede je ocu i majci.

— To je moja prava nevesta!

A zlu varalicu odmah oteraše. Kraljević sa devojkicom iz narandže priredi veselu svadbu. Njih dvojica su živeli srećno i dočekali duboku starost.

(italijanska bajka)

ŽENA IZ ŽDRALOVOGA GNEZDA

Nekad je u kolibi između planina živeo neki usamljen siromah. Radio je neumorno, ali nikad nije mogao da zaradi ni za hranu. Dešavalo se — padne noć, a on sedne i misli kako da živi dalje.

Jednom, kao i uvek, siromah poče da radi kod gazde kod koga je nadničio. Vрати se u svoju kolibu u sam mrak i leže da spava. Noću se podiže strašna bura. Siromah se probudi i ču kako neko negde više tankim glasićem: »Pomozite! U pomoć!«

Siromah pomisli: »Gde bi to moglo biti!« Poče da sviće. On ustade, poče u planinu po suvarke i tu ponovo ču onaj isti glasić: »Pomozite! U pomoć!« Siromah poče u pravcu odakle je glas dolazio, ali ništa ne vide. Bura je slomila staro drvo na kome je bilo ždralovo gnezdo i drvo je pritisnulo pticu. Ona je žalosno kričala, a izdaleka je izgledalo kao da

neko zove: »Pomozite! U pomoć!« Siromah pride bliže i vide da ptica jauče u samrtnim mukama. Sažali se na pticu i oslobodi je.

— Ah, ti, jadrnice! Uplašila si me svojim krikom! Sada si slobodna, a ja moram na posao. Zdravo!

Ptica se spasla od jedne nevolje, ali se nije spasla od druge. Nije mogla da poleti. Zamahnu krilima — i pade na zemlju. Zamahnu krilima — i opet pade. Siromah je uze u ruke, poče da je miluje, da je žali i ispravi ptici povređeno krilo.

— Hajde, ždral-ptico, vreme je da idem na posao, a ti se ispravi i poleti tamo gde će ti biti dobro.

Siromah pođe, a ptica, gledajući za njim, zaplaka.

Uskoro posle toga dođe kišni dan. Siromah ne ode na posao, već osta kod kuće. A kad kiša malo presta, ode u šumu po suvarke i tamo spazi da suvarke skuplja neka žena dvadesetih godina i neobično lepa. Siromah se začudi. »Otkud ova žena?« A žena poče da se smeška i progovori:

— Odavno sam želela da te sretnem.

— Ko si ti?

A ona se samo smešila.

— Odakle si?

Lepotica ne odgovori, samo je skupljala suvarke Tako su oboje radili u šumi do same večeri.

Kad je počelo da se smrkava, siromah reče:

— Meni je dosta suvaraka. Idem kući.

A lepotica odgovori na to:

— Idem i ja s tobom.

Ni korak nije zaostajala iza njega. Ušla je pravo s njim u njegovu kolibu. Siromah se zbuni.

— Ja bedno živim. Sramota me je da primim takvu gošću.

Lepotica ni obrvom ne mače.

— Ništa, — reče — ja nemam svoj dom. Molim te, dozvoli mi da ostanem ovde.

Zatim ispod pazuha izvuče zamotuljak hartije, iz njega izvadi dva zrna pirinča i zamoli siromaha

da joj dá kotao. Lepotica baci dva zrna pirinča u kotao, a on se do vrha napuni očišćenim pirinčem. Pošto su se dobro najeli, legoše da spavaju.

Od tog vremena je tri puta dnevno vadila po dva zrna pirinča ispod pazuha i kuvala ih u kotlu, i svaki put su jeli koliko su hteli, čak je i preostajalo.

U početku je siromah često govorio lepatici:

— Ja sam najsiromašniji u selu! Uskoro će ti dosaditi takav život, ali ja te ne zadržavam. Idi, ako hoćeš, tamo gde će ti biti bolje! Zašto da gubiš vreme sa mnom?

Ali žena nije odlazila. S njim je skupljala suvarke po brdima ili je ostajala kod kuće i vredno tkala.

Siromah vide da ona ne odlazi i pomisli: »Trebalo više da radim dok ima pirinča u njenom zamotuljku«. Od jutra do mraka je sekao drva u šumi i radio bez odmora.

Lepotica posta siromahova žena. Svaki dan je ostajala kod kuće i tkala, tkala ne dižući ruke. Samo se čuo udar tkačkog valjka: »Tinkara-tankara, ton-ton-ton...«

Uskoro im se rodi devojčica. Počeše da žive utroje.

Ali, jednog dana, posle tri godine, žena reče siromahu:

— Oduzi u grad moju tkaninu i prodaj je!

— Za koliko može da se proda ta retka, meka tkanina? — upita muž, a sam pomisli: »A da li uopšte mogu da je prodam?«

— U svoj posao uložila sam svu svoju dušu — reče žena. — Prodaj je, ako budeš mogao, za trista zlatnika.

Muž ne poverova. Trista zlatnika — to je velik novac. Ali uze tkaninu i ponese je u grad najbogatijem kupcu.

— Hoćeš li da kupiš od mene ovu tkaninu?

— A koliko tražiš za nju?

— Daću je za trista zlatnika.

— U redu, platiću ti trista zlatnika; odsad ću ti uvek kupovati ovakvu tkaninu, lakšu od pera, mekšu od pamuka, kao skupocenu stvar.

Kupac izbroja siromahu trista zlatnika. Od tog vremena siromah poče bolje da živi sa svojom porodicom.

Međutim, nije prošlo mnogo vremena, a jednog dana žena reče mužu:

— Naša je kći porasla i već može da ti sprema hranu i pazi na tebe. Sad ne treba više da se staram o tebi. Došlo je vreme da se rastanemo.

Muž se začudi:

— Šta se desilo? Zašto tako govoriš?

— Mnogo sam radila za tebe, mužiću! Iscrpla sam svu svoju snagu i moram da primim predašnji lik. Znaj, ja sam ona ždral-ptica koju si nekad spasao. Htela sam da ti zahvalim na tvojoj dobroti, ali više ne mogu da budem s tobom. Zato će ti ostati kći. A ja, — pogledaj kakva sam postala! Sve svoje perje sam iščupala da bih izatkala tu čudesnu tkaninu.

Ona se preruši u ždral-pticu, a muž vide da je sva očupana, da su joj krila gola, crvena, ostalo je samo nekoliko pera. Ždral-ptica zamahnu krilima, s mukom se podiže u vazduh i lagano polete u brdo.

(japanska bajka)

BAŠ-ČELIK

Bijaše jedan car, i imadaše tri sina i tri šcerke. Kad ga već starost obuzme, dođe vrijeme da umre. Na smrti dozove sinove i šceri svoje, pa sinovima preporučí da svoje sestre dadu za onoga koji prvi dođe i zaprosi ih. »Podajte«, reče, »tako ne bili

prokleti«. Potom car umre. Poslije njegove smrti stane zeman* po zemanu, dok jednu noć stane neko na vratima lupati, zadrma se cijeli dvor, neka huka, vriska, pjevanje, sijevanje, bi rekao sama vatra oko dvora sipa. U dvoru se poplašíše i stanu od straha drhtati. Najedanput neko progovori: »Otvorite, carevići, vrata.« Na to veli najstariji sin carev: »Ne otvarajte!« Srednji reče: »Ne otvarajte nipošto.« Ali najmlađi reče: »Ja ću da otvorim vrata«, pa skoči i vrata otvori. Kako vrata otvori, nešto uđe u dvor od čega nisu mogli vidjeti drugo ništa osim vatre da sipa, pa progovori: »Ja sam došao da vam prosim sestru najstariju i to sad ovaj čas da je vodim, jer ja ne čekam, niti ću više doći da je prosim, pa mi sad odgovor dajte, ili je date ili ne date, hoću da znam.« Veli najstariji brat: »Ja je ne dam. Kako ću je dati kad ne znam šta si i otkuda si; noćas došao, hoćeš odmah da je vodiš, pa ne znam ni gdje bi' išao sestri u pohode.« Srednji veli: »Ja ne dam sestre noćas da se vodi.« Ali najmlađi reče: »Ja je dam, ako je vi ne date; zar ne znate šta je naš otac kazao?« pa sestru uhvati za ruku i dajući je reče: »Neka ti je sretna i čestita!« Kad im sestra preko praga pređe, svi u dvoru padnu po zemlji od straha. Sijeva, grmi, tutnji, puca, vas se dvor stane ljuljati, no to prođe, i sjutra osvane dan. Kako svane, oni odmah stanu gledati da l' ima kakvoga god traga kud je ona sila išla od dvora carskog, ali se ništa znati ne može; nigdje nikoga ni traga ni glasa. Druge noći u isto vrijeme stane opet onaka sila, huka i piska oko dvora carskog, i neko počne na vratima govoriti: »Otvor', carevići, vrata.« Oni se prepadnu i otvore vrata i neke sile strahovite počnu govoriti: »Dajte djevojku, srednju sestru, mi smo došli da je prosimo.« Veli najstariji brat: »Ja je ne dam.« Srednji veli: »Ja ne dam sestre naše.« Ali najmlađi veli: »Ja je dam; zar ne znate više što je otac naš rekao?«, pa uzme sestru za ruku i dajući je reče: »Na, neka vam je sretna

* zeman — vrijeme

i čestita!« I ona sila s djevojkom otide. Sjutradan kako svane, otidu braća oko dvora i dalje, pa traže traga da l' se štogod znati može kud je ona sila otišla, ali ništa na ovom svijetu nije se moglo doznati kao da nije ni dolazila. Treće noći u ono isto doba opet se zatrese iz temelja dvor od velike sile i tutnjave i neki glas poviče: »Otvori vrata!« Carevi sinovi skoče i otvore vrata, uđe neka sila pa poviče: »Dođosmo da prosimo vašu najmlađu sestru.« Stariji i srednji brat poviču: »Ne damo je ove treće ponoći, zaista moramo bar za ovu najmlađu sestru znati kud je dajemo i za koga je dajemo, da je možemo pohoditi kao sestru svoju.« Na to reče brat najmlađi: »Ja je dajem, ako je vi ne date; zar ste zaboravili šta je otac na smrti nama preporučio, to nije davno bilo.« Pa djevojku za ruku, govoreći: »Na, vodi je, pa neka ti je sretna i vesela!« A ona sila onog časa otide s velikom hukom. Kad sutradan svane, braća se vrlo zabrinu što se učini s njihovim sestrama. Pošto prođe dosta vremena, stanu se braća jedanput među sobom razgovarati: »Mili bože, da čuda velikoga! Šta se učini s našijem sestrama kad ne znadosmo ni traga ni glasa kud odoše i za koga se udaše.« Najposlije jedan drugome reče: »Da idemo sestre naše potražiti.« I odmah stanu se opremiti sva tri brata, uzmu novaca za puta, pa pođu tražiti sestre svoje. Tako putujući zađu u jednu planinu i cijeli dan putovaše. Kad se mrak uhvati, oni se dogovore da im treba vode imati gdje budu zakonačili, pa to i učine; dođu jednom jezeru pa tu konak učine i sjedu večerati. Kad počnu lijegati da spavaju, onda reče najstariji brat: »Vi spavajte, a ja ću stražu čuvati.« Tako ona dva mlada brata zaspe, a najstariji ostane stražu čuvati. Kad bude neko doba noći, zaljulja se jezero, on se jako prepane kad vidi da nešto od sredine ide upravo njemu, to je bila aždaha strahovita sa dvije uši, pa juriš na njegu učini, no on potegne nož i udari je i glavu joj odsiječe, pa uši obadvije odsiječe i k sebi ih u džep ostavi, trupinu i glavu baci u vodu

natrag. Uto svane, ali braća jošte spavaju, ništa nijesu znali šta je najstariji brat učinio. On ih probudi, a ne kaže im ništa; otale se podignu i stanu putovati dalje. Kad se mrak počne približavati, stanu oni jednako govoriti da treba đegođ blizu vode zanočiti, i sami se uplaše, jer su zašli u neke opake planine. Dođu jednome malom jezeru, tu reknu noćiti; nalože vatru i što su imali večeraju, potom počnu da liježu spavati. Tada veli onaj srednji brat: »Vi spavajte, ja ću noćas čuvati stražu.« Oni dva zaspe, a on ostane da čuva stražu.

Ujedanput brčak udari iz jezera, kad imaš šta i vidjeti! Aždaha sa dvije glave, pa juriš da ih sva tri proždere; ali on skoči i povadi nož, dočeka aždahu i odsiječe joj glave obadvije; potom odsiječe uši i sebi ih u džep ostavi, a ostalo baci u jezero. No braća za to ništa ne znaju, jer oba spavaše do bijele zore. Kad se svane, onda srednji brat poviče: »Ustajte, braćo! Svanulo se«, a oni odmah skoče, opreme se i pođu dalje putovati, ama nijesu znali ni de su ni u kojoj zemlji. Velik strah ih popadne da u onoj pustinji od gladi ne poskapaju, pa se stanu bogu moliti da bi se pusta sela, varoši ili ma koga videti moglo jer već treći dan vrljaše po istoj pustinji i niđe kraja ni konca videti ne mogoše. Najposlije dođu porano opet kod jednog velikog jezera, i dogovore se da dalje ne putuju, nego tu kod jezera da prenoće, »jer«, vele, »može biti, ako dalje idemo, da vode ne nađemo de bi' mogli zanočiti«, pa tako tu i ostanu. Nalože vatru veliku, večeraju i sprema se da legnu spavati. Onda najmlađi brat reče: »Spavajte vas dvoje, noćas ću ja stražu čuvati«, te tako ona dvojica legnu i zaspe, a najmlađi najbolje gledaše oko sebe i često na jezero stade ljuljati, pljusak od jezera udari po vatri i zagasi je polovinu, on potegne sablju pa stane do same vatre, al' eto se pomoli aždaha sa tri glave, pa na braću juriš da ih sva tri proždere. No najmlađi brat bude junačka srca, ne budi braću svoju, nego srete

aždahu pa je udari triput i sve tri joj glave odsiječe, potom odmah uši odsiječe i stavi ih sebi u džep, a trupinu baci u jezero. Dok je on to činio, vatra se od onog velikog pljuska ugasila sasvijem. Onda on, ne imajući čim vatru zažeti i braću ne hotjeći buditi, pođe malo u pustinju, ne bi l' štogođ vidjeti mogao, ali nigđe ništa. Najposlije popne se na jedno drvo visoko, pa kad izađe u vrh drveta, pogleda na sve strane ne bi l' štogođ vidjeti mogao; gledajući tako dugo, opazi vatru da se sjaji, pa mu se učini to blizu, skine se sa drveta pa pođe da vatru donese i kod braće naloži. Tako je dugo išao, sve mu se činilo blizu, kad najedanput dođe u jednu pećinu, u pećini gori velika vatra i tu ima devet divova, pa natakli dva čoeka te ih peku uz vatru, jednog sa jedne a drugog sa druge strane vatre, a na vatri stoji jedna oranija velika puna isječenijeh ljudi. Kad to carev sin viđe, jako se prepane, bi se vratio, ama se ne može, nema se kud kamo. Onda poviče: »Dobar večer, moja družino, ja vas tražim odavno.« Oni ga dobro dočekaju i reknu mu: »Bog ti pomogao, kad si nam drug.« On odgovori: »Vaš dovijeka ostajem i za vas ću moj život dati.« »He«, vele, »kad ti misliš naš drug da budeš, hoćeš li ti ljude jesti i s nama u četu ići?« Odgovori carević: »Hoću, što gođ vi radite, to ću i ja raditi.« »E vala, dobro kad je tako, sjedi«, pa svi posjedaju oko vatre, skinu onu oraniju, povade onda meso pa počnu jesti. Š njima i carević jede, ama im oči zavaraje pa baca meso preko sebe; tako i pečenje pojedu sve; pa onda rekoše: »Hajde da idemo u lov, jer sutra treba jesti«. Otale pođu svi devet i carević deseti. »Hajde«, vele mu, »ovđe ima jedan grad i u njemu car sjedi, otale se mi hranimo već ima tome više godina«. Kad se blizu grada primaknu, onda izvade dvije jele s granama iz zemlje pa ih ponesu sa sobom, a kad dođu do grada, jednu jelu prislone uz bedem i poviču careviću: »Hajde«, vele, »ti penji se gore na bedem da ti ovu drugu jelu dodamo, pa je uzmi za vrh i prebaci je u grad, a vrh joj zadrži kod

sebe, da se skinemo niz nju dolje u grad.« On se popenje pa onda reče njima: »Ja ne znam što ću, nije sam ovđe uvježbao ovo mjesto, ne umijem je preturiti, no hodite koji od vas da mi pokažete kako ću je preturiti.« Jedan se od divova ispenje, uhvati za vrh od jele i preturi je u grad, a vrh joj zadrži kod sebe. Kad se on tako namjesti, onda carev sin trgne sablju pa ga dohvati po vratu te mu odsiječe glavu, a div pane u grad unutra. Onda on reče: »E sad hajte po jedan redom da vas ja ovamo spustim.« Oni ne znajući što je sa onijem gore na bedemu bilo, pođu jedan po jedan, a carević njih sve po vratu, dok sve devet posiječe, pa se skine niz jelu i polako siđe dole u grad, onda pođe po gradu unakrst, ali nikog živa da čuje, sve pusto! Sam u sebi pomisli: baš su to sve divovi iskorijenili i pojeli! Pa onda dugo po gradu tumarajući, nađe jednu kulu zdravo visoku, i vidi će u jednoj sobi svijeća gori, on otvori vrata pa uz kulu te u sobu. Kad tamo, al' ima šta i videti! Soba ukrašena zlatom i svilom i kadifom, u njoj nema nikog do jedne đevojke, a ta đevojka leži na jednom krevetu pa spava. Čim carević uđe u sobu, otmu mu se oči gledati đevojku, kako je vrlo lijepa. U isto vrijeme smotri da ide jedna velika zmija niz duvar,* tako se pružila da joj je glava više glave đevojčine bila blizu pa se izdigne i ujedanput đevojku u čelo među oči da ujede; onda on pritrči pa povadi maali nož, i pribode zmiju u čelo uz duvar, pa onda ovako progovori: »Dabogda da se ovaj moj nožić ne da nikom izvaditi bez moje rukke«, pa onda pohita da se natrag vrati. Pređe preko bedema, uz jelu se ispenje i niz jelu siđe na zemlju; kad dođe u pećinu đe su divovi bili, uzme vatre pa potrči i dođe braći đe ih još zatekne da spavaju. On vatru naloži, a sunce ograde i svane se, onda on braću izbudi te ustanu i tako pođu dalje. Istog dana naiđu na put koji vodi tome gradu. U tome je gradu živio jedan silan car

* duvar — zid

koji je svakoga jutra išetao u grad i tužno suze pro-
ljevao, što mu narod u gradu od divova strada i po-
jeden bi, pa se sve bojao da mu i ćerka jednom ne
bude pojedena, zato porani istoga jutra pa stane gle-
dati po gradu, a grad opustjeo, već je malo i naroda
još ostalo, jer su sve divovi pojeli, pa ode tamo-amo
po gradu, kad najedanput vidi neke jele onako čitave
iz zemlje izvađene pa uz bedem prislonjene, a kad
dođe bliže, ima čudo i videti: devet divova baš oni-
jih krvnika gradskih, a njima svijema glave po-
sječene. Kad car to vidi, jako se obraduje, a svijet
se skupi i zaželi dobro zdravlje onoga koji ih je po-
sjekao. U istu vrijeme dođoše i sluge iz dvora carsko-
ga i jave caru, kako je šćela zmija da njegovu ćerku
ujede. Kako to car čuje, odmah otide u dvor pa upra-
vo u onu sobu svojoj šćeri, kad tamo, vidi zmiju
pribodenu uz duvar, pa šćaše sam nož da izvadi iz
duvara, ama nije mogao.

Onda car učini zapovijest na sve strane po nje-
govom carstvu i oglasi: ko je divove pobio i zmiju
pribo, neka dođe da ga car obdari velikijem darom i
da mu šćerku za ženu dade; to se oglasi po cijelom
carstvu njegovom i car zapovijedi da se glavne me-
hane po velikim drumovima postave, pa svakoga put-
nika da pitaju nije li doznao ko je divove pogubio,
pa kad koji čuje za tog čoeaka, da caru javi, a taj
čoeak neka brže na muštuluk* ode caru, da ga car
obdari. To se tako po carevoj zapovijesti i učini, me-
hane postave na glavne drumove i svakog putnika
pitali bi i za to kazivali mu. Poslije nekog vremena
ova trojica, carski sinovi tražeći sestre svoje dođu u
jednu od tih mehana da zanoće te učine tu konak,
a poslije večere dođe mehandžija i u razgovoru š
nji-
ma stane se hvaliti šta je on junaštva počinio, pa
onda zapita njih: »A jeste li i vi štogođ učinili do-
sad?« Onda otpoče najstariji brat govoriti: »Kad sam
pošao sa mojom braćom po ovom putu, prvu noć

* muštuluk — prvi donijeti dobar glas

kad smo došli konačiti kod jednog jezera u nekoj velikoj pustinji, kad braća moja oba spavahu, a ja čuvah stražu, najedanput aždaha pođe iz jezera da nas proždere, a ja onda povadih nož i odsiječem joj glavu: ako se ne vjerujete, evo joj uveta od glave«, pa izvadi uši i na sto ih baci. Kad to ču onaj srednji brat, i on reče: »Ja sam, kad sam čuvao stražu na drugom konaku, posjekao aždahu od dvije glave: ako se ne vjerujete, evo uveta od obje glave«, pa izvadi uši i njima ih pokaže. Onaj najmlađi šuti. Poče ga mehandžija pitati: »Bogami, momče, tvoja su braća junaci, a da čujemo, jesi li i ti štogod učinio od junaštva? Onda najmlađi otpoče da kaziva: »I ja sam nešto malo učinio. Kad smo zanoćili onu noć kod jezera u pustinji, vi ste, braćo, spavali, a ja sam čuvao stražu; kad bi neko doba noći, zaljulja se sve jezero i izađe troglava aždaha i šćaše nas da proždere, onda ja povadim sablju i glave joj sve tri odsiječem: ako ne vjerujete, evo šest uveta od aždaha.« Tome se i sama braća začuđe, a on nastavi kazivati: »U tome se vatra ugasi, a ja pođem da vatre potražim. Tumarajući po planini, našem u jednoj pećini devet divova«, i tako im sve po redu kaže što je učinio, i svi se tome čudu začudiše.

Kad to mehandžija čuje, brže potrči i caru sve javi, a car mu dade mnogo novaca, pa brže pošalje svoje ljude da sva tri careva sina njemu dovedu. Kad oni iziđu pred cara, car zapita najmlađega carevića: »Jesi li ti sve to čudo u ovome gradu počinio, divove isjekao i šćer moju od smrti sačuvao?« »Jesam, čestiti care«, odgovori najmlađi carević. Onda mu car dade svoju šćer za ženu, i dopusti mu da je on prvi do njega u svome carstvu, a onoj dvojici starije braće reče car: »Ako hoćete, i vas hoću oženiti, pa vam dobre dvore sagraditi«, no oni njemu kažu da su oženjeni obojica, i cijelu mu istinu otkriju, kako su pošli da sestre svoje traže.

Kad car sve to čuje, zaustavi samo onog najmlađeg kod sebe kao zeta, a onoj dvojici dade dvije mazge novaca, i tako oba starija brata vrata se svome dvoru i u svoje carstvo. Onaj najmlađi jednako mišljaše za svojijem sestrama, i šćaše da ide da ih traži, ali mu je opet bilo i žao ostaviti svoju ženu, a i car mu to ne daše učiniti, i tako on za sestrama svojim jednako venjaše.

Jednom car pođe u lov, a njemu kaže: »Ostani ti tu kod dvora i evo ti devet ključeva, čuvaj ih kod sebe; možeš«, veli, »da otvoriš tri-četiri odaje, tamo ćeš videti da imade i srebra i zlata, oružja i mnogo drugih dragocjenosti, naposljetku možeš otvoriti sve osam odaja, ama devetu da se nijesi usudio nipošto otvoriti, jer«, veli, »ako to učiniš, zlo ćeš proći.«

Onda car ode, a zeta ostavi kod kuće; onaj čim car otide, otvori jednu pa i drugu sobu i tako redom sve osam soba, i vidi u njima svakojakijeh dragocjenosti; naposljetku kad dođe do vrata od devete sobe, reče u sebi: »Ja sam mnogo čuda preturio, a sad da ne smijem otvoriti ovu sobu!« pa i tu sobu otvori. Kad uđe unutra, ima šta i videti! U sobi je jedan čoek do koljena u gvožđe zakovat i ruke do lakata zakovate obje, na četiri strane imadu četiri direka, a tako od svakoga direka ima po jedan sindžir od gvožđa, i tako su krajeve svoje sastavili pa onome čoeku oko vrata obavili, i tako je tvrdo okovan bio, da se nije mogao nikako micati. Pred njim je bila jedna česma na zlatnom čunku izviralala, i tako saljeva se pred njim u jedno korito zlatno. Blizu njega stoji jedna maštrava* ukrašena dragijem kamenjem. Čoek bi htio da vode pije, ama ne može da dohvati. Kad carević sve to vidi, on se većma začudi, pa se trgne malo natrag, a ovaj čoek progovori: »Hodi unutra kod mene, zaklinjem te bogom živijem.« Ovaj uđe unutra kod njega, onda mu onaj čoek reče: »Daj učini jedan sevap,** te mi daj jednu maštravu vode

* maštrava, maštrafa — čaša za vodu i slatko

** sevap — dobro djelo

da popijem, i znaj zacijelo da ćeš od mene za to dobiti na dar još jedan život.« Carević se promisli: šta ima bolje nego da dobijem dva života, pa uzme maštravu, i da mu punu vode, te ovaj popije. Onda ga carev sin pita: »Kako se ti zoveš, boga ti, po imenu?« Ovaj odgovori: »Ja se zovem Baš-Čelik.« Carević pođe ka vratima, a ovaj ga stane moliti: »Daj mi i drugu maštravu vode, pa ću ti pokloniti i drugi život.« Carević pomisli: »Sad dva života da mi pokloni, a treći imam, to je čudo veliko«, pa uzme maštravu te mu dade; a ovaj popije. Carević pođe pa počne da vrata zatvara. A Baš-Čelik reče: »O, junače, povrati se kod mene, kad si već dva dobra učinio, učini i treće, daću ti i treći život. Uzmi ovu maštravu, natoči je pa mi uspi na glavu, a ja ću ti za to što mi vodu uspeš na glavu dati i treći život, te živi.« Kad carević to čuje, povrati se natrag, uzme maštravu pa natoči vode i uspe mu na glavu. Kako mu voda pospe glavu, u onaj mah prsnuše alke oko vrata, i sve gvožđe koje je Baš-Čelika držalo. A Baš-Čelik skoči kao munja, pa raširi krila, poleti, i u isto vrijeme uzme pod krilo carevu šćerku, ženu njegova izbavitelja, i tako najedanput iščezne iz očiju. Sad da vidiš čuda: prepane se carev sin od cara! Uto kad car dođe iz lova, kaže mu zet njegov sve po redu; car se većma u brigu dade, pa mu reče: »Zašto tako učini? Jesam li ti kazao da ne otvoriš devetu sobu?« Carević mu odgovori: »Nemoj se srditi na mene, ja ću da idem da Baš-Čelika tražim i da povratim moju ženu.« Oni car ga stane od toga odvrćati: »Nemoj«, veli, »da ideš nipošto! Ti ne znaš ko je Baš-Čelik; meni je mnogo vojske i novaca propalo dok sam Baš-Čelika uhvatio, nego ostani kod mene, ja ću ti isprositi i drugu devojkicu, i ne boj se, ja te opet milujem kao sina svoga.« Ali carev sin nije htio nikako slušati, nego uzme novaca za puta, uzjaše svoga konja pa pođe u svijet tražiti Baš-Čelika.

Putujući ovako zadugo, dođe u jednu varoš. Kako uđe, gleda tamo-amo, dok najedanput poviče jednu devojkicu s čardaka: »E, careviću, odjaš' konja pa hodi u avliju.« Kad carević dođe u avliju i onda ga srete devojkica, a on pogleda i poznade svoju sestru najstariju: ruke šire, u lice se ljube, a sestra njemu govori: »Hajde, brate, sa mnom na čardak«. Kad iziđu na čardak, onda carević stane pitati sestru svoju ko je njen čok za koga se ona udala, a ona mu odgovori: »Ja sam se«, veli, »udala za cara zmajskog, i moj je čok zmaj, nego, brate, da te dobro sakrijem, jer moj čok veli da bi svoje šure isjekao ako bi ih samo videti mogao; ja ću njega najprije kušati, ako ti ništa ne čene učiniti, ja ću mu kazati za tebe.« Pa tako i učini: brata i konja mu sakrije. Kad večer dođe, zmaju zgotove večeru pa ga čekaju, kad eto ti zmajskog cara! Kako doleće u dvor, sav se dvor zasvijetli i zablista! Kako uđe, odmah zove svoju ženu: »Ženo«, veli, »ovde čoečja kost miriše, koji imade? kazuj odmah.« Ona mu reče: »Nema nikoga«, a on veli: »To ne može biti.« Onda mu žena odgovori: »Boga ti, što te pitam da mi pravo kažeš: bi li ti štogođ mojoj braći, da sad koji od njih ovamo dođe?« A zmajski car odgovori: »Onog najstarijeg i srednjeg bih zaklao pa ih pekao, a najmlađem ne bih ništa.« Onda ona veli: »Došao je moj najmlađi brat, a tvoj šurak.« Kad car čuje, on poviče: »Dajte ga.« Kad šuraka sestra dovede pred cara, car skoči, ruke šire, u lica se ljube: »Dobro došao, šurače.« »Bolje tebe našao, zete!« »Gdje si?« »Evo me.« Pa mu priča od kraja do konca. Onda mu car reče zmajski: »Ta kuda ideš, boga ti, prekojuče Baš-Čelik prođe i pronese tvoju ženu, ja ga dočekam sa sedam hiljada zmajeva, pa mu ne mogoh ništa učiniti; prođi se đavola, molim te, da ti dam novaca koliko hoćeš, pa idi kući.« No carević nije htio nikako da ga sluša nego sjutra dan naumio da pođe, a kad car vidi da ga ne može da zaustavi i s puta da ga odvрати, onda mu izvadi jedno pero pa

mu ga dade u ruke, i ovako mu reče: »Dobro slušaj, šta ti kažem, i evo ti ovo moje perce, pa kad ti bude velika nužda i Baš-Čelika nađeš, a ti zapali ovo pero moje, ja ću onda u isto vrijeme da doletim sa svom mojom silom tebi u pomoć.« Carević uzme pero te pođe. Putujući opet po svijetu dođe u drugu, veliku varoš i idući kroz varoš poviče opet jedna đevojka sa čardaka: »E, ti, careviću, odjaši konja pa hodi u avliju.« Carević uđe s konjem u avliju, kad tamo, a sestra srednja sreće ga u avliji, ruke šire, pa se u lice ljube; vodi brata na kulu. Pošto sestra odvede konja u arove,* a brata na kulu, pita brata kako je došao, a on njojzi sve po redu kaže, pa je pita: »Za koga si se«, veli, »udala?« a ona mu odgovori: »Ja sam se udala za cara sokolovskog, i on će doveće doći; nego da te dobro đegođ sakrijem, jer on braći mojoj prijeti.« Tako i učini i brata sakrije. Kad dugo ne prođe al' eto ti cara sokolovskog! Kako doleće, sva se kula zaljulja od velike sile. Odmah mu postave večeru, no on kako dođe, progovori svojoj ženi: »Ovđe ima čoečja kost.« Žena govori: »Nema, čoeče, pa po dugom razgovoru ona mu veli: »Bi li ti mojoj braći štogođ, kad bi koji došao?« Car veli: »Ja bih najstarijeg i srednjeg mnogo mučio, a najmlađem ne bih ništa.« Onda mu ona za brata kaže. On brzo naredi da ga dovedu, a kad ga car vidi, skoči na noge, ruke šire pa se u lica ljube. »Dobro došao, šurače!« veli sokolovski car. »Bolje tebe našao, zete!« — odgovori njemu carević, pa odmah sjednu večerati. Poslije večere pita car šuru svoga kud je pošao, a ovaj mu odgovori da traži Baš-Čelika, i sve mu redom priča. Ali car ga stane savjetovati: »Nemoj«, veli, »dalje da ideš, ja ću ti za Baš-Čelika kazati: onog istog dana kad je tvoju ženu ugrabio, ja sam ga dočekao sa pet hiljada sokolova, pa strašno smo se pobili š njime, krv pade do koljena i ništa mu učiniti ne mogosmo! a ti da mu jedan

* ar, ahar — konjušnica

nešto učiniš! Zato te sjetujem ja da se vratiš kući, i evo ti blaga, uzmi i ponesi koliko god hoćeš.« Ali carev sin veli: »Hvala ti na svemu, ali se vratiti neću nikako, nego hoću Baš-Čelika da tražim«, a sam u sebi misli: zašto ne bih, kad imam još tri života! Kad sokolovski car već vidi da ga nikako odvratiti ne može, izvadi jedno perce pa mu ga dade govoreći: »Na ti«, veli, »to moje pero, pa kad ti bude velika nevolja, a ti iskreši vatru pa ga zapali, a ja ću ti onda doći s mojom silom u pomoć.« Onda carević uzme perce pa pođe tražiti Baš-Čelika. Putujući tako zadugo po svijetu, dođe u treću varoš. Kako uđe u varoš, al' eto ti đevojke pa poviče sa čardaka: »Odjaši konja pa hodi u avliju.« Carević svrati konja pa upravo u avliju, kad tamo al' evo ti njegove sestre najmlađe, ruke šire, pa se u lice ljube, vodi brata na kulu a konja u arove: Brat je pita: »Za koga si se, sestro, ti udala, koji je tvoj čoek?« Ona mu odgovori: »Moj je čoek car orlujski, za njega sam se udala.« Kad car dođe uveće kući, žena ga dočeka a on ni riječi, nego veli: »Ko je ovđe u dvor od ljudi došao, kazuj odmah!« Ona mu odgovori: »Nije niko«, pa počnu večerati. Onda mu žena veli: »Da li bi ti štogođ mojoj braći učinio da otkud dođu?« Car joj reče: »Ja bih najstarijeg ti i srednjeg brata ubio, a najmlađeg ne bih; njemu bih u pomoć svakad pritekao, kad bih mogao.« Onda ona caru kaže: »Evo onaj moj najmlađi brat, a tvoj šurak došao da me vidi.« Onda car zapovijedi da ga preda nj dovedu, dočeka ga na noge pa se š njime poljubi i reče mu: »Dobro došao, šuro!« A taj njemu odgovori: »Bolje tebe našao, zete!« Pa odmah sjednu večerati.

Za večerom se razgovaraju o svačemu, i naposljetku carević kaže da ide Baš-Čelika da traži. Kad to začu car orlujski, stane ga odvrćati govoreći mu: »Prođi se ti, šuro, toga đavoljeg vraga, i ne idi tijekom putem, nego ostani ovđe kod mene i bićeš svega zadovoljan.« Ali carev sin to ne sluša, nego sjutra dan

kako svane opremi se i pođe dalje tražiti Baš-Čelika. Onda car orlujski kad vidi da ga odvratiti ne može, izvadi jedno perce pa ga daje šuri: »Na«, veli, »šuro, kad ti bude nevolja, ti ukreši vatru pa ga zapali, ja ću ti onda sa mojijem orlovima odmah u pomoć doći.« Carević uzme perce i pođe tražiti Baš-Čelika. Putujući po svijetu od grada do grada tako sve dalje i dalje, najposlije nađe svoju ženu u jednoj pećini. Žena kako ga vidi, začudi se pa mu reče: »Zaboga, čoeče, otkud ti ovde?« A on joj sve po istini kaže, i veli: »Hajde, ženo, da bježimo!« No ona mu na to odgovori: »Kud ćeš, kad će nas Baš-Čelik stići odmah, pa će«, veli, »tebe pogubiti a mene vratiti.« Carević znajući da ima još tri vijeka da živi, nagovori ženu da bježe, pa tako i učine. No kad oni počnu bjegati, Baš-Čelik to dozna pa brže potrči i carevića stigne pa poviče: »E, careviću, zar ti ukrade ženu«, pa mu ženu otme i kaže: »Ja ti sad život praštam, jer znam da sam ti kazao da ću ti dati tri života, pa sad idi, ama više za ženu nemoj da se vraćaš, jer ćeš poginuti.« Pošto to reče Baš-Čelik, odvede ženu sa sobom, a carević opet ostane sam ne znajući šta će. Najposlije se riješi da nanovo ide za ženu svoju. Kad dođe blizu one pećine, uluči priliku kad Baš-Čelik bude otišao, pa ženu opet povede sa sobom da bježe. No Baš-Čelik odmah to dozna, pa potrči i carevića stigne pa povadi strijelju i poviče: »Voliš li«, veli, »da te ustrijelim, ili da te sabljom posiječem?« Carević stane se moliti, i Baš-Čelik mu reče: »Ja ti sad i drugi život poklanjam, no kažem da se više ne usudiš da se za ženu vratiš jer ti neću više da poklanjam život, no ću te na mjestu pogubiti.« Pošto to reče, uzme ženu pa je odvede, a carević opet ostane sam misleći sve jednako kako bi ženu svoju izbavio. Najposlije sam sebi kaže: »A što bih se Baš-Čelika bojao, kad još imam dva života, jedan što mi je on poklonio, a jedan moj?« pa zaključujući da se sutra ženi povрати, kad Baš-Čelika nije bilo kod nje: »Hajde«, veli, »da idemo bježati«.

Ona ga razbijaše da im nije vajde bježati, jer će ih stići, no čok njen primora je, pa počnu bježati, a Baš-Čelik brzo ih stigne pa poviče: »Čekaj, ja ti više ne praštam!« Carević se prepane i počne ga moliti da mu oprosti, ali Baš-Čelik reče mu: »Znaš li da sam ti kazao da ću ti pokloniti tri vijeka? Eto sad ti treći poklanjam, i više života od mene nemaš, nego idi kući, i nemoj život svoj jedini da izgubiš.« Carević, videći da protiv ove sile ne može ništa, pođe kući, no jednako mišljaše kako bi ženu svoju Baš-Čeliku oteo, dok mu najedanput padne na um što su mu zetovi kazali, kad mu je svaki od njih po jedno perce dao. Onda reče sam sebi: »Hoću baš i četvrti put da se vratim da ženu svoju povratim, pa ako mi bude do nevolje, onda ću pera da zapalim da mi zetovi u pomoć dođu«, pa se odmah digne i opet se vrati onoj pećini đe Baš-Čelik držaše ženu njegovu, i kad izdaleka vidi da Baš-Čelik nekud ode, javi se ženi, a ona se začudi i prepane pa mu reče: »Boga ti, zar ti je tako omrznuo živjeti, te si se vratio po mene!« No on joj kaže za zetove kako su mu dali svaki po jedno perce, pa kako će mu doći u pomoć, ako mu bude do nevolje, »pa zato sam«, veli, »još jedared došao po tebe; hajde odmah da bježimo«, i tako i učine i počnu bježati, ali Baš-Čelik to odmah dozna pa izdaleka poviče: »Stani, careviću, nijesi utekao!« A carević kad vide Baš-Čelika, povadi ona sva tri pera i kresivo, pa stane kresati, dok malo vatru prižeže pa zapali sva tri pera, ali dok je zapalio, Baš-Čelik ga stigne, potegne sablju i carevića na dvije pole rasiječe. U isti čas eto ti čuda! Dolete car zmajski sa svojim zmajevima, car sokolovski sa sokolovima i car orlujski s orlovima, pa se s Baš-Čelikom strašno pobiju i mnogo se krvi prolije, ali Baš-Čelik opet ugrabi ženu i uteče.

Onda tri cara stanu svoga mrtva šuru gledati i zaključue da mu život povrate, pa onda zapitaju najbrža tri zmaja koji može najbrže s Jordana vode donijeti. Jedan veli: »Ja mogu za po sahata«; drugi ve-

li: »Ja mogu za jedan četvrt sahata!« treći veli: »Ja mogu za devet trenutaka.« Onda carevi poviču ovo-me: »A sad ti, zmaje, brže pohitaj.« Ovaj raširi silu vatrenu i donese zaista za devet trenutaka vode s Jordana. Carevi uzmu vodu, pospu vodom po onijem ranama kud je carević rasječen bio; kad pospu, rane se sastave, i carević skoči na noge te oživi.

Onda ga carevi svjetuju: »Idi sad kući, kad si se smrti izbavio.« Carević njima veli da će još jedanput da ide sreću pokušati i ženu ma na koji način ukrasti. Carevi, zetovi njegovi, vele mu: »Nemoj, poginućeš zaista sad ako odeš, jer života ti drugoga nema osim jednoga.« Ali carević neće za to da čuje. Onda mu carevi reknu: »E, kad već hoćeš silom da ideš, a ti nemoj odmah ženu da vodiš, nego joj kaži da pita Baš-Čelika, gdje mu je junaštvo, pa onda dođi da nam kažeš, pa ćemo ti pomoći da ga osvojimo. Onda carević ode krišom i dođe ženi, pa je nauči da kuša Baš-Čelika da mu je junaštvo, pa se vrati natrag. Kad Baš-Čelik kući dođe, žena ga stane pitati: »Boga ti, da je to tvoje junaštvo?« Baš-Čelik joj reče: »Moja ženo, moje je junaštvo u sablji mojoj.« Onda se žena stane moliti spram sablje bogu. Baš-Čelik kad to vidi, udari u smijeh pa reče: »O luda ženo! Nije moje junaštvo u sablji, nego u mojoj strijeli«, a ona se onda okrene bogu moliti spram strijele, a Baš-Čelik joj reče: »O ženo, dobro li te neko uči da me kušaš, da je moje junaštvo! Da bih rekao da je živ tvoj čok, pa on te uči«, a ona se poče kleti da je niko ne uči, jer i nema ko. Poslije nekoliko dana dođe joj čok, ona mu sve kaže kako još nije mogla saznati od Baš-Čelika, da mu je junaštvo, a čok joj odgovori: »Kušaj ga opet«, pa ode.

Kad Baš-Čelik dođe, žena ga stane opet pitati da mu je junaštvo. Onda joj Baš-Čelik odgovori: »Kad ti moje junaštvo tako poštuješ, ja ću ti istinu da kažem, da je moje junaštvo«, pa onda stane kazivati: »Daleko odavde ima jedna visoka planina, u onoj planini jedna lisica, u lisici srce, u srcu jedna

tica, u onoj je tici moje junaštvo, ama se ona lisica ne da lako uhvatiti: ona se može pretvoriti u razne načine.« Sjutradan kad Baš-Čelik ode, carević opet dođe ženi svojoj da čuje šta je doznala, a žena mu sve kaže. Onda carević otide pravo zetovima, a oni ga jedva dočekaju da čuju, da je Baš-Čelikovo junaštvo, pa se odmah dignu i sa carevićem otidu. Kad tamo dođu u onu planinu, puste orlove da love lisicu, a lisica pobjegne u jedno jezero koje je bilo usred one planine, i pretvori se u utvu šestokrilu, ali sokolovi odmah za njom i odande je izagnaju, onda ona poleti u oblake pa počne bježati, a zmajevi za njom! Ona brže onda pretvori se opet u lisicu i stane po zemlji bježati, ali tu je orlovi dočekaju i ostala vojska, pa je salete i uhvate. Onda carevi zapovjede te se lisica raspore i srce izvadi pa nalože vatru, srce raspore, iz srca ticu izvade i u vatru bace; kako tica izgori, Baš-Čelik pogine. Carević onda uzme ženu pa ode s njome kući.

(Jugoslovenska bajka)

PRIČA O USIKULUMIJU, HLOKOGLOKOVOM SINU

U davna vremena živeo neki poglavica kome su se mnogo radali sinovi. Ali poglavica se bojao da mu sinovi, kad odrastu, ne oduzmu vlast, te je stoga sve dečake odnosio staricama i one su ih ubijale.

Tako mu jednom neka od njegovih žena rodi dečaka, pa ga ponese staricama. A pošto joj beše žao deteta, odnese staricama bogate darove, pa ih zamoli da ne ubiju dete, već da ga othrane i predaju njenom bratu. Starice pristanu na to, othrane dečaka, odnesu ga majčinom bratu, pa ga tamo ostave. Dečak odraste kod svog ujaka i zajedno s ostalim mladima poče da napasa stoku svoga ujaka. Jednom prilikom reče on svojim drugovima:

— Hajde da skupimo kamenje i da ga složimo u gomilu.

Oni tako i urade, a on im tad reče:

— Sad izaberite debelo tele, zakoljite ga, pa ćemo ga ispeći.

Kad sve bi učinjeno po njegovoj naredbi, mladići ga zapitaše:

— Zašto to činiš?

A on im odgovori:

— Znam šta radim.

Sledećeg dana, dok su napasali stoku, kraj njih su prolazili ljudi iz oćevog plemena, pa kad ga videše, upitaše ga:

— Ko si ti? Čiji si sin?

A ovaj im odgovori nazvavši ocem svoga ujaka. Ali ljudi odmah videše da on mnogo lići na poglavicu, pa ga uhvate i povedu sobom poglavici. Kad stigoše poglavici, reknu mu:

— Ako ti kaŹemo dobru vest, čime ćeš nas nagraditi?

— Daću vam bikove raznih boja! — odgovori poglavica.

Ali ljudi to odbiše. Tad ih poglavica upita:

— A šta biste vi Źeleli da dobijete?

A oni će na to:

— Źelimo stado crnih bikova.

I kad im ovaj dađe stado crnih bikova, rekoše mu:

— Dok smo bili u pohodu, opazismo mladića koji lići na tebe, pa ti ga dovedosmo.

Kad poglavica vide mladića, odmah u njemu pozna svoga sina, pa se strašno rasrdi, skupi čitavo pleme i naredi da odvedu mladića u gustu šumu, gde je Źivelo mnogoglavo čudovište koje je jelo ljude.

I mladića povedu u šumu, ali ona beše vrlo daleko, pa se mnogi zamoriše i vratiše natrag. Osta samo mladić sa majkom i sestrom. Majka mu tad reče:

— Ne mogu da ostavim svoje dete na otvorenom polju. Odveću ga u šumu gde je naredio poglavica.

I tako oni poćoše dalje. Kad stigoše u šumu, majka i sestra postaviše mladića na jedan ogroman kamen, pa se vratiše. Ovaj sede na taj kamen.

Źskoro iziće iz vode mnogoglavo čudovište, koje je Źivelo u vodi i koje je ovde bilo gospodar. On uze mladića, ali ga ne ubi, već ga poče hraniti i vaspitavati. Kad se mladić oporavi od puta i kad mu više ne beše potrebna pomoć, čudovište mu dađe mnogobrojno pleme i ovaj posta njegov poglavica. Tako jednom mladić zaŹele da ode svom ocu i da ga vidi, pa skupi svoje ljude i poče na put. Najpre se uputi svom ujaku, pa kad tamo stiŹe, ljudi njegovog ujaka ga ne poznaše; on im tad reče:

— Govori Usikulumi, Hlokoklogokov sin. Dajte mi najboljeg bika.

Kad ću to ime, njegov ujak se začući pa ga upita:

— Ko sebe tako naziva?

— Poglavica — odgovoriše mu.

Tad ujak iziće i, poznavši Usikulumija, obradova se i uzviknu:

— Ij, ij, došao je Usikulumi.

Celo pleme se sakupi i priredi veliko slavlje; svi behu veseli, jer se nisu nadali da će ikada više videti u Źivotu Usikulumija. Potom Usikulumi poče svom ocu. Kad ga ljudi njegovog oca opaziše, odmah saopšte poglavici da je s vojskom došao njegov sin, koga ovaj beše poslao u gustu šumu. Poglavica se strašno uplašila, sazva svoje pleme, a potom naredi ljudima da se naoruŹaju i ubiju Usikulumija.

Kad to opazi Usikulumi, iziće sam na otvoreno mesto pa doviknu:

— Hej, vi, bacite na mene vaša koplja!

Ratnici njegovog oca počnu bacati koplja na njega, ali ni jedno koplje ga ne pogodi, te to tako trajaše sve do zalaska sunca. To beše zlog toga što

je čudovište učinilo nepovredivim Usikulumija, Hlokoglokovog sina. Ratnici njegovog oca se zamoriše, a potom Usikulumi dohvati svoje koplje i sve ih, zajedno s ocem, ubi. Usikulumi, Hlokoglokov sin, pokupi svu stoku, uze svoju majku i sestru i zajedno sa vojskom napusti tu zemlju.

(priča iz Južnoafričke Unije)

PAMETNI ZEC

Još kao mali, zec se često igrao na obali plavog jezera koje je mnogo voleo.

Mnoge zveri i ptice su odlazile na jezero da piju vodu.

Jednom zečić ode na obalu da se malo poigra. Na samoj obali jezera raslo je ogromno senovito drvo. Njegove guste grane ogledale su se u prozračnoj vodi. Ali dođoše ljudi i isekoše drvo da bi od njega napravili dugačak uzan čamac — pirogu.

Tamo gde je nekad bilo veliko drvo, sad se nalazio ogroman glatki panj. Na njemu izbiše krupne, zlataste kapi smole.

Zečić pogleda panj i odluči da sedne na njega.

Tek što sede, a gusta smola ga čvrsto zalepi za panj.

Uskoro zečić požele da malo potrči po šumi pa se spremi za skok na zemlju. Ali, uzalud! Ma kako se siromah trudio da se odvoji od panja, to mu nije polazilo za rukom, te je jadnik bespomoćno mrdao ušima.

Mnogo se uplaši dugouhi zeka; poče sa strahom razmišljati kako će na tom panju morati i da umre. Ali nije bio glup pa stade misliti na koji način da se iščupa iz te nevolje. Zatvorivši oči, da mu ne bi smetale ptice koje sleću da piju, zečić je mislio i mislio...

Baš u to vreme u šumu uđe slon. On se lagano uputi jezeru. Slon beše mnogo žedan. Bila je vrućina.

Čuvši bat teških koraka, zečić otvori oči i ugleda slona. »Evo ko će me spasti!« — pomisli zečić i glasno povika:

— Ej, slone, ne smeš piti vodu! To je moja voda!

Ali slon, kao da ništa ne ču, poče uvlačiti vodu u surlu.

— Zar ne znaš zašto sedim ovde! — produži da viče zečić. — Pa ja čuvaš tu vodu. Bez moje dozvole niko ne pije. Čuješ ti, odlazi odmah odatle!

Ali je slon i dalje pio vodu, ne obraćajući pažnju na zečića koji je vikao.

— Ah, ti i ne slušaš! — vikao je dugouhi. — Onda ću ti otkinuti surlu i polomiti zube!

— Ho-ho-ho! — zasmeha se slon. Kad utoli žeđ, stade se prskati vodom iz surle.

— Otkinuću ti surlu, zube ću ti polomiti — tvrdoglavio je ponavljao zečić.

— Šta li ti to tamo brbljaš? — dobrodušno frknu slon. — Oduvek sam pio i uvek ću piti vodu iz jezera. Jezero je gospodar vode, a ja sam s njim stari prijatelj.

— A tako, slone, znači — ti ništa nisi shvatio! — uzviknu zečić. — Ako popiješ još jedan gutljaj, smrviću te! — zapreti on.

Pogledavši prezrivo zečića, slon promrmlja:

— Kakav hvalisavac! Pa još i brbljivac! Treba samo da ga nagazim i od njega ništa neće ostati!

Slon priđe panju, čvrsto uhvati zečića jakom surlom, podiže ga i baci u travu.

— Gubi mi se s očiju! I to što pre! — nasmeja se slon. — Pazl, ubuduće ne brbljaj gluposti!

Sav srećan, zečić tako strmoglavio jurnu u šumu, da ga slon jedva vide. Ali na lepljivom panju ostade kraj zečjeg repića i komadić kože što se čvrsto prilepio za drvo. Od toga doba svi zečevi imaju

kratke repove, a straga beli pramen. Taj beli pramen izrastao je na golome mestu lukavog zečica koga je spasao snažni slon.

(kambodžanska bajka)

MALI PJER I BELA MAČKA

Živeo jednom neki kralj i imao tri sina. Najstariji se zvao Plavi Gordon, srednji Zeleni Gordon, a najmlađi — Mali Pjer. Dva starija brata nisu trpela najmlađeg, jer su bili jaki i veliki, a najmlađi — mali i slab. Ali bilo je više pameti u njegovome malom prstu nego u njihovim velikim glavama.

Jednom reče kralj svojim sinovima.

— Star sam i vreme je da jedan od vas nasledi moje kraljevstvo. Ali želim da on bude najспособniji i najbolji. Znajte, daću krunu samo onome koji mi dovede najlepšu princezu, najlepše konje i najlepša kola.

Tri brata krenuše u svet. Išli oni tako, išli, i na kraju puta naiđoše na raskršnicu odakle su vodila tri puta. Najstariji reče:

— Najstariji sam i izabraću ovaj put.

Srednji dodade:

— A ja ću ovaj.

— Dođro, ja ću ovaj koji je ostao — uzviknu Mali Pjer.

Oni se dogovoriše koga će se dana opet naći na toj raskršnici.

Mali Pjer pođe svojim putem. Išao je i razmišljao: »Nisam dovoljno velik, nisam dovoljno jak da se u mene zagleda najlepša princeza i da dovedem najlepše konje i kola. Najbolje bi bilo da uopšte nisam ni polazio na ovaj nesrećni put.«

Uskoro on uđe u neku gustu šumu, a odatle opet pođe putem, pa zatim drugim, i sve tako dok se ne

umori. Ali ga uskoro put nanese kraj nekakve bedne kolibe koja je izgledala napuštena.

On obiđe kuću i sve što vide beše jedna bela mačka šiljatih ušiju i crvene gubice. Mačka je posmatrala četiri žabe kako se igraju na ivici bare.

Mali Pjer pozdravi mačku učtivo i sede pored kolibe; hteo je da sačeka gazdu i da od njega zatraži gostoprimstvo. Bio je tužan; glavu je naslonio na ruke. Misao da mu kruna neće pripasti i da će ga jedan od braće zlostavljati — neprestano ga je mučila. Znao je da ga braća ne vole, a otac više neće imati snage da ga štiti.

Odjednom oseti kako se nešto toplo i blago očeša o njega. Opazi da je to bela mačka. On pruži ruku i blago pomilova njenu dlaku. Mačka frknu pa skoči na njegova kolena. Pogleda ga velikim zelenim očima i reče:

— Zašto si tužan?

— Poštovana mačko, — odgovori Mali Pjer — moj otac je obećao krunu samo onom sinu koji mu dovede najlepšu princezu, najlepše konje i najlepša kola. Ja sam najmlađi i najslabiji, pa to neću moći pronaći. Šta da radim?

Mačka ga upita:

— Mnogo ti je stalo da dobiješ krunu i nasleđiš oca?

Mali Pjer joj odgovori:

— Moja braća me ne vole i posle očeve smrti će me oterati i živeću bedno. Eto zbog toga sam sad tužan.

— Kako se zoveš? — upita ga mačka.

— Zovu me Mali Pjer.

— Čuj, Mali Pjere, — nastavi mačka — sutra ćeš se vratiti u dvorac. Ponećeš i mené. Četiri žabe koje se igraju dole kraj bare strpaćeš u ovaj džak i ponećeš ga na leđima. Ali to nije sve: vidiš ovaj orah? Uzećeš s njega plod koji padne preda te i stavićeš ga u džep.

— A šta će mi sve to! — uzviknu Mali Pjer.
— Pa to nisu princeza, konji i kola!

— Učini ovako kako ti kažem. Kad dođeš ocu, pomilovaćeš me kao što si sad uradio, pa ćeš zatim mamuznuti žabe, a orah ćeš prstima slomiti. Eto, to je sve što treba da uradiš.

— Poštovana mačko, — odgovori Mali Pjer — poslušaću te.

Pošto je proveo noć u usamljenoj kući, Mali Pjer sutradan uze mačku pod ruku, izvuče četiri žabe iz bare i strpa ih u džak, pa ode i podiže orah koji je upravo pao s grane i stavi ga u džep. Uzevši sve to, pođe u oćev dvorac.

Na raskršnici nađe svoja dva brata.

Plavi Gordon je sedeo u lepim srebrnim kolima u koja su bila upregnuta četiri crna konja, a pored njega — divna devojka crne kose.

Zeleni Gordon je takođe sedeo u lepim zlatnim kolima sa četiri bela konja, a pored njega — devojka plave kose.

Kad braća spaziše Malog Pjera kako nosi pod rukom mačku, a na leđima neki prljav džak i ide pešice, stadoše da se smeju pa mu rekoše:

— Ti sigurno nećeš dobiti oćevu krunu!

Zatim se svi uputiše u dvorac. Već umoran, Mali Pjer je išao za njima. Kad stiže tako jedan do dvorca, sluge počеше da mu se rugaju. Ali Mali Pjer nije obraćao pažnju na to. On se uputi u dvorište. Nađe oca kako se divi lepim princezama, lepim konjima i lepim kolima. Spazivši najmlađeg sina gde ide pešice i s mačkom pod rukom, kralj se rasrdi i reče:

— Ti mi se rugaš? Poslao sam te da tražiš lepu princezu, lepe konje i lepa kola, a šta mi ti nosiš?!

Mali Pjer ništa ne odgovori. On samo spusti belu mačku i pomilova je. Zatim izvuče iz džaka četiri žabe i mamuznu ih po leđima, a na kraju uze iz džepa orah i prstima ga slomi. Iako je bilo lepo vreme, odjednom se naoblači i ču se strašna grmljavina; orah se izmigolji iz ruke Malog Pjera, pa stade

da raste, raste, tako da od njega postadoše divna kola od dijamanta i dragoga kamenja.

Četiri žabe takođe počеше da rastu; postadoše velike kao zečevi, pa kao psi i najzad se od njih stvoriše četiri gorda konja, koji se sami upregnuše u kola.

Videvši ovo čudo, svi se iznenadiše. Odjednom, ču se neki krik. Mali Pjer se okrete i ima šta videti: pred njim je stajala čarobna princeza, najlepša što se može zamisliti; kosa joj je bila zlatna, a u kosi joj je svetlucala dijadema; bila je obučena u krzno belo kao sneg. Oči joj behu zelene.

Kralj mu se tad približi i reče:

— Mali Pjere, ti si zaslužio krunu i ako te ova devojka hoće, uzmi je za ženu.

Sav srećan, Mali Pjer priđe ocu i poljubi ga. Svadba je bila bogata i izobilna.

(kanadska bajka)

POGLAVICA I MAĐIONIČAR

Davno nekad u području Bol u Tibetu živeo je silni poglavica koji je vladao nad velikim brojem ljudi, a među njima i nad jednim siromašnim mađioničarem, koji je svojim čudima mogao ljude da nasmeje i usreći. Carolije koje je on izvodio pružale su siromasima stvari kojih se nikad ne bi mogli dokopati u stvarnom životu. Bio je veoma omiljen i cenjen, a svuda poznat kao učen i sposoban čovek.

Jednog dana poglavica prizva mađioničara sebi, pa mu reče:

— Čuo sam da te bije glas da možeš usrećiti ljude i da si vrlo učen mađioničar. Zeleo bih da vidim nešto od tvoje mađije. Usreći me! Moram ti priznati da se uvek osećam tužan i sumoran.

— Gospodaru, — reče mađioničar — moja mađija može da posluži samo toliko da siromahe za koji časak obraduje. Ja mogu, na primer, pomoći zaposlenim domaćicama da dovrše svoje poslove, ili onima koji ne mogu da se ožene da steknu suprugu i porod, ili onima koji nikad nisu okusili meso da jedu dok ne napune stomake. Ali sve su to samo varke. Od toga se ne postaje trajno srećan. Eto, to mogu da učinim, ali nikad se ne bih usudio da na tebe, gospodaru, primenim svoje jadne mađije.

— Ne boj se! — reče poglavica. — Dozvoljavam da ih primeniš.

— Čak i ako mi obećaš da me nećeš kazniti, ja ipak ne smem! — reče mađioničar vrlo zbunjeno.

— Kažem ti da se ne plašiš — reče poglavica. — Da bih te uspokojio, evo daću ti pismeno kojim jemčim da nećeš snositi nikakve štetne posledice. — Rekavši to, on smesta napisa pismeno u kome se naređivalo da mađioničar ne sme biti kažnjen ma šta se dogodilo.

Tek što je završio pisanje, začu se konjski topot i žamor glasova. Poglavica pogleda kroz prozor i ugleda pastire gde seku travu na njegovoj livadi. Pošto nisu imali dozvolu da to čine, poglavica se strahovito razbesne i pozva svog domoupravitelja.

— Idi smesta na ona polja i izvidi ko su ti ljudi što se usuđuju da kose travu na mojoj livadi! Ako treba, dovedi ih ovamo na konjima, pa ću ih naterati da požale današnji dan!

Domoupravitelj izađe i vide da tamo ima stotinu vojnika i slugu, koji su sobom doneli jurte¹ od najfinije materije i razapeli ih. Ispred jedne velike jurte, izvezene zlatom i srebrnom, bila su dva prestola — jedan zlatan, drugi srebrn. Domoupravitelj se prosto prepade od tolike raskoši. Nije smeo da se umeša, već je stajao i čekao vrebajući priliku da zapita jednog od stranaca šta sve to znači. Posle du-

¹ jurta — šator

gog vremena pojavi se neki sluga-vodonoša. Domoupravitelj mu oprezno pristupi i blago zapita:

— Mili braco, mogu li da saznam ko je tvoj veleuvaženi gospodar? I šta on ovde traži?

— Pa je li' vidiš tamo onaj zlatni presto? — reče sluga. — To je presto Sa-i-nibua, boga sudbine; srebrni presto pripada njegovom sinu. Dolazimo iz podzemnog sveta, pa se odmaramo na tvojoj livadi neko vreme pre no što nastavimo putovanje u nebo.

Domoupravitelja kao da grom tresnu kad ču za ovu novost. Otrča kao bez duše i saopšti poglavici sve što je video i čuo. Poglavica je bio ne manje zaprepašten.

— Otkud sam mogao znati da je Sa-i-nibu, veliki i moćni bog sudbine, došao na moje pašnjake? — reče. — Neka narod smesta izađe s ponudama. A i ja sam ću izaći pred njega s ponudama.

I tako naredi slugama da donesu bogate poklone pa se s njima uputi na livadu. Dotle se pojavio i sam Sa-i-nibu.

— O veliki i moćni bože podzemnoga sveta! — uzviknu poglavica. — Sme li tvoj sluga da te zapita kojim si došrom ovde?

— Da je dobro, nije dobro, — odgovori Sa-i-nibu — već zlo. Vidiš, s velikom brigom zasadio sam u svom vrtu smokvino drvo. Došlo je vreme da ono donese plod, ali su grane na kojima plodovi rastu u nebu, dok je koren drveta u podzemnom svetu. Bogovi na nebu su ubrali sav plod, a meni ništa nije preostalo. Odlazim stoga na nebo da zatražim od njih da plodove podelimo na ravne časti.

Od ovog se poglavici prosto zavrte u glavi. Hteo je da smisli neki način kako bi i on imao neke koristi od ove posete, pa da time njegova moć i dostojanstvo većito potraju. Jedna misao mu sinu u glavi.

— Veliki i moćni bože podzemnog sveta! — reče laskavo. — Velika je čast za mene što ćeš proći kroz moja skromna područja. Mi smo obojica vladari

— ti kralj i poglavica podzemlja, a ja vladar i poglavica na zemlji. Kad bi se naše porodice sjedinile na neki način, naša snaga i moć bile bi stotruko veće. Znam da imaš prekrasnog sina, princa, a i ja imam vrlo mudru i lepu kćer. Smem li ti ponizno predložiti da dozvoliš princu da se oženi mojom kćeri? Tad ćemo postati tazbina, a obe porodice će imati samo koristi od toga.

— Ja imam tri sina — odgovori Sa-i-nibu. — Princ koji je sa mnom najmlađi je i moj je miljenik. Slažem se s tobom da bi bilo dobro da se vladarska krv orodi s vladarskom krvlju. Ako, stoga, želiš da se tvoja kći uda za moga sina, ja pristajem. Sin može odmah ostat kod tebe.

Pre no što je otišao, Sa-i-nibu reče poglavici:

— Uvaženi kneže! Dostokora ćemo se oroditi a srodnicima se moraju mnogo pomagati. Ja odlazim na nebo da rešim nebeski spor s bogovima. Molim te, pogledaj često na nebo, da vidiš šta se događa. Ti znaš da nebeski bogovi ponekad umeju da budu drski.

Tako rekavši, on ode ostavivši sina kod poglavice.

Sav radostan, poglavica se vrati u svoju palatu s princem. Održa se veličanstvena svadba. Poglavica nije zaboravio reći Sa-i-nibu, pa je svakodnevno odlazio na ravni krov svog dvorca i posmatrao nebo. Jednog dana nebo se iznenada zamračilo, gromovi zagrmeše a munje zasijaše. Bezbrojna tela i delovi tela, kao što su ruke, noge, glave i drugo počеше da padaju. Svi su bili zaprepašćeni.

Najzad pade i jedna bradata glava. Poglavici se učini da je poznao toga sudbine, pa je naslutio da su ga bogovi neba obezglavili. Plašio se da će princ biti ucveljen od bola ako ugleda očevu glavu, te naredi da se podigne pogrebna lomača i glava spali. Princ je spazio vatru i prišao prozoru.

— Zašto gori ona vatra? — zapita jednu slugu.

— Oh, — odgovori glupača — zar ne znate? Pa to spaljuju glavu vašeg oca — pala je s neba.

Kad princ to ču, briznu u plač, te smesta istrča iz dvora i baci se u vatru. Prisutni pokušaše da ga spasu, ali je bilo prekasno, i princ je izgoreo.

Poglavica se veoma rastužio. Mnogo dana stajao je na krovu i gledao u nebo uzdišući i ne znajući šta će.

Prodoše nekoliko dana, kad se odjednom bog sudbine iznenada vrati sa svojim vojnicima i slugama, te ode na poglavičin pašnjak kao i pre. Kad je poglavica čuo da se Sa-i-nibu vratio, bio je strahovito zbunjen, te odmah istrča da ga pozdravi i zapita kako je prošlo ratovanje s nebeskim bogovima.

— Dobro, — odgovori Sa-i-nibu — nebeski bogovi su najpre odbili da podele plodove sa mnom, pa smo se potukli. Kasnije se pojavio jedan stari bog i rešio naš spor. Sad pristaju da dele voće na ravne delove.

Dok je tako govorio, neprekidno se osvrtao i stalno izgledao kao da nešto očekuje.

— Gde je moj sin? — najzad zapita. — Zašto nije došao s tobom da me pozdravi?

Poglavica nije znao šta da odgovori. Razmišljao je trenutak grozničavo, a onda reče oklevajući:

— Vrlo je tužno, ali je pre nekoliko dana bezbroj slomljenih ruku, nogu glava i čitavih tela palo s neba. Među glavama je bila jedna koja je izgledala tačno kao tvoja. Spalili smo je na pogrebnoj lomači. Kad je tvoj sin čuo da je to tvoja glava, bacio se u plamen i izgoreo pre no što smo uspeli da ga spasemo.

Bog sudbine skoči sa svog zlatnog prestola, izbezumljen od jarosti:

— Kako si smeo to da učiniš? — dreknu. — Zar si poludeo? Zar ne vidiš da sam ovde živ i zdrav?

Smatram te odgovornim za smrt moga sina. Ti si ga privoleo da ostane ovde i orodi se s tobom. Svojim životom platićeš njegov!

Poglavica nije mogao ni reč da prozbori, niti je smeo da se usprotivi bogu sudbine. Pao je ničice pred njim i zamolio oprostaj.

— Veliki i moćni bože podzemnog sveta! Tvoj sin je mrtav pa ga više ne možemo vratiti u život. Molim te da se smiriš. Ne oduzimaš mi život. Daću ti sve što želiš — zemlju, sluge, roblje, stoku, zlato i srebro. Oprosti mi, oprosti mi!

Nije bilo lako smiriti boga sudbine, ali on najzad pristade da primi čitavu poglavičinu imovinu kao otkup za glavu. Poglavica smesta naredi domoupravitelju da iznese sva njegova blaga, da dovede ovce i goveda, sluge i roblje, sve što je imao, i da preda Sa-i-nibuu. On sam je neprekidno ležao ničice i preklinjao da mu oprost.

— Ustani, ustani! — odjednom reče bog sudbine. — Podigni glavu i vidi ko sam ja stvarno!

Poglavica pogleda. Nalazio se na svojoj zemlji. Nije bilo nikakvog zlatnog prestola niti boga sudbine, pobednika nebeskih bogova. Umesto svega bio je samo siromašni mađioničar, koji je sedeo na panju i smejao mu se.

Tada poglavica uvide da je sve to bila mađija koju je mađioničar izveo. Sad je on zapenušio od besa. Nijedna kazna ne bi bila preteška za ovakvoga čoveka, pomisli. Ali tad se seti pismena, te je morao da priguši gnev i čutke se vrati u dvorac sa svojim ljudima. Udarac je bio toliko jak da puna tri meseca nije kročio iz svog dvorca.

Otada su ljudi još više nego dotad poštovali siromašnog mađioničara, jer je on bio jedina ličnost koja je uspela da se njihov poglavica pokloni pred čovekom iz naroda.

(kineska bajka)

LENI MLADIĆI

Kad nastupi veče, svi mladići se skupiše u kolibu i legoše da spavaju. Tad jedan od njih reče onom do sebe:

— Zatvori vrata!

A ovaj će:

— A zašto ti to ne uradiš? Zašto ih ti sam ne zatvoriš?

Svi su čekali. Potom drugi mladić reče:

— Zatvori vrata!

Ali ovaj odgovori:

— Ne, ležaćemo ovako. Ko je srećan, ostaće čitav!

Nastupi noć, dođe lav i odvuče onog što je s kraja ležao. Tad jedan mladić opet reče:

— Hajdemo da zatvorimo vrata. Jednog našeg druga je već odvukao lav.

A ostali mu odgovoriše:

— Zatvori ih sam.

I oni nastaviše da leže tako, a lav je stalno dolazio i odnosio jednog po jednog sve dotle dok ih nije sve odvukao i pojeo.

(kongoanska bajka)

VILINSKA STENA

U davna vremena, daleko u unutrašnjosti provincije Kang Vong, u seocetu Kum Va živela je siromašna udovica sa dvoje dece. Jedva da su imali krov nad glavom i nešto bednih krpa oko mršavog tela, a hranili su se samo divljim korenjem i planskim zeljem.

Jednoga dana, tek što je granulo proleće, mati se teško razbole. Deca su je negovala kako su znala i umela, ali je sirotoj ženi iz dana u dan bivalo sve

teže. Da su molitve i ljubav brata i sestrice mogle lečiti, njihova mati bi bila najzdravija žena na svetu, ali šta je ljubav, šta su molitve, kada nisu imali ni šaku pirinča, ni gutljaj čaja da okrepe bolesnicu? Nesrećnica je umirala od gladi, bede i nemaštine.

Nije prošla ni nedelja dana kako se udovica razbolela, a u selo naiđe pustinjač Mu Lang. Čim je čuo kakva je nesreća snašla jadnu porodicu, pohitao je da vidi može li nekako pomoći deci i majci. Kad je pažljivo pregledao bolesnicu, rekao je da će sigurno umreti ako najhitnije ne popije čudotvorni lek koji se pravi od trideset tri najređe lekovite trave. On tačno objasni deci kako trave izgledaju i gde ih otprilike mogu naći, pa se pozdravi i ode.

Pre zore krenuše bratac i sestrice u planinu, želeći da što brže nakupe trave i skuvaju čudotvorni lek svojoj majčici. Ceo božji dan pažljivo su zagledali svaku biljčicu, svaku travčicu, i već oko podne imali su u svojoj korpici trideset dve trave. Trideset treću, najređu i najvažniju za spravljanje leka, nisu mogli naći.

Ali deca nisu klonula duhom. Upamtila su da im je stari pustinjač kazao da se ta trava može naći samo na najvišim i najnepristupačnijim planinskim vrhovima, pa su se počela verati kozjim stazama i vrletima. Posustali od umora i brige za majku, posle velikih napora brat i sestrice se popeše pod sam planinski vrh; odatle se okomita litica strmo uzdizala u nebo, a na vrhu te nepristupačne stene lelujala se nežna »mojosil«, čudotvorna lekovita trava bez koje se nije mogao spraviti spasonosni lek za bolesnu majku. Ali, kako doći do vrha? Ko se može uspuzati uz tu okomitu klizavu liticu? A zar da klonu sada, kada im je toliko tražena trava skoro nadohvat ruke? Ne, i hiljadu puta ne! Ljubav i požrtvovanje moraju pobediti!

Niko ne zna kako su se deca uspuzala do vrha, ali kad su se najzad popela i kad je devojčica pružila ruku za »mojosilom«, na svoje ogromno razo-

čaranje vide da to nije »mojosil«, već neka trava koja neobično liči na ovu biljku, ali bez ikakvog lekovitog dejstva. Devojčica je bila toliko nesrećna, toliko poražena ovim neuspehom, da od očajanja skoči u bezdan, a bratić za njom.

Posle dva dana, u podnožju planine seljaci pronađoše leševe nesrećne dece. Čim je čula ovu strašnu vest, majka se podiže sa smrtničke postelje i nekako se dovuče do tog tužnog mesta. Pade preko mrtve dece i poče gorko da plače, proklinjući svoju nesrećnu sudbinu i težak mukotrpan život. U tom trenutku, kakvog li čuda! Dečaćić ožive i zagrlji majku. Sirotina žena jedva je poverovala da su se nebesna smilovala i vratila joj bar jedno dete: devojčica je zauvek otišla na najviše planinske vrhove večno pokrivenene snegom.

Posle ovog tuženog događaja sirotina žena je potpuno ozdravila i bila tako krepka i jaka kako nikad u životu nije bila. Dečak je rastao i postao snažan i lep mladić, poštovan i voljen zbog svoje čestitosti i vrednoće.

Svake godine na onaj nesrećni dan mati i sin su dolazili u podnožje planine gde je bila sahranjena požrtvovana devojčica i tugovali nad njenim grobom. To mesto su seljani nazvali Vilinska stena.

Eto, to je legenda o postanku imena Vilinske stene, danas poznatog izletišta u pokrajini Kang Vong.

(korejska bajka)

ČOVEK I ZEMLJA

Bilo je to onda kada je na zemlji živeo samo jedan čovek. Uporedo s morem pružala se gora Čeče-Kalunga. A more se zvalo Kalunga. Čovek se zvao Jakara, a zemlja — Entoto.

Kad je izlazilo sunce, Čeče-Kalunga je uvek videla čoveka koji je vredno čepkao po zemlji.

Tako jednom Velika gora upita Entota:

— Ko te tamo kraj mojih nogu čepka, zemljo, okreće, gazi, jede tvoje plodove, a uz to još i peva: »Ja sam car, ja sam car zemlje«?

I Entoto odgovori gori Čeče-Kalungi:

— To je Jakara, poslanik boga Sambija.

Tad se u razgovor umeša more:

— Ne dozvoli da te taj Jakara obmanjuje. On se ne može meriti ni sa mnom ni s tobom, Entoto!

Čovek ču ovaj razgovor mora, gore i zemlje, pa priđe moru i reče:

— Ja sam poslanik Sambija.

A more mu gnevno odgovori:

— Ja ne priznajem nikakva gospodara nada mnom. Baš me briga za gospodara.

Kad je čovek po svojoj navici stao kopati rupe i obrađivati zemlju, Entoto ga upita:

— Zašto uzimaš ono što meni pripada?

— Ja sam Sambijev poslanik! — opet reče čovek.

Ali tad zemlja osta tvrda i sura pa čovek ne mogашe ništa da uradi. Tad Jakara pođe Čeče-Kalungi i zamoli je da mu dozvoli da se popne na njena leđa kako bi mogao da razgovara sa Sambijem.

— Penji se! — dozvoli mu Čeče-Kalunga.

Jakara se pope na goru, pozva Sambija pa mu rekne:

— Zemlja neće ništa da mi da od svojih plodova.

— To je vaša stvar, — odgovori Sambija — sami se sporazumejte.

Čovek se spusti sa gore i reče zemlji:

— Sambija je rekao da se sami dogovorimo.

Potom čovek zamoli zemlju da mu dá plodove koji mu behu potrebni.

— Dobro, daću ti svoje plodove. Oni će nahraniti tebe i sve tvoje saplemenike, a šta ćeš mi ti onda dati u zamenu? Reci mi to.

— Ja ništa nemam — odgovori Jakara. — A šta bi ti htela?

— Tebe! — reče mu zemlja.

Jakara pristane, jer ga je već mučila glad.

— Neka tako i bude, — reče on — ali samo pod jednim uslovom. Ti ćeš me iz dana u dan hraniti svojim plodovima, a ja ću u zamenu pripasti tebi, ali samo kad me sam Sambija preda u tvoje ruke.

Tad pozvaše Sambiju i on nađe da je njihova odluka pravična. Tako je bio zaključen dogovor između čoveka i zemlje.

Posle nekog vremena čovek se dogovori s ognjem, potom sa zverima, pa s gorom i rekam. Samo nikako nije mogao da se dogovori s morem i vetrom.

(kubanska bajka)

ŠTA SE VIDI, A ŠTA SE NE VIDI

Ovu priču treba da znaju, od vladavine kralja Tek Naja pa naovamo, svi koji sude, da bi se pri izricanju presuda rukovodili svojim srcem.

Nekog bramana primi u kuću drugi braman, koji se baš tad spremao na put u Viden-Sanov dvor.

— Moram da idem na put — reče on gostu. — Ali vi se ne ustručavajte, već smatrajte da ste kao kod svoje kuće. Hranite se mojim kokošima, kuvajte moj pirinač, vi ste u mom domu kao božji poslanik.

Rekavši to, braman, sopstvenik kuće, pođe na put. Dođe doba kiše, a zatim nastupi leto, a on nikako da se vrati. Kad vide da sopstvenik ne dolazi tako dugo, gostu dođe misao da bi mogao nekako prisvojiti kuću, te u tu svrhu, pripremajući se, sta-

de da broji stubove, grede i letve ugrađene u zidove, a kad s tim bi gotov, iskopa bunar i iznajmi radnike da presade voćnjak. Mislio je — kad bude vlasnik došao, neće poznati svoj dom.

Ali malo zatim eto ti bramana vlasnika. Videvši gosta, poče da mu objašnjava:

— Reka je dosta porasla od kiše, te nisam mogao da se vratim ranije. Ali, to ne mari, ostanite još kod mene i budite mi gost, koliko god hoćete; putnika treba primiti kao božjeg poslanika.

A na to će braman gost:

— Šta to govorite, dobri čoveče? — Pa vi ste ovde moj gost, a ne ja vaš. Svratite da se malo odmorite i bićete dočekani kao božji poslanik.

Celog dana se bramani raspravljahu o tome kome pripada kuća, pa najzad reše da ceo taj spor dadu sudu i neka ovaj odluči.

— Poštovani sudijo, — reče na suđenju braman gost — evo računa za svaki deo kuće, za svaku gredu, stub i letvu. Jedino ja znam kako je kuća sagrađena, a zar nije to najbolji dokaz da ona pripada meni? Ja sam njen vlasnik.

Pošto ovaj reče koliko ima greda i letava, sudija upita pravog vlasnika:

— Govori li istinu?

— Govori, ali, znajte, kuća je ipak moja.

— Ne! — odluči najzad sudija. — Postoji samo jedan vlasnik koji zna od čega je kuća sagrađena, a to je ovaj — i tu pokaza na lažnog vlasnika — a ti si lažov!

Tog časa njegov pomoćnik prсну u smeh. To beše Ksien Men, stariji sveštenik koga zbog pijančenja vernici behu najurili iz manastira. On je poznavao bramana i učestvovao u građenju kuće, ali ga je braman najurio, jer je voleo da se kladi, i tako na opkladi dobijao nadnicu radnika.

Posle ove presude braman odluči da se žali vladaru. U to doba vladaše kralj Tek Naj, koji beše svetac, ali je trebalo da učini još neko dobro delo

pa da uđe u kuću besmrtnih duhova. Stoga se dičio pravičnošću i sudio onako kako je trebalo.

On sasluša obojicu i stade da razmišlja. Nije mogao da odmah otkrije u čijim se ustima skriva laž. Tad se kći prvog ministra baci pred njega na kolena; ona je bila lepota i zvala se Tudama Sari. Posedovala je sve lepote jedne žene: divnu kosu, crvene usne, bele zube, nežnu kožu i, najprolazniju od svih lepota — mladost.

Ona reče kralju:

— Veliki kralju, Ksien Men želi da se kladi...

I pored sveg poštovanja koje podanici ukazivahu ovom velikom kralju, smeh ipak obuze ljude u dvorani. Kralj se takođe nasmeši, jer je i sam dobro poznavao veseljaka. Beše mu jasno da tu ima nečeg nerešenog čim ovaj veseljak želi da se kladi.

— Neka dođe! — naredi kralj. — Ali najpre neka pripremi svoja leđa, ako budemo uzaludno gubili vreme zbog njega.

Ksien Men se baci na kolena i mekim glasom pozva bramana koji je hteo da prisvoji tuđu kuću:

— Hej, bramane! Kuća je tvoja, u to niko ne sumnja. Ti, kao što se zna, dobro poznaješ svu njenu građu. — Čuvši ove laskave reči, braman se okrenu kralju pobeđnički, kao da je hteo reći: »Da, ja sam vlasnik« — ali raspop nastavi:

— Opkladio sam se da ti možeš reći mudrom kralju kako su podignuti stubovi.

Braman odmah objasni dužinu greda i letava, ali ga ovaj opet prekide:

— Treba da vratiš kuću. Ima, vidiš, nešto što i ti ne znaš. Veliki kralju, kad se ta kuća gradila, i ja sam radio na njoj, ali me vlasnik progna, jer se kladih s njegovim radnicima. Zato u inat urezah na gredi, koja je zakopana da bi držala stubove, ove reči: »Neka ide do đavola braman Kaundi«. A postoji samo jedan braman Kaundi, onaj koji sagradi tu kuću. To je ovaj koji je tu i koji traži svoju kuću.

Tad se vladar podiže i odluči:

— Braman skitnica je lažov. On će platiti odmah hiljadu zlatnika kraljevoj blagajni, jer je pokušao da me obmane. A bramane Kaundiju neće ništa platiti, jer je za vreme njegova odsustva održavao u redu njegovu kuću, pa ju je čak i ulepšao malo. Što se tiče Ksien Mena — on će za dobijenu opkladu moći svakog dana da pije vodu s njegovog bunara do mile volje.

— Kralj pametno presudi — rekoše ostali porotnici.

— Ali, možda bi trebalo kazniti i sud što je doneo nepravednu odluku! — reče jedan ministar.

Tad princeza opet pade na kolena i reče:

— O, Presvetli, budi milostiv prema sudiji. On još dobro ne poznaje svoj posao. Greši kao i svi ljudi.

— Onda ću mu oprostiti — reče kralj Tek Naj.

— Treba samo da ode u manastir i da se tamo pouči mudrosti.

I tako kralj donese pravičnu presudu.

(laoska priča)

ZLI ČAROBNJAK

Neki čovek se oženi vrlo lepom ženom i niko na svetu ne beše srećniji od njega. Ali neki zao čarobnjak mu pozavide. On uze lik toga čoveka i posta mu sličan kao jaje jajetu. On dođe u selo i reče mladome mužu:

— Odlazi, to je moja žena.

Razljućen, muž skoči na čarobnjaka i oni počeoše da se bore i prevrću po zemlji. Čuvši tu buku, dođe ženin otac s nožem da pomogne zetu, ali nije

mogao da razlikuje ko je od njih dvojice pravi zet, toliko behu slični. Najteže beše mladoj ženi, jer nije znala koga da sluša, kome da pere, kome da kuva. Oba muža su vikala na nju i svaki je od njih naredivao, a ona je sedela u uglu kolibe i plakala. Najzad, uhvatiše jedan drugoga za kosu i tako su se čvrsto držali da niko nije mogao da ih razdvoji. Tako ih odvedoše sudiji. Muž tada reče:

— Ljudi! Ja sam se nedavno oženio. Ali došao je tuđ čovek i naredio mi da odem govoreći: »To je moja žena!« Zauzmite se za mene!

Ali to isto reče i čarobnjak i ljudi nisu znali kome od njih dvojice da veruju.

Tad muž htjede da se zakune da je on pravi muž, a čarobnjak mu reče:

— Da se i po sto puta zakuneš, to je moja žena, a ne tvoja.

Sudija je dugo mislio, ali nije mogao da reši spor. Videvši to, ljudi odoše drugom sudiji. Ovaj beše lukaviji od prvog. On sasluša obojicu i naredi da svaki sedam puta podigne na brdo težak sanduk. A niko nije znao da je u sanduku sakriven čovek.

Pravi muž prvi ponese sanduk. Brdo beše strmo. Muž je nosio težak sanduk i čitavim putem je stajao.

— Teško meni, šta sve moram da trpim zbog svoje žene. Ali trpeću još više, samo da je dobijem natrag.

Posle toga čarobnjak ponese sanduk. Celim putem je nosio sanduk i uzdisao:

— Teško meni, šta moram da trpim zbog te žene. Ali izdržaću još više, samo da bude moja.

Čovek koji je bio u sanduku, ču to i bi mu jasno ko je od njih dvojice pravi muž. Čovek to reče sudiji, a sudija tada naredi da mu donesu dugačku bambusovu stabljiku, pa reče:

— Ko od vas dvojice uspe da prođe kroz ovu stabljiku, to je pravi muž.

Pravi muž priđe stabljici, ali ma kako da se trudio, ipak nije mogao da prođe kroz nju. Ali ono što ne može čovek, može čarobnjak. Kad dođe red na njega, on se stisnu, posta tanak kao zmija i uvuče se u bambusovu trsku. On beše uveren u svoju pobe-
du, ali lukavi sudija vide ko je od ove dvojice vara-
lica. Kada čarobnjak dođe do sredine bambusa, su-
dija naredi da zatvore stabljiku s obe strane i zli
čarobnjak beše uhvaćen, a pravi muž dobi svoju
ženu natrag.

(malajska priča)

MALA BLUZA

Živeo u jednom selu, čije sam ime zaboravio, na kraju najšireg sokaka, najšireg jer to beše jedini sokak, nekakav bogat seljak. Njegov podrum i am-
bari behu uvek puni. On imadaše ženu i mladu kćer
već stasalu za udaju. O lepoti njegove kćeri nadaleko
se pričalo. Otac bogat a kći lepa i — razume se —
uskoro se pojavi neki prosac i potraži njenu ruku.

Bogati seljak ga primi po običaju onako kako
mu dolikuje, pa spremi bogatu gozbu. Ali posle obe-
da seljak naredi kćeri da ide u podrum po vino, re-
kavši joj pri tom da načne najveće bure, ono odmah
do prese. Kćeri ne beše teško pronaći ovo bure, ali
kad dođe do njega i ugleda tešku presu nemarno
naslonjenu uza zid, ozbiljno se zamisli: evo, mlado-
ženja je sad u kući i ona će se uskoro udati za njega;
bog će joj svakako podariti sina, a ona će jednom
otići na pazar i kupiti mu lepu pletenu bluzu; dete
će rasti, igraće se po kući kao i sva deca, ali katkad
će pobeći i od majke, pa će sići u podrum, skakutati
oko prese — i presa može da padne na njega i da
ga smrvi. Šta će onda biti s lepom bluzom? Ovo
pitanje ispuni mladu devojkicu gorčinom, sva se uzne-

miri, pa sede na klupu i zaplaka. Plakala je tako
jako da joj se duša cepala.

A za to vreme gosti su je iščekivali, pa su već
bili i nestrpljivi. Ne znajući šta da radi, bogati
sljeak reče ženi:

— Hajde, pođi u podrum da vidiš šta li to radi
naša kći. Možda je prosula vino na zemlju, pa se sad
ne usuđuje da dođe ovamo i da nam to saopšti.

Majka siđe u podrum i prepade se kad spazi
kćer kako plače na klupi. Priđe joj i upita:

— Šta je, kakva te to nevolja snašla? Zašto
plačeš?

— Kako da ne plačem, majko, — reći će joj kći
— kad sam pomislila na žalosnu sudbinu koja me
čeka!

I ona sve redom ispriča majci o užasnom doga-
đaju koji joj steže srce. Ova priča uzbudi i seljanku,
pa i ona, ne mogavši da odoli suzama, sede kraj
kćeri i stade plakati.

Za to vreme mladin otac i gosti behu kao na
iglama. Naročito se beše rasrdio domaćin. Malo po-
traja, a on će:

— Idem smesta i ja da vidim šta li im se to de-
silo! Da nisu prosule, te nespretne žene, moje vino!
Oдох do podruma.

Što reče to i uradi. Začu jecaj žena još izdaleka,
pa se prepade. Stigavši u podrum, još se više pre-
nerazi.

— Šta je, zašto plačete tako jako? — upita on.
— Šta vam se to tako iznenada desilo?

A njegova žena će na to:

— Pa kako da ne plačemo, dragi čoveče, kad
smo videle tako tešku sudbinu!

I ispričaše mu sve što je predvidela njihova
kći, i to tako uverljivo da i sam seljak, ne znajući
šta da radi, sede na klupu pa stade gorko plakati.

Bez domaćina zaručniku beše dugo i neizdrživo
čekanje, pa odluči da i on siđe u podrum i vidi
šta se to moglo desiti. Kad siđe u podrum, nađe či-

tavu porodicu gde plače. Zaglušen užasnom kuknjavom, on jedva uspe da upita domaćine zašto nariču, pa mu troje razočaranih i utučenih sve redom ispričaše. Kad ih sasluša, zaručnik stade glasno da se smeje.

— Pa, dobro — reći će on kad malo obuzda smeh. — Otkako postojim, ne videh tako čudne ljude. Sad ću vas napustiti, jer hoću da vidim mogu li u čitavom svetu pronaći tri ovakve osobe kao što ste vi. Ako ih pronađem, doći ću i oženiti se vašom kćeri, ali drugačije nikako!

Pošto to reče, mladi čovek ih napusti, ostavljajući ih da se isplaču do mile volje. Pođe neznanu kud tražeći tri osobe tako čudne kao što su njegovi domaćini. Išao dugo, išao dok ne srete nekakva čoveka koji širokim vilama pokušavaše da prebaci gomilu oraha u ambar. Videvši ga, čovek mu priđe i upita:

— Šta to radiš, prijatelju?

A ovaj odgovori:

— Radim ovaj nezahvalni posao, kome nema kraja. Evo već šest meseci pokušavam ovim vilama da prebacim orahe u ambar, ali nikako da mi pođe za rukom. Čim malo podignem orahe, oni stanu padati na zemlju. A ja, dobri čoveče, nisam tako bogat, ali ću ipak dati sto forinti onome koji mi obavi ovaj posao.

— Evo, ja ću ti pomoći — odgovori zaručnik.

Potom brzo izvuče jednu poveću korpu, napuni je orasima i prenese u ambar. Vratu se pa opet isto učini, te tako za kratko vreme svi orasi behu u ambaru. Zaručnik dobi sto forinti i nastavi put.

— Evo, — pomisli on — ipak sam pronašao jednog koji je tako čudan kao i ljudi čiju sam kćer prosio. Treba da nađem još dvoje.

On nastavi svoja lutanja; lutao danima, nedeljama. Uskoro sreće nekog čoveka koji je radio nešto neobično. Šta zapravo? Teško je pogoditi. No-seći prazno vedro, stalno je ulazio u kuću bez pro-

zora, a potom izlazio. To bi ponavljao: s vedrom bi malo počeka napolju, pa bi opet ulazio, a odmah zatim izlazio. Videvši ga, zaručnik ne mogao da odoli radoznalosti, priđe mu i upita:

— Pomozi bog, dobri čoveče, kakav to lep posao obavljáš?

— Dobar dan, prijatelju, — odgovori mu ovaj. — Ne govori mi ništa o mojoj nevolji. Sazidao sam ovu kuću, evo ima već godina dana od toga, pa se pitam — zašto je tako mračno u njoj. Kad sam posećivao ostale kuće, video sam, na svoje veliko iznenađenje, da su sve svetlije od moje, pa se začelo zato ostali i ne trude kao ja da vedrom unesu svetlost u kuću. Eto, to radim neprestano!

— Ta ja ću ti pomoći, dragi prijatelju! — reče mu naš čovek.

Pa dohvati sekiru, napravi na kući dva prozora, malo poveća vrata i uskoro se svetlost prosu po kući kao i kod ostalih. Zaručnik dobi za svoj trud sto forinti.

— Dakle, pronađoh i drugog — pomisli on. — Sad samo još jednog, pa će sve biti u redu.

Putujući tako dalje, sretno nekakvu ženu; ta žena takođe beše zauzeta malo neobičnim poslom: neprestano se trudila da sakrije piliće pod kokoš. Radoznali mladić joj priđe i upita:

— Šta to radiš, majko?

A žena će na to:

— Avaj, sine moj! Htela bih da sakrijem ove piliće pod kokoš. Oni svuda lutaju, a ja strahujem zbog kopca. Ali, evo, mučim se oko toga vrlo dugo. Kad ih sakrijem s jedne strane, oni iziđu na drugu. Spremna sam da platim sto forinti onome ko mi da nekakav savet ili bar objasni šta da radim.

— Pa dobro, majko, evo, slušaj! Ne trudi se da sakriješ piliće pod kokoš. Budi sigurna, oni će se sakriti sami, samo ako naiđe kobac.

Dobra žena se obradova ovakvom odgovoru, jer na to nikako nije pomišljala, pa dade mladiću obe-

ćanu nagradu od sto forinti, a ovaj, zadovoljan što je postigao cilj — pronašao još tri neobične osobe na svetu — reče:

— E, sad mogu da se vratim i zaprosim kćer bogatog seljaka.

Vrati se njegovoj kući, pa zaprosi kćer, a posle petnaest dana dođe i do svadbe.

Ovo dvoje uskoro dobiju sina, pa mu za onih trista forinti kupe lepu bluzu, ali dečak ne nastrada od prese. Tu se, eto, završava ova priča.

(mađarska priča)

SLON I PAUK

Čujte ovu bajku! Neka bajka dođe!

Bajka je došla izdaleka i dotakla se leoparda, pauka i slona. Napravi leopard jednom od međa boju, pa njome oboji pređu i izatka maramu. Posle izvesnog vremena dođe mu pauk i zatraži od njega da mu pozajmi maramu za svetkovinu. Leopard pristane i dade pauku maramu.

Kad se svetkovina završi, pauk pođe kući. Ali odjednom — poče da pada kiša. Pauk stavi maramu umesto kišobrana. A kiša je padala sve jače, pa uskoro prođe kroz maramu i pade pauku u usta. Pauk se začudi što je voda slatka, pa zastade iza svojih drugova, želeći da proba kakvog je ukusa marama. A ona mu se učini tako ukusna da je celu pojede.

Pauk pođe dalje, a kiša je još lila. Putem on sretne slona, pa ga stade moliti da mu dâ parče uha kako bi se zaštitio od kiše i obeća da će mu ga vratiti čim stigne kući. Slon pristade pa dopusti pauku da mu odreže uho koliko mu treba.

Pauk odreza slonu malo parče uha, zakloni se njime i pođe kući. Kad stiže kući, vide da žena kuva supu žaleći se što nema mesa. Pauk daje ženi komadić slonovog uha i reče da ga stavi u supu i skuva.

Posle nekoliko dana slon posla po uho. Ali glasnik se vrati praznih ruku, te je sam slon morao da ide po njega.

Slon dođe pauku; pauk dočeka gosta vrlo ljubazno i reče deci da idu po duvan. Deca odoše, ali se dugo nisu vraćala pa pauk posla ženu po njih; ona ode, ali se ne vrati. Tad pauk reče slonu da će sam poći i videti gde su mu se denuli žena i deca, a ujedno će doneti i duvan.

Slon čekao, čekao pauka, ali se ovaj ne vrati.

A pauk je za to vreme sa svojom ženom i decom ušao u tabakeru pa se tamo sakrio. Slon se od čekanja rasrdi, pa stade tražiti pauka po kući — ali od njega ni traga ni glasa. Obiđe kuću, ali ga ni tamo ne nađe. Onda slon odluči da u zamenu za svoje uho uzme nešto, pa ugleda tabakeru u kojoj je bila paukova porodica; on je uze.

Vraćajući se kući, slon ču kako neko nariče govoreći da je slonu umrla majka. Slon se zaplaka i pomisli:

»Zar mi je majka umrla dok sam bio kod pauka?«

Ali naricanja su bila sve jača i jača. Od bola slon baci tabakeru na kamen i ona se razbi, a iz nje iskočiše pauk i njegova porodica, pa pojuriše stena i tamo se sakriše.

Videvši to, slon se strašno rasrdi, pa naredi da uhvate pauka i da mu ga brzo dovedu. A pauk je imao oštar nož. Od njegovog noža padali su i muva koja bi proletela i zver koja bi prošla.

Divlja svinja i hijena pođoše u poteru za paukom, ali nastradaše. Stoga sve zveri počеше da se

boje pauka i da se klone stene gde je pauk živeo i gde i sad živi.

Od toga doba ljudi govore: ne čekaj zahvalnost od onoga kome učiniš nešto iz sažaljenja.

(bajka iz afričke zemlje Mali)

PRIČA O LAŽIMA

Živeo jednom u Maroku neki sultan po imenu Abib, pa imao kćer koja nije htela nikako da se uda. Više je volela da ostane u očevoj kući i tu smišlja svakojake priče i da ih priča preko čitavog dana služavkama i dvorkinjama koje su sešle oko nje. Služavkama je, razume se, bilo prijatnije da slušaju priče svoje gospodarice nego da peru rublje, spremaju ručak ili čiste luk, od kojeg su im tekle suze na oči. Princeza je bila vrlo lepa, pa su prosoci stalno dolazili da je prose; došlo ih je već više od stotine, ali sve je bilo uzalud; ona je svakog odbijala.

Sultana to mnogo zabrinu. Nije znao šta da radi.

— Nemoguće je — reče joj jednom otac, koji ipak nije hteo silom naterati kćer da se uda — da večito ostameš u mojoj kući. Nemam braće, a ti si mi jedinica. Šta će biti s tobom posle moje smrti? Plašim se zbog te tvoje tvrdoglavosti.

A kći mu na to reče:

— Oh, oče, i ja ne mislim da ostanem neudata. Udaću se jednog dana, ali, znaj, hoću da moj muž bude britka duha i zdrave pameti.

— Kako to misliš? — upita nesrećni sultan, koji u ovim njenim rečima nazre zračak nađe. — Kako ćeš sresti i poznati zaručnika kakvog tražiš?

— Evo na ovaj način: priredi takmičenje i ja ću onda ispričati jednu laž, pa onaj koji bude ispričao takvu ili veću laž, biće moj zaručnik.

Sultan vide da je to malo teže i da nije u skladu s običajima kakvi vladaju u njegovoj zemlji, ali ipak odluči da izađe u susret svojoj kćeri, kojoj ništa nije mogao da odbije. Radovao se misleći da je tako može usrećiti.

On odmah objavi po čitavom svom kraljevstvu, po svim gradovima i selima, pa čak i pastirskim kolibama — sve tako do Sudana, da će svoju kćer dati za ženu onome koji bude ispričao veće laži od njene.

Sultan upita svoju kćer.

— Reci mi, kćeri moja, koja je to tvoja laž?

A ona mu odgovori:

— Ovakva: naredila sam da se napravi tako veliki kotao da je za njegovo sastavljanje potrebno trista šezdeset eksera. Svaki ekser je pripremio po jedan kovač, a nijedan kovač, dok je zakivao ekser, nije čuo onoga do sebe, jer je tolika bila daljina koja ih je razdvajala. Prema tome, takav kotao se ne može napraviti.

Sultan se malo začudi, ali ne prozbori ni reči.

Pošto saznadoše za sultanovu odluku, prosioci stadoše dolaziti sa svih strana; dolazili su sinovi vezira, upravnika pokrajina, bogatih trgovaca; svaki od njih se nadao da će prekrasnu princezu nadmašiti u lažima i tako postati sultanov zet i naslednik. Ali te njihove laži, u poređenju s onom koju je princeza pričala, bile su tako male i naivne kao da su namenjene deci koja tek počinju da govore.

Tako su prolazile nedelje. Jedan za drugim dolazili su prosioci, ali su svi bili pobeđeni, a sultan je, da bi ih malo utešio, priređivao bogate gozbe. Princeza je, međutim, likovala. Bila je vrlo ohola, jer je znala da je njena laž daleko iznad laži njenih prosilaca, pa se stoga i radovala. Osim toga, radovala se i zbog toga što je znala da će tako zanavek ostati u očevom domu.

Ali sultan je očajavao. Očajavao je i zbog toga što je znao da je svaki pobeđeni prosilac postao i neprijatelj njegove zemlje.

Najzad, jednog dana u sultanov dvorac stiže nekakav običan pastir. Nije bio kao sinovi vezira, upravnika i bogatih trgovaca. To je bio siromašni, promućurni vragolan; on dođe na svome magarcu i pošto je sultan svakoga pozivao na takmičenje, upade i on u dvorac da se takmiči.

Čim se pokloni sultanu i princezi, ovaj siromašak ovako otpoče svoju laž:

— Rodio mi je kupus koji ima trista listova, a na svaki list mogu stati trista šezdeset konjanika; ali konjanici su bili toliko udaljeni jedan od drugog da se međusobno nisu videli. Eto to je moja laž.

Tad ga princeza upita:

— U čemu misliš da skuvaš taj tvoj kupus?

— U tvom kotlu — odgovori čovek.

Čuvši ovaj mudri odgovor, princeza reče:

— Ti si, doista, ispričao laž veću od moje. Biću ti žena.

Sultan prihvati siromaška za zeta i bogato proslavi svadbu svoje jedinice. Princeza i siromašak su bili srećni i imali su mnogo dece, a kad je sultan umro, mudri siromašak ga je nasledio.

(marokanska bajka)

ČUDESNO DRVO

Pedro di Urdimalas je sedeo kraj puta ispod jednog drveta i bacao uvis nekoliko pezosa. Novac je zveckao tužno, jer ga je bilo malo. Stoga je Pedro razmišljao šta bi mogao uraditi da dođe do veće sume novca.

Odjednom opazi u daljini oblak prašine.

— Izgleda da je to baš ono što mi treba! — obradova se Pedro di Urdimalas.

Onda stavi na grane drveta svoje pezose i stade čekati prolaznika. Oblak prašine je rastao sve više, pa se najzad pretvori u pravi oblak. U tom oblaku

se kretalo stado ždrebadi. Njih su terali goniči stoke, a kraj njih je na konju jahao vlasnik velikog imanja.

Pedro pričekava da gazda dođe do njega, pa poče iz sve snage tresti drvo. Čobani i gazda zinuše od čuda: sa drveta su zvečeći padali na zemlju zlatnici! A Pedro mirno skupi sa zemlje svoje pezose, stavi ih u džep i reče:

— Za danas je dosta!

Gazda razrogači oči.

— Ej, Pedro, — povika on. — Kakvo je to čudesno drvo? Hoćeš li da mi ga prodaš?

— Istinu da ti kažem, ne želim — poče da se nećka Pedro. — To čudesno drvo nasledio sam od oca i teško bi mi bilo da se od njega rastanem. Mada, s druge strane, takvo drvo treba čuvati danju i noću, a ja volim da putujem po svetu. Ali ako mi daš poveću sumu, možda ću i razmisliti.

I tako stadoše da se pogađaju. Pedro je pomalo popuštao, a kupac pomalo dodavao. Najzad se pogođiše. Gazda izbroja Pedru prilično veliku sumu novaca i ovaj ode zveckajući novcem u džepu. Sad je novac zveckao veselo, jer ga je bilo mnogo.

A srećni gazda skupocenog drveta odmah naredi pastirima da pažljivo išćupaju drvo iz zemlje, a potom ga odnese na svoje imanje i posadi ispred same kuće. Čim ga posadi, poče da tresse. Ali, ma koliko ga tresao, ne samo da ne pade nijedan pezos nego ni cent.

— Izgleda da je Pedro istresao sav novac, a nov još nije stigao — reče gazda videvši da novac ne pada.

Pričekava on dan, pričekava dva, ali novac sa drveta nikako da padne.

Najzad gazda shvati da ga je Pedro prevario. Naljuti se, pozva gonice stoke i poče zajedno s njima za Pedrom. Tako su oni jurili, jurili i najzad ga stigoše na obali nekakve reke.

Pedro di Urdimalas je čvrsto spavao, a kraj njega beše slamom opleten balon pun vina.

— Ej, Pedro! — uzviknu gazda kad ga ugleda. — Kunem ti se da ćeš do kraja života piti samo vodu iz reke. Nje ćeš se napiti dovoljno!

Zajedno sa goničima stoke navali on na zaspalog Pedra, stavi ga u vreću, potom goniči čvrsto zaveže vreću, a gazda će reći:

— Posao je svršen. Sad nam je još ostalo da vreću s tom varalicom bacimo u reku. Ali zašto tako da žurimo. Hajdemo malo da ponijemo vina, koje je kupljeno plodovima čudesnog drveta Pedra di Urdimalasa.

Balon poče da kruži. Vino beše dosta jako. Kad ga isprazniše, svima se prispava, pa legoše u pesak i uskoro svi zahrkaše.

Tad Pedro izvuče iz pojasa oštri nož, napravi na vreći malu rupu; provukavši ruku, on odveza vreću i izađe iz nje. Zatim napuni vreću konjskim pokrivačima i ponovo je čvrsto zaveza.

Drugi bi na njegovome mestu požurio da ode što dalje od tog mesta, dok spavaju oni koji su ga uhvatili, ali Pedro di Urdimalas nije bio takav. On je voleo da svaki posao završi do kraja. Stoga se sakri u obližnje žbunje, pa stade radoznalo posmatrati šta će se dalje desiti.

Uskoro se gazda i goniči probudiše. Dohvatiše vreću, pa je baciše u reku.

Gazda povika:

— Zbogom, Pedro! Možeš sad da obmanjuješ ribe na dnu reke, a ne ljude.

— Zašto na dnu? — odazva se iz žbunja Pedro. — Oni koji se mogu obmanjivati, još su na zemlji!

Čuvši Pedrov glas, koga samo što su bacili u reku, goniči stoke i njihov gazda tako se uplašiše da skočiše na konje i odjuriše natrag.

A Pedro polako iziđe iz žbunja, izvuče vreću s konjskim pokrivačima, pa sve to prodade sopstveniku obližnjeg imanja.

GLUPAK

U davna vremena u nekom pograničnome mestu zapadne Indije živeli neki starac i starica, pa imali neobično glupog sina. Otac i majka odluče da ga ožene čerkom nekog bogatog čoveka, jer on beše tako glup da nije bio kađar sam sebe da prehrani. Pođe im za rukom da ostvare ovu zamisao, a onda starac i starica umru.

Njihov sin nije umeo ništa da radi, sem da jede i spava. Pošto mu nestade zaliha, proda svoje oranice, pa novac od njih potroši. Kad im ništa više ne osta, žena mu se obrati ovim rečima:

— Sad ništa više nemamo. Ako nastavimo ovako da živimo, ne gine nam smrt od gladi. Hajde da odnesemo mojim roditeljima kakav poklon, a oni će nam za uzvrat podariti nešto — pa ćemo time moći da se prehranimo. No, sad nemamo ništa što bismo im mogli pokloniti. Dobro bi bilo da ti odeš do reke i tamo pomogneš ribarima. Oni će ti sigurno dati ribu, pa ćemo, s tom ribom otići mojim roditeljima.

Muž prihvati ženin predlog, pođe ribarima da im pomaže; oni mu za uzvrat poklone živu ribu. Kad donese ribu kući, žena je stavi u tanjir, dade je mužu da ponese, pa se oboje upute njenim roditeljima.

— Ja ću ići napred — reče žena mužu — a ti dođi za mnom. Kad žena stiže roditeljima, oni se mnogo obradovaše, iziđoše joj u susret i uzviknuše:

— Evo naše kćeri!
— Muž ide za mnom — reče ćerka.
— Hajde da ga sačekamo! — rekoše roditelji. Izađoše pred zeta, ali on se ne pojavi. Prođe malo vremena, a roditelji opet izađoše da sačekaju zeta. Njega opet nije bilo, pa se zabrinuše i stadoše da ga traže. Kad su ga našli, bilo je jasno šta se desilo: njihov glupi zet je, pri prelazu preko reke ispuštio tanjir u vodu, pa je riba pobegla. Skinuo je sa sebe odeću i u vodi tražio ribu, iako se ona nigde

nije videla. Čim ženini roditelji opaziše kako on traži ribu, rekoše da ju je uzaludno tražiti, pa ga pozvaše da s njima ide njihovoj kući. Ali glupak ne pristade na to, govoreći da riba beše određena za svečani ručak. Ponovo poče da traži ribu po vodi i pri tom je tako zamuti da se više ništa nije moglo videti. Tašta opet pozva zeta da se ostavi tog tražanja, i da poče s njima, ali glupak joj reče da ne može ući u njihov dom sve dok ne pronađe ribu. Videvši da nikakve molbe ne pomažu, ženini roditelji, zajedno sa svojim rođacima, stadoše da traže ribu, ali sem kamenja ništa drugo ne nađoše.

— A kako je izgledao tvoj počasni ručak? — upita ga tašta.

Zet ne nađe odgovarajući izraz da joj odgovori i na to pitanje, pa joj pokazao nogu, a na to se svi rođaci njegove žene zastideše, pa rekoše:

— Ala je glup ovaj čovek!

Vrativši se kući, oni upitaše mladu ženu:

— Kakav ti je to muž?

Zatim roditelji i rođaci počеше da raspravljaju kako će živeti, kako će se prehraniti.

Dadoše mladoj ženi razne zalihe hrane i ispratiše je ovim rečima:

— Više nam ne dolazi!

Izgubivši svaku nadu da će od roditelja dobijati pomoć, kći se uputi drugim ljudima i poče kod njih da tka sukno i živi od toga. Nauči ona i svoga muža da tka, poče da prodaje tkanice i tako stade da trguje biserima. Njen muž, pošto zaradi nešto para, kupi sebi konja.

Jednom glupak reče ženi:

— Tvoji roditelji nam nisu pomogli, već su nas oterali. Došlo je vreme da im se osvetimo!

Rekavši to, uze bisere, uzjaha konja i pođe ženinim roditeljima. Kad ga opazi, tašta iziđe pred njega, uvede konja u dvorište, pa mu pomože da

sjaše. A zet prebaci vreću konju preko glave, te ga tako ostavi. Tašta i tast će na to:

— Zar konju ne daješ seno?

— Moj konj ne jede seno — odgovori zet.

Pošto se dobro najede i napi vina, iziđe napolje, priđe konju, uze konjsku balegu pa krišom, da ga niko ne vidi, gurnu u nju svoje bisere; vrati se natrag, pa reče tašti i tastu:

— Moj konj je volšeban. U njegovoj balezi se nalaze razne skupocenosti. Ne bih ga dao ni za šta na svetu!

Čuvši to, ženini roditelji poželeše da se uvere u istinitost njegovih reči. Kad stigoše, imaju šta da vide: u konjskoj balezi su bili biseri. Stadoše da mole zeta da im proda konja. U početku on ne htjede da proda konja, ali pošto mu oni dadoše mnogo para i raznog drugog bogatstva, ustupi im svoga konja. Zatim tast i tašta zapitaše zeta:

— Molim te, objasni nam kako te dragocenosti iz konja izlaze? Šta treba da radimo?

— Nemojte ga hraniti sledećih sedam dana i noći, a samo mu katikada dajte pomalo graška, pa će konj izbaciti veliku količinu blaga.

Rekavši to, zet pođe kući.

Tašta i tast ne davahu konju vodu niti hranu, samo su mu za sedam dana pomalo davali graška. Konj, naravno, ne izdrža, pa crče. Tek tad shvate da ih je budala obmanuo, te pođoše da traže zeta, a kad ga pronađoše, vezaše mu ruke na leđa pa ga povedoše sa sobom. Vezaše ga za drvo, blizu nekog sela, a sami odoše da piju vino. Za to vreme kraj drveta je prolazio nekakav grbav čovek, koji je gonio na ispašu čopor od deset svinja. Videvši čoveka privezanog za drvo, upita ga:

— Ko si ti, čoveče?

— Ja sam lekar! — odgovori mu glupak. — Ako grbavoga čoveka vežem za drvo, taj se odmah ispravi.

— Ako je to istina, molim te ispravi i meni leđa — zamoli ga grbavac.

— Dobro, ali me najpre odveži.

Kad ga odveza, on odmah priveza grbavca za drvo, pa mu reče:

— Odoh da nahranim čopor svinja, a za to vreme da nisi pustio ni glasa.

Potera svinje, pa se srećno vrati kući. Za to vreme tast i tašta dođoše opet do dreta, pa ne opazivši da je za drvo privezan neki drugi čovek a ne njihov zet, oni ga odvežu i bace u bunar koji beše tu u blizini. A kad se vratiše kući, saznaše kako im je zet stekao veliko bogatstvo.

— To su sigurno obične laži, — pomisliše oni — a ako je istina, znači da je naš zet neki naročit čovek.

Pa želeći da se uvere je li to tačno ili ne, upute se ćerki i zetu. Kad stigoše, upitaše zeta:

— Kako si uspeo da se vratiš kući?

— Želeli ste da mi se osvetite, — odgovori im zet — pa me baciste u vodu, ali u vodi na svoju sreću sretoh cara svih zmajeva, koji baš tada priređivaše nekakvu gozbu. Kad me opazi, odmah naredi: »Dajte tom siromahu, koji dođe sa kopna, što god zaželi.« I ja odmah izabrah deset svinja iz njegovog ogromnog stada pa se vratih kući. Ispraćajući me, car zmajeva mi naredi:

»Kad budeš drugi put dolazio, ponesi veliki kamen u vreći. Daću ti dragocenosti onoliko koliko ti bude težak kamen.« I ja nameravam da za sedam dana opet tamo odem.

Tast i tašta odmah stave kamen u veliku vreću, navale ga sebi na leđa, pa u nameri da dođu do cara svih zmajeva pre sedam dana i sedam noći, pođoše onom bunaru gde behu bacili zeta. Došavši do njega, oni skočiše i poginuše. A njihova kuća sa svim imanjem i stokom pripade kćeri i njenome mužu.

(mongolska bajka)

NAJLEPŠA NEVESTA

Pre mnogo godina živeo je jedan seljak i imao tri sina. Prvi se zvao Kristof, drugi Filip a treći Gotšalk. Sa dvojicom starijih otac je bio vrlo zadovoljan, jer su bili vredni i pomagali mu gde god su mogli. Ali najmlađi je bio najgluplji. Po ceo dan je sedeo iza peći i niko nije mogao da ga trpi, iako nikome ništa našao nije učinio. Možda i nije bio toliko glup, ali čega god bi se dohvatio, nije mogao da zadovolji svoju braću, pa je onda prestao sasvim da radi.

Kad je otac ostareo, hteo je da podeli svoje imanje između sinova, ali im nikako nije mogao ugoditi. Kad je video da neće moći valjano da uredi to pitanje, on im reče:

— E, pa dobro, kad nećete ovako, onda ću ja drukčije. Ko mi od vas dovede najlepšu i najbogatiju mladu, dobiće celo imanje, a ostali jogunci neće dobiti ništa.

Kad to ču najmlađi, izvuču se ispod peći, umi lice i poče da se uređuje. Njegova braća stadoše mu se smeјati:

— Šta ćeš ti, budalo lenja, nećeš valjda da se talkmičiš s nama? Bolje ostani kod kuće i tuci bubabave iza furune, da te ne pojedu. — Ali on se nije uplašio njihovih reči, nego poče smelo u svet, a druga braća za njim. Imao je u svojoj torbici samo parče crna hleba, malo sira i praznično odelo. Pošto je neko vreme išao tako, naiđe na veliku šumu, u kojoj je bilo mnogo divnog cveća i čudnih travčica. Pošto se umorio, sede kraj bunara da ruča. Uto naiđe neki čovečuljak u dugom sivom kaputu, sa zelenom kapicom na glavi i zamoli Gotšalka da mu da nešto za jelo. Ovaj mu odgovori:

— Evo, sedi do mene, pa se posluži, ako ti se dopada.

Kad su ručali, upita ga čovečuljak kuda je krenuo i Gotšalk mu sve ispriča.

— Baš mi je žao što su s tobom tako rđavo postupali — reče mu čovečuljak i poče da mu češlja kosu, koja se ispod njegovog češlja sve lepše kovrdžala.

Zatim mu posavetova da obuče praznično odelo i ovaj to učini. Bio je sad sasvim lep i naočit mladić.

Kad ga je tako udesio, čovečuljak mu pokaza kojim putem treba da ide i oprostio se s njim.

Mladić krenu tim putem. Išao je sve dok nije pala noć. Već je hteo da legne da se odmori, kad odjednom začu neko umilno pevanje. Ono ga je toliko privuklo, da je nastavio put i stigao pred velik divan vrt, čija je kapija bila otvorena. Nije se dugo predomišljao nego poče pravo unutra. Tako stiže pred jedan hladnjak, odakle je dopirala pesma, priviri i ugleda divnu devoјku. Ona je čula šustanje lišća i pogledala ko je to. Kad je videla poznatog mladića, uplaši se, ali joj on smelo priđe i ispriča kako je dospeo ovamo. Ona se brzo umiri i oni počeše da razgovaraju. I ne potraja dugo, a on joj priznade da mu se ona mnogo sviđa i upita je bi li pristala da postane njegova žena. Uto dođe njena majka, jedna moćna vila, i kad spazi tuđinca kraj svoje kćeri, mnogo se naljuti. Međutim, lepuškasti mladić se ubrzo i njoj svideo i kad joj reče kako bi želeo da postane njen zet, ona pristade i oni uskoro proslaviše svadbu. Pozvali su celu rodbinu, pa su tu bili i kum i kumica. Mladina haljina je sva blistala od zlata i dragulja, tako da Gotšalk nije znao kud pre da pogleda. I ručak koji su priredili bio je tako dobar, da je on gotovo zaboravio na svoju ženu.

Ali ne lezi vraže! Već je odavno Gotšalk zapazio da njegova žena svaku nedelju dana odlazi u jednu tamnu odaju i tu se dugo zadržava. Zato ju je stalno ispitivao da mu kaže šta tamo radi. Ali ona nije htela da mu kaže, nego ga je još prekoravala tvrdeći da će njihova sreća propasti ako on to sazna. Jedho vreme bio se primirio, ali kad se ona opet zatvorila

u odaju, pođe on za njom i pogleda kroz ključaonicu. Prosto se prenerazi. Umesto čovečjih nogu njegova žena je sad imala strašne i crne kozje noge. Zaprepasti se kad vide kakvo je čudovište njegova žena. Ali se brzo uteši da je to samo prolazno i da će, kad opet iziđe, biti ista kao pre. Samo, ovoga puta se prevario. Ona nikako nije izlazila iz sobe i kad je on opet prišao vratima, čuo je iznutra jecanje i naricanje. Nije više mogao da izdrži i otvori vrata.

— Da, da, hodi sad — reče mu ona plačući — i vidi šta si učinio. Sad moram da ostanem ovakva i s našom srećom je svršeno. Moram da idem odavde i samo velikom ljubavlju i istinskom vernošću možeš da popraviš to što si učinio.

Gotšalk htjede da je još jednom zagrlji, ali ga neko odgurnu od nje. Tad on poče da nariče, ali mu ništa ne pomože. Kad se okrenuo, spazio je opet čovečuljka pored sebe.

— Lepo si to učinio iz svoje radoznalosti — reče mu on. — Ali ja ću te izbaviti iz ove nevolje, samo će to trajati malo duže. Moraš pre svega naći dvorac svoje žene i svojom istrajnošću popraviti pogrešku. Ne smem ti kazati koji put tamo vodi, ali gledaj da nađeš sunce pa ga upitaj, možda će ti ga ono moći da pokaže.

I s tim rečima starca opet nestade, a Gotšalk se dade na traženje. Tražio je na sve strane, ali sunce nikako nije mogao da nađe. Dugo je tako išao, preko godinu dana i već mu traženje i dosadilo. Ali, uskoro je bivalo sve toplije i on vide kako nešto sijja iza šume. Uputi se u tom pravcu. Što se više približavao toj svetlosti, bilo mu je sve toplije i on pomisli da to mora biti sunce. I zaista, uskoro naiđe na jednu staklenu kuću, u kojoj je sunce sedelo i prelo zlačane končice. Glava mu je bleštala i svetlela kao vatra. Bilo je odeveno u purpurnu haljinu, koja je naniže postajala sve tamnija i tamnija, a na nogama je imalo cipele crne kao ugalj. Gotšalk je hteo da ga pita, ali nije mogao da

mu priđe, jer je blizu njega bila nesnosna vrućina. Zato se približi koliko je mogao, sakri se iza jednog žbuna i vičući upita ga zna li gde je dvorac njegove žene. Negde je usred šume u jednom velikom vrtu, opkoljen drvećem sa zlatnim jabukama i srebrnim kruškama, a krov mu je od suvoga zlata.

Sunce mu odgovori:

— Lezi ispod toga drveta, pa se malo ispravaj, dok se ja osvrnem da ti kažem kuda treba da pođeš.

I ono poče da plamti i da sipa varnice oko sebe. Osvetljavalo je svaki kutak na svetu, ali nije moglo da nađe dvorac sa zlatnim krovom. Kad je sunce reklo Gotšalku da ništa nije našlo, on se veoma rasuži.

— Slušaj, — reče mu sunce videvši ga tako očajnog — ja sijam samo danju, ali moj rođak, mesec, sija noću. Možda će on štogod znati. Idi samo uvek desno tim putem, pa ćeš već stići do njega.

Išao je tako mnogo nedelja i mnogu nevolju pretrepeo, dok nije jedne večeri spazio srebrnastu svetiljku u daljini i kad se približio, ugleda jednu staklenu kućicu u kojoj je sedeo neki starac, sa srebrnobelom kosom i bradom iste boje, u sivom kaputu sa srebrnim dugmetima, a na nogama mu srebrne cipele. U maloj kući su bili veliki rojevi srebrnih muva, koje su plamsale lepše od svitaca. Ali je unutra bilo vrlo hladno, tako da je Gotšalk cvokotao kad je ušao. Čim ga starac vide, začudi se i upita šta hoće. Tada mu on sve ispriča i zamoli ga da pogleda, ne bi li našao dvorac u kome stanuje njegova ženica i požali mu se na svoju raniju nepromišljenost i radoznalost.

— Samo budi miran, — odgovori mu mesec — ja ću učiniti sve što mogu. Lezi pa spavaj, a ja ću dotle da vidim.

I mesec je sijao što je mogao bolje, a muve se razleteše po celom svetu. Ali ni one ništa ne nađoše. Da bi umirio jadnog momka, mesec mu reče:

— Nemoj da se uzrujavaš, ja ću te lepo posavetovati. Otidi mome rođaku, vetru, i ispričaj mu svoju nevolju. On duva na sve strane ovog sveta i zaviruje tamo gde ja ne stižem, pa je svakako već video taj zamak. Idi samo uvek u pravcu odakle vetar duva, pa ćeš ga nesumnjivo naći.

I kad je posle dugog traženja našao vetrov stan, video je da se on nalazi u jednom velikom brdu, iz koga su provirivala četiri otvora na sve četiri strane sveta, a vetar je iznutra duvao, čas kroz jedan, čas kroz drugi otvor. Gotšalk htede da se uvuče kroz donji otvor, ali baš tada vetar duhnu iz njega i odbaci ga daleko tako da su mu sve kosti pucale. On kriknu od bolova. Na to vetar proturi glavu kroz otvor i kad ga vide gde leži na zemlji, upita šta ovde traži. Gotšalk mu isporuči pozdrav od brata meseca i vetar je odmah postao ljubazniji i istrčao da ga uvede u kuću. Prodoše zajedno kroz mračan hodnik i stigoše u izbicu, u kojoj je gorelo samo kandilo. Tek sad je Gotšalk mogao da raspozna priliku svoga novoga prijatelja. On je nosio zelen malen ogrtač i istu takvu kapu. Umesto trbuha imao je meh, iz koga je duvao čas kroz jedan, čas kroz drugi otvor. Gotšalk mu ispriča svoju nevolju i umoli ga da mu pomogne.

— Ako je tvoja žena zaista na svetu, ja moram da je nađem. Sad ću da pozovem svoje pomoćnike, koji duvaju po celom svetu, pa će jedan od njih, nema sumnje, umeti da nam štogod kaže.

I on počne da zviždi na sve strane, da se celo brdo treslo i Gotšalku uši zagluhnuše. Uskoro se pojavi mnogo vetrovih pomoćnika, ali niko nije znao ništa da kaže. Tada vetar reče:

— Sad mi je ostao samo još jedan grbonja, pa ako ni taj ništa ne zna, onda bolje digni ruke od traženja.

Gotšalk je već bio očajan i spreman da se vrati kući i da mu se braća smeju, kad stiže grbonja. Na pitanje svoga majstora je li uz put video neki dvorac

pod krovom od suvoga zlata usred divnog vrta, u kome živi neka začarana žena, grbonja odgovori:

— Baš odande dolazim. Tamo sam sušio rublje. U vrtu je bila vrlo lepa devojka, ali je imala strašne kozje noge.

Čuvši to, Gotšalk skoči sav radostan sa svoga mesta i zamoli vetar da naredi svome pomoćniku da ga odvede tamo, kako bi lakše stigao. Vetar rado pristade.

Kad su izašli iz brda, reče grbonja:

— Samo, hoćeš li ti moći da ideš ukorak sa mnom? Jer, ima mnogo milja do tamo...

I to je zaista bilo poteže. Ali grbonja se brzo doseti, pa i ne pitajući Gotšalka pristaje li, stavi ga na grbaču i umoli majstora da ga svojim duvanjem potera. Dva dana je tako Gotšalk lebdeo između neba i zemlje na leđima svoga pratioca, a trećeg dana se spustiše na zemlju. Taman se Gotšalk osvrnuo da zahvali svome dobrotvoru, jer je video da je stigao gde treba, kad umesto njega opazi svoju ženu, koja je stajala pred njim sa suzama u očima. On se mnogo začudi kad vide da je ona opet kao i sve druge devojke i da nema više kozjih nogu. Zagrlji je i poljubi, a ona mu reče:

— Vidiš, sve što si svojom lakomislenom radoznalošću učinio, sad si popravio svojom ljubavlju i izdržljivošću i mi smo opet srećni i opet ćemo veselo i blaženo živeti.

Tada se Gotšalk seti svoga oca i razloga zbog kojeg je i krenuo u svet, pa zamoli ženu da pođe s njim u njegov zavičaj i ona rado pristade. Obuče sjajne haljine, a njena majka, koja im priđe, obeća da će im staviti na raspolaganje raskošna kola. Ona uskoro stigoše: sva od suvoga zlata, sa šest upregnutih belaca. Oni se popeše i oprostivši se od njene majke, pojuriše što su brže mogli i uskoro stigoše u njegov zavičaj. Tu se kola zaustaviše pred kućom Gotšalkovih roditelja.

Sav svet u selu gledao je radoznalo u kola i niko ne poznade Gotšalka. I njegovi iziđoše na prozor i uplašiše se videvši da su kola stala pred njihovu kuću i tad poznadoše Gotšalka. Stari seljak se nije usudio da mu priđe. Ali Gotšalk mu pođe u susret, zagrlji ga i pokaza mu svoju lepu ženu. Starac se veoma obradovao, ali se njegova braća uplašiše jer je najtupaviji od njih doveo ipak najljepšu mladu, pa će celo imanje njemu pripasti. Gotšalk pogodi njihove misli, pa im reče:

— Istina, niste se lepo ponašali prema meni, ismevali ste me uvek i rugali mi se, ali vam opraštam. Poklanjam vam celo imanje jer imam dosta i ne treba mi.

Onda i njegova žena izvadi poklone koje je donela jetrvama: divne svilene haljine i nakit. I pošto je neko vreme proveo kod svoje braće, on otputova sa ženom, a oca povede sa sobom i dugo su i srećno zajedno živeli.

(nemačka bajka)

ZAŠTO PAPAGAJ IMA KUKAST KLJUN

Jednom počnu raspravljati papagaj i školjke. Školjke reknu da će podići kuću kakve još nema na svetu. A papagaj će na to:

— A ja ću napraviti kuću još veću i lepšu nego što je vaša.

I tako oni počnu graditi kuće. Školjke su zidale svoju kuću uglavnom od školjki, a papagaj je čupao perje iz repova ostalih papagaja, pa stade da gradi svoju kuću od tog perja.

Kad obe kuće behu gotove, školjke videše da je papagajeva lepša. One tad pozovu sve ptice, pa im sve ispričaju, a na kraju dodaju:

— Od papagaja treba ukrasti kuću. Hoćete li nam pomoći?

Papagaj nije imao prijatelja među pticama. Družio se samo s jednom žabom, te stoga nije saznao šta su ptice odlučile. Pošto je obećao papagajima da će im platiti za čupanje repova, morao je mnogo da radi. A školjke su bile slobodne.

Jednom papagaj pođe na posao vrlo daleko, a žabu ostavi da mu čuva kuću. Dok je on bio na poslu, dođoše školjke sa pticama da mu ukradu kuću. Videvši šta školjke i ptice nameravaju, žaba dohvati frulu pa stane duvati u nju. Papagaj čuje frulu i odmah se vrati kući.

Kad stiže blizu kuće, on doviknu žabi:

— Ne boj se! Ovde sam, ubiću i raskomadaću svakog!

I doista, tako uradi s prvim koga sretne na putu.

Sledećeg dana školjke opet reknu:

— Ko će ponovo s nama po kuću?

Tad se javi jastreb pa će reći:

— Ja ću.

Ali još ne stiže do papagajevе kuće, a sretne žabu, koja opet počе da duva u frulu. Papagaj ču taj znak, dolete i ubi jastreba.

I ponovo školjke upitaju:

— Ko će sad?

Tad se odazva mala ptičica po imenu Aroni.

Ali, školjke počеše da je odvrćaju.

— Kako možeš da ideš kad si tako mala!

Ali Aroni ostade pri svome.

— Dozvolite mi da pokušam, pa ćete videti.

One pristanu na to.

— Pa, dobro, baš kad hoćeš, hajde idi!

Aroni će reći:

— Dajte mi sedam školjki.

Pošto joj dadoše, uze ih, pa proda na pazaru i za te pare nakupuje svakakvog jela, perja, pa sve to veza u zavežljaj i uputi se papagaju i njegovoj kući. Tamo sretne žabu, javi joj se i reče:

— Čula sam da si vrlo vešta u sviranju na fruli. Daj mi da je pogledam!

Ne sumnjajući ništa, žaba joj pruži frulu, a ptica stade tobože da je zagleda sa svih strana, a u otvor neprimetno stavi sve što beše kupila na pazaru. Potom dade žabi frulu i reče da je frula divna, pa odlete prema kući. Kad žaba vide njenu nameru, podiže frulu, ali joj istog momenta nešto polete u usta, te ona ispusti frulu; htela da je podigne, ali tad ponovo nešto pade, pa je opet ispusti. Aroni to iskoristi i odnese kuću.

Kad žaba izvuče sve što beše u fruli i stade svirati, papagaj pomisli da mu je opet neko napao kuću, pa brže-bolje pođe kući, ali na svoje veliko čuđenje opazi da je stigao kasno i da kuće više nema. Uputi se školjkama, a njihova kuća je imala sedmoro vrata, od kojih sedma behu gvozdena.

Papagaj kljunom razbi prva vrata, zatim druga, treća, pa sve tako i dođe do sedmih vrata, a ova, ma koliko da je kljuvao, ne popustiše, jer behu od gvožđa.

Eto, od toga mu se kljun savio, pa tako kukast kljun ima i danas.

(nigerijska bajka)

MAUI, DONOSILAC VATRE

Neka je zemlja iznad vode, a neka ispod. Junak Maui je doneo Te-ika-a-maui ili Novu Zelandiju na površinu gde se i danas nalazi. Maui je pronašao udicu za ribolov. Maui je pronašao kotarice za hvatanje jegulja. Maui je pronašao vedro. Maui je naučio ljude kako da stvore vatru. Najzad, Maui je učinio dane dužim da bi ljudi mogli da obavljaju svoje poslove. Mnoge, mnoge stvari je učinio Maui za svoj narod.

Kad se Maui rodio, bio je mali i nakazan, pa ga je majka ostavila na obali mora u divljini. Ali o njemu su se brinuli morski bogovi, a mudrosti ga je

učio njegov praotac na nebu, Tama-nui-ki-te-rangi. I kad je Maui poodrastao, vrati se na zemlju da nađe svoju porodicu. Stigavši na zemlju, ugleda svoju braću kako love divljač. Oni videše unakaženog dečaka pa se stadoše smeјati. Tad Maui rekne svoje ime i rekne im da je njihov najmlađi brat. Oni mu nisu verovali. Dođe i majka i rekne:

— Ti nisi moje dete.

Ali Maui odgovori:

— Zar me nisi ostavila u divljini pored mora?

Žaleći što je učinila to zlodelo, a radujući se što joj se Maui opet vratio, majka rekne:

— Da, zaboravila sam. Ti si moj dečak.

Maui sad beše sa svojim narodom, pa kad njegova braća odoše da love ribu sa svojim čunom, Maui rekne:

— I ja bih išao. Zar nisam ja vaš najmlađi brat?

Ali oni ne htadoše da ga povedu. Nisu imali sreće, jer im udica ne beše kako treba. Pošto se učio mudrosti od Tama-nui-ki-te-rangija, svog pretka na nebu, Maui pokaza braći kako da stavljaju udicu da im riba ne pobegne. Kad odoše da hvataju jegulje, opet nisu imali sreće, jer su jegulje bežale kroz otvor kroz koji su i ušle. Tako Maui pronađe i kotaricu za hvatanje jegulja, pa kad bi jegulja ušla u nju, više ne bi mogla da iziđe kroz otvor, jer bi se on odmah zatvorio. Ali braća i dalje nisu marila za Mauia i nisu htela da ga povedu u svom čunu.

Jednog dana se Maui sakri na dnu čuna i pokri se daskama sa dna. Kad su braća bila na otvorenom moru, jedan rekne drugom:

— Dobro je što Maui nije ovde s nama.

Ali tad Maui poviče sa dna čuna:

— Ali Maui je ovde.

Razmakne daske kojima je bio pokriven i iziđe. Braća pogledaše prema obali i videše da su dosta odmakli i da ne mogu sad da vrata Mauia. Ali mu ne htadoše dati udicu da njome lovi ribu.

Maui se nije ljutio. Ispod pojasa je nosio čarobnu udicu načinjenu od vilica nekog starog pretka. Braća mu sad ne htedoše dati mamac da stavi na udicu. Ali Maui opet nađe rešenje; on raseče nos i krv poteče iz njega, namaza udicu krvlju i spusti je u najdublju vodu. Njegova braća nisu ništa uhvatila, pa su mislili da i Maui ništa neće uhvatiti. Ali je on ispuštao svoje uže i udica dođe do dna mora.

Braća ga upitaše:

— Zašto si tako tvrdoglav? Pa tu uopšte nema riba. Pusti nas da idemo dalje.

A Maui se samo nasmeši pa je i dalje čekao. Tad nešto strahovito cimnu uže i čun se zatrese. Maui čvršće steže uže. Braća mu pritrče u pomoć, pa stadoše s njime vući uže. Polako, polako, i čudovište se pokrenu sa dna mora; izvukoše ga na površinu, pa kad se pojavi, Mauiova braća viknuše od straha i uhvati ih panika, jer čudovište još beše pokriveno vodom pa mu se oči nisu vidеле. Ovo veliko stvorenje beše Te-ika-a-maui, »Riba koju je Maui ulovio« — ostrvo Nova Zelandija. Braća skoče da bi isekli malo za jelo, ali se riba borila. Gde su oni malo zasekli svojim ostrim noževima, tu je nastala jaruga; a gde je riblja koža bila naborana i ispucala, stvoriše se planine. Tako je Nova Zelandija izašla sa dna vode i postala postojbina Maora.

Kako je vreme prolazilo, Maui je primećivao da su dani vrlo kratki i da se Tamanuitera, Sunce, kreće preko neba vrlo brzo, te ljudi nemaju vremena da osuše svoje haljine ili da skupe hranu. Tamanuitera se pojavi, vine se na nebo i onda ubrzo zađe, ne obaziruć se na ljudske potrebe. Maui reši da primora Sunce da lagano zalazi.

— Hajdemo da vežemo Sunce i primoramo ga da ide lagano tako da ljudi imaju vremena za obavljanje svojih poslova — rekne jednom Maui svojoj braći.

Ali mu braća na to odgovore:

— Ne, to je nemoguće, jer bi Sunce spalilo svakog ko bi došao da ga zatvori.

A Maui će:

— Videli ste da mogu mnogo štošta da uradim. Zar nisam podigao veliku zamrlju Te-ika-a-maui sa dna morske vode? Mogu i nešto veće da uradim.

Na taj način Maui uveri braću u svoje mogućnosti. Najpre iseče kosu sa glave sestre Hine, pa onda uze zelen lan, od toga napravi konopac i dade ga braći. Vođen mudrošću kojoj ga je nekad naučio njegov predak na nebu, Maui dade čarobnu moć konopcu. Od toga konopca napraviše mrežu i kad s tim behu gotovi, pođoše na kraj sveta odakle Sunce izlazi svakog dana. Prošlo je mnogo meseci dok nisu došli na kraj sveta. Tamo su stigli po mraku i postavili mrežu preko otvora iz koga Sunce treba da iziđe.

Ujutru iziđe Tamanuitera, Sunce, i zaplete se u veliku mrežu. Stade da se otima. Ali braća su čvrsto držala mrežu, pa jednim konopcem omotaše Sunce i vezaše ga. Sunce je udaralo s jedne strane na drugu, jer je osećalo kako ga uže sve više steže. Ono ščepa uže rukama i pokuša da ga otkine, ali uže beše vrlo čvrsto. Tad Maui dohvati čarobnu batinu napravljenu od čeljusti starog pretka, pa ode napred i stade njome udarati Sunce, koje se snažno otimalo i svojom toplotom oteralo braću, ali Maui stade na njega i poče ga još jače udarati. Braća se vrata pa napadnu, a Sunce onda vikne:

— Ja sam moćni Tamanuitera? Zašto me udarate?

Maui mu odgovori:

— Zato što brzo prolaziš preko neba tako da moj narod nema vremena da skupi hranu za sebe. Ljudi su gladni.

Tamanuitera rekne:

— I ja štedim vreme.

Braća stadoše opet da ga udaraju i, najzad, izranjavljeno i iznemoglo Sunce poviče:

ČAROBNE JABUKE

— Stoji! Ubuduće ja ću se kretati polako!

Ono dade obećanje a braća ga oslobode mreže i konopca.

Tamanuitera održa reč. Od toga vremena kreće se lagano i ljudi sad imaju vremena da osuše haljine i da prikupe hranu.

Ta velika dela je učinio Maui. Tad još ljudi nisu znali kako da dođu do vatre i kako da je stvore. Maui odluči da to sazna u podzemnom svetu. On siđe dole kroz nekakvu jamu na zemlji i pronađe tamo Mafuike, ženu čuvara vatre. On zamoli malo žara. Ona mu dade jedan svoj zapaljeni prst i Maui se vrati gore. Ali, čim joj iščeze iz vida, on rekne:

— Ovo je vatra, ali ljudi treba da saznaju i kako se ona pravi.

Stoga baci vatru u vodu i vrati se još jednom po žar. Mafuike mu dade još jedan zapaljeni prst, a on se opet vrati gore i ugasi ga. Onda opet dođe boginji vatre i ona mu ponovo dade zapaljeni prst. Tako je on devet puta dolazio i devet puta dobijao vatru koju je bacao u vodu. Kad se deseti put pojavi pred boginjom i zatraži od nje i poslednji zapaljeni prst, Mafuike se naljuti; ljutila se zbog Mauiove nesreće. Poče da ga goni iz podzemnog sveta, ali Maui beše vrlo hitar te ga ona ne uhvati. On je zatim stade grditi, a ona, u žestokoj ljutnji, istrže i deseti prst i baci ga gore. Tad vatra zahvati travu i šume, a Maui pobeže ispred plamena koji je bio sve veći i veći. Vatra je pretila da uništi sve. U velikoj nevolji Maui pozva kišu u pomoć i ona pade, gaseći veliki požar. Videvši da je na gornjem svetu ugašena i poslednja vatra, Mafuike razbaca pomalo vatre ovde- -onde, pa sve to sakri u drva.

Od toga doba vatra je ostala na svetu, sakri-vena tamo gde ju je Mafuike stavila. Ali sad ljudi znaju kako da dođu do nje — tarući jedno drvo o drugo.

(novozelandska bajka)

Bio jednom mladić koji je u svemu prevazilazio druge mladiće: s novcem je stajao ne mož' biti bolje, a to je dolazilo otud što je imao čarobnu kesu koja se nikad nije praznila; nikad mu nije nedostajalo hrane, jer je imao čaroban čaršav na kojem je, kad bi ga razvio i prostro, dobio svako jelo i piće koje bi želeo; uz to je imao i čarobni šešir i, kad bi ga stavio na glavu, stvorio bi se tamo gde je hteo: samo poželi — i već je tamo.

U nečem je ipak bio siromah: nije imao žene, a već je zalazio u godine kad se valjalo požuriti sa ženidbom.

Kad je tako jednog dana hodao turoban, padne mu na um da poželi za ženu najlepšu princezu na svetu. Tek što je to pomislio, već se tamo stvorio. Našao se u zemlji koju još nikad nije video i u gradu u kojem još nikad nije boravio. Kralj te zemlje imao je tako lepu kćer da mladiću još nikad nije bila pred očima takva lepotica i htede je odmah uzeti za ženu. Ali ona nije htela ni da čuje za njega i bila je veoma gorda.

Naposletku mladića obuzme pravo oćajanje: bio je van sebe pri pomisli da ne može više živeti nigde gde nje nema. Onda stavi na glavu čarobni šešir i poželi da se stvori u dvoru. Došao je, veli, da se oprostí s njom. I kad su pružili ruke jedno drugom, on reče:

— Želim da se stvorimo daleko odavde, na kraju sveta! — i u tren oka se stvoriše tamo. Sednu pod jedno drvo da se odmori; to je bilo u velikoj šumi.

Ali je kraljeva kći plakala i molila ga da je vrati kući. Dobiće za to sve srebro i zlato što se nalazi u dvoru.

— Imam i sam dovoljno novca — reče mladić i stane istresati svoju čarobnu kesu da se novac kotrljao na sve strane.

Moći će svaki dan sedeti za kraljevskom trpezom, jesti najbolja jela i piti najfinija vina — kaže dalje princeza.

— Imam i sam dovoljno jela i pića — odgovori joj mladić i odmah razvije i prostre svoj čarobni čaršav. — Eto, vidiš! Možeš sesti za sto! — kaže joj. Pred njima je stajao sto, a na njemu najbolje što se moglo poželeti; ni u kralja nije bilo za trpezom tako finih i ukusnih jela.

Kad su ručali, reče kraljeva kći:

— Ah, pogledaj one divne jabuke gore, na voćki. Budi dobar i uzaberi mi koju!

Mladić odmah ustane i uspuže se na drvo. Ali zaboravi na čaršav i kesu i njih uzme princeza. A kad je zatresao voćku, spadne mu šešir s glave. Princeza ga dohvati, stavi na glavu i pozele da se stvori kod kuće, u svojoj sobi, i odmah se stvori tamo.

— E, trebalo je da na to misliš ranije! — kaže mladić sam sebi i brzo siđe s drveta. Počne plakati, ne znajući šta sad da radi.

Dok je tako sedeo, okuša jednu od jabuka što ih je otresao. Tek što ju je dobro zagrizao, oseti nešto čudnovato na glavi i kad se opipa, a ono na njegovoj glavi izrasli rogovi!

— Sad mi ni to ne može škoditi! — reče i mirno nastavi da jede jabuke. Najedanput mu nestane rogova s glave i on je opet bio onakav kao pre.

— Dobro je i ovako! — kaže mladić, pokupi sve jabuke i krene na put da traži kraljevu kćer.

Išao je od grada do grada i plovio od jedne zemlje do druge. Put je bio dalek i trajao je mesecima i mesecima.

Ali je jednog dana ipak stigao gde je želeo stići. Bila je nedelja. Raspitujući se o kraljevoj kćeri, dozna da je u crkvi. Sedne s jabukama kraj crkvenih vrata u porti, izdajući se za trgovca.

— Evo damaskinskih jabuka, lepih damaskinskih jabuka! — vikao je, nudeći svoju robu. Uto

kraljeva kći iziđe iz crkve i pošalje devojkicu, svoju pratilju, da vidi šta to nudi na prodaju strani trgovac.

To su, kaže čovek devojci, jabuke iz Damaska.

— A šta se dobija od njih? — upita devojkica.

— Pamet i lepota! — odgovori trgovac i devojkica kupi.

Kad je kraljeva kći počela jesti jabuku, izbiju joj na glavi rogovi.

Tada nastade u dvoru takav plač i kulknjava da je bila žalost gledati i slušati. Sav dvor je bio zavijen u crno, a sa svih propovedaonica u državi objavi se kraljev proglas da će onaj ko pomogne princezi da se liši rogova dobiti nju za ženu a pola države kao miraz.

Na to sa svih strana počese dolaziti razni ljudi i najbolji lekari u zemlji da pomognu kraljevoj kćeri. Ali joj nijedan nije mogao ništa pomoći.

Jednog dana dođe odnekud u dvor nekakav stran lekar. Kaže da nije iz zemlje i da je ovaj dugi put preduzeo da okuša sreću. Ali, veli, mora s kraljevom kćeri ostati nasamo, i to mu dopuste.

Poznavši ga, kraljeva kći pocrvene i poblede.

— Ako ti sad pomognem, hoćeš li poći za mene? — zapita je mladić.

— Da, hoću.

Na to joj on dade da pojede jednu od čarobnih jabuka i sad su joj rogovi bili još samo upola toliki.

— Ne mogu više ništa učiniti — reče joj — dok ne budem opet imao svoj šešir, čaršav i kesu.

Ona mu ih donese, a on joj dade da pojede još jednu jabuku. Kad ju je pojela, rogovi joj se smanjiše na dva rošćića.

— Sad ne mogu više ništa učiniti dok mi se ne zakuneš da ćeš mi biti verna.

Ona se zakune. A kad je pojela i treću jabuku, postane joj čelo sasvim glatko i bude još lepša nego što je bila ranije.

Tada u dvoru nastane velika radost. Otpočnu pripreme za svadbu, kuvalo se i peklo, pozvani su u svatove prijatelji s istoka i zapada. Pilo se i veselilo, i ako se svati nisu razišli, vesele se još i danas.

(norveška priča)

SLEPI MIŠ

Jednom između zveri izbi veliki rat. Tad slepi miš pomisli:

— Niko još ne zna šta sam ja. Zver ili ptica? Jedni govore da sam zver, a drugi da sam ptica. Bolje mi je da se držim po strani i dobro promislim. Neću pristupiti ni zverima ni pticama; videću ko pobeđuje; čija strana pobeđi, njoj ću prići!

Uto se zverinja vojska srete sa ptičjom i otpoče boj. Sve vreme je slepi miš samo izdaleka posmatrao borbu. Jednog trenu mu se učini da pobeđuju ptice, pa polete da stupi na njihovu stranu, ali im se ipak ne približi, već opet pomisli: »Prići ću im tek ako održe ovu pobeđu!»

Ali tad mu se odjednom učini da pobeđuju zveri. Onda slepi miš šmugnu u redove zveri, pa izjavi:

— Njuška mi je ista kao kod miševa. Mladunce hranim mlekom, a ptice to ne čine. Znači — ja sam zver, pa treba da me primite u svoje pleme. A ja ću vam celog veka služiti verno i pravično. Neću vas izdati ni za šta na svetu!

Zveri poverovaše slepome mišu i primiše ga u svoje pleme.

A ptice ipak pobeđiše zveri, jer imaćahu hrabrog vođu orla. Tad se slepi miš uplaši smrti i pomisli: »Sad neću izbeći ptičje kandže!»

Pomislivši to, slepi miš odluči da se spase bekstvom. Tako on odlete u planine i šume, pa počeo tamo da se krije u dupljama drveća.

Eto tako on sad živi prezren; danju se krije, a noću, kad sve ptice spavaju u gnezdima, izleće na polje.

(pakistanska priča)

LEGENDA O GO-NEON O-HODIJU

Živeo jednom nekakav čovek čarobnjak koji je hteo da vidi Go-Neono-Hodija. On je poznavao mnoge tajne pa je mogao da leči bolesne. A čarobnjak je želeo da postigne i ostale moći.

Gledao je iznemogle starce kako umiru i hteo da im pomogne, da im vrati snagu i mladost. Imao je običaj da razgovara s granama drveća; jednom mu neka suva grana rekne:

— Sad sam stara i nema mi više spasa. Pogledaj kako sam samo suva. Biću, sigurno, spaljena prvom prilikom.

Čarobnjaku beše žao suvih grana pa je i njih hteo da spasava i leči. Ali za sve to mu je bila potrebna Go-Neono-Hodijeva pomoć i usluga. Uvek je govorio svojim životinjama* kako bi želeo da vidi Go-Neono-Hodija. Bio je čarobnjak i znao je način kako da dođe do njega.

Jedna od njegovih životinja pokaza mu put i povede čarobnjaka u Go-Neono-Hodijevu zemlju. Ta zemlja je kao i naša, u njoj ima reka, divljači, riba. Čarobnjak je išao i lovio divljač. Stanovnici te zemlje bili su mrtvaci što su nekada dole živeli.

* Pripadnici nekkih indijanskih plemena u Paragvaju veruju da se čarobnjakova moć nalazi u životinjama koje žive u njegovom telu.

Jedna žena opazi čarobnjaka pa uzvikne:

— Gledajte, nekakav tuđinac nam dolazi. Takvog još nismo videli kod nas.

Ljudi okružiše čarobnjaka, postavljahu mu razna pitanja. Čarobnjak htjede da vidi Go-Neono-Hodija i upita gde je on. Žena mu pokaza jednu kuću sasvim blizu i rekne:

— To je njegovo obitavalište, tamo možeš slobodno da ideš.

Čarobnjak se približi i upita:

— Je li to gospodar Go-Neono-Hodi?

Ali ču odgovor:

— Ne, ja sam samo njegova pljuvačka. Njegova kuća je daleko odavde.

Čarobnjak je morao da ide iz kuće u kuću; u svakoj je neko stanovao, ali nigde da nađe Go-Neono-Hodija. To behu njegovi nokti, njegov izmet, jer je svud bog prolazio i ponešto ostavljao od sebe, pa su se od toga rađali novi stanovnici tajanstvene zemlje.

Najzad, posle dužeg lutanja, čarobnjak stiže do Go-Neono-Hodija. Njegovo obitavalište beše veoma siromašno. Čarobnjak ga je ipak pronašao. Jedna njegova životinja ga posavetova da dobro pazi šta radi: ako mu Go-Neono-Hodi ponudi lulu, ne treba da puši, jer bi se tako odmah pretvorio u životinju. I zaista, kad mu Go-Neono-Hodi pokloni lulu prijateljstva, on se pravio da je ne vidi, njegove oči su gledale neznano kud. Tad mu bog ponudi duvan. Ali čarobnjaka beše opomenula njegova životinja da i duvan nipošto ne prima.

— Pa dobro, vidim da znaš sve tajne. Ova lula je tigrov izmet; da si je pušio, i sam bi postao tigar. I duvan si odbio. Vidim da znaš sve. Dakle, sad mi kaži šta želiš od mene.

Čarobnjak reče da želi da pomaže starima da se podmlade i suvom drveću u šumi da ozeleni.

Go-Neono-Hodi će opet:

— Sve ću to uraditi. Dođi, kćeri moja, — pozva on kćer — donesi mi češalj!

Životinja je takođe opomenula čarobnjaka da ne gleda Go-Neono-Hodijevu kćer, jer bi ona od njegovog pogleda postala bremenita, i tako ne bi mogao da napusti božansko mesto; stoga, čim stiže Go-Neono-Hodijeva kći, čarobnjak ne pogleda u nju uopšte, već spusti pogled na zemlju.

Go-Neono-Hodi mu opet rekne:

— Pa da, ti znaš sve tajne. Uzmi ovaj češalj i njime ćeš češljati kose umrlih da bi oživele; ali, to treba da radiš onog dana kad umru, jer inače ovaj češalj nema nikakvog dejstva. Razumeš li?

Onda bog naredi da mu donesu jednog mrtvacu, koji je baš tog trenutka umro. On ga stade češljati i odjednom mrtvac otvori oči, poče da govori, život mu se povratio. Ali čarobnjak je želeo da ima moć da može oživeti mrtvo drveće. I Go-Neono-Hodi pozva ponovo kćer. Kad ona dođe, on joj rekne:

— Kćeri moja, donesi mi smole.

Čarobnjak je i dalje gledao u zemlju. Ali u međuvremenu Go-Neono-Hodijeva kuća ne beše više tako bedna, već se pretvori u dvorac, a na sredini beše nekakav sto od sjajnog drveta.

Go-Neono-Hodi rekne:

Pređi smolom preko stola, pa ćeš videti šta će biti.

Čarobnjak pređe smolom preko stola i sto začas pozelene, iz njega izbiše grane i lišće, on se pretvori u drvo koje stade rasti sve više pa probi i krov.

Go-Neono-Hodi reče opet:

— Sad sam ti dao sve što si želeo, i možeš ići odavde.

Ali čarobnjak se nije udaljio ni nekoliko koraka, a Go-Neono-Hodi posla kćer da mu dā malo duvana koji je čarobnjak zaboravio u kući. Čarobnjak je išao brzo, a kći je vikala za njim da se okrene. On ne htjede da je pogleda, ali pri okretanju ipak spazi njen mali prst na nozi. Ali to je bilo dovoljno, jer

je na taj način oplodio mladu devojku. Tad Go-Neono-Hodi reče:

— Možeš ići, ali ovde će ti se uskoro roditi sin, te ćeš zbog njega morati da se vratiš. Dužan si da se kao otac brineš o njemu.

Tako je i bilo. Samo što dođe na zemlju, čarobnjak umre i ode u zemlju svoga sina.

(paragvajska priča)

ŽIVA VODA

Nekada u davna vremena iz tamne guste šume tekla je svetla rečica puna, prepuna žive vode. Ta voda je lečila bolesti i otklanjala tugu.

Bučna rečica je jurila, žuborila i pevala o tome da iza brda i dolina, u belom gradu, živi mudrac Učitelj. On je star kao zelena šuma i uči velike i male dobru i mudrosti.

Na kraju šume, na stirmoj obali, nalazilo se selo.

Zveri i ptice su dolazile na reku, na pojilo, pile su živu vodu i nisu dirale ljude. Tako je minulo mnogo, mnogo godina...

Ali jednom se u zelenoj šumi pojavi kralj pan Zlatna Šišarka. On zapečati izvore pa reka odmah presuši. Ljudi stadoše da piju prijavu vodu i počеше da poboljevaju. Zveri izmeniše ćud: vukovi i divlje svinje su danju izlazili na kraj šume i napadali stada, a medvedi su krali med iz seoskih košnica. Seljaci više nisu smeli da uđu u šumu; nisu više imali mira od opakih zveri.

Ali, dva mladića, Jas i Huk-Buk, odlučiše da pođu u beli grad mudracu Učitelju. Kad stigoše k njemu, ispričaše sve redom pa ga zamoliše:

— Nauči nas, pane Učitelju, kako da pokorimo šumu i na koji način da napunimo reku živom vodom.

— Naučiću vas raznim veštinama, — odgovori Učitelj — ali da bi se šuma potčinila i reka napunila vodom, treba imati čisto srce.

Mladići počеше da uče kod Učitelja. Uskoro se naučiše pismenosti, lovu, kovačkom zanatu, ali još nikako nisu znali kako da pokore zelenu šumu i na koji način da dođu do žive vode.

Jednom prilikom Huk-Buk pođe u dubravu da lovi guske i tamo sreće jednog lovca. Taj lovac beše star i slabo je video. Plen mu je bio u zamci, ali on nikako da ga izvuče. Soko mu je stajao na ruci i vrteo glavom, a lovački pas je žalosno zavijao, jer ni soko ni pas nisu mogli da mu pomognu.

Mladiću bi žao starca, obiđe staze i izvadi divljač koja je pala u zamku pa je dade lovcu, a ovaj mu iz zahvalnosti pokloni svog lovačkog psa Zagraja i pepeljastog sokola, rekavši:

— Zagraj je veran, a soko je bistar. Meni nisu potrebni, a tebi će ustrebatii.

I Jas je istog dana sreo na obali drugog starca. On je udarao sekirom: pravio je čamac. Jas htjede da mu pomogne, pa je čitav dan probavio radeći i napravio je čamac. Starac mu iz zahvalnosti pokloni sekiru koja je sama sekla i koja je mogla dati dobar savet.

Starac reče:

— Ovu sekiru ne mogu više da držim u rukama.

Posle ovoga događaja pođu jednom dva druga u šumu pa na poljanici ugledaju mladu ženu kako sedi kraj svežeg zgarišta i uza se privija decu gorko plačući. Mladićima bi žao žene, pa Jas naseče drva svojom sekirom koja sama seče i za dan i noć joj napravi kuću, dok joj Huk-Buk nalovi zveri i divljači da bi žena imala mesa i krzna. Onda mladići sednu da večeraju sa ženom i njenom decom, pa se požališe da nikako ne znaju kako da pokore šumu i da iziđu nakraj s panom Šišarkom.

Čuvši to, mlada žena dade Huku-Buku šumsku jabuku i reče:

— Čula sam od ptica selica da pan Šišarka živi u stablu sedam sraslih hrastova. U njihovom korenu je usijan kamen koji zaklanja izvor što je napajao reku živom vodom. A ova šumska jabuka dovešće vas do sedam hrastova. Kako budete utirali put, tako ćete i šumu pokoravati.

Mladići zahvale ženi pa se vrate u grad Učitelju i sve mu ispričaju, a on se nasmeši i reče:

— Sad su vam ruke vešte, a srca čista i možete bez straha da osvajate šumu.

Mladići se oprostite od Učitelja i krenuše u zelenu šumu, koja leše bez početka i kraja... Išli su oni tako i sekirom prosecali put. Na Huk-Bukovoj ruoi je sedeo soko, pratio ih je pas Zagraj, i ispred njih se kotrljala šumska jabuka vodeći ih hrastovima. Odjednom odnekud iskoči jelen. Zagraj stade lajati pa jurnu za njim. Mladići su u početku čuli njegov lavež, ali uskoro on umuknu. Huk-Buk počeo zvati Zagraja, ali on se ne javi.

Mladići su išli dalje za jabukom ne znajući šta se desilo za Zagrajem.

A pas je za to vreme jurio i jurio za jelenom i našao se u tako gustoj šumi gde sunčevi zraci ne dopiru niti ljudska noga zalazi. Zagraj pogleda napred i zadrhta od straha: ispod svake jele beše po jedan vuk, a ispod svake jasike — zubata divlja svinja.

I zveri se uplašile Zagraja. Nikad u životu nisu videle psa, pa nikako da shvate ko je to. Lija — nije lija! Vuk — nije vuk! Koža šarena, a kolan srebrn.

Onda zveri poteraše Zagraja u dvorac pana Šišarke. A pan Šišarka je stvarno živio u dupljama sedam hrastova koji behu srasli. Oko stabala se lepršao nekakav natpis, ali ni zveri, ni ptice, pa ni sam kralj ne behu pismeni pa ga nisu mogli pročitati.

Iz duplje iziđe pan Šišarka. Zagraj ga se ne uplaši jer je šumski kralj bio obična borova šišarka, ali malo veća.

Nožice mu behu tanke, ručice kržljave, a oči dve smolaste kapljice.

Kralj upita Zagraja na zverinjem jeziku — ko je i odakle je.

— Ja sam lovački pas lovca Huka-Buka, čudi sam poslušne, a srca verna — zalaja Zagraj.

Pan Šišarka pomisli: ako je istina da je Zagraj poslušan, pomilovaću ga, a ako nije — kazniću ga.

Potom uteraše psa u duplju šumskog dvorca, a kraj njega pan Šišarka leže na suvo lišće i zahrka. Ko zna koliko se on odmarao! Odjednom u duplju uđe medved i zamumla:

— Oj, pane Šišarko, probudi se, idu nekakvi ljudi!...

Ali pan Šišarka beše miran: znao je da put do njegovog dvorca čuvaju vukovi i divlje svinje.

Medved zamumla:

— Vukove i divlje svinje je rasterao lovac Huk-Buk pa sa svojim drugom ide ovamo.

Čuvši to, pan Šišarka samo zevnu, nimalo se ne uzbudi. On je u svom sanduku imao tri dobra, pa izvuče prvo blago — sivi ubrus sa belim resama i naredi medvedu da ga baci ljudima pod noge.

Medved tako i uradi. Tamo gde pade ubrus, poteče brza reka, a bele rese stvoriše penu na slapovima vodopada. Takva reka ne može se preplivati. Jas htede da napravi most, ali su mu talasi odmah donosili brvna.

Tada se javi sekira koja sama seče i posavetova mladiće da od granja ispletu korpu veliku, preveliku i da saviju užu od trave debele kao prst, a dugačke jednu vrstu. Kada sve beše gotovo, mladići provukoše užu kroz ručicu korpe, a drugi kraj dohvati sivi soko. Huk-Buk mu reče da preleti na desnu obalu i da sedamdeset i sedam puta omota užu oko hrastovog stabla.

Soko tako i učini.

Uže se zateže nad rekomb, a na njemu beše obešena korpa. Mladići sedošu u nju.

»Ž-ž-ž!« Polete korpa po glatkom užetu i prenese mladiće na desnu obalu.

Čim Jas skoči na zemlju, poče odmah sekirom seći drveće i tako krčiti put za zelenom jabukomb, a Huk-Buk dohvati pušku i stade ubijati vukove i divlje svinje.

Kad to ču pan Šišarka, izvuče iz sanduka zelenu tkaninu pa naredi svrakama da je bace mladićima pod noge.

— Gde padne tkanina, neka se stvori močvara koja guta ljude; neka drveće u njoj postane trulo, jer trulo drveće ne može da održi uže s korpom.

To naredi pan Šišarka pa leže da spava. A u svitanje doskakutaše žabe i zakreketaše:

— Ustaj, pane Šišarko, ljudi su napravili jarkove i osušili močvaru. Huk-Buk stalno ubija vukove i divlje svinje. Jas pravi lađu i hoće njome da preplovi šumsko jezero i dođe do tebe. Daj, kralju, poslednje tvoje blago — šarenu maramu!

Čuvši to, kralj izvuče šarenu maramu, pa iziđe s njom na poljanu. Kad zveri ugledaše šarenu maramu, zaurlaše od straha: šarena marama je bila šumski požar.

Stara sova polete i baci maramu tamo gde je Jas pravio lađu.

Buknu šumski požar. Mladići se uplašišu, jer nisu znali šta sad da rade. Zar da odu? Ali tada se javi sekira i posavetova ih da prave točak, ali ne prost točak, već sa paocima i bez oboda. I još im reče da od brezove kore prave vedra. Stojeći u vodi, Huk-Buk poče da pravi vedra, a Jas da savija točak. On udari tri puta čarobnom sekirom i točak beše gotov. Na svakom paocu je visilo vedro. Točak se zavrte, a vedra stadoše crpsti vodu i izbacivati je, pa se tako požar poče gasiti. Ujutru sva voda beše iscrpna i požar ugašen.

Tad Huk-Buk naredi sivom sokolu da leti do hrastova i sazna šta radi pan Šišarka. Soko se vrati i reče da pan Šišarka sprema zverinji rat i da će sutradan zveri povesti u borbu. I još reče da odmah treba ići do hrastova ili se vratiti kući. A kako da dođu do hrastova? Do njih treba pešačiti tri dana.

Mladići se stadoše savetovati sa čarobnom sekirom pa staviše lađu na točkove. Vetar nadu jedra ispletena od trave i lađa polete po suvom dnu kao po moru, noseći mladiće prema mestu gdje je raslo sedam hrastova.

Za tren oka stigoše do tog mesta. Jas poče da vezuje lađu, a Huk-Buk, čuvši lajanje svog vernog Zagraja, jurnu prema njemu. Ali mu odjednom prepreči put stari vuk, koji se uhvati ukoštac sa Zagrajem.

Pan Šišarka doviknu Zagraju:

— Napadni Huka, bićeš pan!

— Neću da budem pan — zalaja pas pa iz sve snage zari zube u telo starog vuka. Uto i Jas stiže pa nožem prolođe vuka i Huk-Buk tako beše spašen.

Mladići se nađoše pred hrastovima i pročitашe natpis koji beše na njima:

»Kraljevstvo pana Šišarke održaće se sve dok u šumu ne stignu ljudi čista srca.«

Samo što mladići pročitашe to, pan Zlatna Šišarka jeknu i raspade se na sićušne komade. Kamen koji je ležao u korenju hrastova odvali se i živa voda poteče isušenim koritom.

Jas i Huk-Buk se vratiše u rodno selo; tamo je opet jurila rečica puna žive vode, koja je lečila bolesti i otklanjala tugu.

Od toga doba ljudi počeše srećno da žive u selu na kraju zelene šume.

(poljska bajka)

ZAGONETAN RAZGOVOR

Ziveo jednom neki kralj pa imao tri savetnika. Oni behu tako nagizdani, tako ozbiljni i debeli, da bi svako pomislio, videvši njihova naduvena lica, da su vrlo pametni. Tako je mislio i kralj, pa im je poverio poslove čitavoga kraljevstva. Ali poslovi su svake godine išli sve gore, pa se kraljeva blagajna najzad potpuno isprazni.

Već i stari kralj počeo sumnjati da ti mudraci nisu baš tako mudri kako to na prvi pogled izgleda, te stoga pozva mladoga kraljevića, svog sina i naslednika, pa ga upita za savet.

— Poveri to meni — odgovori mladić. — Ja ću već videti ko su oni, mudraci ili lukavi ljudi.

Odmah treba reći da mladi kraljević, iako je bio kraljev sin, uopšte nije ličio na oca. Dok stariji kralj nikad nije izlazio iz dvorskih odaja, kraljević je retko kad bio u dvorcu. On je celog dana jahao na divljem konju po planinskim obroncima, spavao na goloj zemlji i često razgovarao sa pticama i seljacima koje je putem sretao. Stoga je život poznavao mnogo bolje nego njegov već ostareo otac.

Ne odlazeći ovaj posao za sutra, kraljević pozva trojicu savetnika u šetnju.

— Dajte nam kola — povikaše sva trojica u glas.

Ali kraljević reče:

— Hoću da se prošetam pešice.

Hteli-ne hteli, savetnici su morali da popuste, jer je kraljević doduše bio mlađi, ali beše kraljev rođeni sin. I tako mladić brzo pođe putem, a za njim, dašćući i premeštajući se s noge na nogu, usitniše korake tri debeljka. Ubrzo dođoše do vinograda, pa kad kraljević opazi seljaka koji je sekao zrele grozdove, povika s puta:

— Ej, čika-Pedro! Vidim da je mnogo snega napadalo na planinski vrh.

Seljak se pokloni kraljeviću, pa mu učtivo odgovori:

— Vreme je, kraljeviću, davno je tome vreme.

Savetnici ništa ne shvatiše: okolo beše sve ravno, nigde ni brdašca, a kraljević i starac pominju nekakve planinske vrhove.

Potom kraljević priđe starcu, pa nastavi da ga ispituje:

— Koliko puta ti je gorela kuća?

— Već dva puta, kraljeviću!

— Koliko puta će te očerupati kao ćurku?

— Još tri puta.

Savetnici opet ništa od tog razgovora ne razumeše već stajahu otvorenih usta, a kraljević dodade:

— Očerupaj, Pedro, moja tri ćurana.

— Očerupaću ih kad mi ti to naređuješ, kraljeviću! — uzviknu seljak, pa se nasmeja.

A kraljević se obrati savetnicima strogim glasom:

— Gospodo savetnici, prvi mudraci kraljevstva! Ako i pored svoje mudrosti ne budete umeli da odgonetnete ovaj razgovor, videćete dvorac isto onako kao što vidite svoje uši.

Rekavši to, kraljević veselo pođe putem, a savetnici stadoše da ispituju starog seljaka da im objasni šta znači taj zagonetni razgovor.

Dovrtljivi seljak im odgovori:

— Sve ću vam objasniti, cenjena gospodo, ali samo ako mi date svoje ogrtače i prsluke.

Savetnicima beše teško da se rastanu od svečanog odela, ali su još manje želeli da izgube kraljevu milost. Nemajući kud, pristanu da daju seljaku sve što je tražio od njih.

— Eto tako — počeo starac: — »Mnogo je snega napadalo na planinski vrh« — znači: »Ostareo sam i glava mi je osedela«. Zatim me je kraljević upitao koliko mi je puta gorela kuća, i to sam razumeo — pitao me je koliko kćeri sam udao. Već dve sam udao

i dva puta sam imao velike rashode. I najzad, poslednje pitanje: »Koliko puta će me očerupati kao ćurku?« Poslovice kaže: ko uda kćer, toga očerupaju kao ćurku za svadbu. A ja imam još tri neudate kćeri. Eto zašto moram da budem očerupan još tri puta. A tri ćurana — to ste vi. Kao što vidite, ispunio sam kraljevo naređenje, pa sam vas očerupao. Zar vi bez plašta i ogrtača niste slični očerupanim ćuranima?

Savetnici behu zadovoljni što su im sad poznati odgovori na sve zagonetke, ali tog trenutka iziđe kraljević iza žbunja, pa reče očerupanim mudracima:

— Čuo sam sve. Vi niste uspeli da odgonetnete naš razgovor, pa se zato zakunite da ćete još danas spremiti miraz za tri seljakove kćeri. Pazite, ne budete škrti.

Savetnici pristadoše.

Kad se mladi kraljević vrati kralju, ovaj ga upita:

— Gde su moji mudraci?

— Nisu ti potrebni — odgovori sin.

— Ali kako mogu da budem bez savetnika?

— Moraćeš i bez njih. Čuj ovu priču. Jedan čovek pade u reku i počeo da tone. On stade da doziva u pomoć, ali niko ne dođe da mu pomogne. Vikao je i udavio se.

— Baš je bio glup! — uzviknu kralj. — Nije trebalo da viče, već je trebalo da pliva.

— Eto, vidiš. Od sada ćemo ti i ja sami upravljati kraljevstvom — reče mladić.

Tako i učiniše.

(portugalska priča)

W DVANAEST PRINCEZA I ZAČARANI ZAMAK

Bilo je to jednom, a možda nikad i nije bilo...
Živeo nekad neki mladić — puki siromah, nadničio je kod ostalih ljudi samo da bi sebi zaradio

hleb. Mladić beše uredan, lep pa su mu svi mladići u selu zavideli. Zavideli su mu čak i oni mladići koji su takođe bili nadničari, stalno su ga zadirkivali, ali mladić nije obraćao pažnju na njihove podsmehе i spletke, već je radio svoj posao, kao da ne razume njihova brbljanja. Pravio se budala.

Sve gazde kod kojih je radio behu vrlo zadovoljne njime; često su se zbog njega međusobno svađali, jer je svaki hteo da mladić kod njega radi. Kad bi prolazio selom, devojke su se podgurkivale i krišom ga gledale. Takav mladić je i zaslužio da se gleda. Bio je stasit, lep; na snežnobeli vrat padale su mu kovrdže crne kao smola, a iznad gornje usne crneli su se brčići. A kakve je tek oči imao! Jednom reči, bio je vrlo lep, i sve su devojke bile zaljubljene u njega.

Kad bi gonio krave na pojilo, devojke su se trudile da nekako zapodenu razgovor s njim, ali mladić nikoga nije gledao, već se pravio da ne razume njihova dobacivanja. Stoga ga prozvaše Fet-Frumos, da bi pokazale kako ih nimalo ne vređa što on ne obraća pažnju na njih.

On nikoga nije gledao, napasao je stoku i sve je poslove radio bolje od ostalih mladića.

Ma kako to bilo čudno, krave koje je mladić napasao bile su krupnije i lepše od onih koje su napasali ostali pastiri, pa su čak davale i više mleka. Možda je to bilo zato što je on umeo da izabere sočne pašnjake! Izgledalo je da je i trava po kojoj je gazio — veselija.

Taj se mladić očigledno rodio pod srećnom zvezdom i bilo mu je suđeno da mnogo postigne u životu. A njemu to ni nakraj pameti nije bilo. Bio je skroman i nije ni pomišljao na ono što ga čeka. Mirno je radio, nikog nije dirao, pa ga baš zbog toga i nisu voleli njegovi vršnjaci.

Jednom kad je mladić napasao krave na livadi, prileže u senci visokoga granatog drveta i zaspao. To mesto na kojem je ležao beše neobično lepo. Zelena

livada, obrasla raznim cvećem, kao da je pozivala da se čovek na njoj odmori. Malo dalje, pod padinom brda, među čičcima i ostalim korovom, vijugao je potocić i njegovo tiho žuborenje kao da je uljuljkivalo. Drvo pod kojim je mladić ležao beše tako visoko da je dosezalo skoro do samih oblaka. Na njegovim granama su cvrkutale ptičice. Trebalo je samo čuti njihovo cvrkutanje, pa da odmah plane u srcu ljubav. Gusto lišće je pružalo svežu hladovinu.

Mladić još ne uspe ni da spusti glavu na travu, a odmah zaspao i usni neobičan san. Vide on u snu kako mu prilazi vila takve lepote kakva se ne može sresti ni na zemlji ni na nebu. Ona mu reče da pođe u carski dvor gde ga očekuje sreća.

— Šta je to? — probudivši se, upita glasno mladić.

Ceo dan je mislio šta znači ovaj san. Ali nije shvatio da je rođen pod srećnom zvezdom.

Sledećeg dana ponovo otera stoku na pašnjak. Skrenuvši s puta, opet nabasa na ono drvo i prileže da se malo odmori. I ponovo usni onaj san.

»Tu ima nečeg čudnog«, probudivši se, pomišli mladić. Čitav dan je o tome mislio.

Trećeg dana namerno ode do tog drveta, leže da spava, kad ono opet usni isti san. Ali ovog puta vila mu čak pripreti da će se, ako ne pođe caru, razboleti i da će mu se desiti mnoge nevolje.

Mladić ustane i pođe kući, pa pošto utera krave u staju, ode gazdi i reče mu:

— Namislio sam da idem i tražim sreću po svetetu. Dosadilo mi je da nadničim, tako se nikada iz sirotinje neću izvući. Isplati me.

— Zašto hoćeš, mladiću, da odeš od mene? Zar nisi zadovoljan platom koju dobijaš? Možda ti je malo hrane? Ostani i naći ću ti dobru nevestu s mirazom; živećeš kao i ostali ljudi. Nemoj kao skitnica da lutaš po svetetu.

— Ne, gazda, zadovoljan sam tobom. Dosta mi daješ i za jelo. Ne mogu da govorim neistinu. Ali

želim da putujem po belom svetu, pa više neću da ostanem ovde.

Gazda shvati da ne može nagovoriti mladića, pa mu plati onoliko koliko je ovaj zaradio, i oprostio se s njim.

On pođe na put i kad stiže u carski dvorac, najmi se kao baštovanov pomoćnik. Baštovan se mnogo obradova tako lepom radniku: carske kćeri su uvek prebacivale baštovanu da uzima najružnije mladiće za pomoćnike.

»Mladić je lep, ali mu je odeća prljava: on je, jednom reči, čobanin!« — pomisli baštovan i naredi mladiću da se okupa i obuče kako bi ličio na carskog slugu. Mladić beše lep, pa mu je nova odeća divno pristajala.

Osim posla u bašti, morao je svaki dan da bere cveće, da pravi dvanaest kića oveća za dvanaest princeza, kojima je predavao cveće kad bi one izlazile da se šetaju u bašti. To je bila njegova glavna dužnost. Caru su nekad predskazali da se princeze neće udati sve dok se sa njih ne skinu mađije kojima su bile omađijane i dok se jedna od njih ne zaljubi. A čarobnice ih pri rođenju obdaruše strašću za igranjem. Princeze su mnogo volele da igraju, pa su svake noći cepale po par belih svilenih papuča. Ali niko nije znao gde princeze noću nestaju.

Car beše ozbiljno zabrinut. Mnogo para je morao da troši na papuče, a pored toga teško mu beše zbog ledenih srca njegovih kćeri, koje uopšte nisu htele da se udaju, iako su imale mnogo prosilaca.

Najzad kralj naredi da glasnici otaveste sve njegove podanike i podanike drugih zemalja da će jednu od kćeri dati onome kome pođe za rukom da otkrije na koji način njegove kćeri svake noći cepaju po par svilenih papuča.

Princeze behu zatvorene u jednu od odaja dvorca iza devet gvozdenih vrata, iza devet velikih katanaca. Ali niko nije znao šta one rade noću i

zašto tako brzo cepaju papuče, jer niko nikada nije video da one izlaze iz dvorca.

Izgedalo je da im je tako suđeno i da će ceo život tako provesti.

Saznavši za carevu odluku, prosioći počеше da stižu sa svih strana; to behu sinovi careva i kneževa, pa čak i krupnih i sitnih boljara. Trebalo je da svaki od njih stražari jednu noć kraj odaye u kojoj su bile zatvorene princeze. Car je s nestrpljenjem čekao jutro, nadajući se da će mu ono doneti dobre vesti. Ali su mu samo javljali da je mladić koji je stražario iščezao i da od njega nema ni traga ni glasa.

Tako je nestalo jedanaest mladića. Ostali počеше da se kolebaju i na kraju svi odbiše da stražare kraj odaje u kojoj su bile zatvorene princeze, jer nisu hteli da se žene devojkama zbog kojih je već toliko ljudi nastradalo.

Tako prosioći počеше jedan za drugim da napuštaju carski dvorac i da se vraćaju kući, ostavljajući princeze na milost i nemilost sudbini. Niko ne htede da izgubi glavu zbog žene, pa i sam car se prepade zbog toga što toliki mladići nestadoše, te više nikoga nije pozivao. Kao i ranije, morao je da svakog dana kupuje dvanaest pari papuča. Ali više od svega mučila ga je misao da će njegove kćeri ostareti i osedeti, i da se uopšte neće udati.

Novi baštovanov pomoćnik dobro je obavljao svoj posao. Njegovim radom su svi bili zadovoljni: i glavni baštovan i princeze. Dok je princezama davao kite cveća, mladić nije podizao pogled, ali kad je došao red na najmlađu, on bi crveneo i srce bi mu kucalo kao da hoće da iskoči iz grudi. Najmlađa princeza spazi njegovu zbunjenost, ali pomisli da je mladić stidljive prirode, pa zato i crveni dok joj prilazi. Mladić je, međutim, znao da nije prilika za carsku kćer, ali zar se srcu može naredivati!

Tako mladić poče pomišljati da i on okuša sreću, pa da stražari noću kraj odaje u kojoj spavaju princeze, ali pri tom ipak pomišljaše i na ono što se desilo prethodnim prosiocima.

Jednom najmlađa princeza reče sestrama da mladi baštovan uvek crveni dok joj daje cveće, ali dodade i to da je on veoma lep i stasit mladić. Čuvši to, starija sestra poče da je grdi i kori što tako nežno govori o sluzi, jer je očevidno da joj se sviđa.

Mladić je sve više želeo da ode caru i zamoli ga za dozvolu da noću čuva princeze. On više nije ni pomišljao na sudbinu ostalih prosilaca, već ga je mučila misao da nije dostojan princeze. Stoga se najviše bojao da će izgubiti mesto i tako više nikada neće videti princeze, naročito najmlađu. Devojčina lepota ga je toliko osvojila, da je dobro znao kako neće moći da živi ako se svakog jutra ne dotakne njenih nežnih, belih ruku.

Ta misao je mladića mučila danju i noću, pa, kao i ranije, nije znao šta da radi. Ali jedne noći ponovo usni vilu koja mu je ranije dolazila u snu, i ona mu reče:

»Idi u istočni deo bašte; u dnu tog dela naći ćeš dva lovorova drveta — od kojih je jedno višnjeve boje, a drugo ružičaste. Kraj njih ćeš ugledati zlatnu lopatu, zlatni krčag i svileni ubrus. Uzmi lovorove, posadi ih u dva lepa čupa, okopaj zlatnom lopaticom, polij ih zlatnim krčagom, obavij ih dobro svilenim ubrusom, pa ih čuvaj kao zenicu oka svog. Kad lovorovi porastu u visini čoveka, ispunjavaće svaku tvoju želju.«

Rekavši to, vila iščeze tako brzo da mladić čak ne uspe ni da joj zahvali. Čim se mladić probudi i protrlja oči, otrča u istočni deo bašte i sav pretrnu od radosti: na javi ugleda sve ono o čemu mu je vila kazala u snu. Da bi se uverio da ne spava, on se uštinu. Potom posadi lovore, pa poče brižno da ih čuva — često ih okopavaše zlatnom lopatom, poli-

više zlatnim krčagom i obavijaše svilenim ubrusom; čuvao ih je kao zenicu oka svog, jer mu je tako rekla vila.

• Lovori su rasli i jačali, i to tako brzo da uskoro postaje visoki i lep i svet dotle nije video takve.

Kad lovori dostigoše visinu ljudskog rasta, mladić se po vilinom savetu obrati jednom od njih ovim rečima:

*Gajio sam te, lovore,
Okopavao sam te zlatnom lopatom,
Zlatnim krčagom sam te zalivao,
Nežno sam te uvijao maramom...
Pomozi mi, lovore, da postanem nevidljiv!*

Tog trenutka se na lovorovom drvetu pokaza pupoljak, koji poče da raste na njegove oči, pa se uskoro rascveta u tako lep cvetić da je bilo nemoguće uzdržati se a ne pomirisati ga. Zaprepašćen, mladić iskida cvet i sakri ga ispod pazuha, kao što mu beše u snu rekla vila.

Uveče, kad su princeze ušle u svoju sobu, on se uvuče zajedno s njima; devojke ga ne primetiše, ali je on video sve što su devojke radile.

Umesto da se svuku i legnu da spavaju, princeze počeše da se češljaju i oblače skupe haljine. Mladiću to beše čudno, pa odluči da ih prati i vidi kuda će ići i šta će raditi. Odjednom, najstarija princeza upita sestre:

— Da li ste već spremne, devojke?

— Spremne smo — jedna za drugom odgovoriše sestre.

Tad najstarija princeza udari nogom u pod, i on se otvori. Devojke se spustiše kroz otvor na podu, pa se uskoro obreše u bašti ograđenoj bakarnim zidom.

Najstarija princeza ponovo lupnu nogom i odmah se otvoriše olovna vrata koja su vodila u vrt. Sve vreme mladić je u stopu pratio najmlađu

prinčezu, pa joj je slučajno nagazio haljinu. Ona se odmah okrenu, ali ništa ne opazi. Pozvavši sestre, najmlađa princeza reče:

— Sestrice, čini mi se kao da me neko prati. Neko mi je stao na haljinu.

Sestre pogledaše na sve strane, ali nikoga ne videše.

— Ne budi tako bojažljiva, sestro, — odgovoriše one. — Ko može da bude ovde? Čak ni žar-ptica ne može ovamo da prodre. Haljina ti se sigurno zakačila za trnovit žbun, a tebi se pričimilo da ti je neko stao na haljinu. Baš si plašljiva!

Devojka začuta, a mladić je i dalje pratio sestre u stopu.

Tako one prođoše kroz vrt u kojem je raslo drveće sa srebrnim lišćem, pa onda kroz vrt sa zlatnim lišćem, a najzad i kroz vrt čije lišće beše ukrašeno dijamantima i drugim dragim kamenjem, koje je tako lepo svetlelo da je bilo nemoguće odvojiti oči od njega. Uskoro one stigoše do jednog velikog jezera.

Nasred jezera se uzdizaše malo brdo na kojem beše zamak kakav još niko nikada nije video. Carski dvorac je bio kao obična koliba u poređenju s njim. Zamak je bio tako vešto sagrađen da se činilo, kad se penješ prema njemu, kao da ideš nizbrdo — i obratno: kad se spuštaš, kao da se podižeš prema vrhu. On je tako zaslepljujući bleštao da je bilo lakše gledati u sunce nego u njega.

Na obali jezera princeze je čekalo dvanaest čamac sa lepo obučanim veslačima. Svaka princeza je sela u svoj čamac, pa sve zajedno krenuše. Mladić uđe u čamac najmlađe princeze.

Čamci su išli u nizu jedan za drugim kao jato ždralova. Samo je čamac najmlađe princeze celo vreme zaostajao. Veslač se čudio zašto je njegov čamac sad teži nego obično, pa je iz sve snage veslao trudeći se da stigne ostale.

Samo što princeze stigoše na drugu obalu jezera, začu se takva muzika da od nje noge same zaigraše. Za tren oka princeze utrčaše u zamak i počеше da igraju sa mladićima koji su ih tu čekali. Igrale su sve dok nisu pocepale papuče.

Naš mladić nije zaostajao iza princeza. On je s njima ušao u zamak i našao se u ogromnoj dvorani ukrašenoj zlatom i dragim kamenjem; svuda su u zlatnim svećnjacima gorele sveće. Mlečnobeli zidovi sa zlatnim tavanicama, ukrašeni safirima i rubinima, prelivali su se kao vatra.

Mladić se povuče u ugao, pa je radoznalo posmatrao sva ta čudesa. Samo, ni on nije mogao da stoji na mestu dok je svirala čarobna muzika, pa je nehotice poigravao. Svećnjaci, stolovi i klupe takođe su poskakivali na svome mestu. Muzika beše prekrasna. Harfe, svirale, gitare, violine, rogovi, gajde i mnogo drugih instrumenata svirali su sami tako divno da se ni najbolji muzičari na svetu ne bi mogli takmičiti s njima.

A devojke? One su neumorno igrale razne igre.

Tako su princeze igrale sve do praskozorja. Tad odjednom prestade muzika i kao da iz zemlje izraste sto na kome behu sva moguća jela. Svi sedoše za sto, pa počеше da jedu, piju i da se vesele.

Naš junak je skromno sedeo u svom uglu, ali kad vide tako ukusna jela, poteče mu voda na usta.

Okolo stola su služili Arapi obučeni u svetlu i skupu odeću. Posle toga princeze ustanu od stola, pa se stanu spremati da pođu kući, a mladić počе u stopu da ih prati. Dok su prolazile kroz vrt sa srebrnim lišćem, mladić iskida grančicu sa tog drveta. Baštom se razleže šum i hučka kao pred buru, ali se nijedan listić ne pokrenu kao da ne beše ni najmanjeg daha vetra.

Devojke zadržtaše.

— Šta to znači, sestrice? — upitaše one najstariju sestru.

— Ništa naročito — odgovori ona. — To je sigurno proletela ona ptičica što je svila gnezdo na kuli oćevog dvorca, pa je svojim krilima zakaćala lišće. Jedino ona može ovamo da dospe.

Princeze se vratiše istim putem kojim su došle.

Sutradan, pre nego što će dati cveće najmlađoj princezi, u njenu kitu cveća mladić vešto sakri ćarobnu granćicu iskidanu u ćarobnom vrtu.

Zagledavši se u cveće, princeza se zaćudi; nikako nije mogla da shvati na koji naćin se granćica iz ćarobnog vrta našla ovde. Srce joj se steže od uzbuđenja.

Sledeće večeri mladić ponovo tajno poće za princezama, pa se sve desi onako kao i prvi put, samo što je on sad iskidao granćicu sa zlatnog drveta. I tog jutra najmlaća princeza dobi kitu cveća sa zlatnom granćicom, pa joj opet srce zakuća od uzbuđenja. Tog dana ona ugrabi pogodan trenutak, pa, kao da želi da se prošeta, iziđe u baštu. Na zavijutku aleje princeza sretne baštovanovog pomoćnika, zaustavi ga i upita:

— Odakle si uzeo granćicu koju si stavio u moje cveće?

— Ti to dobro znaš, velićanstvo.

— Znaći, ti si nas pratio i znaš kuda mi noću odlazimo.

— Da, princezo!

— Kako si uspeo? Kako to da te niko nije video?

— To je moja tajna.

— Evo ti kesa s novcem i nemoj nikome ništa reći o tome što si video.

— Ja ne prodajem svoje ćutanje, princezo!

— Ako saznam da si pisnuo o našim noćnim šetnjama, narediću da ti odrube glavu.

Ali i pored toga što je izgovorila tako surove reći, princeza je u duši osećala nešto drugo. Mladi baštovan joj se dopadao sve više i više.

Treće noći mladić je iskidao granu sa drveta na kome je bilo dijamantsko lišće. Ponovo se vrtom

prenelo šuštanje i huka i opet je najstarija princeza počela da smiruje sestre. Ali najmlaća je u duši osetiła neobićnu radost. Našavši sledećeg jutra u svom cveću dijamantsku granćicu, pažljivije se zagledala u mladića i vide da je on vrlo lep i da se ni po ćemu ne razlikuje od kneževa i prinćeva.

Mladić je takoće krišom posmatrao princezu i zapazio njeno uzbuđenje, ali se pretvarao kao da ništa ne razume.

Kad ih princeze zatekoše da razgovaraju, počese da se podsmevaju sestri, a ona ih je ćutke slušala i na njihova zadirkivanja ništa nije odgovarala. Ona nikako nije mogla da shvati kako je mladić uspeo da otkrije njihovu tajnu, jer ni ćarobnice to nisu mogle da učine.

»Ne, on zaceo nije obićan radnik — zaključio najmlaća princeza. — A sem toga, njegovo držanje, lepo i pitomo lice, pa i ćitava njegova pojava — sve je tako privlaćno.«

Vrativši se u dvorac, najmlaća princeza isprića sestrama da baštovanov pomoćnik zna kuda one odlaze svake noći. Devojke se posavetovaše, pa odlućiše da i njega ubiju onako kao što su ubijale i ostale mladiće.

Ali mladić se i toga puta prikrade u sobu princeza i ću njihov razgovor, kao da je predosećao da će devojke smisliti neko zlo. Ćim je on ćuo sve što su govornile, poće odmah u baštu, pa se obrati ružićastom lovoru:

*Gajio sam te, lovore,
Okopavao sam te zlatnom lopatom,
Zlatnim krćagom sam te zalivao,
Sa tebe sam prašinu skidao,
O, pomozmi mi da postanem carski sin.*

Tog trenutka se na drvetu pojavi pupoljak, kao i prošli put, pa od njega postade divan cvet. Mladić ga iskida i sakri ispod pazuha. S njegovog lica od-

mah iščeze preplanulost. Ono posta čisto i svetlo kao u deteta; mladić odmah oseti da se s njim dešava nešto neobično, um mu posta pronicljiviji, pa poče da misli drugačije, dok odelo na njemu posta — carsko.

Mladić poče caru i kad stade pred njega, zamoli ga za dozvolu da noću čuva princeze. Caru beše žao njegove mladosti, pa poče da ga odvrća od sigurne smrti. Ali mladić uporno ostade pri svome. Car pristade na to i ne sluteci da pred njim stoji baštovanov pomoćnik, jer se ovaj tako mnogo izmenio.

Car ga upozna sa princezama. One ga takođe ne poznaše. Samo je najmlađoj opet zadrhtalo i zakucalo srce. Ona odmah shvati ko je taj mladić.

Sledeće noći princeze, polazeći na igranje, povedu sobom i mladića. On je čitavo vreme bio oprezan da ne padne u neku njihovu zamku. Kad stigoše u začarani zamak, igrali su sve do zore, a potom su seli za sto. Mladiću donesoše napitak koji je trebalo da ga liši razuma i života, kao i sve ostale mladiće koji tu behu izgubili živote.

Mladić se okrenu najmlađoj princezi, tužno je pogleda i nežno joj reče:

— Umreću zbog tebe, zbog tvog ledenog srca.

— Stani, ne pij! — odgovori devojka. — Plamen tvoje ljubavi je rastopio led moga srca. Postaću i baštovanova žena, samo da uvek budem s tobom.

Čuvši to, mladić prosu piće, priđe princezi i reče:

— Ne boj se, princezo! Tebi ne priliči da postaneš baštovanova žena.

Tog trenutka čarolije nestadoše, mladić i princeza se ponovo nađoše u carskom dvorcu, a začarani zamak iščeze kao da ga nije ni bilo. Kad stade pred cara, mladić mu sve ispriča. Car održa reč i najmlađu kćer dade za ženu pametnom i lepom mladiću, a ostale kćeri se poudavaše za kneževe i carske sinove koje same izabraše.

Pre nego što su se venčali, najmlađa princeza upita mladoženju kako je uspeo da skine čaroliju

sa nje i njenih sestara. A kad je saznala za izvor njegove mudrosti, princeza dođe u vrt, iseče lovore i upali ih: želela je da joj muž bude jednak njoj.

Oni se uzeše i proživeše srećno do duboke starosti.

(rumunska bajka)

KAŠČEJ BESMRTNI

Živeo car, pa imao jednog sina. Kad je carević bio mali, dojlje i dadilje bi ga uspavljivale:

— Buji baji, Ivane careviću; porašćeš veliki, naći ćeš sebi nevestu; iza trideset i devet zemalja, u tridesetom carstvu, sedi u kuli Vasilisa Kirbitjevna, a snaga joj se po žilama razliva.

Navrši se careviću petnaest godina, i on počne moliti u oca da ga pusti da traži svoju nevestu.

— Kuda ćeš? Ti si još sasvim mali!

— Nisam, oče! Kada sam bio mali, dojlje i dadilje su me uspavljivale i govorile gde živi moja nevesta, pa sad idem da je tražim.

Otac ga blagoslovi i obznani po svem carstvu da je njegov sin Ivan carević pošao po nevestu.

Dođe tako carević u jedan grad da mu naredi konja, a on poče da prošeta ulicama. Ide i vidi kako na trgu čoveka biju bičem.

— Zašto ga bijete bičem? — upita carević.

— Zato — kažu — što je dužan uglednom trgovcu deset hiljada, pa nije o roku dug platio, a ko ga otkupi, u toga će Kaščeja Besmrtni odvesti ženu.

A carević promisli, promisli pa poče dalje. Prošeta po gradu, izađe opet na trg, a onoga čoveka još biju; ražali se to Ivanu careviću, pa odluči da ga on otkupi. »Ja«, pomisli on, »nemam žene, od mene nema koga da uzme«. Plati deset hiljada i poče kući; kad odjednom za njim trči onaj isti čovek koga je otkupio i viče:

— Hvala ti, Ivane careviću! Da me nisi otkupio, nikada ne bi svoje neveste zadobio! A sad ću ti ja pomoći, kupuj mi brže konja i sedlo!

Carević mu kupi i konja i sedlo i upita ga:

— A kako ti je ime?

— Meni je ime Čelik-junak.

Pojašu konje i krenu na put; čim dođu u trideseto carstvo, kaže Čelik-junak:

— E, Ivane careviću, naredi da se kupi i ispeče kokošiju, pataka, gusaka — da svega bude dosta, a ja idem da zadobijem tvoju nevestu. Ali pazi: kad god ti dotrčim, ti svakoj ptici odreži desno krilo i pruži mi na tanjiru.

I Čelik-junak ode pravo visokoj kuli gde je sedela Vasilisa Kirbitjevna; baci se polako kamičkom i slomi na kuli zlatni vrh. Pa dotrča Ivanu careviću i kaže mu:

— Šta spavaš? Daj kokoš!

Carević odreže desno krilo i pruži mu na tanjiru. Čelik-junak uzme tanjir, potrči kuli i poviče:

— Zdravo da ste, Vasilisa Kirbitjevna! Ivan carević mi je naredio da vas pozdravim i zamolio me da vam dam ovu koku.

Ona se uplaši, pa sedi, ništa ne govori, a on sam za nju odgovara:

— »Zdravo da si, Čelik-junače! Je li zdrav Ivan carević?« »Hvala bogu, zdrav!« »A što ti stojiš, Čelik-junače? Uzmi ključ, otvori ormančić, ispij čašicu rakije i pođi s bogom.«

Dotrči Čelik-junak Ivanu careviću:

— Što sediš, — kaže — daj patku!

On odreže desno krilo i pruži ga na tanjiriću. Čelik uzme tanjir i ponese kuli:

— Zdravo da ste, Vasilisa Kirbitjevna! Ivan carević mi naređuje da vas pozdravim i šalje vam ovu patku.

Ona sedi, ništa ne govori, a on sam za nju odgovara:

— »Zdravo, Čelik-junače? Je li zdrav carević?« »Hvala bogu, zdrav je.« »A što ti, Čelik-junače, stojiš? Uzmi ključić, otvori ormančić, ispij čašicu i idi s bogom!«

Dotrči Čelik-junak natrag i opet kaže Ivanu careviću:

— Šta stojiš! Daj gusku!

Carević odreže desno krilo, metne na tanjirić i da mu. Čelik-junak uzme i ponese kuli:

— Zdravo da ste, Vasilisa Kirbitjevna! Naredio mi Ivan carević da vas pozdravim i poslao vam gusku.

Vasilisa Kirbitjevna odmah uzme ključ, otvori ormančić i da mu čašicu rakije. Čelik-junak ne prihvati čašu, već uhvati devojkicu za desnu ruku, izvuče je iz kule, metne Ivanu careviću na konja i pojure oni, dobri junaci, sa lepom devojkicom što su konji brže mogli.

Sutradan se probudi i ustane car Kirbit, vidi da je u kule vrh slomljen, a njegova kći odvedena, strahovito se naljuti i naredi da se pošalje potera po svim putevima i drumovima.

Ne znam koliko su naši vitezovi išli, kad Čelik-junak skine prsten s ruke, sakrije ga i kaže:

— Idi dalje, Ivane careviću, a ja ću se vratiti da potražim prsten.

Vasilisa Kirbitjevna stane mu se moliti:

— Ne ostavljaj nas same, Čelik-junače! Ako hoćeš, ja ću ti darovati svoj prsten.

A on odgovori:

— Ne može nikako, Vasilisa Kirbitjevna! Mome prstenu nema cene; dala mi ga je rođena majka, a kad mi ga je davala, govorila je: »Nosi i čuvaj, majku ne zaboravljaj!«

Čelik-junak odjuri natrag i u putu sretne poteru; on ih odmah sve pobije i ostavi samo jednog čoveka moćna ko caru da javi, a on pohiđa da stigne Ivana

— Ne znam koliko su tako išli, kad Čelik-

— Mokrije maramu pa kaže:

— Ah, Ivane careviću, izgubio sam maramu; idite vi dalje putem, ja ću vas opet brzo stići.

Pa okrene natrag, odjše nekoliko vrsta i sretne dvaput veću poteru, pobije sve i vrati se Ivanu careviću. On ga upita:

— Nađe li maramu?

— Nađoh.

Stigne ih tamna noć; oni razapnu šator. Čelik-junak legne da spava, a Ivana carevića metne na stražu i kaže mu:

— Ako se što desi, probudi me!

Carević je stajao, stajao, pa se umori i počne ga savlađivati san, pa sedne pokraj šatora i zaspi. Odnekud se stvori Kašcej Besmrtni i odnese Vasilisu Kirbitjevnu. U zoru se probudi Ivan carević, vidi da mu nema neveste, i goriko zaplače. Probudi se i Čelik-junak i upita ga:

— Što plačeš?

— Kako da ne plačem, kad je neko odneo Vasilisu Kirbitjevnu.

— Pa ja sam ti govorio: budi na straži! To je učinio Kašcej Besmrtni, hajde da ga tražimo.

Išli su dugo, dugo, pa vide kako dva pastira čuvaju stado.

— Čije je to stado?

Pastiri odgovore:

— Kašceja Besmrtnoga.

Čelik-junak i Ivan carević ispitaju pastire: živi li Kašcej daleko, kako se tamo može doći, kad se oni sa stadom vraćaju kući i gde ga zatvaraju. Zatim sjašu s konja, odrube pastirima glave, obuku se u njihova odela i poteraju stado kući, doteraju ga i stanu kraj vrata.

U Ivana carevića bio je na ruci zlatan prsten što mu ga je Vasilisa Kirbitjevna darovala; a u Vasilise Kirbitjevine bila koza; mlekom te koze on se hranio i umivala i ujutru i uveče. Dotrča devojka sa stadom, pomuze kozu i ponese mleko; a Čelik-junak za nju uzme u carevića prsten i baci u vedriću.

— E, dragi moji, — kaže devojka — vi ste postali obesni! — pa dođe Vasilisi Kirbitjevnoj i požali se: — Sad su nam se pastiri smejali, bacili u mleko prsten!

A Vasilisa odgovori:

— Ostavi mleko, ja ću ga sama procediti!

Ona počne da cedi, ugleda svoj prsten i naredi da joj dovedu pastire. Pastiri dođu.

— Zdravo da ste, Vasilisa Kirbitjevna! — kaže Čelik-junak.

— Zdravo, Čelik-junače! Zdravo, careviću! Kako ste dospeli ovamo?

— Došli za vama, Vasilisa Kirbitjevna; vi se od nas nigde ne možete sakriti; čak bi' vas našli i na dnu morskome!

Ona ih posadi za sto, nahrani raznim jestivima i napoji vinom. Kaže joj Čelik-junak:

— Čim se Kašcej vrati iz lova, upitajte ga, Vasilisa Kirbitjevna, gde je njegova smrt. A sad ne bi bilo rđavo da se sakrijemo.

Tek što gosti uspeše da se sakriju, dolete iz lova Kašcej Besmrtni.

— Fu, fu, — kaže — dosad nismo ruske duše ni čuli ni videli, a sada ona bode oči i naleće u usta.

Odgovori mu Vasilisa Kirbitjevna:

— To si se ti sam naletao po Rusiji, nakupio si se ruskog mirisa, pa ti se on i ovde pričinja!

Kašcej ruča i legne da se odmori; priđe mu Vasilisa Kirbitjevna, baci mu se oko vrata, počne ga milovati i ljubiti, pa kaže:

— Dragi moj, jedva sam te dočekala, više nisam verovala da ću te živoga ugledati, mislila sam da su te pojele ljute zveri.

Kašcej se nasmeja:

— Luda ženo, duga kosa, kratka pamet; kako mogu mene ljute zveri pojesti!

— Pa gde je tvoja smrt?

— Moja je smrt u metlici, valja se pod pragom.

Čim Kaščeje odlete, Vasilisa Kirbitjevna otrča Ivanu Careviću. Upita je Čelik-junak:

— E, gde je Kaščejeva smrt?

— U metlici pod pragom se valja.

— Nije, on to namerno laže, treba ga lukavije ispitati.

Vasilisa Kirbitjevna odmah smisli: uzme metlicu, pozlati je, okiti raznim trakama i metne na sto. Dolete Kaščeje Besmrtni, ugleda na stolu pozlaćenu metlicu i upita Vasilisu zašto je to uradila.

— Pa kako može — odgovori Vasilisa Kirbitjevna — da se tvoja smrt valja pod pragom; bolje neka stoji na stolu!

— Ha-ha, luda ženo, duga kosa, kratka pamet; zar je tu moja smrt!

— Pa gde je?

— Moja je smrt sakrivena u jarcu.

Čim Kaščeje ode u lov, Vasilisa Kirbitjevna okiti jarca trakama i zvončićima i pozlati mu rogove. Kaščeje to vide, pa opet počne da se smeje:

— Eh, luda ženo, duga kosa, kratka pamet; moja smrt je dalje: na moru-okeanu ima ostrvo, na tom ostrvu je hrast, pod hrastom zakopan sanduk u sanduku zec, u zecu patka, u patki jaje, a u jajetu moja smrt!

Tako reče i odlete. Vasilisa Kirbitjevna ispriča to sve Čelik-junaku i Ivanu careviću; oni ponesu sa sobom hrane i pođu da traže Kaščejevu smrt.

Ne znam koliko su išli dok nisu pojeli svu hranu i počeli gladovati. Namere se, na kućku sa štenadi.

— Ubiću je, — kaže Čelik-junak — više nemamo šta da jedemo.

— Ne ubijaj me, — zamoli kućka — ne pravi siročad od moje štenadi, sama ću ti valjati!

— Pa dobro, idi zbogom!

Pođu dalje, kad na hrastu stoji orao s orlićima. Kaže Čelik-junak:

— Da ubijem orla!

Orao odgovori:

— Ne ubijaj me, ne pravi siročad od mojih orlića, zatrebaću ti!

— Pa neka bude, živi u zdravlju!

Dođu do okeana, mora širokog, kad na obali puže rak. Kaže Čelik-junak:

— Ubiću ga!

Odgovori rak:

— Ne ubijaj me, dobri junače, od mene nema mnogo koristi, ako me i pojedješ, nećeš se nasititi. Doći će vreme, sam ću ti valjati!

— Pa puži s bogom! — kaže Čelik-junak, pogleda na more, vidi ribara u čamcu i vikne: — pristani uz obalu!

Ribar im daje čamac; Ivan carević i Čelik-junak sednu i pođu ostrvu, dođu do ostrva i priđu hrastu.

Čelik-junak uhvati hrast snažnim rukama i iščupa ga iz korena, ispod hrasta izvadi sanduk, otvori ga, a iz sanduka iskoči zec i potrča iz sve snage.

Pogleda, kad ono kućka već vuče zeca. Čelik-junak uzme ga i rastrgne, a iz zeca izleti patka i digno se visoko u nebo.

— Ah, — kaže Ivan carević — da je sada orao tu, on bi uhvatio patku! — a ono orao nosi patku. Čelik-junak rastrgne patku, a iz patke se iskotrlja jaje i padne u more.

— Ah, — kaže carević — kad bi ga rak izvukao! — a ono rak već puže, vuče jaje. Oni uzmu jaje, dođu Kaščeju Besmrtnom, udare ga tim jajetom u čelo, i on se odmah pruži i umre. Ivan carević uzme Vasilisu Kirbitjevnu, pa pođu na put.

Išli su, išli, pa ih stigne tamna noć; razapnu šator, Vasilisa Kirbitjevna legne da spava. Kaže Čelik-junak:

— Lezi i ti, careviću, ja ću stajati na straži.

U gluhu ponoć dolete dvanaest golubica, udare krilom o krilo i stvore se dvanaest devojaka.

— E, Čelik-junače i Ivane careviću, vi ste ubili našeg brata Kaščeja Besmrtnog, odveli našu nevestu

Vasilisu Kirbitjevnu; ni vama neće izdobriti: čim Ivan carević dođe kući, narediće da mu izvedu njegovog psa ljubimca, on će se oteti od psara i rastrgnuće carevića na komadiće; a ko to čuje pa njemu kaže, okameniće se do kolena!

Ujutru Čelik-junak razbudi Ivana carevića i Vasilisu Kirbitjevnu, sprema se i pođu na put.

Stigne ih druga noć; oni razapnu šator u širokom polju. Opet kaže Čelik-junak:

— Lezi pa spavaj, Ivane careviću, a ja ću stražariti.

U gluhu ponoć dolete dvanaest golubica, udare krilom o krilo i stvore se dvanaest devojaka:

— E, Čelik-junače i Ivane Careviću, vi ste ubili našeg brata Kaščeja Besmrtnog i odveli našu nevestu Vasilisu Kirbitjevnu, ali ni vama neće izdobriti: čim Ivan carević dođe kući, narediće da mu izvedu njegovoga konja ljubimca, na kome je odmalena naučio da jaše; konj će se oteti od konjušara i ubiće namrtvo Ivana carevića. A ko ovo čuje pa njemu kaže, okameniće se do pojasa!

Osvane jutro, i oni opet pođu.

Stigne ih treća noć. Oni razapnu šator i zaustave se da zanoće u širokom polju. Kaže Čelik-junak:

— Lezi da spavaš, Ivane careviću, a ja ću stražariti.

Opet u gluhu ponoć dolete dvanaest golubica, udare krilom o krilo i stvore se dvanaest devojaka.

— E, Čelik-junače i Ivane careviću, vi ste ubili našeg brata Kaščeja Besmrtnog i odveli našu nevestu Vasilisu Kirbitjevnu, ali ni vi nećete dobra dočekati: čim Ivan carević dođe kući, narediće da se izvede njegova krava ljubimica, čijim se mlekom odmalena hranio; ona će se oteti od stočara i nabošće carevića na rogove. A ko nas vidi i čuje pa njemu kaže, taj će se čitav okameniti!

To kažu, stvore se u golubice i odlete.

Ujutru se probude Ivan carević i Vasilisa Kirbitjevna i pođu na put. Dođe carević kući, oženi se Vasilisom Kirbitjevnom, a posle dan-dva kaže joj:

— Hoćeš da ti pokažem mog psa ljubimca? Kad sam bio mali, uvek sam se s njim igrao.

Čelik-junak uzme sablju, dobro, dobro je naoštiri i stane kraj doksata. Izvedu psa; on se ote od psara i pojuri pravo na doksat, a Čelik-junak mahne sabljom i raseče ga napola. Ivan carević se na njega naljuti, ali zbog toga što mu je odano služio očiti i ništa ne reče. Drugog dana naredi on da se izvede njegov konj ljubimac; konj prekine uzdu, otme se od konjušara i pojuri pravo na carevića. Čelik-junak odrubi konju glavu. Ivan carević se još više naljuti, i taman htede da naredi da ga uhvate i obese, ali Vasilisa Kirbitjevna ga zamoli:

— Da nije njega bilo, — kaže ona — ti mene nikada ne bi zadobio!

Trećeg dana naredi Ivan carević da se izvede njegova krava ljubimica; ona se otme od stočara i pojuri pravo na carevića. Čelik-junak odrubi i njoj glavu.

Onda se Ivan carević tako rasrdi da više nikoga nije ni slušao; naredi da se zovne dželat i da se odmah kazni Čelik-junak.

— Ah, Ivane careviću, kad ti hoćeš da me krvnik pogubi, onda je bolje da sam umrem. Dozvoli mi samo da ti kažem tri reči...

I Čelik-junak ispriča za prvu noć, kako je u širokom polju doletelo dvanaest golubica i šta su mu govorile — i istog časa se okameni do pojasa. Onda ga Ivan carević stane moliti da ne govori do kraja.

Odgovori Čelik-junak:

— Sad je svejedno, kad sam se dopola okamenio, ne vredi mi da živim!

Ispriča za drugu i treću noć i sav se stvori kamen. Ivan carević ga postavi u posebnoj palati i počne tamo svakog dana sa Vasilisom Kirbitjevnom odlaziti i gorško plakati.

Prođe mnogo godina; jednom je tako Ivan carević plakao nad kamenim Čelik-junakom, kad čuje kako se iz kamena razleže glas:

— Što plačeš? Meni je ionako teško!

— Kako da ne plačem? Ta ja sam te pogubio!

— Ako hoćeš, možeš me spasti; u tebe je dvoje dece, sin i kći, uzmi ih i zakolji, nacedi krvi i tom krvlju poškopri kamen.

Ivan carević kaže o tome Vasilisi Kirbitjevnoj; oni su tugovali i plakali, pa odluče da zakolju svoju decu. Uzmu ih i zakolju, nacede krvi i samo što poškopre kamen, a Čelik-junak oživi. Pita on carevića i njegovu ženu:

— Je li vam žao vaše dece?

— Žao, Čelik-junače!

— E, hajdemo u njihovu sobicu!

Dođu i pogledaju, kad ono deca živa! Otac i majka se obraduju i od radosti prirede veliku gozbu. Na tom veselju sam bio i ja, pio medovinu i pivo, teklo mi je po bradi i brcima, u usta nije dopalo, ali sam u duši bio sit i pijan.

(ruska bajka)

KAKO JE MUŽIK RUČAO SA SPAHIJOM

Sedeli jednom muzici ispod vrbe, pušili lule i taskali o spahiji. On je ljut, škrt; pričaju da od nje ga ni kotlić vode ne možeš dobiti. A jedan seljak će na to:

— Eh, vi! A ja, ako hoću, ne samo vodu ću dobiti od spahije, već i ručak.

Muzici se stadoše međusobno prepirati.

— Ako ne lažeš i ručaš kod našeg spahije, daćemo ti par volova.

I oni se opkladiše.

Mužik ode spahiji, duboko mu se pokloni, pa mu šapatom reče:

— Milostivi spahijo! Nikome ništa nisam pričao. Dođoh k tebi da te pitam: smiluj mi se, spahijo, i reci mi koliko bi koštao ovoliki komad zlata?

I on pokaza spahiji svoju snažnu muzičku pesnicu.

Kad spahija ču za zlato, zasijaše mu oči.

— Uđi, — reče on — uđi, seljače!

A mužik uđe u sobu i stalno ponavlja:

— Reci mi, milostivi spahijo, koliko li bi vredelo ovakav komad?

Pa sastavi i pokaza dve pesnice.

Spahija zadrhta od pohlepe i reče:

— Sedi, prijatelju, hajde popij malo rakije!

A seljak će na to:

— Milostivi spahijo, rakija se pije pre ručka. A reci mi, spahijo, koliko bi koštao ovoliki komad?

— i on pokaza na svoju glavu.

Spahija pobede, stade trljati dlanove, pa slugama dovikne:

— Donesite rakiju, čorbu i rezance! Sedi, prijatelju, hajde da ručamo.

I mužik sede da ruča sa spahijom. Spahija sav gori od nestrpljenja, hoće da sazna gde se nalazi taj komad zlata.

A mužik jede spahijsko jelo, mljačka jezikom, jer u svom veku nije takvo što ni probao.

Tek što sažvaka, a spahija dohvati kapu, pa mu reče:

— Hajde sad, seljače, vodi me da mi pokažeš gde je to zlato?

A mužik zapali lulu i zavrte glavom.

— Pa, milostivi spahijo, ja nemam to zlato...

Pitao sam tek onako da bih znao koliko bi to zlato vredelo kad bih ga imao.

Spahija se naljuti i povika na muzika:

— Napolje, budalo!

A mužik će na to:

— Eh, milostivi spahijo, nisam ja tako velika budala, nisam tako nedotupavan kad sam eto mogao da dobijem par volova.

(beloruska priča)

ZEČJE SALO

Jednom se neki spahija spremio na daleki put. Sede u kola u koja behu upregnuti konji, pa povede sobom kočijaša Gricka i poče.

Putuju oni tako, putuju, a na putu ni krčme, ni kućice, pa ni žive duše da sretnu. Spahiji beše dosadno. Gricko peva, Gricko na konje podvikuje, a spahija samo čuti i čuti. Ne dolikuje mu da razgovara s prostim mužikom.

Tako su putovali, putovali — čutali, čutali, a spahiji beše dosadno. Odjednom, iz šume skoči zec. To je spahiji bio dobar povod da počne razgovor:

— Gricko, jesi li opazio zeca? — upita on kočijaša.

— Aha!

— Gricko, je li zec bio dobar?

— Uhu!

— Reci i sâm! Zar je to zec? Ja imam u šumi zečeve; to su zečevi! I da znaš samo koliko ih je! Doneo sam ih iz inostranstva za priplod. Čuješ li me?

— Oho!

— Eto tako, — nastavlja dalje spahija — doneo sam ih iz inostranstva i oni su se razmnožili kao makovo seme. Jednom se spremim za lov, i povedem desetak pasa. Oni stadoše goniti zečeve: jednog, drugog, desetog, stotog, hiljaditog... Čuješ li me, Gricko?

— Aha!

— Oni gone, a ja samo »bah«, »bah«! Naubijao sam ih oko pedesetak. Ne veruješ?

— Zašto da ne verujem! Dešava se.

Tako opet idu i opet čute.

— Gricko, Gricko, — reče opet spahija. — Ubio sam jednog zeca koji beše velik kao ovan. Kad ga odraše, poče da se topi slanina s njega i istopi se oko dvadeset funti. Eto kakvi su moji zečevi!

— Dešava se...

— Da, možda se istopilo i četrdeset funti.

Gricko slušao, slušao, pa tobož povika konjima:

— O-o-o! Mili, uskoro će most koji se pod lažljivcima lomiti!

Čuvši to, spahija reče:

— Eto, Gricko, kakvih zečeva ima... Istina, nije bilo baš dvadesetak funti, ali desetak sigurno.

— Naravno, zec kao zec!

Idu dalje. Spahija se vrpolti u kolima.

— A je li, Gricko, hoće li skoro most o kome si malopre govorio?

— Da, skoro će, spahija!

— Znaš, Gricko, na žalost, na tom zecu nije bilo ni deset funti slanine, već svega tri do četiri.

— Šta ja imam s tim! Neka bude i toliko...

I još malo prođoše.

A spahija će opet:

— A je li, Gricko, hoće li skoro taj most?

— Da, skoro će, gospodaru! Čim siđemo u dolinu.

— Stani, moj Gricko! Ne teraj konje, umorni su od puta. A znaš, onaj zečić nije bio baš debeo, eto bio je samo malo. Šta ćeš!

— Bog s njim... Evo i doline, gospodaru!

Spahija se prepadne, pa rekne:

— Znaš, moj Gricko, kakav beše taj đavolski zec! Koža i kosti! Ni slaninice ne beše na njemu. Neki sasvim mršav zečić, čak ne beše na njemu ni valjanog mesa.

— Naravno, — reče Gricko — zec kao i svaki drugi!

Kad se spustiše u dolinu, spahija ga upita:

— A gde je sad, moj Gricko, taj most?

A Gricko će šeretski:

— I on se, istopio gospodaru, isto onako kao i zečje salo o kome ste mi pričali.

(ukrajinska priča)

TUMAČENJE SNOVA

Sanjao neki car kako padaju lisice kao kiša pa naredi da se svuda razglasi:

— Bogato ću nagraditi svakoga ko protumači ovaj san.

Čuvši za to, javi se neki siromah i reče:

— Svetli care, ako mi daš tri dana roka, protumačiću ti san.

Potom se taj siromah uputi u pustinju i tamo lutaše i razmišljaše. Ali uto naiđe na zmaja; videvši ovog zabrinutog čoveka, zmaj mu reče:

— Šta ćeš mi dati ako ti ja protumačim carev san?

Na to mu čovek odgovori:

— Daću ti polovinu od onoga što mi je car obećao.

Zmaj mu onda reče:

— Idi i kaži caru da će nastati vreme kada će ljudi biti podmukli i lažljivi kao lisice.

Siromah ode i reče to caru; njegove reči se dopadnu caru, jer su ljudi bili zaista takvi, te mu car dade obećanu nagradu. Ali siromah prevari zmaja i ne vrati se da mu da obećanu polovinu.

Posle toga, car usni još jedan san: kako padaju ovce kao kiša, pa naredi da pozovu istog čoveka da mu protumači i ovaj san. Čovek zatraži isti rok kao

i ranije, ali se postide da opet ode zmaju, jer je prema njemu bio neblagodarani: ipak pođe koreći sebe i govoreći mu:

— Oprosti mi, molim te, protumači mi i drugi carev san, a ja ću te bogato nagraditi i za prvo i za drugo tumačenje.

Zmaj mu protumači i taj san ne grdeći ga za prestup.

— Idi i reci da se bliži, i da je već nastalo vreme kada će ljudi biti po duši kao ovce.

Čovek ode caru i protumači san onako kako mu je zmaj rekao. Car se odobrovolji i opet ga bogato nagradi. Pošto je uzeo nagradu, čovek pođe zmaju da ga nagradi i za prvi i za drugi put.

Malo potom car usni još jedan san: kako padaju mačevi kao kiša. Naredi opet da se pozove onaj čovek da bi mu protumačio i ovaj san. Čovek zatraži isti rok kao i ranije i opet se uputi zmaju da mu ovaj odmah protumači san. Zmaj mu reče:

— Idi i kaži caru da će doći vreme kada će se pojaviti nasilnici i ratnici.

Došavši caru, siromah to reče i opet dobi nagradu. Zatim se uputi zmaju da mu dadne polovinu nagrade, ali putem pomisli:

— Zašto da dajem zmaju nagradu? Udariću ga i ubiti.

Pokušao je da ubije zmaja, ali mu to ne pođe za rukom, jer se zmaj izmače. Siromah se pokaja i pomisli: »Teško meni, ako se opet pojavim kod njega kad mi bude trebalo!« Opazivši da je utučen, zmaj mu reče:

— Ne žalosti se, čoveče! Ti nisi to radio po svojoj volji, već po volji vremena. Jer kada si me najpre prevario, to je bilo u vreme lažova, kad si se pokajao i platio mi dug — to je bilo onda kada su ljudi bili poštene, a ovaj pokušaj da me ubiješ desio se sada kad je vreme nasilja i mača.

(jermenska bajka)

GLINENI ČUP

Da li je to bilo ili ne — ne znam, ali ljudi tako pričaju.

Nekom seljaku se rodi sin mali kao mahuna. Čim se rodi, odmah poče da govori i trči. Majka ga pogleda i prozva Jartigulok, što na turkmenskom znači »Polovina kamilinog uha«. Eto, kako on beše mali!

Jednom prilikom Jartina majka ispusti činiju u kojoj je držala kvasac za kiseljenje kamiljeg mleka. Ona poče da lepi činiju glinom i da gundā:

— Sin mi je dobar — i lep i razvijen, ali je mali. Ne zna nikakav zanat i ne može ni činiju da zalepil!

Čuvši ove majčine reči, Jartina obuže bes. Zadiže za pojas pole od halata i potrča prema kući staroga grnčara, koja beše na kraju sela.

— Čika-grnčare, uzmi me za učenika! — poviče on penjući se na ogradu.

Grnčar pogleda, ali pošto nikoga ne spazi, reče:

— Da li to komarac zuji ili možda neki čovek govori?

— To sam ja — još jače poviče Jarti i grnčar tek onda opazi dečaka i zasmeha se tako jako da mu suze pođoše na oči.

— Eh, sine, kako mogu da te uzmem za pomoćnika kad si tako mali? Ako koji grumenčić gline padne sa police, može da te ubije.

— Oprobaj me na poslu — zamoli ga Jarti.

I tako on posta učenik starog majstora. Njih dvojica su živeli u prijateljstvu: zajedno su radili, zajedno pevali. Starac je pravio velike krčage i tanjire, a iz Jartinih ruku izlazili su tako majušni lonci, koji su zveckali kao srebro, da su deca iz celog sela dolazila da im se dive.

U petak, kad je bio pazarni dan, starac stavi na kola čupove napravljene u toku nedelje i reče dečaku:

— Danas ćemo prodati te čupove i vrtićemo pohlepnom trgovcu Kurban-Baju dvadeset pet novčića duga. Svaliće mi se teret s leđa i živećemo mirno.

Jarti osta sam. On poče da čisti glineni pod radionice, ali još ne uspe da završi svoj posao, a neko začuca na vratanaca.

— Ko je to? — upita dečak.

— Brzo otvaraj! To sam ja, Kurban-aga lično! — odgovori grub glas.

Jarti se uplaši. On ne otvori vrata trgovcu i sa strahom se sakri u veliki čup koji se sušio na suncu. Tada trgovac odvali nogom vrata i upade unutra, a za njim uđoše sluge.

— Sve skupite i natovarite na magarca! — zaurla trgovac. — Taj čovek mi je dužan.

Sluge pretresoše celu kuću, ali stari majstor beše tako siromašan da ništa nisu mogli da nađu sem dva stara ćilima i grnčarskog vitla. Oni uzeše sve čupove koji behu na suncu, natovariše ih na kola i odvezoše, a zajedno sa njima i Jartiguloka.

Tako oni dovezoše posuđe u trgovčevu radnju i poređашe pored zida. Jarti htjede da iskoči iz čupa, ali nije mogao: zidovi behu tako glatki da dečak nije imao za šta da se uhvati. Ali on poče onda da osluškuje šta se sve dešava u radnji i odjednom začu glasove slugu i zveket novca.

— Uzeo sam od gazdinog pazara šest zlatnika — reče jedan sluga. — Kupiću nove papuče.

— A ja sam sakrio samo tri — reče drugi uzdišući. — Za taj novac ne mogu da kupim ni keče.

Uto se razleže glas trgovca, koji se, pošto je obišao sve svoje dužnike, vraćao u radnju. Sluge se uplašiše jer nisu znale gde da sakriju ukradeni novac.

— Stavi novac u čup! — doseti se jedan od njih. — Ako ga gazda nađe u čupu, pomisliće da je to grnčarev novac i mi ćemo izići iz vode neukvašenih peta.

Jarti ću kako na dno ćupa, koji je stajao kraj njega, sa zveketom pade novac.

Ušavši u radnju, trgovac sede na šareni ćilim, primaknu sebi stolicu i poče da računa ko mu je još koliko novaca dužan.

— Kozar Durbi — sto zlatnika, prodavac oružja Berdi — pedeset, grnčar Ata — trideset.

Ćuvši ovu laž, Jarti ne izdrža i zvonko povika:

— Nije istina! Nije trideset, već dvadeset i pet!

Zaćuđeni trgovac oslušnu, ali u radnji sve beše tiho i on puknu prstima:

— Grnčar Ata — trideset...

— Dvadeset i pet! — još jaće poviće dećak.

Tada trgovac skoći. On shvati da glas dolazi iz ćupa. Znao je dobro da se po ćupovima ćesto kriju duhovi-džinovi, te poviće:

— Hej, sluge! Bacite u reku taj ćup — u njega se sakrio ćarobnjak, džin.

— Stani, trgovće, — zapišta iz ćupa Jarti najjaće što je mogao. — Nisam ja zao duh, ja sam dobar. Ako hoćeš, ućiniću te najbogatijim od svih ljudi.

To se dopade trgovcu.

— A kako ćeš to da uradiš? — upita on.

— Ja imam ćarobnu moć da u novac pretvaram zvonke komadiće gline. Ako ne veruješ — probaj. Uzmi ćup koji stoji kraj mene i razbij ga! Treba samo da kažem neke ćarobne reći, i parćad će se pretvoriti u novac. Ali upamti! Mogu samo dva-put da bajem.

Trgovac ga više nije slušao. On uze štap i zamahnuvši iz sve snage, udari po ćupu. Komadići poleteše na sve strane, a Jarti u isto vreme poviće iz sve snage:

*Vurr-hha, komadići,
Pretvorite se u zlatnike!*

Trgovac se nagnu nad glinene crepiće i ugleda gomilu zlatnika.

— Hej, — lupnu dlanom o dlan — posao ide uspešno. Pričekaj, čarobnjače-džine, ne izgovaraj poslednje bajanje. Nakupiću više parčadi!

I on ponovo uze štap i poče redom da razbija sve posuđe koje je tu stajalo. Lomio je činije i čupove, velike tanjire i male krčage, lonce i šolje, poslužavnik i ogromne zdele; lomio i vikao.

— Pričekaj, džine! To nije sve! Hoću da imam mnogo para!

I on je mahao štapom sve dok u radnji nije polupao sve činije. Trgovac od toga malaksa. Iznemogao, pade na ćilim i promuklo reče:

— Hajde, džine, sad je vreme!

Ali niko mu ne odgovori.

— Džine, gde si! — riknu trgovac kao ranjeni bivo.

Ali i toga puta mu niko ne odgovori; a trgovac je razbio sve posuđe; razbio je i onaj ćup u kome je sedeo snalažljivi Jarti. Dečak odmah iskoči i neprijetno se uputi kući. Beše zadovoljan što se tako osvetio trgovcu za njegovu pohlepnost, a trgovac i do današnjeg dana sedi na komadićima razbijenih ćupova i čeka da se džin-čarobnjak vrati i pretvori ih u zlato.

(turkmenska bajka)

BUJICA KRASNOREČJA

Živeo nekad u Horezmu poznati pripovedač — Sejfudin, koji je imao nadimak »Krasnorečiv«. Njegova slava je, slično velikoj reci, tekla iz jedne zemlje u drugu i mnogi ljudi su izdaleka dolazili u Horezam da se naslade medom njegove besede i da se lepim krasnorečjem napoje sa izvora.

I tako za tog pripovedača ču i jedan bogat trgovac. Pošto nije navikao da sebe lišava bilo čega, on zažele da čuje poznatog Sejfudina, ali nije mogao da ostavi svoju trgovinu i poče u daleki Horezam. Stoga reši da pozove sebi tog poznatog pripovedača. Stavi na srebrni poslužavnik bogate poklone i kesu s novcem i poče u dvorište gde se zaustavljaju karavani i pokloni se starom sprovodniku karavana, koji beše slao kamile u Horezam. Trgovac mu tada reče:

— Ako mi dovedeš Sejfudina Krasnorečivog, ovi pokloni i ova kesa pripašće tebi.

Kesa beše teška i pokloni veoma skupi, te sprovodnik karavana prihvati ponudu. Nije prošlo ni dva meseca, a on dovede u Buharu poznatog Sejfudina. Trgovac primi gosta sa velikim počastima, obasu ga skupim poklonima, a uveče, kada se gost odmori od dalekog puta, pozva rođake, prijatelje i komšije. Postavi pripovedača na skupoceni ćilim i zamoli ga da sve obraduje svojim besedništvom i dijamantima oštromnosti.

U kući beše tako tiho da se čulo kako na terasi zuji komarac zapleten u paučinu. Sejfudin Krasnorečivi poče svoju prvu priču.

Čuvši prvu priču, gosti ga obasuše pohvalama! Zatim rekoše da su njegove reči slične slatkom šerbetu. Obodren, Sejfudin poče drugu priču.

Druga priča izazva takvo oduševljenje da mnogi slušaoci popadaše na jastuke, a sam gazda, kao da je izgubio razum, sedeo je razbarušene brade i razrogačenih očiju. I mada je običaj zabranjivao prisustvo žena i dece, iz cele kuće su žene i deca dotrčali da čuju treću Sejfudinovu priču.

Za četvrtu priču doleteše sve ptice iz bašte. Kada slavni besednik poče petu priču, ispod prozora trgovčeve kuće sakupiše se sve kamile i magarci sa pazara, mada je svima od davnina poznato da magarci više vole naramak svežeg sena nego stihove pesnika.

Eto kakva je bila neobična, neuporediva, neponovljiva, savršena i ustreptala umetnost koja pruža blaženstvo. Eto kakvu je snagu imala umetnost Krasnorečivog Sejfudina.

Noć je prolazila, a reči — zlatne reke — lile su se i lile iz pripovedačevih usta. Najzad svanu, a neumorni Sejfudin sve priča, priča i priča, i izgleda da nema kraja potoku njegovog besedništva.

Kada Sejfudin poče sto prvu priču, gazda mu učtivo predloži da se odmori i da se okrepi čajem, ali, zanet svojom umetnošću, Sejfudin više ništa nije ni video ni čuo, te je i dalje pričao. Pričao je, pričao i pričao — i kad dođe do dvesta prve priče i oni najstrpljiviji i najizdržljiviji tiho napustiše trgovčev dom. Kod trista prve priče pobegoše žene i deca. Kod četiristo prve — magarci i kamile padoše bez svesti. A Sejfudin — sve priča i priča. Kuća utonu u noćnu tminu, niko nije palio svetiljke, niko nije kuvao čaj, niko nije zatvarao vrata, jer se sve sluge razbežашe. Jedini je domaćin sedeo, jer nije smeo da naruši gostoprimitstvo; sedeo je ispred neumornog pripovedača i pipkao se za uši da ne bi zaspao i time uvredio gosta. Sav očajan, molio je Alaha da mu pošalje smrt, jer nije znao kako da se oslobodi nemilosrdnog cara svih pripovedača.

I kada trgovac beše na rubu života, kroz vrata zaviri njegova verna žena, Saltan-Bibi. Sirota žena nije ni sumnjala da se njen muž već davno umorio od strašnog potoka pripovedanja, pa pomisli da je umro i dođe do njega. Ali kad trgovac vide ženu, ožive duhom i, sakupivši poslednju snagu, prostenja:

— O, Saltan-Biba, najvernija među vernima, brzo trči do sprovodnika karavana i spasi me od smrti.

Žena tako i uradi. Kada sprovodnik karavana uđe u trgovčevu kuću, Sejfudin je pričao osamsto prvu priču! Nesrećni domaćin zagrlj starčeva kolena i savapi:

— Oče moj, zato što si mi doveo Sejfudina, dao sam ti poslužavnik sa poklonima i kesu zlatnika, ali ako ga odvedeš, spreman sam da ti dam sve što imam, i kuću, i baštu, i radnju, i sve svoje bogatstvo.

Sedi sprovodnik karavana video je u svom veku mnoga čuda, te ga stoga i ne iznenadi-trgovčeva molba. On se nasmeja i reče:

— Istinu govoreći, ljudi, nije umetnik onaj ko dobro počne, već onaj ko ume na vreme da završi! Završimo i mi našu priču da ne budemo slični Krasnorečivom Sejfudinu.

(uzbečka bajka)

LUKAVI ALDAR-KOSE

U jednom selu živeo neki prepreden čosav čovek po imenu Aldar-Kose. Pogled mu beše oštar, noge brze, ruke spretne, a um još spretniji. Aldar-Kose je voleo da se našali i naruga, naročito glupacima i tvrdicama. On ne beše bogat, ali je lukavošću često uspevao da za ručak dobije debelog ovna.

Sušta suprotnost njemu beše Zatir-baj, čovek pohlepan i glup. On je imao veliko stado: počinjao bi da ga broji u praskozorje, a završavao u suton. Jednom prilikom mu dođe Aldar-Kose i reče:

— Poštovani gazda, imam dve rublje, ali nemam kesu. Idem držeći novac u ruci — ruka mi se umorila, želim da se oslobodim novca. Hoćeš li mi pomoći?

— Daj, daj! Hoću da ti pomognem! — obradova se gazda. — Samo mi reci na koji način!

— Prodaj mi za dve rublje neko mršavo jare — reče. Aldar-Kose.

Gazda je razmišljao, razmišljao, te najzad reče:

— Prodaću ti.

Rekavši to, uhvati u stadu jedno mršavo i jedva živo jare, koje je najviše dva dana još moglo da živi, i pruži ga Aldar-Kosu.

— Evo, uzmi ga, mada mi je žao da ti ga dam tako jevtino. Jare je dobro. Daj mi dve rublje!

Aldar-Kose uze jare a novac još zadrža u ruci, pa reče:

— Znaš šta, cenjeni gazda, predomislio sam se! Uzmi dve rublje i jare, ali mi daj jagnje.

»Nije tako loša razmena, — pomisli gazda — dve rublje i još jare!« Posle toga pođe da uhvati jagnje. Pošto uhvati najmanje, pruži ga Aldar-Kosu:

— Evo, uzmi ga. Jagnje je dobro. Daj mi dve rublje i jare!

Aldar-Kose uze jagnje, ali novac i jare zadrža:

— Znaš šta, cenjeni gazda, predomislio sam se! Uzmi dve rublje, jare i jagnje, a daj mi kozu!

»Nije loša trampa, — pomisli gazda — dve rublje, pa još jare i jagnje!« i pođe da uhvati kozu. Pošto uhvati najmršaviju, pruži je Aldar-Kosu.

— Evo, uzmi ovu dobru kozu! Daj mi dve rublje, jare i jagnje!

— Stani, stani, cenjeni gazda! — reče Aldar-Kose. — Predomislio sam se: uzmi dve rublje, jare, jagnje i kozu, a da ja sam odaberem jednog ovna.

»Ova trampa je najbolja« — pomisli obradovani gazda. »Dve rublje, jare, jagnje i koza — sve za jednog ovna«. Zato reče Aldar-Kosu:

— Hajde, izaberi!

A Aldar-Kose izabra najvećeg i najdebljeg ovna i dade mu dve rublje, jare, jagnje i kozu, a ovna stavi na leđa i pođe, dok gazda Zatir-baj stade da mu se podsmeva i da trlja ruke.

— Kako je glup Aldar-Kose! Šta je sve dao samo za jednog ovna.

Tako gazda i ne shvati ko je od njih dvojice budala.

(kazaska bajka)

SEJDULA

Pričaju da je nekad živio neki lenj čovek po imenu Sejdula. Imao je veliku porodicu, a novaca jedva da je bilo i za hleb. Njegova nesrećna deca i žena nikada se nisu dovoljno najeli, nikada napili, a na odeću nisu smeli ni da misle.

— Opameti se — govorila je žena. — Počni nešto da radiš.

Ali Sejdula nije hteo da radi, već je čekao pomoć od Alaha. Dugo je Sejdula čekao tu pomoć, i najzad reši da sam ode do Alaha i da zatraži pomoć. Žena mu spremi hleb za put i isprati ga.

Išao Sejdula tri dana i tri noći i putem sretne tužnog i mršavog vuka. Kad vuk ugleda Sejdulu, upita:

— Kuda ideš, dobri čoveče!

— Idem Alahu! — odgovori Sejdula.

— Zašto? — upita vuk.

— Da tražim pomoć.

— Zamoli ga i u moje ime — reče vuk. — Već tri godine imam strašne bolove u stomaku: nemam mira ni danju ni noću. Neka se Alah smiluje i neka mi pošalje smrt ako mi već ne da lekta.

— Dobro, reći ću mu — odgovori Sejdula i pođe dalje.

Išao Sejdula tri dana i tri noći i ugleda jabuku.

— Kuda ideš, dobri čoveče? — upita ga jabuka.

— Idem Alahu da ga zamolim za pomoć — odgovori Sejdula.

— Budi tako dobar, molim te, te ga uzgred zamoli i za mene — reče jabuka. — Od samog rođenja nisam videla svoje plodove. Trudim se, radim, cvetam, a cvetovi svaki put opadnu i ne daju plodove. Neka mi Alah pošalje smrt kad već neće da mi pomogne.

— Dobro, reći ću — odgovori Sejdula i pođe dalje.

Išao opet tri dana i tri noći i dođe do velikog jezera, a u tom jezeru, promolivši glavu iz vode, gregala se na suncu velika riba.

— Kuda ideš, dobri čoveče? — upita ona.

— Eto, idem Alahu da ga molim za pomoć! — odgovori Sejdula.

— Budi tako dobar i uzgred ga zamoli i za mene — reče mu riba. — Već sedam godina kako stradam, stalno me nešto davi u grlu. Neka mi se Alah smiluje i neka mi što pre pošalje smrt, kad već neće da mi pomogne.

— Dobro, reći ću mu — odgovori Sejdula i pođe dalje.

Išao Sejdula opet tri dana i tri noći i tako najzad dođe do neke šumice od ružinog žbunja. Kraj šumice beše veliki žbun pokriven raznobojnim ružama, tako lepim da se Sejdula od divljenja zaustavi i zaboravi kuda i zašto ide. Odjednom iz žbuna buknu plamen i razleže se glas:

— Šta ti je potrebno, Sejdula?

— Veliki Alahu, da li tebe čujem? — strašno uzbuđen uzviknu Sejdula.

— Šta ti je potrebno? Reci! — razleže se glas.

Sejdula pade na kolena pred žbun i reče svoju molbu, a zatim reče i molbe vuka, jabuke i ribe.

Po treći put se razleže glas iz žbuna:

— Sejdula, slušaj pažljivo: ribi je u grlu zastao skupocen kamen. Treba ga izvući i ona će se izlečiti. Ispod jabuke je zakopan veliki ćup sa zlatnicima; kada se iskopa taj ćup, jabuka će početi da rađa. A da bi se vuk oslobodio bolova u stomaku, treba da proždere lenog i glupog čoveka. I tvoja će se molba ispuniti.

Sejdula se mnogo obradova i sav srećan ode iz ružine šume.

Pri povratku ugleda ribu; ona ga je nestrpljivo čekala i odmah ga upita:

ШБ УБА

— Šta je? Hoću li se izlečiti od bolova u grlu?

— Da — reče Sejdula. — Treba da izvučeš skupoceni kamen iz grla.

— Dobri čoveče, — zamoli ga riba. — Izvadi mi iz grla taj prokleti kamen, mene ćeš osloboditi, a ti ćeš se obogatiti.

— Nije to posao za mene! Zamoli nekog drugog — reče Sejdula i pođe dalje. Posle tri dana i tri noći dođe do jabuke. Videvši ga, jabuka sva uzdrhta od uzbuđenja i jedva je mogla da mu dovikne:

— Šta je bilo?

Sejdula joj reče Alahov savet i htede da nastavi put.

— Pomozi mi do kraja, dobri čoveče! — zaustavi ga jabuka. — Iskopaj ispod mene ćup, pa ćeš se i ti time obogatiti.

— A, još da se savijam! Šta će mi tvoje zlato. Sam mi je Alah obećao pomoć — reče Sejdula i pođe dalje.

Opet je išao tri dana i tri noći i najzad sretne vuka.

Vuk ga čekaše s nestrpljenjem.

— Kaži brzo kakvu milost Alah šalje!

— Pa šta, — reče Sejdula — ti možeš lako da se izlečiš, samo treba da proždereš vrlo lenog i vrlo glupog čoveka i svi će ti bolovi prestati.

— Hvala ti — obradova se vuk. — To je stvarno lako uraditi. Hajde, ispričaj mi kako si se vraćao od Alaha.

Sejdula ispriča vuku sve što mu se desilo pri povratku.

— Još jednom ti hvala! — zaurla vuk. — Kunem se Alahom da si mi ti lek, jer lenjeg i glupljeg čoveka nema na svetu.

Rekavši to, vuk se baci na Sejdulu i pojede ga.

ŠAH PETLOVA

U jednom živinarniku živeo neki pevac.

Išao tako jednom pevac po dvorištu, išao, na sve strane se osvrtao, pazio na poredak i pravio se važan. Posle toga skoči na ogradu i zakukurika:

— Ku-ku-ri-ku! Ku-ku-ri-ku! Ja sam šah petlova, paša petlova, kan petlova, sultan petlova. Kokice moje drage, crne, bele, šarene, zlataste, ko je najlepší na svetu? Ko je najhrabriji na svetu?

Dotrčase sve kokice — crne, šarene, sive, bele, žute — opkloliše svoga šaha, velikog pašu, svog svetloga kana, moćnog sultana i zakokodakaše:

— Ko-ko-da! Ko-ko-da! Svetli kane! — Ko-ko-da! Divni sultane! Ko-ko-da, ko-ko-da — svetli šahu! Ko-ko-da, ko-ko-da, presvetli pašo! Ko može s tobom da se ravna! Nema nikoga na svetu hrabrijeg od tebe, nema nikoga na svetu pametnijeg od tebe i nikog na svetu lepšeg od tebe.

— Ku-ku-ri-ku, ku-ku-ri-ku! — još jače zapeva pevac. — Čiji je glas jači od lavljeg? Ko ima najsnažnije noge? Ko ima šareniju odeću?

— Ti imaš, naš šahu, šarenu odeću; tvoje su noge najsnažnije; tvoj glas, sultanu, jači je od lavljeg — zapevaše kokoške.

Pevac se sav nadu od uobraženosti, podiže svoju visoku krestu i zakukurika na sav glas:

— Ku-ku-ri-ku! Ku-ku-ri-ku! Bliže mi pridite i glasnije mi recite: ko ima najvišu krunu na glavi?

Kokoške priđoše sasvim blizu i, nisko se klanjajući uobraženom petlu, počese da pevaju:

— Na tvojoj glavi kao žar sija kruna! Ti si naš jedini šah, ti si naš jedini paša!

A za to vreme debeli kuvar se prikrađe pevcu i uhvati ga.

— Ku-ku-ri-ku! Ah, nesreća! Ah, nesreća!

— Ko-ko-da! — povikaše kokoši.

Kuvar uhvati moćnog pašu za desnu nogu; ostrim nožem zakla kuvar velikoga šaha; očupa sa svetloga kana šareno perje, a od nepobedivog sultana skuva ukusnu supu.

A ljudi jedu i govore:

— Ah, kako je ukusan pevac, ah, kako je debeo pevac!

(tatarska bajka)

MUŠTIKI I VRHOVNI SUDIJA

Spremao neki baj svadbu pa poslao Muštiki-ja da pozove na svadbu vrhovnog sudiju.

Kao i obično, Muštiki uđe bez ikakvih priprema u sudijino dvorište i time ga strašno naljuti. Sudija mu reče:

— Zar baj nije imao valjanijeg čoveka da me pozove, već je poslao takvog magarca kao što si ti?

Muštiki mu odgovori:

— Gospodine, baj je sve svoje ljude poslao da pozovu ljude, a meni je naredio da pozovem tebe.

(tadžička bajka)

OTROV ZA MIŠEVE

Jednom žena prekori Muštikija:

— Po čitav dan besposlen sediš kod kuće. Zar ne možeš, kao i ostali ljudi, da nađeš nekakav koristan posao?

Posle ženinih reči Muštiki se zamisli i najzad zaključí da je maloprodaja lekova od raznih trava posao koji mu najviše odgovara.

Nasred pijace naspe on gomilu pepela i stavljajući ga u hartiju onoliko koliko može da zahvati s tri prsta, stade vikati:

— Prodajem otrov za miševе!

Prvi kupac, koji priđe, upita Muštikija:

— Kako se upotrebljava taj otrov?

A Muštiki mu stade objašnjavati:

— Uhvatiš miša pa ga držeći za rep udaraš jako o zemlju; kad vidiš da on više ne mrda, sipaj ovaj otrov u usta i nos. On će odmah crknuti!

— Čudno! — iznenadi se kupac. — Ako uhvatim miša, mogu ga ubiti i bez tvog otrova.

— Meni je važno da kupiš otrov od mene, a tvoja je stvar kako ćeš ubiti miša: na moj ili na svoj način.

(tadžička bajka)

LOPOV I MUŠTIKI

Jedne noći uđe lopov kod Muštikija. Dugo se šunjao po mraku, ali ništa nije pronašao. Ne gubeći nadu, stade pretraživati sve police, niše i sve pukotine i uglove.

Muštiki nije spavao pa je sve video. Najzad, on ne izdrža pa reče:

— Uzalud se ti, prijatelju moj, mučiš! I kad je najsvetliji dan, ne mogu u kući da nađem ono što ti noću pokušavaš da nađeš u njoj.

(tadžička bajka)

GREŠKA U ČUPU S LOJEM

Imao jednom Muštiki posla sa sudijom koji je bio poznat kao podmitljiv čovek. Muštiki odabra poveći ćup, pa u njega stavi glinu sve do uskoga grli-

ća, a odozgo je preli tankim slojem loja. Pošto krpom zaveza grlić ćupa, odnese ga na poklon sudiji. Čim dobi pun ćup loja, sudija brzo reši stvar u Muštikijevu korist, napisa sudsko rešenje i pečatom ga potvrdi.

Sutradan sudija naredi ženi da spremi masniji pilav i da uzme loj iz ćupa koji mu je poklonio Muštiki. Žena stavi kotao na vatru, pa stade spremati pilav. Ali samo što zahvati kašikom u loj, kad otkri Muštikijevu prevaru.

Rasrdeni sudija pozva svoga pomoćnika.

— Idi Muštikiju i reci mu da se u jučerašnjem sudskom rešenju potkrala greška, pa neka vrati rešenje da bih nešto ispravio!

Sudijin pomoćnik ode Muštikiju i prenese mu što mu je sudija rekao, ali mu Muštiki ovako odgovori:

— Reci sudiji da se greška sigurno potkrala u ćupu sa lojem, a ne u sudskoj odluci, pa stoga ne treba ništa ispraviti!

(tadžička bajka)

ZAŠTO SE MAČKA UMIVA POSLE JELA

Dolete vrabac u dvorište jednog seljaka i poče da kljuca žito.

Skakuće vrabac po travi i skuplja zrnce po zrnce, a mačak ga posmatra iz prikrajka. Gleda mačak, gleda, pa odjednom skoči na vrapca. Uhvati ga za krilo i reče:

— Danas ću dobro doručkovati!

— Šta to govorite, gospodine mačku? — zacvrkuta vrabac. — Zar odista nameravate da me pojedete?

— Nego šta, neću valjda da te gledam! — frknu mačak i stade se pripremati da zavrne vrapcu šiju.

— Sram vas bilo, gospodine mačku! — opet zacrvrkuta vratjac. — Zaboravili ste da se umijete. Zar ne znate da se vaš gazda i gazdarica, kao i svi ljudi na svetu, najpre umiju a onda doručuju.

— To je tačno! — reče mačak i podiže šapu da lepo umije svoju njušćicu.

Na to vrabac hitro odskoči u stranu, prhnu kri-lima i odlete.

Mačak se razbesne.

— Više me nećeš prevariti! — reče on. — Neka ljudi rade kako znaju i umeju, a ja ću prvo doručkovati pa se posle umivati.

Otada se sve mačke na svetu umivaju posle jela.

(litvanska priča)

LEGENDA O ISIK-KULU

Davno, vrlo davno, da su čak i ljudi zaboravili kada je to bilo, postojao je drevni grad. Iznad grada na vrhu strme planine bio je zamak. Duboke provali-je i mračni klanci okružavali su ga sa svih strana. Zamak je bio svojina starog i silnog hana.

Ovaj han se nije proćuo samo po bogatstvu nego još više po svojoj okrutnosti prema podanicima. Ne bi prošao nijedan dan a da neko ne bude žrtva njegove ćudi i ne završi život u strašnim mukama.

Jednog dana sazna on da u jednoj siromašnoj porodici živi veoma lepa devojka, pa odluči da se njome oženi.

Više slavni konjanika je izgubilo glavu u dvo-boju zbog ove lepotice, ali je ona malo obraćala pažnju na to. Na predloge viđenih i bogatih ljudi, pa čak i najsmelijih mladih konjanika, da se uda za njih odgovarala je da voli drugog.

Ali koga devojka voli, to niko nije mogao da sazna, pa ni ona sama nije znala.

Sećala se samo da se jednog ranog jutra, kada je sunce obasjalo vrhove planina, pred njom pojavio lep konjanik na belom konju. Uhvatio ju je za ruku pa su se zajedno uzneli u ogromne visine. Sećala se kako su brzinom vetra jurili u nedogledne visine, kako je na rastanku skinuo prsten sa svoje ruke i stavivši ga na njenu ruku, rekao:

— Uskoro ću se vratiti! Nemoj nikada skidati prsten s ruke; dok je on kod tebe, neće te snaći ni-kakva nevolja.

I sada, kada su joj došli hanovi izaslanici s bo-gatim darovima i predložili da se uda za hana, ona je ljutito odbacila darove i uzviknula:

— Volim drugog i neću biti ničija žena sem njegov.

Devojka to reče i iskrade se u planinu, nada-jući se da će opet sresti lepoga konjanika i zatražiti od njega da je zaštiti. Ali je uzalud zvala, on je nije čuo i nije se odazvao.

Tada devojka opazi da joj je prsten nestao s ruke. Zaplakala je i odlučila da se vrati kući.

Nije uspela ni da stigne do kuće, a već su je opkolili naoružani konjanici, uhvatili je i brzo se izgubili s njom u mračnom klancu.

Kada su je oslobodili i skinuli joj maramu sa očiju, videla je da se nalazi u raskošnom hanovom dvorcu, da je u njegovoj vlasti, pa zato odluči da je bolje da umre nego da se uda za njega.

— Volim drugog i nikada neću biti tvoja! — stalno je odgovarala.

Kao razjarena zver jurnu han na devojku, ali se ona izmače i za časak se nađe kraj otvorenog pro-zora nad bezdanom.

— Ne, hanu, nikada neću biti tvoja! — reče devojka i s glasnom kletvom na usnama baci se u ponor. Tog trenutka se zatresoše nepristupačne zi-dine, sruši se mračni zamak staroga hana i iz svih

klanaca pokulja voda. Preplavivši hanov dvorac, voda je nadolazila sve više, dok najposle nije potopila čitavu veliku dolinu.

Na mestu gde je bio zloslutni hanov dvorac, između golih i mračnih stena, zasvetlucalo je planinsko jezero, plavo kao nebo i bistro kao kristal, kome ljudi dadoše ime Isik-Kul. Ispod srebrnaste površine jezera, u mirne letnje večeri, kada sunce zađe za planine, i dan-danas se vide zidine hanovog zamka iz kojih dopire devojčina pesma.

Zvuci ove pesme razležu se nadaleko po zaspalim klancima.

(kirgiska legenda)

ČAROBNO OGLEDALO VILE

Živeo jednom, na velikom imanju, neki grof sa ženom. Nisu imali dece pa usvojiše jednog dečaka, kome beše ime Pridu. Porodica je živela u divnom zamku sa visokim tornjem. Ispod zamka se prostiralo veliko jezero, a dečaku beše najveće uživanje da sa tornja posmatra njegove talase. Olujnih dana silazio bi on na obalu i nailazio na kite vlažnog cveća, koje je zanosno mirisalo. U blizini jezera, na staroj brezi, rode su svile gnezdo. O tom gnezdu znali su stari ljudi štošta da pričaju: ono se, govorili su, preobražava ponekad u čoveka, pa i govori kao čovek. Do dečaka su doprli i glasovi da se u jezeru nalazi ostrvo koje pliva i da na njemu žive prekrasne devojke.

Tako jednog dana Pridu opet beše na visokom tornju i, zanesen lepotom koja se pružala pred njegovim očima, spazi na jezeru čun, čija se katarka njihala kao velika izvrnuta šetalica starog sata koji je u tišini zamka odbrojavao časove. Na katarki ne beše jedra, a čun je izgledao prazan. Dečak pohita

na obalu, odveza čamac, pa zavesla ka čunu. Kad stiže sasvim blizu, opazi da čun nije prazan; u njemu je spavala neka mlada i lepa žena. Ubrzo se čamci dodirnuše, a lepa se žena probudi pa hitro pođe prema vrhu čuna. Izgledalo je da tamo nešto traži, ali iznenada stade kao ukopana i poblede, lice joj postade belje od snega: ono što je tražila ne beše u čamcu i žena izgledaše nespomoćna.

Pridu pokuša da povede s njom neki razgovor, ali bez uspeha, jer mlada žena nije ni pokretom, ni rečju, ni izrazom lica pokazala da to želi ili odbija. Zatim on priveza njen čun za svoj pa je odveze na obalu.

Dečak odvede ženu u zamak, i sad je ona bila već nekoliko dana s njim. Za sve to vreme ona ne izusti nijednu reč, bivala je svakim danom sve bleđa u licu. Jednog dana je odvede Pridu na veliki toranj zamka, a ona mahnu maramicom, i u tom trenu dolete roda pa je upita šta milostiva kraljica želi. »Donesi veo«, reče žena, a roda odlete pa se ubrzo vrati sa velom. Žena uze veo pa pohita s njim niza stepenice. Pridu potrča za njom, ali je ne stiže. Žena otrča do obale jezera, odveza svoj čun, razvi jedro od vela i čamac brzo odjedri. Žena još jednom klimnu glavom prema dečaku, kao da zahvaljuje za nešto, a zatim mu je mahala maramicom sve dok se njen čun ne izgubi iz vida.

Pridu je tugovao za lepom ženom i danima je nepomično zurio u jezero. Jednog dana zaspao on na samoj obali jezera, a iz sna ga probudi lak dodir u grudi. Kad dečak otvori oči, nađe na svojim prsima srebrnu kutijicu i u kutijici ogledalo iz kojeg ga posmatraše lepa žena za kojom je tugovao, a beše kao živa i smešila mu se. Pridu je od tada veoma brižno čuvao kutijicu, otvarao je i pogledao u ogledalo kad god bi bio tužan, pa bi mu se od toga lice uvek razvedrilo.

Zemljom prođuše trgovci iz tuđine koji doneše kugu na imanje na kome je dečak živeo. Od kuge

pomre sva vlastelinska služinčad, pa i Priduov počim i pomajka, i dečak ostade sam. U međuvremenu je odrastao i postao čovek, ali imanje pređe u tuđe ruke, pa za mladića nastadoše teški dani. Često je bio tužan, gledao bi u ogledalo i otkrivao da je i žena, verovatno zbog njega, tužna.

Ali jednog dana nasmeši mu se čarobni lik u ogledalu i reče: »Blizu je vreme!« U istom času Pridu ču iza sebe korake, osvrnu se uplašeno i spazi upravnika imanja koji ga posmatra. »Daj-der ogledalo«, reče upravnik, ali Pridu pobeže, pa hitajući, ode do obale jezera, odveza čun i odvesla. Veslao je dugo i na kraju stiže na jedno ostrvo. Tu, na ostrvu, življaše samo neki ubogi ribar, koji lepo primi mladića, pa čak zajedno zapeše udice, uloviše nešto ribe i spremiše je za večeru. Za večerom Pridu ispriča čoveku sve što je doživeo u životu, kako je u danima dok je bio srećan upoznao onu čudnu devojku i sad je pošao da je traži na plovećem ostrvu, jer ona, verovatno, tamo živi.

— Da, — reče ribar zamišljeno — i sam sam već nekoliko puta pokušavao da stignem na ploveće ostrvo, ali nisam uspevao. Pokušaj ti, možda si srećniji od mene. Ono će uskoro proći ovuda; upravi čamac prema njemu, pa zaveslaj, želim ti sreću.

Malo posle dopreše do njih neki umilni glasovi, ali sve drugo beše tiho; nije se čulo ni udaranje vode. Ribar upre prstom u izmaglicu nad vodom: na vidiku se pomaljalo ploveće ostrvo. Pridu skoči u čamac i snažno zavesla, ali kad se približi ostrvu, ono se sakri u plave magle, a oko mladića kao da neko nevidljiv pregrštima baca kite vlažnog cveća. Izgubljen i očajan, uze Pridu ogledalo pa pogleda u njega, a ono se obasja likom lepe žene, i svetlost stade da se širi i probija kroz maglu. Mladić vide kako mu se približava jedan čamac, a u njemu nje-

gova draga sa još dve lepe vodene vile, jer i sama leše vodena vila. Devojke mu ubrzo priđoše, pri-miše ga u svoj čun i zaveslaše ka ostrvu, gde Pridu ostade zauvek.

(estonska bajka)

PTICA BULBULIS

Živeo u jednoj državi neki kralj, pa imao trina. Saznali nekako sinovi da kralj devete države ima pticu koja može da ispuni svaku zapovest. Ta je ptica navodno živela u zlatnoj krletki u kraljevom vrtu, a krletka je visila na jednoj lipi sa tri krune. Ptica je preko dana odletala, a uveče se vraćala u krletku na spavanje. Najvažnije, pak, bilo je to što je ona na prstu leve noge imala mali prsten. Onaj kome pođe za rukom da joj skine prsten, postaće njen gospodar. Mnogi su tako odlazili u potragu za prstenom, ali ni jednom nije uspelo da ga dobije.

Dogovore se kraljevi sinovi da pođu po prsten. Prvi je pošao najstariji sin; osedlao on konja; a mlađa braća ga ispratila do mosta. Najstariji brat sjaha na mostu, načini mačem tri useka u drvetu, pa reče braći da svakog dana dolaze i pogledaju kakvi su useci. Ako su beli, znači da je s njim sve u najboljem redu, a ako su krvavi, neka mu smesta pohitaju u pomoć.

Devetog dana stigao najstariji brat u devetu državu, pa se uputio pravo pred kraljev dvorac. Rekao on kralju kako je došao po pticu, a ovaj samo zavrte glavom, zamisli se, pa ovako odvrati:

— A kako misliš, sinko, da dođeš do te ptice? Zar ne znaš da je to ptica Bulbulis: toliko ih je dolazilo po nju, toliki će još doći, ali je sve uzalud!

Ali najstariji brat ostade pri svome:

— Ma šta da mi se dogodi, ja ipak idem!

Lepo. Smrklo se, najstariji brat ušao u vrt i stao da traži onu lipu sa tri krune. Pogledao on na

jednom mestu — nema je, pogledao na drugom — nema je ni tamo; najposle je ugleda između gustih breza. Obradovao se on, izašao na proplanak na kojem se nalazila lipa sa zlatnom krljetkom. A proplanak obrastao gustom, visokom travom. Unaokolo na sve strane tišina, ptica treba svakog časa da doleti. Elem, sakrio se najstariji brat u visokoj travi i stao da čeka. Posle nekog vremena čuje on kako se ceo vrt ispuni nekakvim cvrkutanjem, kao da je hiljade ptica najednom zapevalo. Uto dolete i sama ptica Bulbulis. Spustila se ona na krljetku, pa se obazrela oko sebe i nekakvim žalosnim glasom rekla:

— Svi spavaju; zar nema nijedne žive duše koja bi rekla: »Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!«

Najstariji brat pomisli: »Ako je u tome sva nevolja, ništa lakše od toga!«

Elem, reče on:

— Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!

Ali u taj tren ptica Bulbulis ga udari krilom i gle! — najstariji brat se pretvori u brezu.

Sutradan pošla oba njegova brata na most pa ugledala krv na usecima. Istoga časa se srednji brat spremi na put da traži brata u nevolji. Stigao on pred kralja devete države, a ovaj mu kaza kako je njegov brat odista dolazio po pticu Bulbulis, ali je ostao u vrtu. Onda srednji brat uđe u vrt, stade da traži po kutovima — nema ni one lipe sa krljetkom, ni njegovog brata. U zlo doba provukao on glavu kroz gusto brezovo granje, kad tamo stoji lipa, ali brata nema. Sakrio se srednji brat u travi na proplanku, stao da čeka. Unaokolo tišina, sunce zašlo, kad se najednom čitav vrt ispuni nekakvim cvrkutom, kao da je hiljade ptica u isti mah zapevalo. Uto dolete i ptica Bulbulis, spusti se na krljetku, obazre oko sebe, pa nekakvim žalostivnim glasom prozbori:

— Svi mogu da spavaju, samo ja ne; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: »Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!«

Srednji brat ne progovori ni reči. Posle nekog vremena ptica Bulbulis opet reče žalostivnim glasom:

— Svi mogu da spavaju, samo ja ne; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: »Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!«

Tu se srce srednjeg brata namah razneži, te reče:

— Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!

Ali u isti čas ga ptica Bulbulis udari krilom, i gle! — srednji brat se pretvori u brezu.

Sutradan izjutra pođe najmlađi brat na most, kad ima šta da vidi: na usecima krv. Smesta se spremi na put, odjezdi u devetu državu da traži nestalu braću. Stigao on pred kralja, a ovaj mu veli kako su njegova braća dolazila po pticu Bulbulis, ali su ostala u vrtu. Ušao najmlađi brat u vrt, traži levo-desno — nema ni braće ni one lipe sa tri krune. U zlo doba provuče on glavu kroz gusto brezovo granje, kad na proplanku stoji lipa, ali od braće ni traga ni glasa, vidi se samo da je trava kraj lipe ulegnuta. Pritajio se najmlađi brat u travi, ali tako da rukom može da dosegne zlatnu krletku, pa stao da čeka. Unaokolo tišina, sunce zašlo, a uskoro se čitav vrt zaori od nekakvoga cvrkuta, kao da je hiljade ptica zapevalo u isti mah. Uto dolete i ptica Bulbulis, spusti se na krletku, obazre oko sebe, pa kaza nekakvim žalostivnim glasom:

— Svi spavaju; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala: »Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!«

Najmlađi brat ne izusti ni reči. Malo kasnije ptica Bulbulis ponovo prozbori žalostivnim glasom:

— Svi mogu da spavaju, samo ja ne, zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: »Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!«

Najmlađi brat ponovo očuta, a onda, posle nekog vremena, ptica Bulbulis briznu u plač i stade jecati i mrmljati:

— Svi spavaju, samo ja nemam prava da oka sklopim; zar nema nijedne žive duše koja bi kazala samo toliko: »Ptico Bulbulis, pođi i ti na počinak!«

Tu najmlađi brat vide da neće moći da izdrži; već htjede da izgovori one reči, kad ptici Bulbulis na sreću dosadi da čeka, te uskoči u zlatnu krletku. Samo što je uskočila u krletku, najmlađi brat shvati da je dobro učinio što nije reč prozborio. Ptica Bulbulis se u krletki obazre još jednom oko sebe, pa pošto nikoga nije čula niti videla, spokojno zavuče kljun u perje i zaspala.

Onda se najmlađi brat tiho izvuče iz trave i oprezno posegnu rukom za prstenom kroz vratanca krletke. Samo što je desnom rukom skinuo prsten, vratanca krletke se zalupiše. Ptica Bulbulis se namah probudi, pa se stade otimati i praćakati, plakati i preklinjati. Dugo je ona tako pokušavala da se otme, dok se pred zoru nije umirila i rekla oborivši glavu:

— Ti si mi oduzeo prsten, sada si moj gospodar!

— Dobro, nego reci ti meni, ptico Bulbulis, gde su moja braća?

— Pogledaj ove dve breze pokraj sebe — to su tvoja braća!

— A reci mi, ptico Bulbulis, šta predstavljaju one druge breze?

— I to su ljudi, momče.

— A kako bih mogao, ptico Bulbulis, da ih oživim?

— E, moraš poći malo dalje u brezovu šumicu, pa ćeš tamo ugledati gomilu peska. Ako na svaku brezu pospeš po tri pregršti toga peska, one će se pretvoriti u ljude.

Brat je najpre oživeo svoju braću, a oni mu posle pomogše da oživi i ostale. Kako se koja breza pretvarala u čoveka, tako je on braći pomagao, te su se uskoro cela šuma i vrt prolamali od ljudskih glasova. Svi oni okružiše najmlađeg brata, pa od radošti nisu znali šta bi s njime. A najmlađi brat naumio da ih još više obraduje, pa zapitao pticu Bulbulis

može li šuma da otpeva nešto kao prošle večeri. Tada ptica Bulbulis zapeva, te svi uživahu u njenom divnom, čarobnom glasu.

Posle tri dana braća se rastadoše od ostalih oslobođenih ljudi sa proplanka ptice Bulbulis. Pošli oni morskom obalom; starijoj braći se žurilo, a najmlađi se nešto umorio, pa legao na obalu i uskoro zaspao. Kad dva starija brata videše da je zaspao, dogovoriše se da mu ukradu pticu Bulbulis, a njega da bace u morske talase. Rečeno — učinjeno. Uzeli oni pticu, ali je prsten ostao u ruci najmlađeg brata. Stigli oni kući, pa stali da se razmeću pred ocem kako su s velikom mukom došli do čarobne ptice. Na očevo pitanje šta je s najmlađim sinom odgovoriše da ga nisu videli. Ponadali se oni da će im ptica Bulbulis učiniti mnogo dobra, ali se prevariše: ptica sedi oborene glave, neće ni da čuje za njihove zapovesti, jer je prsten ostao kod najmlađeg brata.

Prošlo je otada mnogo vremena, starija braća su i dalje živela kod oca, savest ih nije mučila. Ali stari kralj nikako da zaboravi najmlađeg sina, pa krado-mice od ostalih suze roni i kaje se što je neoprezno postupio prema njemu te ga poslao u tuđinu. Ali šta da čini? Međutim, stari kralj je bez potrebe tugovao za sinom, jer ovaj nije poginuo u morskim talasima već je dospao u divan ćilibarski zamak morske carice. Lepi delija se svideo morskoj carici, pa se ona udala za njega, i optočeli oni život ispunjen srećom i blagostanjem. Jednoga dana ispriповeđaše vodene vile kako su čule da stari kralj plaće na sav glas. Sin se sažalio na starog, pa odlučio da nekoliko dana napusti ćilibarski zamak i obraduje starog oca. Pro-trljao on prsten ptice Bulbulis, a ovaj se, dok bi dlanom o dlan, pretvori u zlatan most od ćilibarskog zamka do očevog dvorca.

Kad je ugledao sina zdravog i čitavog, otac nije znao šta će od radosti. U isti mah ptica Bulbulis zapeva i ispriповeđa kralju šta su učinila starija braća

sa njegovim najmlađim sinom. Ovi popadaše na kolena pred ocem i najmlađim bratom i stadoše da ih mole za oprostaj. A u najmlađeg brata srce meko, oprostio im on, pa još pomogao da im i otac oprost.

Tri dana je najmlađi brat proveo kod oca u gostima, tri dana je pripovedao o svojoj sreći, a četvrtog dana, u svitanje, uzeo pticu Bulbulis i vratio se u ćilibarski zamak. Samo što se kapija ćilibarskoga zamka otvorila, most iščeze i ponovo se pretvori u prsten.

(letonska bajka)

CAR I ZEBU

Bio jednom jedan silan car, koji je bio tako zao, nemilosrdan, i pohlepan da bi odmah prigrabio sve što bi mu se svidelo kod njegovih podanika. Bio je milostiv samo prema svojim vezirima i slugama, dok je sve ostale pljačkao. A veziri i careve sluge su takođe pljačkali i mučili narod, da se nikome nije mililo živeti. Ako bi se neko i usudio da se požali caru, tome bi smesta bila odrubljena glava ili bi bio osuđen na večito zatočeništvo.

Jedan siromašan seljak je imao zebu, koju je naučio svakojakim veštinama. Jednoga dana pošalje je on u carski dvorac. Kada je zebu doletela u dvorac, zaustavila se na jednoj grančici u vrtu i zapevala:

— *Ko ima praznu glavu?*

— *Car.*

— *Ko ima poganu dušu?*

— *Car.*

Onda je zapevala drugim glasom:

— *Čik-čavu, čik-čar,*

Izgubio glavu car.

Razbesneo se car pa zapovedio da se drska zeba uhvati.

Pojurile sluge, uhvatile zebu i donele je caru. Ali zeba i dalje peva:

— Čik-čavu, čik-čar,
Izgubio glavu car.

— Dosta! — dreknu car. — Odnosite je, zakoljite, ispecite i donesite mi je na sto!

Sluge smesta ispuniše carevu zapovest, i uskoro donesoše zebu na sto. A zeba leži na stolu, pa, iako pečena, peva svoju pesmu:

— Čik-čavu, čik-čar,
Izgubio glavu car.

Podskočio car, zgrabio zebu i progutao je onako nesazvakanu.

Posle obeda izašao car da se prošeta po vrtu, a za njim krenuli i veziri. Najednom zeba zapeva iz carevog stomaka:

— Čik-čavu, čik-čar,
Izgubio glavu car.

Prepao se car pa zapovedio svojim lekarima da mu izvade zebu iz stomaka. Lekari mu dadoše lek, a zeba odmah poče da leprša u carevom stomaku spremajući se da izleti.

— Živa ne sme odleteti! — dreknu car. — Izvucite sablje i mačeve, okružite me sa svih strana i čim se zeba pojavi, koljite je da ne pobjegne. U protivnom ću vam svima odrubiti glave!

Uplašili se veziri, povadili sablje i mačeve, okružili cara i stali da čekaju. Najednom iskoči zečta. Zamahnuli veziri sabljama i mačevima, ali promašili zebu i caru odrubili glavu.

Onda zeba zaleprša krilima, uzlete i zaustavi se na jednoj grančici pa zapeva:

— Čik-čavu, čik-čar,
Izgubio glavu car.

(gruzinska bajka)

UKRADENI KONJ

Jahao neki čovek na konju i odjednom na pola puta konj počne da mu hramlje tako da nije mogao dalje kaskati. Uto se putem pojavi drugi čovek, također na konju. Kad priđe bliže, prvi konjanik mu reče:

— Daj mi tvoga konja.

Ali ovaj ne pristane.

Tad prvi konjanik izvuče mač pa reče:

— Ili ćeš mi dati konja, ili ću ti odrubiti glavu.

Čovek mu dade konja, a sam uzjaha hromoga konja pa pođe za njim.

Sutradan se njih dvojica sretoše na pazaru u gradu. Onaj čovek kome je bio ukraden konj otrča kadiji, požali se na lopova pa mu ispriča sve kako je bilo. Kadija pozva okrivljenog i upita ga:

— Čiji je to konj, čoveče?

On odgovori:

— To je moj konj. Imam ga još otkad je bio slabačko ždrebe.

Tad vlasnik konja skide sa sebe košulju, pokri njome glavu konja pa rekne lopovu:

— Na kom oku ima belu pegu?

Lopov brzo odgovori:

— Na desnom.

Tad vlasnik podiže košulju sa glave konja, pa reče:

— Nikada nije imao belu pegu na desnom oku. I kadija mu vrati konja.

(arapska bajka)

LOVAC I PTIČICA

Uhvati neki lovac ptičicu.

— Sta ćeš sa mnom da uradiš? — upita ga ona.

— Zaklaću te i pojesti — odgovori joj lovac.

Ptičica ga stade moliti:

— Nemoj me ubiti, dobri čoveče! Ionako se mnome nećeš zasititi. Obećaj da ćeš me pustiti na slobodu ako ti dam tri dobra saveta. Oni će ti doneti više koristi nego moje meso. Prvi savet ćeš čuti još dok sam u tvojim rukama; drugi savet ću ti dati kad stanem na ono drvo, a treći kad odletim do one stene.

Lovac reče:

— Dobro, da čujem.

— Nikad ne žali za onim što ne možeš vratiti.

Lovcu se dopade savet pa pusti ptičicu.

— Nikada ne veruj u ono što ne može biti — reče ptičica sa drveta. Zatim prhnuvši krilima, produži:

— Glupi čoveče! Da si me zaklao, u meni bi našao dva dragocena bisera.

Kršević ruke od očajanja, lovac uzviknu:

— Reci mi i treći savet pre nego što odleliš nepovratno.

— Ima li smisla da ti ga kažem, ako si zaboravio dva prethodna saveta. Nisam li ti rekla: »Nikada ne žali za onim što ne možeš vratiti« i: »Nikada ne veruj u ono što ne može biti!« Ti si zažalio što si me pustio i poverovao da su u meni biseri. Da li je iko ikada video u ptičjem želucu dragoceno kameenje, koje se može naći samo u morskim dubinama?

(sirijska priča)

BAJKA IZ PLEMENA DAKOTA

Živeo nekakav nastran čovek u naselju plemena Dakota. Često je ovaj čovek napuštao prijatelje, pa je po nekoliko dana lutao divljim prerijama; kod Dakota ostalih naselja nailazio je na gostoprini-

stvo, te je tamo provodio vreme pričajući i slušajući priče o bizonima i raznim čarolijama.

Jednom baš kad ovaj nastrani čovek beše kod prijatelja na prenoćištu, pade mu na pamet da se hitno vrati kući. Na polasku mu dadoše malo hrane i on pođe.

Kad sunce beše visoko iznad prerije, on sede u hlad nekakvog drveta, zahvati malo vode iz jedne bare i izvuče iz torbe svoje jelo. Beše vrlo pobožan, pa pozva duhove da i oni probaju njegovo jelo. Ali tad začu neki glas koji mu reče:

— Hvala!

Čuvši to, on hitro skoči na noge, pa sav preplašen stade gledati oko sebe, ali nigde žive duše. To je doista bilo vrlo neobično.

— Ne plaši se! — opet mu progovori glas. — Ja i moji prijatelji takođe smo iz plemena Dakota kao i ti. Gladni smo i niko nas dosad nije ponudio hranom, iako mnogi prolaze ovuda. Ti si, zacelo, darežljiv čovek, pa ćemo stoga rado jesti tvoje jelo.

Ovaj pažljivo pogleda u pravcu odakle dolazi glas, pa u jednom žbunu opazi nekakvu priliku nalik na visokog i razvijenog Dakotu, obojenog ratničkim bojama i ogrnutog ogrtačem sa ratničkom niskom. Na glavi mu beše svečana perjanica. Videvši ga, čovek odmah shvati da je to poglavica koji je poginuo u nekoj bici.

— Pre mnogo godina odigrala se na ovome mestu strašna borba između plemena Šipeva i Sijua — reče poglavica. — Sad očekujemo da nas neko odvede u Polje sreće.

Rekavši to, poglavica pozva duhove da jedu. Duhovi su doista jeli i čovek opazi kako njegova hrana nestaje iz zdelice, ali nikako da otkrije duhove. Video je samo poglavicu. A kad se duhovi okrepiše i čim se čovek najeo, poglavica će mu reći:

— Hoću da nagradim tvoju darežljivost i ljubavnost. Reći ću ti nešto što će ti koristiti: noćas te čeka opasnost. Ako budeš lukav i snalažljiv, spašćeš

se. Najpre ćeš naići na čopor bizona: gledaj da ubiješ jednog od njih.

Čovek nastavi put. Putovao je čitav dan, a pri zalasku sunca začu mukanje bizona u daljini. Savijen na svom konju, jurio je besomučno, sve dok ne stize do čopora, a tad uze na nišan najdebljeg među njima i pogodi ga. A ostali, videvši to, umesto da jurnu na njega, preplaše se i na sve strane stanu bežati pretrijom. Čovek onda dohvati svoj tomahavk i ubi ranjenog bizona, pa ga odra i odabra najbolje parče mesa, ispeče to meso na vatri i u jednom šumarku lepo pripremi večeru za sebe i za duhove. Onda se obrati duhovima:

— Hodite, duhovi, spremio sam večerul

Duhovi dođoše na njegov poziv i lepo se provediše s njim. Ali čovek, kao i ranije, opazi samo poglavicu, dok je ostalima čuo samo glas.

— Sad pazi! — opet ga posle obeda opomenu poglavica. — Uskoro ćeš naići na još jednu opasnost!

Rekavši to, poglavice nestade i lovac ga više nikako ne mogaše opaziti. On pripremi postelju, leže i ostavi pored sebe strele i tomahavk. Ali tek što zaspao, probudi ga nekakvo čudno mumljanje: po tom mumljanju poznade grizlija, pa odmah skoči na noge i prihvati se oružja. Pri mesečini opazi ogromnu siluetu sivog medveda, koji beše osetio miris čoveka, pa se uputio pravo k njemu. Dohativši luk i strele, a zatim i sekiru, čovek se pope na jedno visoko drvo. Mumljajući i tresući glavurdom, sivi medved jurnu tom drvetu, pa se stade penjati polagano, ali sigurno. Videvši ga, čovek se prepade, ali se urlo seti reči poglavičinog duha: »Ako budeš lukav i snalažljiv, moći ćeš se spasti.«

Sivi medved već beše skoro spustio prednje šape na njega, a nokti mu već behu zabijeni u kornu stabla, ali tad čovek hitnu tomahavk, pa mu kao od šale jednu šapu odseče. Medved razjareno riknu od bola i podiže drugu šapu, ali novim dobro proračunatim udarcem čovek odseče medvedu i drugu

šapu. Medved se stropošta na zemlju i glava mu se razmrskala.

Ali tad se ispod drveta začu pravi hor veselog smeha: to behu duhovi koji su prisustvovali prizoru, pa su tim smehom u stvari čestitali snalažljivom lovcu. Ali smeh odjednom umuknu i tad odjeknu poglavičin snažni glas:

— Ne silazi, ostani gore!

I doista, gomila mesa i dlaka sjuri se prema drvetu na kojem beše Dakota; to je bila medvedica, koja je nanjušila mrtvog medveda, svog mužjaka, pa riknu razjareno i bolno.

— Hoćeš li i ti da pogineš, ludo! — uzviknu lovac. — Pogledaj kako je tvoj muž završio, a on je jači i veći od tebe.

Ali to medvedicu još više rasrdi, pa se stade verati uz drvo. Naš lovac i njoj odseče kandže tomahavkom.

Kad opasnost minu, siđe on s drveta da dokrajči i medvedicu, pa odra i nju i njenog mužjaka, a zatim, savladan snom, zaspao. Sve do jutra je spavao dubokim snom.

Sutradan su on i duhovi imali obilan ručak spravljen od medvedeg mesa, a uz to su imali i bizonov jezik.

— Sad su na redu i ostale opasnosti, dragi brate, — rekoše mu duhovi. — Budi uvek smeo i odvažan, pa ćeš dobro proći, a znaj da te mi nećemo zaboraviti.

Čitavo popodne je čovek jahao na konju prema svom naselju, a pred večer ubi ženku bizona, pa od nje odabra najbolje meso za duhove. Kad to završi, odjednom začu mukanje bizona-mušjaka. Životinja brzo dojuri, a Dakota imadaše vremena samo da se uvuče u nekakvu napuštenu vučju rupu. Bizon stade kopitima kopati zemlju tražeći lovca, pa kad nanjuši čoveka, htela rogovima da napravi prolaz.

Ali kad Dakota ugleda bizonova kopita iznad sebe, zavila tomahavk pa mu odseče sva kopita jed-

no za drugim. Bizon pade ničice na zemlju, a čovek iziđe iz jame i ubi ga snažnim udarcem posred glave. Duhovi su zadivljeno vikali od radosti.

Za vreme večere naš čovek se mnogo dopade poglavici zbog takve hrabrosti i snalažljivosti, te mu ovaj reče da ga sad očekuje najveća opasnost.

— Upleti izjutra svoju kosu i oboj lice ratnim bojama — reći će mu poglavica — jer ćeš naići na osam ratnika iz plemena Šipeva. Oni jure za ratnicima iz Dakote; kad budeš prolazio kroz jednu šumicu, oni će te opkoliti, ali da ne bi došlo do toga, ti zaobiđi tu šumicu pa pođi prema severu. Oni će ići za tobom, ali se ti nemoj okretati, već sačekaj da oni potroše sve svoje strele, pa ih iznenada napadni. Ako sve ovako uradiš, život ti je u sigurnosti i steći ćeš veliku slavu, a svom narodu ćeš odneti osam skalpova.

Cele noći Dakota ne sklopi oči. Isplete pletenice, naoštiri tomahavk, oproba luk, pripremi strelę i oboji lice ratničkim bojama. Stade čekati dan.

U praskozorje, kad se svetlost razli po preriji, on uzjaha konja pa pođe u određenom pravcu. Ali samo što iza sebe ostavi mali šumarak, oseti kako ga neko prati. On se ne osvrnu, već nastavi put. Odjednom začu i ratne pokliče Šipeva, pa i strele zafijukaše oko njegove glave, ali on ne obraćaše pažnju na to. Samo se sagnu na konju što je više mogao, pa pojuri još brže.

— Umaći će nam neprijatelj! — povikaše ratnici iz plemena Šipeva.

A lovac se ne osvrnu ni na ovu njihovu viku.

Ali posle četvrte strele, koja se zari duboko u zemlju, on hitro okrenu konja pa pojuri pravo na neprijatelja. Ratnici Šipeva ga uzalud gadahu strelama, neka nevidljiva sila ih je skretala od lovčevog tela, te on stane da ih ubija jednog po jednog. I kad sunce beše iznad njegove glave, već je

imao u ruci osam skalpova ratnika plemena Šipeva.

Uto se pojavi pred njim visoka i dostojanstvena figura Duha.

— Iskušenja su završena — rekne mu Duh. — Dokazao si da si dostojan, da si vešt lovac i neustrašiv borac. Dostojan si da budeš poglavica. Sad se vrati svojim ljudima, jer se ničega više ne plašiš. A mi ćemo se vratiti onamo odakle smo i došli.

Čovek ne stiže ni da zahvali, pošto se Duh izgubi u vazduhu. Otada ga više nikada nije video.

Pred večę je Dakota stigao u svoje naselje. Odmah je po običaju zabio u zemlju osam kolaca, pa je na njihove vrhove natakao osam skalpova. Potom je pozvao sve ratnike. Svi su pobedonosno igrali oko ratnih trofeja i našeg lovca su izabrali za svog poglavicu. Žene i deca su takođe izišli da slave hrabrog ratnika koji je ubio neprijatelje i koji je postao poglavica.

Tako su duhovi nagradili Dakotu zbog darežljivosti i dobrote, jer im je on jedini ponudio hranu dok je lutao po divljoj preriji.

(Indijanska bajka)

TRI ŽELJE

Nekada davno, vrlo davno živeo u neprohodnoj šumi siromašan drvoseča. Po ceo dan je išao po šumi i sekao drva. Pođe tako jednom u šumu, a žena mu napuni torbu jelom i preko ramena mu obesi punu čuturicu da bi imao čime da nakvasi usta.

Tog dana se drvoseča spremao da obori veliki stari hrast.

»Od njega se može dobiti mnogo jakih dasaka«
— mislio je on.

Dođe on do starog hrasta, uze sekiru i zamahnu kao da želi da obori drvo jednim udarcem. Ali samo što zamahnu, odjednom začu žalostan glasić, a uskoro se pojavi vila. Ona stade kumiti i preklinjati drvoseču da ne seče stari hrast. Drvoseča se tome tako začudi da nije mogao ni usta otvoriti. Najzad se pribra pa reče:

— Pa dobro, neću seći kad me moliš da to ne radim.

— Znaj, to je bolje za tebe — reče vila. — Za to ću ti se odužiti i ispuniću ti tri želje.

Rekavši to, vila iščeze, a drvoseča poče kući s torbicom zabačenom na rame i sa čuturicom.

Do kuće je dosta trebalo ići, pa je siroti drvoseča celog puta mislio na ono što mu se desilo, čudio se i nikako nije mogao da se pribere.

Kad najzad dođe kući, pomisli samo na jedno: da sedne i da se odmori.

I on tako sede kraj ognjišta; čim sede, poče da ga muči glad, a do večere je bilo još dosta vremena.

— Hoćemo li akoro večerati, stara? — upita on ženu.

— Kroz dva sata — odgovori ona.

— Eh! — uzdahnu drvoseča. — Kad bih sad imao kobasice, i to što masnije.

On ne dovrši tu svoju misao do kraja kad odjednom — hlop! — na kamin pade kobasica tako masna kakvu je drvoseča želeo.

Drvoseča se zapanji, a njegova žena još više.

— Šta je to? — reče ona.

Tad joj drvoseča ispriča sve što mu se tog jutra desilo. Ali dok je on pričao, žena se mrštila i mrgodila, pa kad dođe do kraja, ona uzviknu:

— Ah, kakva si ti budala! Velika budala! Da bogda ti ta kobasica prirasla za nos.

I oni još ne uspeše ni okom da trepnu, a kobasica je već iskočila iz kamina i prilepila se za drvosečin nos.

Drvoseča povuče kobasicu, ali ne uspe da je odvoji od svoga nosa; tad žena povuče, ali opet isto; zatim su oboje vukli, vukli, i malo je trebalo pa da jadniku išćupaju nos, a kobasica i dalje stoji čvrsto prilepljena na nosu.

— Šta sad da radimo? — upita drvoseča.

— Ništa — odgovori žena gledajući ga zlobno.

Ali se drvoseča seti da mu je ostala još jedna želja — treća i poslednja. I on požele da se kobasica odlepi od njegovog nosa.

Hlop! — kobasica pade u činiju koja je bila na stolu.

Iako drvoseča i njegova žena nisu imali prilike da se voze u zlatnim kolima i da se oblače u svilu i kadifu, ipak su za večeru imali kobasicu tako ukusnu — prste da pojedesh!

(bajka engleskih doseljenika u SAD)

BAJKA O DEVOJCI KOJA JE ODBIJALA PROSIOCE

Živeli muž i žena pa imali malu devojčicu. Kada devojčica odraste, posta lepotica. Njeni roditelji behu bogati ljudi, pa su im mnogi mladići u kuću dolazili da prose devojku. Ali devojka je sve odbijala govoreći:

— Imam vremena.

A vreme je prolazilo, mladi ljudi su se vraćali — ona ih je odbijala govoreći:

— Imam lep stas, lepo lice, pa zato i ne žurim da se udam.

Jednom, neki leopard ču devojčine reči, pa se pretvori u lepog mladića, dotera se pa dođe u kuću gde su živeli roditelji sa devojkom probira-

ćicom. Kad mladić dođe pred roditelje, reče im:

— Obično izgledam snažniji, ali sad nisam takav, jer me je ljubav potpuno osušila.

A otac će na to:

— Ako istinu govoriš, uzmi ono što ti se dopada.

— Spreman sam — reče mladić i uđe u kuću.

Čudnoj devojci se dopadne mladić, pa počne da ga gosti. On je upita pristaje li da pođe za njega, a devojka, najzad, odgovori potvrdno.

Roditelji se tome mnogo obraduju.

Potom oni krenu na put, a roditelji im dadu mnogo stvari, dva roba, koze, ovce i živinu. Na rastanku im otac poželi srećan put i sve najbolje, a majka ih zagrlji, te oni krenu. Roditelji počnu da malo isprate mladence, pa se oproste od njih i vrate se kući.

Mlada žena i njen muž nastave put sami. Tako su išli držeći se za ruke i razgovarali. Odjednom se muž obrati ženi:

— Hoću nešto da jedem.

— Evo ti malo jamsa, pa ga pojed — odgovori mu žena.

Ali muž odbi.

— Onda uzmi živinu — reče žena.

Muž uze i pojedje svu živinu koju su dobili za put. Prođe još malo vremena, a on će opet:

— Imaš li nešto za jelo? Gladan sam.

Pošto im više ništa ne osta, žena predloži da zakolju ovcu. Muž pristane, pa je za tren oka pojedje. Ali posle nekoliko koraka muž ponovo reče da je gladan. Sad mu žena predloži da zakolju koze; ovaj ih sve pojedje, pa posle kratkog vremena opet upita ženu:

— Imaš li još nešto za jelo?

Sirota žena mu odgovori da je pojeo sve što su imali i da im više ništa nije ostalo.

— Kako sve! — začudi se muž. — A dva roba?

Mlada žena počne da plače, pa će reći:

— Uzmi ih, ako je već suđeno da tako bude.

Muž uze robove, odvede ih u žbunje, pa se tamo pretvori u leoparda i pojedje ih. Potom se opet pretvori u mladog muža i nastavi put sa svojom ženom. Išli su tako ćutke, ali uskoro on reče:

— Gladan sam! Daj mi nešto da pojedem.

Mlada žena zaplaka, jer je dobro znala da je sad ona došla na red.

Ali baš u tom času šumom je prolazio neki lovac, pa kad začu krike, sakri se u žbunje i počne da gleda šta će se desiti. I, odjednom, opazi kako mlada žena pada na zemlju plačući, dok se muškarac pretvorio u leoparda, spreman da skoči na nju. Videvši to, lovac iziđe iz žbunja, uze pušku, opali, pa na mestu ubi leoparda. Onda priđe mladoj ženi i pomože joj da ustane. A ona mu od svega srca zahvali.

Otpočeo razgovor i žena mu ispriča sve o sebi. Lovac odreza leopardu rep i dade ga mladoj ženi za uspomenu, a onda je pozva k sebi u goste i uskoro se oženi njome.

(sudanska bajka)

LEGENDA O PIRINČU

U davna vremena ljudi u Tajlandu živeli su bolje i bili srećniji. Pirinač je onda davao plodove velike kao šolja, a žetve su bile preobilne. Trebalo je samo baciti u zemlju natopljenu kišom jedno takvo zrno i ono bi se raspršalo u deset hiljada parčadi, iz kojih bi izbijale stabljike. Ako bi vreme bilo suvo, trebalo je samo zamoliti Duha i vode bi bilo dosta, a ako bi je bilo suviše, sunčevi zraci bi osušili zemlju.

Kad bi pirinač sazreo, porodica bi se skupljala u kući, palila sveće i tri dana praznovala, zahvaljujući Duhu što je tako dobar prema svima.

U ta davna vremena pirinčana zrna su sama dolazila u ambar; njih niko nije nosio, već su sama

išla s polja i slagala se redom. Bilo je onda lako živeti.

Ali nekakva žena razori ovaj lepi običaj. A evo kako.

Jedne godine dođe vreme žetve. Tad se sve kuće čiste, jer, trebala reći, pirinčano zrno nije podnosilo prljavštinu. Stoga jedan muž zamoli svoju ženu da dobro očisti gumno i prljav ambar kako bi došao pirinač, a on ode da pripremi kuću za slavlje.

Ali žena je volela da protivreči mužu, a uz to je bila i nešto uzbuđena. Mislila je čime bi se mogla ponoviti — đerdanom, narukvicom, turbanom, cipelama od velura. Misleći na to, često bi prestala da mete i sanjari: »Od koliko bisera bi bila ogrlica? A kakve bi bile sandale? Zelene ili crvene?« I tako dalje.

Muž je bio završio posao, ali ona još nije. Odjednom oseti nešto iza sebe. To je bio pirinač, koji je upravo hteo da uđe u ambar, ali ambar beše prljav, pa jedno zrno reče:

— Od ovih ljudi ne treba ništa očekivati. Njihovi ambari su nečisti. Ubuduće neću ulaziti u njih, nego će sami ljudi morati da me beru gvozdanim srpom po blatnjavom polju. A najteže će im biti što će morati da skupljaju moje sitno zrnevlje, zrno po zrno, stabljiku po stabljiku.

I tako je nepažnjom jedne nemarne žene narod Tajlanda počeo da se muči po pirinčanim poljima. Ali da ne bi sam očajavao, on je uzeo i bivola, koga mu je dao car Joda, bog Ngok Hoang.

(tajlandska priča)

GLUPI TIGAR

U jednoj šumi živeo star i pametan tigar. Kad oseti da mu dođe poslednji čas, pozva sina i upita:
— Reci mi ko ima najveće očnjake na svetu?

— Tigar — odgovori sin.

— Tačno. A ko ima najoštrije kandže?

— Takođe tigar.

— I to je tačno. A ko najbrže trči i najviše skače?

— Tigar — ponovi sin ne razmišljajući mnogo.

— A sad mi odgovori i na poslednje pitanje: ko je najjači na zemlji?

— Na zemlji je najjači onaj ko ima najveće očnjake, najoštrije kandže, ko najbrže trči i najviše skače. Dakle, najjači sam ja — tigar!

Na to otac uzdahnu pa reče:

— Nekada sam i ja mislio da je tigar najjača zver na zemlji, ali sad znam da je čovek najjači. Čuj moje reči: boj se čoveka, krij se od njega i gledaj da ga nikad ne sretnesh i ne stupiš s njim u borbu. Znaj, čovek je jači od tigra!

To reče pa umre.

Mladi tigar se zamisli nad očevim rečima: »Oh, sigurno su strašniji čovekovi očnjaci kad je on jači od tigra. I kandže su mu svakako prevelike. Bilo bi dobro videti čoveka, makar i izdaleka. Ali treba saznati gde se on može naći.«

Tako pomisli tigar pa pođe da traži čoveka. Išao, išao i u planinama sreo jaka.

»Sigurno je to čovek, — pomisli tigar — ali on nema kandže i očnjaci mu se ne vide. Ipak, za svaki slučaj, proveriću je li to čovek ili nije.«

— Reci mi — poviče izdaleka tigar — jesi li ti čovek?

Jak se začudi:

— Kakav čovek? Ja sam običan jak.

— A jesi li nekad video čoveka?

— Naravno, video sam ga više puta!

— Je li tačno da su čovekovi očnjaci i kandže veći od mojih?

— Šta? Šta? Pa čovek nema ni očnjaka ni kandžil

— Kako nema? — začudi se tigar. — Znači, on ima vrlo snažne šape kad tigar ne može da izađe s njim nakraj.

— Ruke su mu sasvim slabe. Čovek ne može golim udarcem ruke čak ni vuka da ubije.

— Sve ti to lažeš! — reče mu srdito tigar. — Otac mi je rekao da je čovek najjači stvor na svetu. Moram još nekoga pitati o tome.

I tigar ponovo ode da traži čoveka. Išao on tako, išao, pa sretno kamilu. »O-ho, kako je velika ova zver«, pomisli tigar. »Zacelo je to čovek koga tražim.« Sakri se za svaki slučaj u žbunje, pa doviknu kamili:

— Reci mi, jesi li ti čovek?

— Šta ti je? — začudi se kamila. — Ni najmanje ne ličim na čoveka.

— A jesi li nekad videla čoveka?

— Zar ja da ne vidim čoveka! — uzviknu kamila. — On deset godina putuje na mojoj grbi i ja mu služim danju i noću po svakakvom vremenu.

— Znači, čovek je veći od tebe? — začudi se tigar.

— Nije — zatrese glavom kamila. — Čovek je mali. Da bi mi seo na leđa, moram da se spustim na kolena.

— Onda on sigurno ima debelu kožu kad se ne boji tigrovih očnjaka i kandži?

— Mogu ti reći samo to da mu je koža nežna. Veruj mi, on oseća i komarčev ujed.

»Tako dakle? — pomisli tigar — znači, moj pokojni otac mi nije rekao istinu. Sigurno nikad nije ni video čoveka. Iz svega ovoga izlazi da čovek nije strašna zver.«

I tigar odlučio da po svaku cenu nađe čoveka i da ga pojede. Dugo je lutao šumama i planinama tražeći čoveka, dok najzad nije čuo nekakav udarac na ivici šume. To je neki drvoseča sekao hrast. Jednim skokom tigar se nađe na ivici šume. »Kako je smešna ova zver?« — pomisli tigar. »Nema ni očnja-

ka, ni kandži, pa čak ni dlaku na koži.«

Skočivši još jednom, tigar se nađe kraj čoveka.

— Čuj, — reče tigar — takvu zver još nisam sreo. Pravo je čudo što te u šumi dosad ne pojedoše vuci ili medvedi.

— Ja nisam zver pa me zato nisu ni pojeli — reče mu čovek.

— Pa ko si onda ako nisi zver? — upita tigar.

— Zar ne vidiš! Ja sam čovek.

— Čovek?! — začudi se tigar. — Ti tako izgledaš, a moj glupi otac plašio se tebe.

— Tvoj otac je bio pametan tigar kad se bojao čoveka — reče mu drvoseča.

— Sad ćemo videti ko je pametniji — ja ili moj otac. Sunce još neće ni zaći za planinu, a ja ću te pojesti.

— Ah, gospodine tigre, — reče mu drvoseča — pre nego što umrem, želim da ti pokažem šta sve znam da radim. Pogledaj kakvu sam kolibu sagradio!

— Hajde pokaži mi, samo brzo! — riknu tigar. — Strašno sam gladan. Idi napred, a ja ću za tobom.

Drvoseča je brzo koračao prema kolibi, a tigar je teturao za njim i gundao.

— Moj otac je bio kukavica. Uplašio se takve bušice — čoveka!

Drvoseča stiže do svoje kolibe napravljene od kamenih ploča.

— Šta je to? — upita ga tigar.

— To je moja koliba — reče drvoseča. — U njoj je vrlo udobno živeti: ne kisnem, ne bojim se vrućine ni snega.

— Ah, tako — obradova se tigar. — To je tvoje skrovište. Kad te pojedem, živeću u njemu.

— Da, ali ti ne znaš kako se otvaraju i zatvaraju vrata kolibe — reče mu čovek. — Hajde da ti pokažem.

Drvoseča uđe u kolibu, zatvori za sobom vrata pa poviče kroz pukotinu:

— Pokušaj sad da me uhvatiš!

Tigar gurnu šapom vrata, ali ona behu jaka pa ne popustiše.

— Eto, vidiš — reče drvoseča — kakvo je moje skrovište! U njemu se ne bojim nikoga, pa čak ni tebe.

Čovek to reče, pa otvori vrata i izađe iz kolibe. A tigar pomisli: »Čovek je potpuno glupa zver. Mogao se spasti od mene u svojoj kući, ali, eto, on se toga nije setio.«

— Hoćeš li da vidiš kako je lepo kod mene u kolibi? — upita drvoseča.

— Hoću — reče tigar pa uđe u kuću.

Ali čim se nađe u kolibi, drvoseča zalupi vrata, podupre ih debelim kocem, pa se uputi u šumu da seče drva.

— Ej! — poviče tigar. — Odmah meпусти. Sunce već zalazi za planinu, a ja te još nisam pojeo.

— Nećeš me ni pojesti — reče drvoseča — jer pobeđuje onaj koji je pametniji, a ne onaj koji je jači. Zbogom, glupi tigre! Tvoj otac je bio pametniji od tebe.

Ma koliko tigar udarao, nije uspeo da razbije vrata, jer ih je čovek dobro napravio.

Drvoseča se uveče s puškom vrati svojoj kolibi, ubije tigra i od njegove kože napravi strašilo.

(tibetanska priča)

NEZAHVALNOST

Antilopa Tro i drvo Kozo nekada su bili nerazdvojni prijatelji. A evo kako su se sprijateljili.

Tro je često morala da se bekstvom spasava od svojih gonitelja, lovaca i grabljivih zveri, jer je zbog svog visokog rasta i dugih rogova bila vrlo upadljiva.

Jednom, iznemogla od dugog bežanja, antilopa se zaustavi pod drvetom da se malo odmori, pa poče da se jada.

— Sestro, — reče Kozo — ništa nije lakše nego spasti se od gonitelja. Čim vidiš da ti pretili nekakva opasnost, brzo se sakrij ispod mojih velikih i širokih grana — one se spuštaju gotovo do zemlje i pokrivenene su gustim lišćem. Ja ću te tako zaštititi.

Tro najlepše zahvali drvetu, pa se otada često spasavala od neprijatelja pod sigurnom zaštitom svoga prijatelja. Ispod njegovih grana bila je sasvim zaštićena, jer niko, ni čovek ni zver, nije mogao da je opazi.

Jednog jutra antilopa se odmaraše na svom starome mestu. Tad oseti glad, pa pošto ju je mrzelo da ide i potraži hranu, poče da brstila lišće sa drveta.

— Šta to radiš, nesrećnice! — uzviknu Kozo.

— Dao sam ti sklonište, a evo čime mi to plaćaš.

Tro ništa ne odgovori, već je i dalje brstila lišće. I tako je radila svaki dan. Antilopi se mnogo dopalo lišće drveta Kozo, pa ogoli sve grane koje je mogla da dohvati.

A posle nekoliko dana tu prođe lovac, pa odmah spazi antilopu. Spavala je dubokim snom pod drvetom, ali više nije bilo lišća da je zaštiti. Lovac je vide kako spava ispod drveta, nanišani i ubije je.

Tako je Tro životom platila svoju nezahvalnost.

(togoanska priča)

PEPELJAVA MAČKA

Bio neki baštovan pa imao tri kćeri; sve tri behu lepe i stasite, ali najmlađa, Hanisa, beše najlepša.

Dve starije sestre su zavidele mlađoj na njevoj lepoti, pa su je mrzele, tukle, vukle za kosu, terale da radi teške kućne poslove — da čisti, kuva,

pere, pa je prozvaše Pepeljava Mačka zato što je uvek bila pored ognjišta. Dok je ona sve to radila, sestre su provodile vreme doterujući se pred ogledalom, a otac, videvši kako rasipaju pare koje je on mučno zarađivao, vikao je večito na njih.

Uprkos tome što je morala sve da radi, Hanisa je uvek bila vesela, a neka dobra vila, njena kuma, tajno joj dade nekakav čup obdaren čarobnom moći: trebalo je samo pred njim izgovoriti neku želju i ona bi se odmah ispunila. Kad god bi bila sama kod kuće, uzimala bi svoj glineni sud i od njega bi zatražila lepe haljine, narukvice za ruku, ogrlicu za vrat, grivnu za nogu; zatim, čim bi se pojavile njene sestre, brzo je svlačila sve to i oblačila svoje dronjke.

Tako jednog dana objavi neki glasnik po svim ulicama da sultan želi da ženi svog sina Ajlana, pa stoga priređuje veliki bal na koji pozva sve devojke iz grada.

Dve starije Hanisine sestre behu presrećne, pa svu očevu ušteđevinu dadoše za haljine i nakite, a onda se zlobno obrate Hanisi, govoreći joj da će ići na bal; one su čak nameravale da se udvaraju mladom kraljeviću. Naravno, nije im bilo ni nakraj pameti da je povedu na taj bal. Izgovarale su se da neko mora ostati da čuva kuću.

U određeni dan Hanisine sestre pođoše na bal i njihova lepota izazva divljenje. Kraljević Ajlan ih odmah opazi, pa ih pozva da igraju s njim. Ali iznenada se igra zaustavi, u dvorani nastaje mrtva tišina. Neka mlada devojka, čarobne lepote, uđe u dvoranu za igru: njena svečana haljina, sa crvenim, zelenim i belim šarama, bila je pokrivena ukrasima od srebra; na vratu je sijala ogrlica sa velikim biserom, narukvica od zlata ukrašavala je njenu ruku, a grivna nogu, dok joj se na glavi presijavala dijadema od dijamanta, smaragda i rubina.

Videvši je, svako se zapitao: »Koja li je ova prekrasna princeza?«

Niko nije znao ko je ona, pa ni dve baštovanove ćerke ne poznaše svoju sestru.

Očaran nadzemaljskom lepotom, kraljev sin pođe prema Hanisi, praćen pogledima zlih sestara, pa netremice posmatraše mladu lepoticu.

Vreme je prolazilo... Najzad svanu i zora.

»O, veliki alahu, — pomisli Hanisa — vreme je da idem. Neću da sestre iskale svoj bes na mene kad se vrate i nađu kuću praznu.«

Ona odjuri i nestade na zaprepašćenje svih prisutnih. U žurbi zlatna grivna, koja joj je ukrašavala nogu, otkaoči se i pade u pojilo kraljevih konja.

Pijući vođu, sutradan, konji ustuknuše pred sjajem neobičnog predmeta koji je bio na dnu vode. Sluge opaze da je konje nešto preplašilo, priđu, pa kad vide da nešto u pojilu sija, izvuku ga i taj dragoceni nakit odnesu kralju.

Kraljević Ajlan, posle nestanka Hanise, u koju se smrtno zaljubio, pade u duboko očajanje, jer nije znao gde je može pronaći. Ali pronađena grivna pruži mu malo nade, jer je znao da pripada toj divnoj princezi.

Njegovi glasnici uzmu grivnu i pretraže grad da bi našli onu koja ju je izgubila, ali sve uzalud. Najpre odoše do uglednih porodica koje imaju kćeri, zatim do ostalih imućnih ljudi, pa zanatlija — sve do onih najbednijih, ali nijedna od njih nije imala tako prekrasnu nogu.

Najzad, idući tako redom, dođu i do baštovanove kuće. Dve starije sestre uzalud pokušavahu da navuku grivnu na nogu. Tad glasnici upitaše baštovana:

— Da nemaš, možda, još koju kćer?

A ovaj će na to:

— Imam, ali to je Pepeljava Mačka, mala sudopera, koju, sigurno, ne tražite.

Ali glasonoše se time ne zadovoljiše, već rekoše:

— Ipak je ti dovedi, jer nam je kraljević naredio da ne propustimo nijednu devojku.

Kad dovedoše Hanisu, ona proba grivnu i svi se začudiše, videvši kako Hanisa bez teškoća stavlja grivnu na svoju prekrasnu nogu, a u isto vreme — uz pomoć glinenog suda, ona se učini božanstvenom lepoticom u raskošnoj haljini.

Odmah je povedoše kraljevom sinu, koji se, očaran njenom lepotom, baci na kolena pred nju.

Za to vreme dve sestre, lude od zlobe, nisu imale mira, pa odoše da se savetuju sa nekom zlom vešticom, koja im dade četiri začarane igle, pa ih nauči šta treba da rade.

Uoči svadbe kraljevića Ajlana i Hanise sestre zatraže da očešljaju mladu devojkicu. Ne pretpostavljajući da je rođene sestre tako mrze, Hanisa pristade; one raspletoše divnu Hanisiniu kosu, pa joj zabiše u glavu četiri igle, i sirota devojkica se pretvorila u papagaja koji odlete u vrt.

Zle sestre briznu tobože u plač, pa počnu tako jako da viču, da svi dotrčaše k njima, pa i kraljev sin.

— Šta je? — upita on. — Gde mi je verenica?

— Avaj! — odgovoriše one pretvarajući se da su očajne. — Ne znamo ništa. Češljale smo je, a ona odjednom iščeze. Zacelo ju je neki zao duh odneo.

Mladi kraljević odmah naredi da sve pretraže, a pošto je nigde ne nađoše, razbole se, pa se svi uplašiše za njegov život.

Ali on ipak opazi jednog lepog papagaja, koji je svakog dana dolazio, pa, stojeći na njegovom prozoru, tužno pevao. On odmah naredi da ga živog uhvate i donesu. Sluge uhvatiše papagaja i donešoše mu ga, a papagaj je pokazivao takve znake nežnosti, da kraljeviću beše lakše s njim.

Jednom neki čarobnjak koga pozvaše u dvor da se brine o kraljeviću opazi na papagajevoj glavi četiri iglene glave; odmah mu je bilo jasno da je to neka čarobna hamajlija, pa poče oprezno da izvlači jednu za drugom. Kad izvuče sve četiri igle, ptica se pretvorila u mladu devojkicu. Pomahnitao od sreće,

kraljević pozna svoju verenicu, pa oboje padoše na kolena da zahvale alahu za ovaj srećni trenutak.

Osam dana posle toga Ajlan i Hanisa proslave svadbu. Hanisa beše isto toliko dobra koliko i lepa, pa oprosti zlim sestrama i njenom zaslugom se one udaju za dvojicu dvorana. Razume se, one to nisu zaslužile.

I kraljević i Hanisa dugo su proživeli u sreći i zadovoljstvu.

(tuniška bajka)

TRI VARALICE

Priča se da je u staro doba živio neki bogat čovek i jednom, dok je u kafani sedeo sa prijateljima, povede se razgovor o lopovima. Jedan od njih reče:

— Pokrade me nekakav lopov.

A drugi doda:

— A mene takav i takav.

— Ne znam kako ste dozvolili lopovima da vas pokradu! Eto, meni do današnjeg dana niko ništa nije ukrao. Zacelo sve ostavljate negde na vidnome mestu, pa vas stoga i krađu. A đavo bi odneo onoga ko bi nešto ukrao od mene! — poče da se hvali aga.

Ali desi se da baš pored njega beše neki lopov, pa kada ču to, pomisli: »Čekaj malo, doći ćeš i ti na red!« I tako, da niko ne vidi, lopov ukrade priglupom čoveku čibuk izrađen od čilibara, pa ode njegovoj kući i zakuca na vrata.

— Poslao me efendija da mi date dva bakarna suda; treba mu da na pijaci uzme masla i meda za Ramazan. Kao dokaz da me on šalje, evo, dade mi čibuk.

A Ramazan se upravo približavao.

Hanuma pogleda čibuk, poverova lopovu i dade

mu dva ogromna bakarna suda. Lopov ih uze, zatim ode do bakalina i reče mu da jedan napuni lojem a drugi medom, pa ih odnese i dade ženi.

Malo zatim on ponovo stade kraj vrata i opet, pokazujući čibuk, reče hanumi:

— Poslao me efendija da mi daš hiljadu zlatnika, jer namerava da kupi kod zlatara neku zlatnu stvar za kuću.

I hanuma mu dade kesu sa hiljadu zlatnika. Lopov uze novac i ode.

Uto aga poče da traži čibuk, ali nikako nije mogao da ga pronađe.

— O, gde li mi se samo denu taj čibuk? — uzbudi se on.

Ode kući i upita ženu nije li možda kod nje čibuk, a ona mu odgovori:

— Pa ti si ga kao znak poslao po jednom čoveku. On ga je i odneo.

Muž se zaprepasti.

— Ma nemoj, ženo, ja nikoga nisam poslao sa čibukom. Ispričaj mi šta se to desilo.

— Pa, eto, došao čovek sa čibukom, uzeo dva bakarna suda, napunio ih maslom i medom pa ih vratio. Zatim je opet došao, pokazao mi čibuk i rekao da tražiš hiljadu zlatnika i ja mu ih dadoh. Više ništa ne znam o tome.

Aga se razbesne: jurne iz kuće nadajući se da će nekako stići lopova. A lopov, čim vide da je aga otišao, utrča u njegov dom pa reče:

— Hanumo, daj mi brzo efendijin mač. Uhvatio je lopova.

I hanuma mu dade muževljev mač sa zlatnom drškom. Lopov uze mač, navuče fes na čelo pa nesta iz grada. Dok je išao svojim putem, aga se, naravno ne uhvativši ga, vraćao kući. Žena mu pojuri u susret:

— Ah, hvala alahu! Rekli su mi da si uhvatio lopova i da si uspeo da mu uzmeš pare.

— Kako to, uhvatio lopova! Ko ti je to rekao?

— Pa zar nisi? Ti si poslao čoveka po mač, on ga je uzeo i otrčao.

Malo je trebalo pa da aga poludi. Šta da radi, kad mu nestade toliko stvari? Mislio, mislio pa se setio da u gradu žive tri varalice. Uputi se njima.

— Pomozite mi, prijatelji! Čujte šta mi se desilo; ukrali su mi novac, mač i čibuk. Ako uspete sve to da pronađete, daću vam hiljadu kurušaja.

— Pristajemo — odgovoriše varalice. — Možda ćemo ga i pronaći, ali nam opiši kako taj čovek izgleda.

— Ma ja ga nisam ni video. Hajdemo da pitamo hanumu.

I tako on zajedno s varalicama dođe hanumi i počne da je ispituje, a ona mu odgovaraše:

— Crnomanjast, na glavi je imao fes; prava varalica.

— To je Kejdihan iz vilajeta Horasan — dosetiše se varalice.

Zatim sva trojica pođu u Horasan. Uskoro stiгоše tamo, pa počеше da obilaze mesto. Jedan od varalica reče:

— Vilajet Horasan, četvrt Hadži-Hasan.

Pa se odmah uputiše u četvrt Hadži-Hasan.

Drugi varalica reče:

— Četvrt Hadži-Hasan, a kuća iza ugla.

I oni pođоše tamo.

A treći reče:

— Njegova kći je Mihriban, majka — Kezuban. Nisu ta vrata, već ova — lupaj u njih pa će izići Mihriban.

I oni zalupaše u vrata. Lopov baš beše tu. Stvarno, imao je kćer po imenu Mihriban. Čuvši lupnjavu, devojka brzo otrča vratima i otvori ih.

— Devojkо, je li ti tu otac?

Misleći da su očevi zemljaci, devojka otrča da kaže ocu ko je stigao. On dođe do vrata i čim ugleda

došljake, prepozna ih i, videvši da nema kud, pusti ih u kuću.

— Eto, našli smo ga! — radosno uzviknuše tri varalice.

On beše onakav kako ga je i opisala efendijina žena: crnomanjast i sa fesom. Varalice počеше da mu pretresaju kuću. Nađoše čibuk i mač, ali para nigde ne beše. I pored toga što su lopova na sve načine prisiljavali da im oda mesto gde se nalazi novac, on je ćutao. Na kraju jedan od varalica reče:

— Zakucaj na vrata, neka Mihrīban dođe i neka otključa onu odaju.

Taj lopov je, izgleda, imao u kući odaju gde je držao ukradene stvari. Varalice ga naterаше da otvori vrata. U toj odaji pretražiše svaki kutak, ali ništa ne nađoše. Tad jedan od njih opazi korpu obešenu na tavanu.

— Hajd', spusti tu korpu — reče domaćinu.

On posluša i spusti korpu, u kojoj beše sav novac u kesama. Varalice izvade novac pa počnu da ga broje, kad ono tamo 999 zlatnika, ali nedostajaše još jedan. Jedan od varalica će reći:

— Da ga istučemo!

Zatim lopova udariše nekoliko puta, a zlatnik mu izlete iz usta. Varalice skupe novac, uzmu čibuk i mač, pa se upute natrag. Kad stigoše, predadoše agi pronađene stvari, a on svakom varalici darova po sto kurušeja. Tako su oni jeli i pili na svoje veliko zadovoljstvo.

(turska priča)

BAJKA O SUNCU

Ova je priča nastala u ona davna vremena kad je bilo toliko čudesa da se čak nisu ni smatrala čudesima.

Na zapadnoj strani jednog velikog planinskog lanca nalazila se, utonula u večnu tamu, zemlja za-

padnog indijanskog plemena. U toj zemlji je sve bilo crno ili sivo. Crno drveće, kose i oči devojaka, voda u potocima i jezerima. Sivo nebo nad sivim stenama. U mraku su se deca rađala, dečaci su postajali lovci i u mraku nisu videli ništa gore od sove i risa. Oni behu dobri lovci, ali se najviše od svih proslavio mladić po imenu Kijavi.

Jednom Kijavi ode u poteru za divokozom tako daleko i pope se tako visoko da prevali planinski greben i nađe se na drugoj strani planine. Kijavi iziđe iz guste šume, pa kad beše na samoj ivici šume, on zažmuri. Nešto okruglo, zaslepljujući sjajno, visilo je sa svetloplavog neba. Od tog sjaja bolele su oči.

— Treba da odem! — uplaši se Kijavi. — Mogu još i da oslepip, a šta da radi lovac bez očiju?

Ali radoznalost je jača od bola i straha. Kijavi otvori jedno oko i ugleda jezero, koje se presijavalo kao srebro. Zatim vide zelenu travu, crvene stene i žut pesak. Otvori drugo oko i spazi neku devojku. Ona beše tako lepa da se ni u snu ne može lepša videti.

— Reci mi, šta vam je to? — upita Kijavi devojku i pokaza rukom na ono što je sijalo iznad nje-gove glave.

— Pa svako dete zna šta je to. To je sunce — rekne devojka.

Kijavi ču nešto kao zvonjavu zlatnih zvonaca — to je u stvari bio devojčin smeh.

Mladiću beše žao da se rastane od devojke, od dotle neviđenog sveta, ali on, kao veran sin svoga plemena, ipak požuri natrag.

Kad se Kijavi vrati u zemlju mraka, ispriča svim Indijancima šta je video na drugoj strani grebena. Ali mu niko ne poverova.

Oni su govorili:

— Takvo šta ne postoji.

Čak je i stari, mudri poglavica rekao:

— Tvoje priče su za starce i malu decu. Na nebu ne može nikako visiti vatrena lopta. Ti si po svoj prilici to sanjao.

Tad Kijavi uzviknu:

— Ali devojkicu nisam sanjao!

Stari poglavica samo odmahnu rukom.

Kijavi se osvrnu okolo i vide da je sve sivo i crno kao što je i ranije bilo. Možda je stvarno sve to sanjao? — pomisli.

— Ali nije tako! — reče on sebi. — Moje oči su videle drugi svet. U srcu sam sačuvao sećanje na devojkicu. Imam snažne noge. Šta su za mene šuma i planinski prevoji. Idem opet tamo.

Kijavi se okrenu i pođe opet na dalek i opasan put preko planinskog venca.

Kad devojkicu iz zemlje svetlosti ugleda mladog lovca, mnogo mu se obradova. A Kijavi joj rekne:

— U mojoj zemlji vlada večiti mrak. Moj narod nikad nije video sunce, nikad nije video takvu lepoticu kao što si ti. Ja sam im o svemu ovome pričao, ali mi oni ne veruju. Moje reči ne sijaju kao tvoje lice, ne zaslepljuju kao vaše sunce.

A devojkicu će na to:

— Ako hoćeš, poći ću s tobom. Ali kako ćeš svom narodu pokazati sunce? To ne znam. Danju je ono visoko na nebu, a noću ga poglavica zatvara u svoj vlgvam.

— Nisam ja uzalud najbolji lovac u svom plemenu — rekne mladić. — Pokaži mi gde je poglavčin vlgvam, a ostalo je moja stvar.

I to je zaista bila njegova stvar. Kijavi ukrade Sunce i devojkicu povede sa sobom.

Od toga doba nadnese se mrak nad istočnu stranu, a nad zapadnu svetlost; sa suncem dođe i radost. Deca naučiše da se smeju, za njima žene, a onda i surovi ratnici. Samo je Kijavijeva žena, lepoticu iz istočne zemlje, bila tužna i prolivala gorke suze.

Ona je govorila svome mužu Kijaviju:

— Ti si svom plemenu doneo svetlost i radost, a unesrećio si ljude moga plemena. Zbog toga sam nesrećna i patim. Bolje da te moje oči nikad nisu videle!

»Istinu govori« — pomisli Kijavi pa pođe poglavici da ga zamoli za savet.

Poglavica ga sashuša i reče:

— Ko jednom ugleda sunce, više ne može da živi u mraku. Zato ti sad ne mogu reći: »Idi pa vrati Sunce!« — ali plemenu tvoje prekrasne žene sunce je isto tako potrebno kao nama ovde. Zato je najbolje da se popneš na najveći planinski vrh pa da gore obesiš sunce. Ono će tad rasipati svoje zrake svuda — i na istok i na zapad!

Kijavi tako i uradi. Od toga doba sunce sve osvetljava.

(urugvajaska bajka)

SVITAC I MAJMJUN

Na Filipinskim ostrvima gotovo uopšte nema sumraka, već odmah posle sunčanog dana nastaje noć. Tada među palmama i paprati zasvetlucaju svici.

Jedne noći spremi se jedan svitac da poseti svog prijatelja. Leteo je nad palmovim šumarkom, osvetljavajući put svojim fenjerčetom.

Majmun koji je sedeo na velikom drvetu ugleda svica, zaustavi ga i upita smeškajući se:

— Reci mi, molim te, zašto osvetljavaš put fenjerom?

— On mi pomaže da se držim po strani od komaraca — odgovori svitac mirno.

— Tako! — uzviknu majmun. — Znači, ti ih se plašiš! Ti si kukavica!

— Ne, nisam kukavica i ne plašim se komaraca

— reče svitac. — Ali letim svojim putem i ne zabadam nos u tuđe stvari. Neka i komarci rade svoj posao.

Majmun se opet nasmeja.

— Ne, ne! Ti si zacelo kukavica! Da, kukavica! — uporno je ponavljao majmun. — Ti se mnogo plašiš komaraca, inače ne bi leteo sa fenjerčetom.

Svitac ne odgovori ništa nego zasvetle fenjerčetom i odlete dalje.

Ali majmun se ne zadovolji ovim, već ujutru pojuri svojim prijateljima majmunima i ispriповeđa im o susretu sa svicem.

— Svitac je velika kukavica — reče majmun.

— Kukavica! Kukavica! — ponavljali su majmuni u horu i smejali se malom svicu.

Uskoro svitac ću o ovim brbljarijama, pa odluči da majmuna nauči pameti.

Elem, dolete svitac majmunu dok je ovaj spavao. Prinese mu svoje fenjerče pravo pod nos, tako da se majmun odmah probudi.

— Zašto si brbljao da sam kukavica? — upita ga strogo. — Dođi sutra ujutru u palmov šumarak, na proplanak, pa ćemo tamo pred svim životinjama i pticama videti da li sam kukavica ili nisam.

— Ho-ho-ho! Ho-ho-ho! — nasmeja se majmun glasno. — Da možda ne nameravaš da se tučeš sa mnom?

— Da! — odgovori svitac odlučno.

— A koga ćeš dovesti da ti pomogne? — upita majmun podrugljivo. — Sam nećeš ništa učiniti.

— Doći ću sam — reče svitac skromno.

— Sam?! — začudi se majmun.

— Da, sam — odgovori svitac.

Majmun se uveri da ništa ne može prisiliti drskog svica da odustane od bitke, pa odluči da ga nauči pameti.

— Dobro! Vrlo dobro! — uzviknu majmun. — Tući ćemo se! Doći ću! Ali znaj da neću doći sam,

nego ću povesti i ostale majmune. Ćitavu desetinu!
I zapamti: svaki od njih je snažan i okretnan kao ja!

Na tome se rastadoše.

Majmun pozva svoje prijatelje, zapovedi svakom
da uzme veliku batinu i da dođe u palmov šumarak.

Osvanu jutro. Sunce obasja proplanak.

Svitac je mirno očekivao početak bitke.

Dođoše i majmuni. Ratnički se pozdraviše, zalu-
paše nogama, počeoše da se prevrću, radujući se una-
pred pobeđi nad malim svicem.

Kada majmun ugleda svica, postroji svoju četu
a sam se postavi na čelo odreda. Na njegov znak
majmuni jurnuše na svica, ali on iznenada polete na
majmuna i stade mu na gubicu.

Majmun koji je stajao pokraj njega smesta za-
mahnu batinom iz sve snage kako bi smožđio maju-
šnog neprijatelja. Ali svitac hitro umaće, a strašni
udarac batine sruči se na majmunovu gubicu. Maj-
mun zaurla od bola i skljojka se na zemlju.

A svitac za to vreme odlete do drugog majmuna,
pa i njemu stade na gubicu. Na to treći majmun
zamahnu batinom, ali svitac opet vešto umaće, a
udarac se sruči na gubicu drugog majmuna te i ovaj
kao pokošen pade na zemlju.

Tako svitac nastavi da leti s jedne majmunske
gubice na drugu. I svaki majmun koji je ciljao ba-
tinom na svica pogađao je svoga suseda po gubici.

Uskoro su svi majmuni ležali na zemlji, a pametni
svitac izađe kao pobednik u neravnom boju.

— Ko sad sme reći da je svitac kukavica i
plaši se komaraca?! — uzviknu junak.

On napravi nekoliko krugova iznad pobeđenih
majmuna i odlete kući.

Majmuni se postidoše, jer nisu imali šta da kažu.

(filipinska bajka)

KAKO JE POSTALA ŽALOSNA BREZA

Jedan bogat čovek biškao je glavu svoje kćeri i
našao u njoj veliku vašku. On je stavi pod lonac i
pusti da raste. Tako je vaška rasla sve dok nije do-
stigla veličinu odrasle mačke. Tada je on ubi i od
njene kože saši čizme svojoj kćeri. Zatim sazva svet
da pogađa od kakve su kože napravljene čizmice.
Onaj ko pogodi stiće pravo da se oženi njegovom
kćeri. Naravno, našlo se mnogo onih koji su želeli da
se ožene ćerkom bogatog čoveka.

Iza njegove kuće bilo je jezero. Iz njega izroni
vodena vila, provuče se kroz odžak i pretvori u
starca. On se pojavi iza peći i reče:

— Čizmice su sašivane od vaškine kože!

Jedan okretnan momak skoči i reče:

— Ja sam pogodio! Ja sam to prvi rekao!

Ali ljudi se okomiše na njega i narediše mu da
ćuti. Starac, međutim, priđe bliže i zatraži da mu
daju devojkicu za ženu. Ali otac reče:

— Tebi ne dam kćer mi za kakve pare.

Kći takođe reče:

— Neću poći za tebe, starca! — i rekavši to,
ona istrča iz kuće.

Ali istog trena vodena vila je ščepa i odnese u
jezero. Tamo je imala divan zamak na lepom ostr-
vu i hladovit vrt, pun jagoda i raznovrsnih ptica.
Imala je takođe lepoga sina, kome dade devojkicu za
ženu.

Bogataševa kći prožive tamo godinu dana, koja
joj se učini kao nedelja, zatim drugu, pa treću go-
dinu, i rodi joj se dete. Šetala je sva vesela i rado-
sna sa mužem i detetom po vrtu. Jeli su sve što bi im
duša zaželela. Ali jednoga dana mlada žena poče da
tuguje za očevim domom. Prohte joj se da makar
jedanput poseti roditelje pa reče mužu:

— Vreme je da posetim roditelje, već sam ih
se zaželela.

— Idi, kad već hoćeš, ali pre toga ispeci dosta kolača i naberi jagoda za svoje rođake.

Mlada žena je napekla dosta kolača i ponela za svoje ukučane pun džak zlata. Muž stavi ženu i dete na krilo i za tren oka dolete na onu obalu gde je u svoje vreme izronila vodena vila. On se oprostí sa ženom i reče joj:

— Kad se budeš vraćala, dovikni mi s obale: »Dođi, dođi, mili moj, povedi me kući!« Tada ću ja doći i uzeti te.

Mlada žena se uputi ocu, a njen muž se sa detetom vrati kući. Na obali ona sreće mnogo sveta koji se iščuđavao: »Ko li to ide u tako lepoj haljini?« Ona je, međutim, pružala ruku ljudima i poklanjala im zlato. Kad je stigla kući, uz jelo i piće ispričala je ocu i braći kako je živela. Pričala je i hvalila se:

— Živim odlično. Imamo tako divne vrtove, ptice, jagode, da svako neraspoloženje iščezne kao rukom odneseno. Zato sam se tek posle tri godine rešila da dođem ovamo.

Oba njena brata počеше da se nešto domundavaju, uputiše se u šumu i odsekoše batine od jove, da bi njima ubili zeta. Žena uskoro poče da tuguje za mužem, detetom, mekom posteljom i svim ostalim. Htela je da što pre stigne svojoj kući. Ali ni otac, ni majka nisu bili voljni da je puste.

— Ja ne mogu da ostanem ovde, sve sam tužnija i žalasnija! — govorila je ona.

Bila je toliko uporna da roditelji digoše ruke.

— Kad već toliko tuguješ, onda idi, ali nas opet poseti — molili su je otac i majka.

Ona se uputi na obalu da pozove svoga dragog, koji ju je nestrpljivo očekivao sa detetom. I njen dragi dođe. Ali kad on iziđe na obalu, iz šume iskočiše njena braća sa batinama i stadoše da ga tuku sve dok nije pao mrtav.

Sestra stade gorko plakati.

— Zašto ste to uradili? — pitala je ona.

Zatim se pretvori u žalosnu brezu, a mališan na njenim rukama u brezovu grančicu. Lišće njeno izgledalo je kao kovrdže na glavi. Tako je stajala tužna i nikad se više nije vratila ocu i braći. Postala je žalosna breza.

(finska bajka)

PLAVA PTICA

Bio jednom jedan kralj, vrlo bogat i moćan. Ali je bio tužan, jer mu je umrla žena. Nedelju dana nikud nije izlazio i mada su pokušali da ga teše, nisu mogli da ga uteše. Plakao je bez prestanka. Tada se jednoga dana pojavi kod njega jedna žena. Bila je sva u crnini, plakala je i jadikovala kao i kralj, jer je umro i njen muž, te je sad želela da zajedno s kraljem jadikuje i plače. Kralj je tako celog dana bio s njom i oni su razgovarali o svojim pokojnicima: ona je govorila o svome mužu, a on o svojoj ženi. Prošla je jedna nedelja, a možda i dve. Tad nisu imali više šta da govore i dobro su se isplakali. Pogledali su jedno drugo i kako se kralju svidela ova žena, rekao je da ostane kod njega i da se uda za njega. Oboje su uviđali da čovek ne može stalno plakati. Tako je i bilo.

Kralj je iz braka s prvom ženom imao divnu kćer. Zvala se Cvetana, jer je bila sveža, mlada i lepa kao cvet. Nije nosila svilene haljine nego sa svim obične, ali se uvek kitila vencima od cveća. Kad se kralj oženio, Cvetana je imala sedamnaest godina.

Ali i nova kraljica je imala kćer. Ona je bila odnegovana kod svoje kúme, vile Suzio. Nije bila ni lepa ni ljupka i mada se vila s njom mnogo mučila, nije uspela da je ulepša. Zvala se Crvenperka, jer joj

je lice bilo puno bubuljica i crvenih pega. Ne, ne, nimalo nije bila lepa. Njena crna kosa je bila masna i čekinjasta, a koža joj se blistala kao ulje. Kraljica je, ipak, volela Crvenperku i verovala da je lepa i ljupka. Ali bi je obuzeo bes kad god bi pomislila koliko je Cvetana lepša. Otkako je dovela Crvenperku na dvor, mislila je samo o tome kako će Cvetanu što gore da ocrni kod kralja i što veće neprilike da joj pričini. Ali Cvetana je bila blaga i strpljiva, pa je sve mirno podnosila.

Jednoga dana reče kralj da su Cvetana i Crvenperka stigle već za udaju. Čim dođe neki dobar i lep kraljević, jednu od njih treba da udadu za njega.

— Ja mislim da najpre treba moju kćer udati — rekla je kraljica. — Starija je od one druge, a hiljadu puta je ljubaznija i prijatnija.

Kralj nije voleo da se svađa, pa je rekao:

— Kako ti hoćeš.

Posle nekog vremena pronese se glas da će doći kralj Lepojko. Nije bilo dražesnijeg i lepšega kralja od njega. Kad kraljica saznade to, pokupi brzo sve krojačice i vezilje i pletilje i prelje da samo što bolje opreme Crvenperku. Pa onda zamoli kralja da Cvetani ne nabavi ništa novo. Potplatila je jednu dvorską damu da Cvetani oduzme sve drago kamenje i sve haljine onoga dana kad stigne mladi kralj.

I tako, kad je Cvetana htela da se obuče i okiti, vide da u ormaru nema ni jedne haljine. Razumela je otkuda to i poslala trgovcima po nove haljine. Ali trgovci joj odgovoriše da je kraljica zabranila da išta prodaću.

Stoga ona ostade u jednoj staroj prljavoj haljini i toliko se stidela da se sakrila u najdalji kut dvorane, kad je u nju stupio kralj Lepojko.

Kraljica ga dočeka s velikim sjajem i predstavi mu svoju kćer, koja je, onako nagizdana, blistajući kao sunce, bila još ružnija nego obično. Lepojko okrete glavu od nje. Ali se kraljica trudila stalno da Crvenperka bude kraj njega.

Mladi kralj je tada upita, zar nema ovde i druge kneginje koja se zove Cvetana.

— Ima, — reče Crvenperka i pokaza prstom na nju — sakrila se tamo jer je veoma prljava.

Cvetana porumene i postade od toga toliko lepa da je kralj bio zasenjen njenom lepotom. On se brzo podiže i duboko pokloni pred njom.

— Kneginjo, — reče on — vi ste tako lepi da vam nije potrebno da se kitite haljinama.

— Ah, — reče sirota Cvetana — ja ne nosim, inače, ovako prljave haljine, pa vas molim da me i ne gledate.

— To je nemoguće — reče kralj Lepojko. — Kad je u istoj sobi sa mnom tako divna kneginja, moram da je gledam.

Ali tada se kraljica naljuti i uzviknu:

— Kad biste samo znali koliko je ova devojka sujetna i glupa, ne biste joj toliko laskali.

Kralj Lepojko se ipak nije osvrtao na to nego je, pomislite samo, razgovarao sa Cvetanom puna tri časa. Kraljica je bila očajna, a Crvenperka neutešna. Obe se potužiše kralju i nagovoriše ga da zatvori Cvetanu u neku kulu tako da ne može više razgovarati sa kraljem Lepojkom.

I zaista, kad se Cvetana htela vratiti u svoju sobu, sreła je četiri čoveka sa kapuljačama preko lica, koji je zgrabiše i odnesoše u tamnicu u kuli, pa je tamo zaključaše. Znala je zašto su to učinili s njom. I ona je zavolela mladoga kralja Lepojka kao i on nju.

On nije ništa čuo za ovu otmicu, pa je nestrpljivo čekao da ponovo vidi lepu devojku. Pitao je ljude na dvoru šta je s kneginjom Cvetanom, ali po kraljičinom naređenju svi su govorili najgore o njoj. Tvrđili su kako je ćudljiva, prljava, tvrdoglava. Ko zna kud je otišla!

— Ne, — odgovori kralj Lepojko — to nije moguće. Prljava je bila, ali se toliko stidela toga da

se odmah videlo da nije navikla na prljave haljine. Ne, njena maćeha kraljica kleveta je, jer je njena rođena kći Crvenperka tako ružno stvorenje, da mora, razume se, zavideti Cvetani.

Tada dvorani videše da kralj Lepojko voli Cvetanu.

Kad ispričaše sve kraljici, ona još jasnije uvide da kralj Lepojko odista voli njenu pastorku, a ne njenu kćer.

A šta je dotle bilo s jadnom kneginjom? Ležala je u tamnici strašne kule, na goloj zemlji.

— Ah, — jadikovala je ona — bila bih manje nesrećna da su me bacili ovamo pre nego što sam videla lepog mladoga kralja. Pomisao na njega samo povećava moje bolove. Što sam tako lepa! Da sam ružnija, moja nemajka ne bi bila zavidljiva i pakosna.

Plakala je tako da bi se sažalio i najgori neprijatelj.

Kraljica je, međutim, obasipala poklonima kralja Lepojka.

Raspitujući se o kneginji Cvetani, uspeo je on da sazna kako joj je zabranjeno da izlazi iz sobe, dok je on na dvoru. Zato se dogovorio sa jednom dvorskom damom da se tajno sastane s lepom kneginjom. Ali ova dama odmah saopšti ovo svojoj kraljici. Tada Crvenperki pade na um misao da zauzme Cvetanino mesto na prozoru.

Noć je bila tako mračna da kralj nije mogao videti prevaru. Radosno je prišao prozoru i kazao Crvenperki sve što je želeo da kaže Cvetani. Crvenperka je iskoristila priliku pa mu se ispovedila kako je ona najnesrećnije stvorenje na svetu, jer ima, veli, vrlo rđavu maćehu. Ona neće biti srećna sve dok se ta Crvenperka ne uda. Kralj joj odgovori da ga se ta Crvenperka i njena maćeha ništa ne tiču i da će ona biti s njim naj srećnija ako se uda za njega i podeli s njim krunu i zemlju. Skinuo je prsten sa svoje ruke i stavio ga Crvenperki na ruku.

— Ovo — rekao je on — neka bude zalag moje vernosti. Kaži mi samo čas kad da dođem da te krišom odvedem.

Kad je kraljica to čula, mnogo se obradovala. Ugovoriše čas i kralj dođe na divnim kočijama da otme kneginju. Noć je bila mračna. Crvenperka se krišom iskrade na zadnja vrata, a mladi kralj je radosno dočeka i zakle se na večitu vernost.

Po kneginjinoj želji pođoše najpre vili Suzio. Dok je kralj Lepojko čekao u predsoblju staklene palate, odjednom opazi kroz prozračni zid kako Crvenperka govori s vilom.

— Šta? — reče on. — Zar sam prevaren, zar su zli duhovi zamenili moju najlepšu verenicu ovom nakazom? A Cvetane nema! Šta li je s njom?

Pomišljao je na hiljadu stvari i počeo da očajava.

Ali čekalo ga je još veće zlo. Vila Suzio uđe u dvoranu i reče mu odlučnim glasom:

— Kralju Lepojko, ovo je kneginja Crvenperka, kojoj ste se zakleli na vernost. Ona je moje kumče i želim da se odmah oženite njome.

— Šta! — uzviknu mladi kralj. — Da se oženim ovim malim čudovištem! Nisam joj to obećao iako ona tvrdi...

— Ni reči više! — viknu vila. — Crvenperčice, pokaži svoj prsten!

Tada jadni mladi kralj vide da je prevaren. Hteo je da beži. Ali ga je vila svojim čarolijama držala kao okovanog. Ništa nije pomoglo. Vila je pretila i obećavala, a Crvenperka se jadala i ulagivala. Govorile su tako danima, a nisu mu davale ni da jede, ni da sedne, ni da spava.

Najzad vila izgubi strpljenje i naredi mladom kralju da bira između ženidbe i sedmogodišnjeg prokletstva.

Ne razmišljajući dugo, on izabra sedmogodišnje prokletstvo i vila ga prokle da sedam godina bude plava ptica.

Pretvori se mladi kralj u pticu, pa prhnu kroz prozor.

Crvenperka se vrati svojoj majci. Obe tada odoše Cvetani, pa joj saopštiše da se kralj venčao sa Crvenperkom i pokazaše joj prsten kao dokaz. Cvetana je plakala celu noć.

Dotle je mladi kralj, koji je sad bio plava ptica, obletao oko dvora, jer je verovao da se njegova draga kneginja nalazi tu negde zatvorena.

Približavao se prozorima koliko je mogao, ali se bojao da ga ne opazi Crvenperka ili njena mati.

— Život mi je u pitanju. Saznaju li ove dve žene ko sam, trudiće se da mi se osvete.

Zato je uvek dolazio samo noću i pevao. Naspram prozora Cvetanine tamnice bio je visok čempres. Na grane ovoga drveta spusti se plava ptica i poče pevati. Ali tek što zapeva, začu neki bolan glas.

— Avaj, koliko ću još patiti. Zašto ne dođe smrt da me spase? Teško meni, šta sam učinila kraljici i Crvenperki da me ovako muče!

Plava ptica ču ove reči i što je više slušala, bilo joj je sve jasnije da je to jadna Cvetana.

— Cvetana, — uzviknu kralj pretvoren u pticu — draga Cvetana, ima li leka tvojim jadima!

— Ko će mi dati utehe? — zaplaka Cvetana.

— Jedan nesrećan čovek koji te voli i koji nikad neće voleti drugu!

S tim rečima dolete on na prozor. Cvetana se isprva uplaši od ove ptice koja je govorila tako razumno kao pravi ljudski stvor.

— Ko si ti, divna ptico? Pomenula si moje ime!

Opčinjeni kralj joj reče ko je.

— Šta? — uzviknu Cvetana. — Ti si kralj Lepojko, tako mala ptica? Kako je to moguće?

— Ah, Cvetana, tužna je to istina. Sve sam ovo primio na sebe samo da ne budem tebi neveran, jer te nisam mogao zaboraviti.

— Ali, — uzviknu opet Cvetana — ti si se oženio Crvenperkom, poznala sam tvoj prsten. A i ona mi je pričala.

Tada plava ptica ispriča sve. Tešili su se međusobno i razgovarali celu noć, a Cvetana mu je milovala perje. Svake noći se plava ptica pojavljivala na prozoru Cvetanine tamnice i tako su prošle dve godine. Ponekad je donosila u kljunu divne poklone.

Dotle se svirepa maćeha trudila da uda svoju kćer. Slala je poklisare svim kraljevima i kneževima redom, ali su oni odgovarali:

— E, da je to lepa Cvetana, ali Crvenperku nećemo!

Posle tih odgovora kraljica i Crvenperka su još surovije mučile sirotu Cvetanu. Jedne večeri su se dugo savetovale šta da rade sa jadnicom i bila je već ponoć kad su se popele na kulu da vide šta ona radi. Stajala je s jednom plavom pticom okićena nekim dragim kamenjem, za koje nisu znale otkuda joj, i izgledala je srećna, presrećna. Sva joj je soba bila okićena cvećem. Pevušila je zajedno s pticom.

— Ah, Crvenperčice, — uzviknu kraljica — mi smo prevarene!

Vrisnuvši uglas, obe uleteše u sobu. Cvetana brzo zalupi prozor da bi njena ptica mogla pobeći.

Ni kraljica ni Crvenperka nisu mogle ništa doznati od nje. Nije htela da im kaže ni otkud joj nakit ni otkud joj cveće.

Zato kraljica posla u kulu jednu dvorkinju da je uhodi. Ali ova uhoda nije mogla danju da opazi ništa sumnjivo, a noću je spavala. Čim bi ona zaspala, Cvetana bi pozvala svoju plavu pticu. Tako je na miru prošlo nekoliko dana.

Ali jedne noći dvorkinja se probudi od nekoga šuma, otvori oči i na mesečini vide lepu pticu kako razgovara sa kneginjom stojeći na njenoj ruci.

Sutradan ode kraljici, pa joj sve ispriča.

— To je kralj Lepojko! — uzviknu Crvenperka.
— Kakva sramota! — besnela je mati. — Umeću
ja da se krvavo osvetim.

Iduće noći, kad je Cvetana otvorila prozor i počela dozivati svoju plavu pticu, sve je bilo uzalud. Ptica ne dođe jer je zla kraljica naredila da noževe, mačeve i koplja vežu za grane čempresa i kad je plava ptica doletela u brzom letu i htela da se spusti na drvo, na jedno sečivo je rasekla noge, a na drugo krilo i s mukom se spasla odatle. Jedva je našla utočište u jednom šupljem drvetu, a za sobom je ostavila krvav trag.

Tad nesrećni kralj pomisli da ga je Cvetana izdala. Zašto je tako mislio, ne znam, ali mislio je tako. Požele da umre.

Srećom, njegov prijatelj čarobnik već dugo ga je tražio i devet puta obišao zemlju da ga nađe, dok ga najzad nije pronašao u onom šupljem drvetu. Izleći ga i ode vili da je zamoli da jadnom Lepojku vrati izgled čoveka. Ona pristade pod uslovom da kralj uzme Crvenperku za ženu.

I dok je jadna Cvetana jadikovala za svojom pticom i uzalud je dozivala svake večeri, kralj je ležao u svome dvoru pretvoren opet u čoveka i mrzeo Cvetanu, misleći da ga je izdala njegovim neprijateljima. Bilo mu je sad svejedno. Zato je i pristao da se oženi Crvenperkom pod uslovom da prođe još godina dana.

Tada se desi nešto neočekivano. Kralj i kraljica umreše jedno za drugim, a Cvetanu popeše na presto pošto kralj nije imao muške dece. Sav je narod bio srećan što je dobio tako dobru i lepu kraljicu. Ali tek što su je krunisali, ona se obuče u grube seljačke haljine, velikim slamnim šeširom pokri glavu, baci vreću na leđa i krenu na put. Jahala je na konju, išla pešice, plovila vodom. Žurila je što je brže mogla. Putovala je i putovala, dok nije stigla u kraljevinu kralja Lepojka. Pitala je za njega i saznala:

— Sutra se kralj Lepojko ženi kneginjom Crvenperkom.

Sutradan se ona progura kroz gomilu i stade pred kraljev presto. On je opazi, ali je ne poznao i zapita šta hoće.

— Ja se zovem Prljušica — reče ona — i dolazim da vam ponudim čudne retkosti, najskuplje nakite.

Rekavši to, ona prosu iz vreće grivne, prstenje, drago kamenje, sav nakit koji joj je nekad u kljunu donosila plava ptica.

Lepše nego sve to blago zablista kneginja, jer to više nije bila Prljušica nego Cvetana, najlepša od svih devojaka. Zbacila je sa sebe grubi ogrtač i zablislala u sjaju i lepoti.

Njene su oči bile tako detinjski čiste da u srcu kralja Lepojka nestade i poslednje trunke sumnje da je ona kriva za njegovu nesreću. I oboje su tada bili tako srećni da Cvetana nije htela ni da prekorava kralja Lepojka što je posumnjao u nju. Brinuli su se samo zbog zle vile, ali se u tome času pojavi dobri čarobnjak, prijatelj kraljev. On im reče da im zla vila ne može više ništa našao učiniti.

A kad je stigla Crvenperka, čarobnik je kazni za njena rđava dela pretvorivši je u prase. Grokćući neprestano, pobjegla je ona u šumu, a svi su se u dvoru slatko smejali.

I ja sam tamo bio i tako se smejao da me još i sad bole usta.

(francuska bajka)

SEDAM PUTA UBIJENA PRINCEZA

Od svih dolina koje jedna drugu presecaju na južnoj obali ostrva Oahu, dolina Manoa je najzračnija. Tu je i sama kiša osunčana, a vodopadi, koji se

slivaju s vrha strmih obala, svetlucaju kao živi dragulji duge.

U stara vremena vetar i kiša Manoa imali su ljudska obličja; u njih je bila jedinica kći Kahalaopuna; ona je bila tako ljupka i lepa da ju je svuda, kud god bi išla, duga krasila svojim oreolom. Roditelji su za nju sagradili jednu visoku i čvrstu kolibu. Dva obredna koplja branila su ulaz u devojčin stan. Baba i deda, roditelji i mlada devojka živeli su zajedno u sreći i u međusobnoj ljubavi.

Sva jela na Kahalaopuninoj trpezi bila su iz bogate oblasti koja je pripadala poglavici po imenu Kailua. On je uživao u tome da princezi iz doline Manoa šalje najukusnije ribe i najslađe banane, jer je ona još od detinjstva bila obećana njegovom sinu Kauhiju. On je nikada nije video, ali kako se dan njihovog venčanja približavao, sve se više tome radovao. Roditelji su mu pričali da je mlada devojka toliko dobra i mila da je vole čak i životinje i ptice.

Jednog dana se Kauhi kupao u reci Vaikiki. Pli-vao je prema obližnjem sprudu, gurajući pred sobom dasku na kojoj mladi Kanaci imaju običaj da stoje prepuštajući se da ih talasi nose. On bi se ispeo na talase i plovio sve do peščanog spruda na koji bi se srušio kao proštac. Zatim bi se opružio na pesak da se odmori.

Jednom tako on ugleda kako mu se približavaju dvojica poglavića, koji behu poznati kao lenjivci. Njihovi donji kapci behu nagrđeni, a grudi razmetljivo okićene vencima cveća; oni su se zadirkivali i svaki je od njih pokušavao da se dočepa venca svoga druga.

— Kaha te je okitila najlepšim vencem! — uzviknu prvi.

— Naravno, kad sam ja prvi koji joj je bio po čudi — odgovori drugi.

Kauhi ustade i okrenuvši se ovoj dvojici, uzviknu:

— O kojoj to Kahi govorite?

— O lepoj školjci koja je polipa iz Kailua isterala iz njegove rupe — uglas odgovoriše dve dangube.

Zatim nastaviše put podrugljivo se smejući.

Kauhi ih pogleda sa gađenjem. Ostavivši dasku na kojoj je plivao tamo gde su je izbacili talasi, on napusti žalo, jer nije mogao da podnese takvu uvredu. On pođe uz dolinu Manoa i opazi dugu tamo gde se jedan vodopad slivao u udubljenje u steni i voda rasprskavala u fine i čudesne kapljice. Drvo lauhala mu prepreči put i Kauhi slomi jednu njegovu granu načičkanu zelenim plodovima pa se približi jezeru.

Uto neka mlada devojka iziđe iz vode. Njeno zlatasto telo beše pokriveno dugom kosom, po kojoj su blistale vodene kapi.

Videvši Kauhija, ona se brzo umota u ogrtač koji je bio na obali.

Čovek je ščepa za mišicu.

— Ja sam tvoj zaručnik — reče on. — Pođi sa mnom.

Kaha se uplaši. To surovo lice, te oči pune mržnje — sve to nije obećavalo ljubav. On je odvede jednom usamljenom stazom do stene Aihualama i, digavši strašnu toljagu, naredi joj:

— Okreni glavu, tvoja lepota me neće sprečiti da učinim ono što moram.

Ona poslušala i motka se spusti na njenu slepo-očnicu, a ona se srušila kao pero ispred Kauhijevih nogu.

Kauhi kleče kraj nje i dugo gledaše lice zgrčeno od patnje i bola.

— Život bih dao da sam mogao biti prvi koji te je voleo — rekao je na kraju on.

Iskopa raku, zastare je papraću pa u nju položi prekrasnu Kahu. Zatim se laganim korakom spusti niz brežuljak. Baš je u tom času Pueo, bog sova, nadletao stenu Aihualama. On je bio jedan od bogova

zaštitnika porodice Kaha. Kad je radoznala ptica spazila prekopanu zemlju, odmah poče da je kopa svojim dugim kandžama. Kako se samo začudila kada je otkopala princezu Kahu, ljubimicu bogova i životinja. Tad bog sova protrlja glavom princezinu okrvavljenu slepoočnicu i ona ožive od toga dodira i stade plakati pričajući kroza suze što joj se dogodilo i kako je naštradala.

Bog sova je posavetova:

— Vрати se u svoj devojački stan!

— Sunce će mi sinuti tek kad moj zaručnik poveruje da sam čedna — odgovori ona.

Ona poče niz planinu, a njena tužna pesma pratila je Kauhija koji je išao prema Vajkikiju. Kad je čuo pesmu svoje zaručnice, vrati se odmah istim putem.

— Ja sam verna, uvek verna — pevala je ljupka princeza i pratila je izabranog zaručnika sve do vrha ponora Kalihi.

Još pet puta ju je Kauhi lišio života. Pet puta joj je bog sova pomogao da ponovo ustane i da prati svog obećanog, preklinjući ga da bude pravičan.

Najzad stigoše do pustoga klanca Pahakea. Kako su se penjali uza strmu stazu, tako se kamenje pod njihovim nogama kotrljalo u jarugu. Kahin ogrtač beše sav poderan; njene kose behu načičkane trnjem i gde god bi stala ostajao bi krvav trag njenog malog stopala.

Kad su bili na vrhu, Kauhi podiže toljagu načičkanu zelenim plodovima, a mlada devojka izusti:

— Gotovo je, vidim da je Kauhijevo srce postalo neosetljivo prema meni. On me više ne voli.

Rekavši to, ona pade bez glasa.

Kauhi je zakopa između korenja jedne velike akacije i tužno se vrati istom stazom, brižljivo izbegavajući krvave tragove malih stopala. Na vrhu planine bog sova se uzalud trudio; korenje drveća raz-

diralo je njegove kandže i on nije uspeo da vrati život prekrasnoj princezi. Njegovo okruglo oko uznemireno je posmatralo dugu koja kao da je iščezavala. Jer sova je znala da se polako gasi i duša one koju je pratila duga.

Ali drugi jedan svedok prisustvovao je ovoj bolnoj sceni. Bila je to mala zelena ptica Elepajo. Ona je bila toliko majušna da je niko nije primećivao; njena boja je izmicala očima ljudi. Ona je bila slaba, njene kandže nisu imale snagu, ali su joj zato oči bile vrlo prodorne. Ona otkri ono što je tražila: jedan visok snažan čovek putovao je ravnicom Eva.

Poglavica Mahana je bio veoma iznenađen kad je jedna majušna zelena ptica sletela na njegovo rame; odmah je poznao Elepaju, prijatelja ljudi.

Elepajo ga upita:

— Vidiš li onu dugu koja se gasi iznad visoravni? To se gasi lepota i čestitost koje zauvek odleću sa zemlje.

Zatim ptica odvede Mahanu do mesta gde je Pueo, bog sova, iscrpen, jadikovao svojim promuklim glasom.

Čovek lako nađe raku i uprkos ranama i bledilu izmučenog lica opazi najčarobnije stvorenje koje su njegove oči ikada vidjele. On je nežno uze u naručje i odnese kući.

Dugo je poglavica ravnice Eva negovao malu princezu; jedina nagrada mu je bila to što je video kako joj se pomalo vraća život; ona je ličila na cvet koji se lagano otvara i svakog dana otkriva novu lepotu. A ljubav koja se u njenom srcu rađala prema Mahanu ispunjavala je njene oči i dušu.

Došao je i dan kada se Mahana osmelio da je zaprosi.

Ona mu rekne:

— Moji roditelji će te voleti koliko te ja volim, Mahana; ali, znaj, još od detinjstva sam bila obećana Kauhiju; bila sam mu zaručnica.

— Oni će se odlučiti za mene.

Poslaše glasnike u dolinu Manoa. A roditelji i baba i deda Halapaune požuriše ka ravnici Eva i svadba bi proslavljena svečanošću koja je bila dostojna kćeri kiše i vetra.

Kauhi se pojavi usred svečanosti.

On je uporno tvrdio:

— To nije Kaha. Kaha je mrtva. Ova žena vas je obmanula.

Deda Akaaka, umesto odgovora, pokaza prstom na zaštitničku dugu na nebu.

— Kladam se, — uzviknu Kauhi besan — kladim se u život da je ova žena, kojom se Mahana oženio, samo priviđenje.

Pošto se njih dvojica opkladiše, poslaše na sve strane lovce na duhove; a na žalu ravnice Eva iskopaše ogromnu lomaču, jer je trebalo da bude živ spaljen onaj koji izgubi opkladu.

Dugo su lovci na duhove tražili živu i svetlu Kahinu dušu, ali je nisu mogli uhvatiti, te najzad priznaše da su pobeđeni, a Kauhi, ponavljajući svoj izazov, sruši se u vatru.

Te noći je silovita plima progutala žalo i odnela ostatke zločinca.

— Čuvaj se, — reče stari Alkaaka unuci — Kauhi je ove noći otišao svojim precima i sigurno se pretvorio u ajkulu.

Ona obeća da će biti smotrena i živela je tako na obali ravnice Eva i bila je srećna među onima koji su je voleli. Svuda oko nje okupljale su se životinje i ptice da joj ukažu dostojno poštovanje. Ali ona se nikad nije zagnjurila u okean.

Prodoše dve godine. Jednog dana Kaha beše na žalu. Gledala je mladiće kako na daskama plove na talasima prema obali. Odjednom primeti kako se na vidiku diže talas veći od ostalih. Planina boje plavog i zelenog dragog kamena, koja se u sunčanoj izmaglici ocrtavala pred njenim očima, očara je. Činilo joj se da je talas doziva i zgrabivši jednu dasku, ona se otisnu u sinje more.

Plivači čuše krik, a ogromne čeljusti jedne ajkule digoše se iznad vode stežući nežno telo svojim surovim zubima. Ajkula je plivala duž spruda, pobeđnički tresući lepu okrvavljenu glavu.

Sutradan Mahana nađe na žalu jednu bledu ruku sa sedefnom narukvicom koju je dobro poznavao.

— Daj nam Kahinu ruku da bismo večito oplakivali svoju kćer — zajecaše roditelji.

U svilastoj paprati svoje rodne doline Mahana nežno pokopa sve što mu je ostalo od male, prekrasne princeze koju je toliko voleo.

Vetar je jadikovao naglas, a kiša kvasila grob suzama. Njeni deda i baba su se samo tresli, skrhanu tugom.

— Suviše smo stari da bismo plakali — uzdisali su oni.

— Hteli bismo da ostanemo zanavek kraj groba naše voljene unuke, ali oči su nam usahle, u njima više nema suza. Veliki Kane, smiluj nam se.

I Kane, koji daje život svemu, usliši molitvu babe i dede. Oni osetiše da su im tela otežala i da im se stopala ne mogu odvojiti od zemlje.

— Kakva je ovo čudesna promena! — šaputao je stari Akaaka.

A sve slabiji glas njegove žene govorio je:

— Biću verna.

Kad magla prekrije strme strane doline Manoa, današnji Kanaci kažu da ona tada skriva od ljudskog pogleda obličje ajkule Kauhija, što gmiže iza nje i progoni svoju dragu. Ali on je nikada neće stići, jer se u dnu doline kao kakva staza uzdiže jedna veličanstvena stena oštroga vrha. Na njoj raste usamljeno drvo sa crvenim cvetovima. Kad vetar počne da jauče, njegove grane se pokreću kao ruke zgrčene u bolu. I neustrašivi putnik može da čuje neumornu žalopojku lišća:

— Verna sam i biću ti večito verna!

Tako je Kane, koji daje život svemu, uslišio molitvu Kahinih dede i babe.

A oštrovrrha stena Akaaka i njena rascvetala kruna bde večno između strmih obala Manoa, nad vazdušastom dušom Kahalaopune, prekrasne Kahe, duge blistavih boja.

(havajska bajka)

DOŽIVLJAJI VELIKOG MUDRACA I NJEGOVIH PET UČENIKA

KAKO JE VELIKI MUDRAC IZGUBIO ČEŠALJ

U nekom cejlonskom selu živeo starac koji je sebe smatrao najmudrijim čovekom na svetu. On je u to uverio i svoje seljane, koji su ga zato i nazivali samo Velikim Mudracem. I petorica njegovih učenika su bili uvereni da na svetu ne postoji čovek pametniji od njega. Oni su bez pogovora slušali svoga učitelja i radili samo ono što im je on govorio. A ono što im on nije govorio, oni nikada nisu radili. U selu su petorici učenika dali ove nadimke: prvog su zvali Lice kao Palačinka; drugoga — Crvenolik, trećeg — Ovan (on beše tako okrugao i naduven), četvrtog — Duga Palma, a petog — Tanak Prut.

Jednom prilikom Veliki Mudrac pomisli da mu je malo pet učenika i počeo da očekuje neće li mu doći ko iz drugih sela da se kod njega uči umu-razumu. Ali pošto niko više ne dođe, on okupi svoje đake i reče im:

— Pošto učenici ne dolaze k nama, mi sami treba da pođemo k njima. Spremajte se za put.

I oni iziđoše iz kuće. Jedan učenik je nosio kišobran Velikog Mudraca, drugi — njegovu torbu sa stvarima koje su mu bile potrebne za put.

Učitelj ukrasi glavu češljem, ali ga putem izgubi. Učenici videše kako češalj pade na zemlju, ali mirno

prodoše kraj njega. A kad Veliki Mudrac opazi da ga je izgubio, oni rekoše:

— Učitelj nam nije ništa rekao, a mi se sami nismo usudili da podignemo njegov češalj.

Veliki Mudrac pođe natrag, a učenicima reče:

— Ubuduće, znajte, ako nekakva stvar padne na zemlju, treba je podići.

Učenici nađoše češalj i donesoše ga učitelju, a potom svi pođoše dalje, pažljivo skupljajući sve što je padalo na zemlju. Posle izvesnog vremena Veliki Mudrac sede na kamen i gurnu ruku u svoju putnu torbu. On je voleo da žvače lišće duvana i limuna, i to je svuda nosio uza se. Ali tad on nikako nije mogao da ih pronađe u gomili starudija kojima je bila napunjena torba.

Rasrdivši se, on upita učenike na koji je način u torbu dospelo to đubre, a oni mu odgovoriše:

— Nisi li nam, Veliki Mudrače, rekao da skupljamo sve što padne na zemlju?

Veliki Mudrac beše veoma ponosit: eto, kako su poslušni njegovi učenici!

On uze parče palmovog lista i iglom ispisa na njemu spisak predmeta koje treba skupljati u slučaju ako se ispuste:

»Češalj, torbu, kišobran, štapić, kaput i tkaninu«.

Učenici savesno proučiše taj spisak, a potom ga staviše u torbu.

KAKO JE VELIKI MUDRAC IZVUKAO KOZU IZ BEDE

Koza nekog seljaka htela da se napije vode i zavuče glavu u čup s vodom i zaglavi je. Uplašena, ona počeo da beži oko kuće sa čupom na glavi, glasno blejeći.

Gazda je priveza za drvo i poče da razmišlja kako da joj pomogne. Tada se seti Velikog Mudraca i odmah otrča k njemu za savet.

— Kako je moguće da učitelj ide pešice kroza selo! — rekoše učenici seljaku. — Idi i dovedi slona.

Seljak ode, dovede slona, a Veliki Mudrac se pope na njega i poče seoskim ulicama, a svi njegovi učenici za njim.

Kad stiže do vrata koja su vodila u seosko dvorište, pokazala se da su ona vrlo uska i niska za slona.

— Moraćemo da sklonimo ogradu — reče Veliki Mudrac.

Domaćin se složi i učenici se odmah prihvatise posla. Najzad, učitelj dođe do nesrećne koze i ne silazeći sa slona reče:

— Znam kako ću najbolje da uradim. Najpre odsecite kozi glavu.

— A sada treba izvući glavu iz ćupa — dodade Veliki Mudrac. Zato treba da razbijete ćup.

Ćup su razbili i iz njega ispade kozina glava.

— Sve je u redu! — reče Veliki Mudrac seljaku.

— Hteo si da oslobodiš kozu iz ćupa. Sad je uzmi.

Rekavši to, on okrenu slona prema svom domu i nastavi da gladi bradu.

— Istinu govoreći, ne znam šta bi bez mene uradila ta glupa seljačina.

A učenici su išli za svojim učiteljem, ne prestajući da se dive njegovoj mudrosti.

KAKO SU PETORICA »PAMETNJAKOVIĆA« SAHRANJIVALI VELIKOG MUDRACA

Da bi zaštitili svoje useve od divljih zveri i ptica, seljaci na Cejlonu su gradili male kolibe na kraju polja pa su u njima provodili svu noć, držeći u pri-

pravnosti buktinju: vatrom i kricima plašili su noćne posetioce.

Jednom Veliki Mudrac reče učenicima da naseku drva za stražarevu kolibu. Na drvo se pope Lice kao Palačinka. On je hteo na svaki način da naseče drva sa samog vrha; stoga sede na vrh drveta i poče da seče. A drugovi ovog »pametnjakovića« stajali su dole i čekali, dok su grane padale na zemlju.

Neki seljak prolazio tuda i čim ugleda ovaj prizor, povika:

— Ej, ti, budalo, tako ćeš poginuti!

Tek što to izusti, Lice kao Palačinka se sruši dole i, uzdišući, poče da trlja modrice. Pošto se povratio, reče:

— Drugovi, taj je čovek neobično pametan. On ume da predskazuje događaje. Hajde da ga nešto upitamo.

I oni svi potrčaše za seljakom; stigavši ga, upitaše:

— Ti si tako mudar. Vidovit si. Budi dobar pa nam kaži kada će naš učitelj umreti.

— Vaš učitelj! — ponovi seljak. — O, smrt će mu doći onog dana kad oseti da mu se glava hladi.

Učenici ispričaše sve to Velikom Mudracu, ali ovaj prсну u smeh i reče:

— Videćete da se predskazanje seljakovo neće obistiniti.

A sam odlučio da, pri kupanju, nikad ne kvasi glavu.

Ali jednom prilikom, ušavši u reku, on zaboravi na svoju odluku, pa se sav zagnjuri u vođu. Tada mu pade na pamet seljakovo predskazanje i Veliki Mudrac poče da doziva svoje učenike:

— Brzo me izvucite iz vode! Odnosite me odavde!

Ležeći u postelji, on se obrati učenicima poslednjim rečima:

— Prirodno je da svako ko je živ treba jednom da umre. Od smrti se niko ne može sakriti. Vi se sećate predskazanja onog mudrog čoveka. Eto, ja osećam kako mi se glava hladi. To je smrt došla po mene. Ne plačite, bolje mislite na to kako ćete me sahraniti.

Učenici zaplakaše oko učiteljeve postelje, ali im on strogo reče:

— Zar niste čuli? Došao mi je smrtni čas. Spremite sve što je potrebno za sahranu.

Učenici odmah prestadoše da plaču i počеше međusobno da se savetuju kako da sahrane učitelja s počastima koje mu dolikuju. Zatim staviše Velikog Mudraca na nosiljku pokrivenu belom tkaninom i ponešoše ga na groblje. Četvorica su nosili nosiljku, a najpametniji učenik — Tanki Prut — beše na čelu povorke.

Na nesreću, niko od učenika nije znao gde je groblje.

Sa nosiljkom na ramenima lutali su seoskim ulicama, sve dok ne dođoše do nekakve raskrsnice. Tada se učenici zaustaviše i počеше da se savetuju, kojim putem mogu da stignu do groblja. I odjednom, Veliki Mudrac se podiže sa nosiljke i reče im:

— Kada sam bio živ, ka groblju je vodio ovaj put.

Učenici se zagledaše u »mrtvo« telo, pa u strahu spustiše nosiljku i svaki pobeže na svoju stranu. Otada se nikada više nisu sreli.

BAJKA O STAROM MALVANU

Stari Malvan je bio najgori posednik plantaže. Na svojoj plantaži šećera i vanile sahranio je više živih crnaca.

Već mu je bilo osamdeset godina.

Oko njega je bilo stvoreno sve što se moglo stvoriti: kuća mu je bila jaka, od kamenja koje su dovikli njegovi crni robovi, te je stoga mogla da odoli svim ciklonima, pred njom veliki bazen od mermera, pa mlin, aleje palmi, polja sa trskom, polja sa kafom... On je imao, jednom reči, sve...

Ali jedne večeri stari Malvan oseti da mu se približava smrt. U praskozorje on ustade i naredi:

— Neka mi se osedla bela kobila, neću da me smrt otrgne dok spavam, već bolje da me dohvati sa konja, na suncu.

I, sav dršćući, starac odgurnu sinove i pope se na belu kočilu. Zadihanih nozdruva i brzih nogu, jurila je kobila. Udišući svež jutarnji vazduh, starac oseti neku nadu.

Bio je mesec maj. Ptice su pravile gnezda, ribizle cvetale, palme se njihale, visoke i gorde. Pred njim su se kao more prostirali zeleni brežuljci. A more je bilo tu, pored njegovih nogu.

Pozlaćene trske su se njihale na vetru. U plavoj daljini svet je nastavljao da živi. Malvan oseti kako se u njemu razgara nada na dug život. I kroz čist vazduh, vetar i svetlost — on je išao u borbu za život.

Iznenada, on ugleda, skamenjen od čuda, kako se pred njim pojavi jedno selo robova, sa blatnjavim ulicama i kućama od slame. A iz kuća, iz svake kuće, izlaze robovi...

»Imaju na leđima belege od uzengija«.

I Malvan ih poznaše. Oni su govorili:

— Mene si jedne praznične noći zatvorio pored svog blaga, sećaš li se?

A drugi crnac je dodao:

— Mene si živog sahranio, ostavljajući na površini samo moju kudravu glavu. Crveni mravi su mi pojeli oči — sećaš li se?

Treći crnac je rekao:

— A ja sam Doming! Doming koga si strašno batinao. Moje telo je bilo sve u ranama. Spasao sam

se od muka kojima si me podvrgao stavljajući so i papriku na moje rane. Dvanaest puta sam bežao, a dvanaesti put sa ženom i decom. Prognani smo u nekakvu rupu kraj obale. Sećaš li se: doneo si vatru, pošto si prethodno zatvorio dva otvora, i spalio nas, žive živcate!

Četvrti crnac nastavi:

— Pogledaj me, ja sam Akolo. Gonio si me po šumama, pa si me potom okovao i mučio usijanim gvoždem, na suncu. Sećaš li se?

— Plakao sam od umora pošto sam pre toga pevao da bih zaboravio bol u telu i kostima.

I svi ga prokleše.

Strašno ih je bilo videti, bili su strašni čak i mrtvi.

I starac umre otvorenih očiju.

— — —

Ova priča nije završena. Jer za vreme svežih i zvezdanih noći, kad pun mesec ozari čitavo polje, vida se duh starog Malvana i njegova bela kobila kako se penje na planinu.

Bela kobila se nikad nije vratila u staju.

Govorilo se: »Otišla je u pakao sa svojim gospodarem!«

OKAMENJENI PLEMIĆ

Živeo jednom bogat ali lakom i bezdušan plemić, koji nikad nije udelio milostinju siromahu, pa je čak često u svojoj oholosti puštao pse na uboge prosjake.

Jednoga dana bio je veliki mraz i u plemićev dvorac svrati bedan, izmršaveo putnik. Dršćući sav od hladnoće, željno je udisao miris bogatih jela.

Plemić ga dočeka pogrđnim rečima. A kad je putnik preklinjao da mu da nešto za jelo i dopusti da tu prenoći — jer će se inače napolju smrznuti — plemić uzviknu: »Drž' ga, Sultane!«

Veliki pas jurnu na nesrećnika, koji u strahu pobeže ispred njegovih oštrih zuba. A plemić se samo smeja.

Ali tek što je seo sa svojom porodicom da večera, u odaji se pojavi prekrasno odeven čovek.

— Zalutao sam — hoćete li mi dati večeru i prenoćište? Evo vam ova mala nagrada!

Gospodin baci na sto kesu sa zlatnicima, a lakom plemić je brzo strpa u džep. Ovako bogatoga gospodina, razume se, dobro je počastio i naredio da mu se spremi najbolja postelja.

Posle večere, kad plemićeva porodica ode na spavanje, ostade plemić sa strancem.

Nepoznati odjednom izraste do tavanice — i plemić sa strahom poznađe u njemu gospodara planina, moćnoga Krakonoša. Svestan svojih grehova, počeo drhtati kao prut.

— Dakle, takav si ti — zagrme Krakonoš. — Kod tebe je gostoprimstvo samo za novac. Sad me gostiš i čašćavaš, a malopre si pustio psa na mene! Za to te moram kazniti!

Plemić pade na kolena i stade moliti za milost.

— Dobro — reče Krakonoš. — Još ću te pustiti da živiš. Zato od danas za mesec dana moraš doći u planinu, gde ću te očekivati. Ali, upamti i dobro me shvati: ako kod tebe nađem kamen, s tobom je svršeno! A ako ne dođeš, sam ću te potražiti — a onda nećeš izbeći kaznu!

Završio je i nestao kao dim...

Plemić je bio zadovoljan što se tako lako izvukao. Dobro će paziti da Krakonoš za mesec dana ne nađe kod njega ni najmanjega kamenčića. I, kao i ranije, ostao je i dalje nemilosrdan i terao je prosjake sa svoga praga.

Mesec dana brzo prođe. Plemić pođe u planinu. Uz put je neprestano pregledao svoje odelo i obuću, da nije u njima sakriven neki kamenčić.

I gle, na stazi leži nekoliko blistavih kamenčića. Plemić je odmah poznao da je to drago kamenje ogromne vrednosti. Ali ne podiže ni jedan, iako bi to sa zadovoljstvom učinio. Naslutio je da je to Krakonoševa zamka.

Najzad, pope se na planinu. Još jednom se pregleda i odahnu. Nije imao kod sebe ni najmanjega kamenčića.

Krakonoš je već bio tu, pretvoren u lovca.

— Dobro što si došao. A sad mi reci: imaš li kod sebe kamen?

— Nemam, moćni gospodaru. Pretresi me.

— Zar nemaš ništa što je od kamena?

— Nemam!

— Bedni lažove! — planu Krakonoš. — Ti me onda nisi razumeo kad sam te opominjao. Imaš kod sebe kamen — srce ti je kameno — nisi se popravio, nisi imao milosti prema sirotinji — zato, evo ti nagrade! Od sada ćeš imati od kamena ne samo srce već i celo telo!

Tog trenutka se bezdušni plemić skameni i pretvori u veliku stenu.

(češka bajka)

STARAC I STARICA IZ MOČVARE I TRI BRATA

Imala majka tri sina. Pošto behu siromašni, najstariji rekne jednog dana:

— Majko, imaš li još malo žita da sebi napraviš kašu. Ja moram ići u šumu da tražim hranu za tebe.

Ona nađe malo žita pa dade sinu koji ga stavi najpre na vatru, a onda ga samelje na vodeničnom kamenu, stavi u svoju torbu i, podigavši okovratnik, ode u mračnu šumu, gde nema ništa za jelo. Putovao on tako, putovao i najzad stiže u nekakav veliki voćnjak, gde beše divnih jabuka koje su rasle u divljini. On ih nabra, napuni vreću, pa se uputi u grad da ih proda.

Uz put prođe pored neke velike močvare u kojoj su sedeli starac i starica i nisu mogli odatle izići. Pošto behu gladni, oni upitaše mladića:

— Šta imaš u vreći?

On odgovori:

— Imam kravlju balegu.

Starac, koji je do pupka bio u močvari, reče mirno:

— Onda nam prodaj tu kravlju balegu.

I kad je mladić došao na pijacu, okupiše se oko njega mnogi ljudi koji su hteli da kupe jabuke što ih je on hvalio. Ali kad on razreši vreću, unutra behu samo vlažne kravlje balege, tako da se ljudi rarsdiše i stadoše ga njima gađati.

Drugom sinu desi se to isto, samo što je on rekao starima u močvari:

— Imam kamenje.

A starac mu mirno odgovori:

— Onda nam prodaj to kamenje, sinko.

Opet su ljudi hteli da kupe jabuke, ali kad on otvori džak, unutra beše samo kamenje i pošto su ljudi bili ljuti na Indijanca što im prodaje kamenje, stadoše ga njime gađati tako da se on krvav vrati kući i pun besa stade pričati o prostim ljudima koji su ga gađali kamenjem.

Onda krene i treći brat na put; i on nađe voćnjak s jabukama i napuni svoju vreću. Prolazeći pored starih u močvari, on poviče:

— Za ime boga, što vas dvoje starih radite u močvari? Treba li da vam pomognem?

I tako ih on izvuče iz močvare, a starac mu reče:

— Šta imaš u toj vreći?

Ovaj odgovori:

— Hahau, imam jabuke za prodaju. Pošto ste vas dvoje sigurno gladni, pokloniću vam ih.

Ali stari uzeše samo nekoliko jabuka i on ih zamoli da ga čekaju, jer želi da im nešto iz grada donese. U gradu rasproda jabuke pa kupi nešto za majku i malo duvana za dvoje starih. Ovi se tome mnogo obradovaše, pa mu starac za uzvrat dade neki čaroban štap, koji je imao svojstvo da ispunjava svaku želju onoga koji ga poseduje. Pošto im naloži vatru da se malo osuše, on im pomogne da krenu na put, pa se uputi kući.

Čarobni štap ih je učinio bogatima, tako da je sada majka mogla imati sve što zaželi. Majka i sin su brižljivo čuvali štap.

Ali jednog dana dva starija brata rekoše:

— Glupa je ova priča sa štapom. Hajde da i mi zatražimo nešto od njega.

Jednom brat kome je pripadao štap nije bio kod kuće, i to starija braća iskoriste pa će jedan od njih:

— Ti, glupi prute, odmah da si mi nabavio jednu ribu, ali brzo.

Kad braća pogledaše, imaju šta videti: u drvenoj zdeli ležala je okrugla gomila vlažnih kravljih balega. Tad rekne srednji brat:

— Ti si bio vrlo grub prema štapu. Ali ja ću sigurno uspeli.

On blagim glasom i smešeći se zamoli štap:

— Dobri štape, tako bih želeo jedan veliki komad sira. Budi dobar i nabavi mi ga.

Ali kad pogledaše, u zdeli je ležalo kamenje. Onda ih spopade bes, pa bace štap u šumu i odu.

Kad najmlađi brat dođe kući, ne nađe štap. Tražio je, tražio i pitao, i majka mu je pomagala u traženju. Oni tako nagaze štap nehotice i on ih podigne

na nebo. I danas se na nebu vide njih troje kao sjajne zvezde. A dva starija brata su za kaznu morala da ostanu na zemlji.

Neki tvrde da je štap izrastao u drvo na kome je dobri sin sa svojom majkom otišao umrlim precima, koji su se mnogo obradovali njihovom dolasku.

(čileanska bajka)

STUMPE PILT

Daleko na severu leži brdo u kojem je negda prebivao jedan div, po imenu Stumpe Pilt.

Dogodilo se jednom da na to brdo dođe neki kozar sa stadom koza.

— Ko je to? — drekne div i s kremenom u ruci istrča iz brda.

— Ja, ako to želiš znati — vikne kozar i potera koze uzbrdo.

— Ako dođeš ovamo, zdrobiću te kao ovaj kamen — vikne div i stade prstima mrviti kamen dok od njega ne ostade ništa do samo sitna prašina.

— A ja ću te tako zgnječiti da će iz tebe poteći sama voda kao iz ovoga kamena — dovikne mu kozar, izvadi iz torbe komad svežega sira i zgnječi ga toliko da mu niz prste stane curiti voda.

— Zar se ne bojiš? — zapita div.

— Tebe ni najmanje — odgovori mladić.

— Onda da se pobijemo — predloži div.

— Kako te volja — reče kozar — ali da se počnemo najpre psovati: psovke dovode do jarosti, a tek u jarosti dolazi do boja.

— Ali ja da prvi počnem psovati — reče div.

— Dobro, počni. Ali posle dolazi red na mene.

— Dobićeš krivonosog trola — vikne div.

— A ti letećega đavola — reče kozar, zategne luk i oštrom strelom pogodi diva.

— Šta to beše? — zapita div pokušavajući da iščupa strelu.

— Jedna psovka — odgovori kozar.

— Zašto ima pera? — zapita div.

— Da bi mogla bolje leteti — reče kozar.

— A zašto se tako čvrsto u mene zabila? — zapita dalje div.

— Zato što je u tvom mesu uhvatila koren — glasio je odgovor.

— Imaš li još koju od takvih psovki? — upita div.

— Evo ti još jedne — uzvikne mladić i pogodi diva novom strelom.

— Auh! — jaukne Stumpe Pilt. — Zar se još nisi dovoljno razjario da se možemo pobiti?

— Nisam. Još se nisam dosta napsovao — odgovori kozar i pogodi ga novom strelom.

— Vodi koze kud hoćeš! Ne mogu da se takmičim s tobom u psovkama, a kako li ću tek da se branim od tvojih udaraca? — uzviknu Stumpe Pilt i uskoči u brdo.

Tako je kozar ostao junak na megdanu, jer je bio hrabar i nije se uplašio od priglupog diva.

(švedska bajka)

POP I MAGARAC

Živeo jednom neki pop pa imao baštu, a u bašti dolap, za koji je vezao magarca i terao ga da dan i noć okreće dolap i crpe vodu. A da magarcu ne bi palo na pamet da se odmara, pop mu oko vrata obesi zvončice. Dok bi magarac okretao čekrk, zvončice su zvonili. Ali čim bi se zaustavio, oni bi prestajali da zvone, te je tad pop isturao glavu kroz prozor, vikao na magarca i terao ga da radi.

Jednom prolazila tri mladića pored popove kuće. Bili su vrlo gladni, a u džepovima nisu imali ni prebijene pare, te odluče da ukradu magarca.

Ali nisu znali na koji način da to urade: kako da ukradu magarca, a da pop ne primeti da zvončići više ne zvone.

Mislili, mislili pa najzad smislili: jedan od njih će ostati kraj dolapa i vrteće čekrk dotle dok njegovi prijatelji dosta ne poodmaknu sa magarcem.

Tako i urade: mladić koji je ostao vrteo je čekrk čitavu noć i zvončići su zvonili. Pred zoru se umori i zaustavi se.

Zvončići prestadoše da zvone, a pop odmah pomoli glavu kroz prozor. A kad umesto magarca ugleda čoveka, dohvati veliki nož i potrča prema dolapu.

Siroti mladić se mnogo uplaši, ali beše još ranije spremio odgovor:

— Ne čudi se, dragi gospodaru! — obrati se on popu. — Ja sam tvoj magarac. Pre dvadeset godina zla veštica me je pretvorila u magarca, te sam morao celog života da okrećem dolap. Ali moje molitve ne behu uzalud: bog me je opet pretvorio u čoveka! Pusti me, dobri gospodaru!

To mnogo začudi popa. On pusti mladića da ide kud hoće, pa mu reče da se svaki dan moli bogu kako opet ne bi postao magarac.

Sledećeg dana pop ode da kupi novog magarca. Čim stiže na pazar, odmah opazi sopstvenog magarca. Pop se prepade, odskoči u stranu, pa uzviknu:

— Dosta mi je! Sad me nećeš prevariti! Neka te kupi onaj ko o tebi ništa ne zna.

(španska bajka)

SADRŽAJ

Strana

Vila Zabzibana (prevela Milena Maglič-Jovanović) — — — — —	5
Princeza golubica (preveo Miodrag Šijaković)	12
○ Siromah i vila (preveo Miodrag Šijaković) —	19
Kakui, noćna ptica (preveo Miodrag Šijaković)	20
Kako je postalo sunce (preveo Ljubomir Ivović)	23
Veliki pasulj (preveo Miodrag Šijaković) —	25
Pohlepni Čača (preveo Miodrag Šijaković)	27
— Dragoceni kamen (preveo Miodrag Šijaković)	28
Pomračenje Meseca (prevela Tatjana Pantić —	33
Frula koja peva (preveo Miodrag Šijaković)	35
□ Antilopa i čovek koji je sakupljao granje (preveo Dragutin Mićović) — — — — —	40
Legenda o Bingu (preveo Miodrag Šijaković) —	42
Smaragdni gušter (preveo Miodrag Šijaković)	44
Kako je postala žaba (iz knjige »Bajke iz cijelog svijeta, izdanje »Seljačke knjige«, Sarajevo, 1952) — — — — —	46
Na putu do vetrenjače (preveo Mirko Cvetkov)	48
Alibeg Kaškaši (preveo Ljubomir Ivović) —	52
Džek i stabljika pasulja (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	54
Osmoro braće (prevela Milena Maglič-Jovanović) — — — — —	61
Car i mudrac (preveo Miodrag Šijaković) —	68
Dečak Bebel (preveo Miodrag Šijaković) — —	72
— Čarobna violina (preveo Bogdan Terzić) — —	75

Devi Ngalima (preveli Božidar Milosavljević i Branko Kitanović) — — — — —	78
Mudrac Balul i kalif (preveo Miodrag Šijaković)	84
Žena isklesana iz drveta (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	87
Tri narandže (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	89
Žena iz ždralovoga gnezda (prevela Ljiljana Mihailović) — — — — —	97
Baš-Čelik — — — — —	100
Priča o Usikulumiju, Hlokoklokovom sinu (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	117
Pametni zec (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	120
Mali Pjer i bela mačka (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	122
Poglavica i mađioničar (preveo Slobodan Petković) — — — — —	125
Leni mladići (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	131
Vilinska stena (prevela Nada Dragić) — — — — —	131
Čovek i zemlja (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	133
Šta se vidi, a šta se ne vidi (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	135
Zli čarobnjak (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	138
Mala bluza (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	140
Slon i pauk (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	145
Priča o lažima (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	147
Čudesno drvo (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	149
Glupak (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	152
Najlepša nevesta (iz knjige »Bajke iz cijelog svijeta«, izdanje »Seljačke knjige«, Sarajevo, 1952) — — — — —	156
Zašto papagaj ima kukast kljun (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	162
Maui donosilac vatre (preveo Miodrag Šijaković)	164
Čarobne jabuke (preveo Mirko Cvetkov) — — — — —	169
Slepi miš (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	172
Legenda o Go-Neono-Hodiju (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	173

Živa voda (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	176
Zagonetan razgovor (preveo Miodrag Šijaković)	182
Dvanaest princeza i začarani zamak (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	185
Kaščeji Besmrtni (prevela Nada Stanić) — — — — —	197
Kako je mužik ručao sa spahijom (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	206
Zečje salo (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	208
Tumačenje snova (preveo Miodrag Šijaković)	210
Glineni čup (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	212
Bujica krasnorečja (preveo Miodrag Šijaković)	216
Lukavi Aldar-Kose (preveo Miodrag Šijaković)	219
Sejdule (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	221
Šah petlova (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	224
Muštiki i vrhovni sudija (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	225
Otrov za miševе (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	225
Lopov i Muštiki (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	226
Greška u čupu s lojem (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	226
Zašto se mačka umiva posle jela (preveo Ljubomir Ivović) — — — — —	227
Legenda o Isik-Kulu (preveo Ljubomir Ivović)	228
Čarobno ogledalo vile (preveo Miroslav Stefanović) — — — — —	230
Ptica Bulbulis (prevela Milena Maglić-Jovanović) — — — — —	233
Car i zeba (preveo Ljubomir Ivović) — — — — —	239
Ukradeni konj (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	241
Lovac i ptičica (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	241
Bajka iz plemena Dakota (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	242
Tri želje (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	247
Bajka o devojci koja je odbijala prosiocе (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	249
Legenda o pirinču (preveo Miodrag Šijaković)	251
Glupi tigar (preveo Miodrag Šijaković) — — — — —	252

Strana

Nezahvalnost (preveo Miodrag Šidaković) —	256
Pepeljava Mačka (preveo Miodrag Šidaković)	257
Tri varalice (preveo Miodrag Šidaković) —	261
Bajka o suncu (preveo Miodrag Šidaković) —	264
Svitac i majmun (preveo Ljubomir Ivović) —	268
Kako je postala žalosna breza (preveli Božidar Milosavljević i Branko Kitanović) — —	271
Plava ptica (iz knjige »Bajke iz cijelog svijeta«, izdanje »Seljačke knjige«, Sarajevo, 1952)	273
Sedam puta ubijena princeza (preveo Miodrag Šidaković) — — — — — — —	281
Doživljaji Velikog Mudraca i njegovih pet uče- nika (preveo Miodrag Šidaković) — —	288
Bajka o starom Malvanu (preveo Miodrag Šija- ković) — — — — — — —	293
Okamenjeni plemić (iz knjige »Bajke iz cijelog svijeta«, izdanje »Seljačke knjige«, Sara- jevo, 1952) — — — — — — —	295
Starac i starica iz močvare i tri brata (preveo Miodrag Šidaković) — — — — — —	297
Stumpe Pilt (preveo Mirko Cvetkov) — —	300
Pop i magarac (preveo Miodrag Šidaković) —	301